Anton Carpinschi este profesor de Filosofie şi Ştiinţe Politice la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. A publicat: *Contemporary Political Doctrines: A Typological Synthesis* (1991); *Orientări ideologice actuale. Tendinţe şi semnificaţii* (1991); *Doctrine politice contemporane. Tipologii, dinamică, perspective* (1992); *Deschidere şi sens în gândirea politică* (1995); *Ştiinţa politicului. Tratat*, vol. I (1998, în colaborare cu Cristian Bocancea); *Cultura recunoaşterii* (2008). De asemenea, studii introductive şi îngrijiri de ediţii: Nikolai Berdeaev, *Destinul omului în lumea actuală* (1993); Benjamin Constant, *Despre libertate la antici şi la moderni* (1996); Jean-William Lapierre, *Viaţă fără stat?* (1997); Michael Walzer, *Despre tolerare* (2002); J.-J. Rousseau, *Discurs asupra inegalităţii. Contractul social* (2006).

Diana Mărgărit este asistent universitar şi doctorand la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. Pregăteşte, în domeniul Ştiinţelor Politice, o teză de doctorat referitoare la mutaţiile suferite de fenomenul democratic în procesul de translaţie de la nivelul naţional la cel internaţional, transnaţional şi global.

© 2011 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4,
040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

CARPINSCHI, ANTON

Organizaţii internaţionale / Anton Carpinschi, Diana Mărgărit. – Iaşi: Polirom, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-973-46-1985-6

I. Mărgărit, Diana

341.12(100)

Printed in ROMANIA

Anton Carpinschi, Diana Mărgărit

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

Domnului Profesor
A. Basarab,
Cu alese sentimente de
prețuire și prietenie
Iași, 9 II 2017

POLIROM

Cuprins

Prefață 7

Introducere. Organizațiile internaționale: probleme, concepte, tipologii 9

Partea I

Organizații internaționale guvernamentale

Organizația Națiunilor Unite. Referențial al securității internaționale 29

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Eficiența unei organizații politico-militare 45

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. De la unul împotriva celuilalt la unul împreună cu celălalt 56

Consiliul Europei. Revalorizarea democrației și a drepturilor omului 66

Organizația Statelor Americane. Dilemele americanizării Americii ..... 7[illegible]

Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei. O regiune în căutarea unui viitor ..... 8[illegible]

Uniunea Africană. Un proiect politic panafrican ..... 9[illegible]

Liga Statelor Arabe. Arena orgoliilor reunite ..... 10[illegible]

Partea a II-a

Organizații internaționale nonguvernamentale

Consumers International. Avatarurile consumului 12

Amnesty International. Libertatea de a lupta pentru libertate 13

Greenpeace. Armele „păcii verzi" 14

Transparency International. Despre clarobscurul corupției 15

International Crisis Group. Între război și pace 16

Oxfam International. Cât de universal poate fi ajutorul umanitar? 17

Bolton. Organizațiile internaționale și democrația cosmopolită 11

Prefață

Care sunt provocările contemporane cărora ar trebui să le răspundă organizațiile internaționale guvernamentale și nonguvernamentale? Ar putea acestea să gestioneze problemele globale ale secolului XXI: amenințările la adresa păcii și securității internaționale, împărțirea resurselor și decalajele economice, discriminările sociale, etnice, religioase, de gen, poluarea și dezechilibrele climatice, încălcarea drepturilor omului? Într-o lume care depinde din ce în ce mai mult de cunoașterea politică și înțelegerea dinamicii actorilor naționali, internaționali și globali, ce contribuții teoretice (mai) pot aduce științele politice în explorarea și modelarea universului relațiilor internaționale?

Valorificând achizițiile din studiul relațiilor internaționale, lucrarea de față își propune analiza organizațiilor internaționale dintr-o perspectivă diferită. Din nevoia depășirii descriptivismului și formalismului excesiv prezent, de regulă, în tratarea organizațiilor internaționale, propunem un demers problematizant și prospectiv. În principal, acesta constă în avansarea unei teorii comprehensive a organizațiilor internaționale, o *teorie eco-sistemică*. Evoluând în cadre geo-politice și bio-politice, într-un context istoric determinat și o anumită ambianță etno-culturală, organizațiile politice internaționale pot fi explicate și înțelese, în opinia noastră, printr-o abordare de factură eco-sistemică. În acest scop, am construit o *grilă analitică* specifică prin care probăm validitatea teoriei eco-sistemice a organizațiilor internaționale. În această manieră, analizăm paisprezece organizații politice globale, reprezentative – opt guvernamentale și șase nonguvernamentale. Cercetând organizațiile internaționale prin grila *obiective-principii-structură instituțională-acțiuni*, punem în evidență mecanismul eco-sistemic de funcționare și existență al acestora. Tot acest demers se subordonează unui scop teoretic și practic: proiectarea unui spațiu politic global și deschis, capabil să asimileze normele și procedurile democratice. În fapt, miza teoretică și aplicativă a lucrării noastre este aceea de a demonstra rolul organizațiilor globale în prefigurarea democrației cosmopolite.

Impactul, notorietatea și reprezentativitatea Organizației Națiunilor Unite, Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, Organizației pentru Securitate și Cooperare

în Europa, Consiliului Europei, Organizației Statelor Americane, Asociației Națiunilor din Sud-Estul Asiei, Uniunii Africane și Ligii Statelor Arabe au constituit un important criteriu de selecție. În ceea ce privește organizațiile internaționale nonguvernamentale, ne-am oprit la un număr de șase, deoarece acestea ilustrează direcții majore de activitate și militantism civic: protecția consumatorului (Consumers International), drepturile omului (Amnesty International), mișcarea ecologistă (Greenpeace International), lupta împotriva corupției (Transparency International), gestionarea și rezolvarea conflictelor (International Crisis Group), acțiunea umanitară (Oxfam International). În plus, acestea sunt analizate în ordinea cronologică a apariției lor în spațiul global. Cele două părți centrale, dedicate organizațiilor guvernamentale, respectiv nonguvernamentale, sunt flancate de o introducere și un epilog ce completează demersul nostru analitic. Introducerea se concentrează asupra definirii conceptelor, identificării problemelor și reliefării tipologiilor organizațiilor globale, în vreme ce epilogul încearcă să surprindă, din perspectiva acțiunii politice, rolul organizațiilor internaționale în constituirea unei viitoare și dezirabile democrații cosmopolite, iar sub aspectul teoretic, validitatea și utilitatea unei teorii eco-sistemice a organizațiilor internaționale.

Nedorind să ignorăm bogata literatură de specialitate națională și internațională ce aduce în atenție analize pertinente ale organizațiilor internaționale, pe ansamblu sau individualizat, am considerat oportună folosirea surselor prime de informare: a) documentele oficiale ale organizațiilor - acte constitutive, convenții, decizii etc. și b) site-urile oficiale ale organizațiilor. Decizia de a utiliza asemenea surse de informare a fost influențată nu doar de nevoia menținerii obiectivității, inerentă oricărui demers științific, ci cu precădere de dorința de a rămâne consecvenți, de la prima până la ultima organizație, grilei noastre analitice. În plus, organizațiile sunt tratate frontal, ancorate în perspectiva prezentului, privite în dinamica internațională și evaluate prin prisma răspunsurilor la provocările istoriei.

În această lucrare încercăm să răspundem provocărilor vieții politice, exigențelor comunității științifice, curiozității tinerilor cercetători și studenților. De altfel, cercetarea noastră nu ar fi fost posibilă în absența tuturor acestora. De asemenea, întâlnirile fructuoase cu eminenți profesori de la prestigioase universități ne-au inspirat și susținut eforturile. Un omagiu se cuvine profesorului Jean William Lapierre. Mulțumirile noastre se îndreaptă, în același timp, spre Jan Aart Scholte, Bertrand Badie, Adriano Giovannelli, Daniel Dormoy, Maurice Andem. În egală măsură, suntem recunoscători tuturor colegilor din Iași și din țară pentru schimburile de idei și opinii ce au ajutat propriului nostru demers.

Autorii

Iași, 2011

Introducere

Organizațiile internaționale: probleme, concepte, tipologii

Secolul XX, secolul experienței totalitare și al provocărilor democrației, este, totodată, unul al dezvoltării tehnologiei și informației, al înarmării nucleare și terorismului, al protecției mediului și feminismului etc. Dincolo de multitudinea inovațiilor politice, tehnologice, militare etc., ultimele decenii ne-au relevat și o perspectivă diferită asupra a ceea ce, încă prin pacea de la Westfalia (1648), s-a numit „suveranitatea statului". Astfel, în urma primei conflagrații mondiale (1914-1918), statele au început să conștientizeze dificultățile gestionării, exclusiv în cadrul național, a unor probleme economice, tehnologice și politice. Statele, subiecte primare ale dreptului internațional, se confruntau cu noi provocări transnaționale (războaie, migrațiile populațiilor, mișcările de eliberare a teritoriilor foste colonii etc.). În aceste circumstanțe, dincolo de statele-națiuni, un alt tip de actori internaționali încep să-și facă apariția și, în egală măsură, să-și dovedească eficiența: organizațiile internaționale.

Relațiile internaționale după al Doilea Război Mondial. Noi cadre analitice

Prin amploarea evenimentelor și consecințele sale, Primul Război Mondial a schimbat înfățișarea politică a lumii. Odată cu ivirea actorilor internaționali distincți de statele-națiuni, ordinea globală a început să comporte

numeroase modificări ce necesitau noi problematizări și soluționări și în plan teoretic. În consecință, teoriile relațiilor internaționale au încercat să includă în anumite paradigme evenimentele pe care istoria le aducea mereu în atenție. Paradigmei idealiste i-a corespuns perioada interbelică și a avut în centru construcția wilsoniană a Ligii Națiunilor, iar în scurt timp i-a urmat realismul politic, ce a avut un corespondent empiric de la începutul celui de-al Doilea Război Mondial până la finele Războiului Rece. Acesta și-a manifestat scepticismul cu privire la capacitatea organizațiilor internaționale de a reconfigura lumea politică dintre state, fapt dovedit de eșecul celei mai mari și mai promițătoare organizații din acea vreme, Liga Națiunilor. În ciuda faptului că de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial până la momentul actual, numărul situațiilor de cooperare internațională interguvernamentală a crescut considerabil, adepții realismului politic nu consideră statele capabile de a renunța la propriile interese. Mai mult, susțin aceștia, speranțele cu care sunt investite organizațiile internaționale nu sunt și nu pot deveni eficiente atât timp cât acestea constituie, încă, instrumente politico-militare și economice ale statelor puternice (Mearsheimer, 1995, pp. 5-49).

Pe de altă parte, liberalismul internațional ce caracterizează statele liberale și organizațiile internaționale din punct de vedere politic (Gismondi, 2008, p. 19) a cunoscut o recrudescență după perioada Războiului Rece, atunci când granițele naționale au început să se estompeze în favoarea globalizării. Perspectiva liberală se concentrează pe o ordine de tip „*win-win*", în care toți actorii internaționali implicați au de câștigat. Din acest motiv, liberalismul internațional se opune realismului internațional care interpretează relațiile internaționale prin regula „*win-lose*" – atunci când unul câștigă, în mod obligatoriu, celălalt pierde. Egoismului și preocupărilor de satisfacere a propriilor interese ale statului, specifice realismului politic, liberalismul le oferă un contraargument. Acesta ar suna în felul următor: „Realiștii cred cu siguranță în posibilitatea cooperării, cu precădere sub forma alianțelor axate pe interes, dar liberalii au în minte schimburi mai durabile, seculare în relațiile dintre state" (Gismondi, 2008, p. 20). Revitalizarea liberalismului s-a produs atât la nivel empiric, cât și normativ. După ce comunismul și-a găsit sfârșitul politic în Europa de Est și după ce

Occidentul liberal și-a demonstrat superioritatea ideologico-politică și economică, democrația a fost interpretată de autori precum F. Fukuyama (Fukuyama, 1992) și M. Doyle (Doyle, 1983) drept unicul regim de guvernare capabil să asigure bunăstarea populației, dar și să instaureze și să consolideze pacea la nivel internațional (Williams, 2001, pp. 241-252).

Paradigma (neo)liberală internațională preconizează extinderea la scară mondială a democrației și a principiilor drepturilor omului. În aceste circumstanțe, suveranitatea statelor-națiuni este deseori pusă în discuție deoarece, în numele concepției liberale occidentale asupra drepturilor omului, o intervenție în treburile interne ale statelor nedemocratice ar fi oricând legitimă. Această poziție este contracarată de unii autori occidentali, precum T. Pogge (Pogge, 1994, pp. 85-118) și D. Miller (Miller, 1994, pp. 133-158), care argumentează ideea conform căreia drepturile omului sunt mai curând respectate într-o unitate teritorială, politic determinată, în interiorul statului-națiune, decât într-o guvernare cosmopolită extremă ce ar elimina suveranitatea.

În replică, susținătorii (neo)liberalismului afirmă că organizațiile internaționale constituie, prin natura preocupării lor de a asigura un mediu internațional al păcii și securității, al colaborării la nivel economic, politic, sociocultural, unul dintre modelele cele mai relevante în privința interdependenței actorilor statali. Înscrisă în paradigma instituționalismului de tip (neo)liberal, interdependența statelor poate asigura un climat de stabilitate internațională în care folosirea forței nu ar mai fi necesară (Nye, Keohane, 1977). Fără îndoială, interdependența pune în discuție problema suveranității statelor ale căror decizii sunt în permanență influențate de actori interguvernamentali sau transnaționali. Totuși, în acest angrenaj al guvernării globale, urmând o logică strict funcționalistă, statele conștientizează necesitatea acțiunii lor prin intermediul rețelelor trans/interguvernamentale care le ajută să reziste în fața complicatelor probleme actuale: terorism, crize economice, schimbări climatice etc. (Keohane, 2002, p. 209). Și, deși guvernarea globală este departe de ceea ce ne-am dori, unii autori susțin că aceasta ar constitui cel mai bun lucru spre care putem tinde (Sutch, 2001, pp. 254-264).

În contextul acestor discuții privind cadrele și limitele suveranității statelor-națiuni și al recunoașterii tendinței de creștere a interdependenței,

rămâne conceptul de *stat național* al secolului XXI același cu cel al secolului al XIX-lea? Conform noii realități internaționale, este desuet să privim suveranitatea națională doar prin prisma dreptului fiecărui stat de a dispune de monopolul politic într-un cadru teritorial determinat dacă provocările internaționale stau sub semnul unei lumi globalizate și globalizante (Agnew, 2009). Prin urmare, suveranitatea clasică devine un nonsens atât timp cât statele nu își mai doresc și nici nu mai pot fi unități independente pe plan internațional. Astfel, suveranitatea trebuie redefinită ca implicând capacitatea unui stat de a relaționa cu celelalte și nu de a fi ferit de celelalte (Slaughter, 2004, pp. 266-271).

Literatura de specialitate în domeniul relațiilor internaționale se concentrează, deseori, pe distincțiile dintre realismul și liberalismul politic. Totuși, situația organizațiilor internaționale poate fi privită cel puțin dintr-o triplă perspectivă. Astfel, dincolo de interpretarea realistă și de cea liberală, se evidențiază perspectiva constructivistă, a cărei autoritate epistemică a început să fie întrevăzută încă din anii '80-'90 ai secolului trecut. Preocupați de posibilitatea menținerii păcii la nivel internațional, adepții constructivismului descriu relațiile dintre state ca depinzând mai curând de conjuncturi politico-sociale decât de specificul naturii umane. Maniera în care statele reacționează în plan internațional nu poate fi niciodată descrisă conform unei axiome deoarece identitățile și interesele acestora sunt deseori diferite și conjuncturale. Spre deosebire de (neo)realism și (neo)liberalism, constructivismul analizează interesele statelor în contextul interacțiunii social-politice, iar raporturile conflictuale sau cooperante nu sunt considerate ca predeterminate (Weber, 2005, pp. 59-80).

Încă din anul 1992, A. Wendt, în articolul intitulat „Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", subliniază faptul că (neo)realismul și (neo)liberalismul greșesc atunci când încearcă să descrie o „logică a anarhiei", neorealismul, o logică axată pe conflict, iar neoliberalismul, o logică axată pe cooperare (Wendt, 1992, pp. 394-395). În special politica neorealistă centrată pe forță și amenințarea cu forța induce o incontrolabilă logică a anarhiei, dezavuată de autorul german. De altfel, A. Wendt manifestă față de (neo)liberalism o atitudine mai puțin critică decât cea față de (neo)realism, arătând că „slăbiciunea [celui dintâi]

constă într-o o stăruitoare reticență de a depăși, la nivelul teoriei sistemice, presupunerea individualistă că identitățile și interesele sunt stabilite în mod exogen" (Wendt, 1992, p. 425). Atitudinea sa este mai apropiată de (neo)liberalism, întrezărind în acesta posibilități de valorificare și puncte de legătură cu paradigma constructivistă, ambele putând genera o dorită teorie procesuală a relațiilor internaționale.

În realitate, fără a avea o logică predeterminată, anarhia e rezultatul acțiunii spontane a statelor, al transformărilor identitare și de interese (Wendt, 1992, pp. 423-424). În contextul în care realitatea internațională nu mai vizează în mod exclusiv statele, menirea organizațiilor internaționale ar trebui să se concentreze asupra formei colective a intereselor și identităților lor. Mai mult decât atât, așa cum arată o reprezentantă de seamă a constructivismului (M. Finnemore), statele sunt influențate de organizațiile internaționale nu doar în privința acțiunilor întreprinse, dar și a identității, valorilor și intereselor acestora (Finnemore, 1996). Ca agenți ai lumii internaționale pe care au capacitatea de a o construi și modifica, statele își deleagă interesele și identitățile în cadrul structurilor interguvernamentale, stabilind astfel conexiuni. Având în vedere structurile organizaționale internaționale, statele se comportă ca agenți heteronomi, în sensul că propria lor autonomie este limitată de autonomia celorlalte. În aceste circumstanțe, scena internațională nu trebuie descrisă ca fiind anarhică, ci heteronomă, deoarece statele nu reprezintă agenți totalmente liberi (Onuf, 1998, pp. 58-78).

Organizațiile internaționale guvernamentale și nonguvernamentale. Delimitări conceptuale

Deși conceptul de organizație internațională este privit din multiple perspective (sociologică, economică, istorică, politologică), pentru lucrarea noastră este relevantă abordarea din perspectiva relațiilor internaționale. Prin urmare, ceea ce ne interesează acum sunt accepțiunile conceptelor de organizație internațională guvernamentală, respectiv nonguvernamentală.

concepte este posibilă, cu atât mai mult cu cât dreptul internațional, prin textul Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor între state (23 mai 1969), stipulează că *prin expresia „organizație internațională" se înțelege o organizație interguvernamentală* (art. 2.i, Convenția de la Viena). Deși definiția propusă de Convenție nu explică ceea ce presupune o organizație, ea instituie o relație perfect sinonimică între „internațional" și „guvernamental". De la aceeași premisă pornește și M. Bettati atunci când explică ceea ce este o „organizație internațională", prin aceasta înțelegând, după cum însăși Convenția recomandă, „o organizație internațională guvernamentală". Astfel, o organizație internațională reprezintă „o asociere de state creată printr-un tratat, dotată cu o constituție și organe comune și posedând o personalitate juridică distinctă de cea a statelor membre" (Bettati, 1998, p. 33). În plus, organizațiile internaționale interguvernamentale „constau în instituții ce iau naștere prin acorduri formale între națiuni și reprezintă guvernele acestora" (Iriye, 2002, pp. 1-2).

Accepțiunea propusă de M. Bettati asupra organizației internaționale interguvernamentale conturează cadrul în care aceasta se naște: printr-un acord de voință al statelor, instituit de un tratat*, pe baza unor instituții specifice și posedând personalitate juridică diferită de cea a statelor membre. Cel din urmă element denotă capacitatea oricărei organizații de a acționa în nume propriu, ca actor internațional distinct de statele ce fac parte din ea sau de oricare alt stat terț [*se înțelege un stat care nu este parte la tratat* (art. 2.h, Convenția de la Viena)]. Deși, în mod formal, statele sunt cele ce pot deveni parte a unei organizații interguvernamentale, totuși, ele își deleagă reprezentanți ce participă la întrunirile acesteia. Dintr-o asemenea rațiune, definiția propusă de A. Iriye, deși nu este mai complexă decât cea a lui M. Bettati, pune accentul chiar pe ceea ce ar presupune ideea de „stat". Așadar, prin „stat" sunt înțelese națiunea/națiunile ce il compun, dar și reprezentanții cu puteri depline pe care acesta îi deleagă în cadrul organizației. Se poate observa, astfel, cum statele interacționează la nivel

---

* *Prin expresia „tratat" se înțelege un acord internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional, fie că este consemnat într-un instrument unic, fie din două sau mai multe instrumente conexe și oricare ar fi denumirea sa particulară* (art.2.a, Convenția de la Viena).

guvernamental și, simultan, la nivel internațional. Prin „internațional" se înțelege sensul imprimat de J. Bentham acestui nou termen – căruia el însuși îi dăduse viață la sfârșitul secolului al XIX-lea – și anume, orice tip de relație dintre state (Buzan, Little, 2009, p. 50).

Ceea ce, în manieră uzuală, numim organizație interguvernamentală, C. Amerasinghe numește organizație internațională publică, opusă celei private (nonguvernamentale). Organizația publică este „de obicei, creată de un tratat sau de o convenție la care statele sunt parte și membrii organizației astfel create sunt, în general, statele, deși uneori, dar rar, guvernele pot fi membre. [...] Alte două elemente sunt uneori menționate în conexiune cu organizațiile internaționale publice. Acestea sunt: personalitatea internațională (distinctă de cea a statelor sale membre) și capacitatea de a încheia tratate. Deși aceste caracteristici sunt, în genere, împărtășite de toate organizațiile internaționale publice, este îndoielnic faptul că sunt intrinseci definiției unei organizații internaționale publice" (Amerasinghe, 2005, pp. 9-11). Organizațiile internaționale interguvernamentale sunt publice prin faptul că deciziile pe care le iau vizează statele, în speță guvernele statelor, în timp ce organizațiile nonguvernamentale sunt private, în sensul că deciziile și acțiunile lor sunt independente de voința statelor.

Elementele de noutate față de cele deja menționate, aduse în discuție de către J. McCormick, se referă, în primul rând, la caracterul voluntar al participării și, în al doilea rând, la incapacitatea organizațiilor de a impune deciziile membrilor săi. Prin urmare, caracterul voluntar se extinde și la respectarea deciziilor organizațiilor. Astfel, organizațiile internaționale constituie „un corp ce promovează cooperarea voluntară și coordonarea între sau dintre membri, dar nu are nici autonomie, nici autoritatea de a impune hotărârile membrilor săi. [...] Diferite tipuri de organizații internaționale s-au dezvoltat din diverse rațiuni și cu diferite structuri, metode și scopuri. Majoritatea se încadrează în două mari categorii. Organizațiile interguvernamentale au guverne naționale ca membri și lucrează pentru a promova cooperarea voluntară între aceste guverne în probleme de interes comun. Ele au puțină sau niciun fel de autonomie deoarece membrii săi iau toate deciziile importante și, de obicei, au puțină sau nicio abilitate de a impune acele decizii. [...] Organizațiile internaționale nonguvernamentale sunt

corpuri ce lucrează la nivel internațional, în afara guvernelor, sau ce constau în grupuri de organizații nonguvernamentale naționale" (McCormick, 2002, p. 5). Spre deosebire de definițiile lui M. Bettati și a lui A. Iriye și asemenea lui C. Amerasinghe, J. McCormick inserează în conceptul de organizații internaționale și pe cele nonguvernamentale, distincte de guvernele statelor. Dacă incapacitatea de a impune statelor membre deciziile sale este caracteristică unei organizații guvernamentale, cu atât mai ușor este observabil acest lucru în cazul organizațiilor nonguvernamentale.

Relațiile internaționale, la nivel guvernamental, transnațional sau transguvernamental, se prezintă într-o manieră organizată, de regulă, sub forma instituțiilor specializate sau sub forma organizațiilor internaționale. În această ordine de idei, C. Archer menționează faptul că trebuie făcută o distincție clară între organizații internaționale și instituții internaționale. Aceasta cu atât mai mult cu cât unii autori din anii '60 -'70 ai secolului XX, precum P. Selznick (Selznick, 1966), M. Duverger (Duverger, 1972), I. Claude (Claude, 1964), înțelegeau prin organizație internațională un sistem raționalizat sau un proces cu implicații administrative, nefăcând o distincție clară între organizații și instituții. Poziția lui Archer este aceea că, în teoria relațiilor internaționale, spre deosebire de sociologie, sensul termenilor „organizație" și „instituție" este mult mai restrictiv, instituțiile aparținând și fiind subordonate organizației (Archer, 2001, p. 2). De exemplu, instituția numită Adunarea Generală aparține Organizației Națiunilor Unite.

Așadar, instituțiile constituie anumite structuri cu atribuții speciale; acestea formalizează, legalizează și legitimează procese și interese politice în cadrul oricărei organizații. Dincolo de diversitatea și complexitatea inerentă unui număr vast de organizații internaționale, se relevă un corpus unitar de instituții regăsibile în cazul tuturor. Toate organizațiile pe care lucrarea de față le tratează au cel puțin o instituție cu abilități decizionale, una cu atribuții executive, o instituție cu atribuții administrative și o instituție juridică. Așadar, în structura organizațiilor se regăsește principiul separării și conlucrării puterilor, așa cum a fost el modelat de modernitatea politică: puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească. Astfel, regăsim în structura generică a organizațiilor politice o instituție de

tip parlamentar (Adunare Generală, Parlament Pan-African etc.), o structură de tip executiv, fie la vârf (Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, secretarul general, diferite comitete executive politico-militare, politico-economice), fie la nivel tehnico-birocratic (Secretariatul General) și o structură judiciară. Fără nicio excepție, toate organizațiile internaționale interguvernamentale și nonguvernamentale au un secretariat, prezidat de un secretar general, ale cărui atribuții privesc organizarea întâlnirilor celorlalte instituții, redactarea rapoartelor anuale referitoare la activitatea organizației, intermedierea organizație – opinie publică, organizație – comunitate internațională. Instituțiile cu caracter juridic ale organizațiilor interguvernamentale (Curtea Internațională de Justiție din cadrul ONU, Curtea de Justiție a Uniunii Africane, Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Consiliului Europei, Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului din cadrul Organizației Statelor Americane) furnizează, în primul rând, expertiză juridică organizației și instituțiilor sale și, în egală măsură, pot fi petiționate de către state (Curtea Internațională de Justiție a Organizației Națiunilor Unite, Curtea de Justiție a Uniunii Africane) sau de către cetățenii statelor membre (Curtea Europeană a Drepturilor Omului a Consiliului Europei, Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului a Organizației Statelor Americane). Dincolo de tripartiția puterilor, organizațiile internaționale funcționează și cu ajutorul unor structuri specializate ce conectează organizația cu problematica și specificul obiectivelor sale: unele din interiorul organizației (Comisarul pentru Drepturile Omului din cadrul Consiliului Europei, Comisia Inter-Americană pentru Drepturile Omului) și altele din exterior, diverse organizații nonguvernamentale sau semiguvernamentale cu rol consultativ (Amnesty International, Consumers International, Transparency International, Crucea Roșie pe lângă Organizația Națiunilor Unite etc.).

Nu putem concepe o organizație internațională, în sensul Convenției de la Viena, fără a avea în vedere dimensiunea strict interguvernamentală. Rolul crescând pe care unele organizații îl joacă astăzi le poate transforma, în opinia unora, din entități interguvernamentale în entități supranaționale capabile să oblige statele membre să urmeze, în anumite domenii, politicile organizației (Marchetti, 2008; Archibugi, 2008). Totuși, prin organizații

internaționale interguvernamentale înțelegem, printre altele, Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Consiliul Europei (CE), Organizația Statelor Americane (OSA), Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei (ASEAN), Uniunea Africană (UA), Liga Statelor Arabe (LSA) (după cum indică structura cărții) și nu Uniunea Europeană.

Uniunea Europeană, „obiect politic neidentificat", după cum o numise J. Delors în 1989, nu poate fi inclusă în seria organizațiilor internaționale clasice deoarece transcende sfera unei structuri internaționale interguvernamentale, devenind, prin urmare, o organizație supranațională (Bideleux, 2001, p. 226). Faptul că dreptul comunitar prevalează dreptului național și că, implicit, în unele privințe, statele membre ale Uniunii Europene sunt obligate să se ralieze politicilor impuse de către aceasta au determinat situarea ei dincolo de ceea ce presupune o organizație internațională interguvernamentală. De asemenea, plasarea sa intre un sistem confederativ și unul federativ (McCormick, 2002, pp. 7-10) denotă o intruziune mult mai puternică la nivelul capabilității fiecărui stat de a-și decide singur politicile. Dacă sistemul confederativ presupune o asociație a statelor suverane ce deleagă, prin consens, unele atribuții și competențe unor foruri decizionale colective, cel federativ reprezintă o uniune a statelor autonome, subordonate, în anumite privințe, autorităților centrale.' Având un caracter mai restrictiv decât o confederație și mai puțin restrictiv decât o federație, Uniunea Europeană constituie un sistem politic în care o instituție precum Consiliul European denotă trăsături confederative, iar Parlamentul European, Președinția UE, trăsături federative (Blankart, 2007, pp. 101-107).

În privința organizațiilor internaționale nonguvernamentale, numele acestora datează încă din anul 1945, atunci când ONU le-a desemnat ca entități, distincte de cele guvernamentale, cu rol consultativ (Srinivas, 2009, p. 614). Cel mai potrivit indicator asupra importanței societății civile globale sunt chiar organizațiile nonguvernamentale – în număr de 20.928 în anii 2005-2006, cu 46,6% mai multe decât în perioada 1995-1996 (Kaldor *et al.*, 2007, p. 309) – asociate din ce în ce mai des cu ideea de opinie publică internațională. Diferită de cea națională datorită proporțiilor și considerată „emanația unei dezbateri internaționale în gestație" (Debos,

Goheneix, 2005, p. 64), opinia publică internațională este, cel mai adesea, produsul acțiunilor mobilizatoare ale diverselor organisme internaționale, cu precădere nonguvernamentale. Prin mobilizare și solidarizare internațională, influențând statele și organizațiile interguvernamentale etc., cele nonguvernamentale contribuie la formarea opiniei publice internaționale. Definită prin „vocația acțiunii și a mărturiei", o organizație nonguvernamentală își determină câmpul de acțiune, instituit în documentul său oficial, cu ocazia unui așa-numit „eveniment declanșator" (Debos, Goheneix, 2005, p. 69). Astfel, Amnesty s-a consolidat ca organizație guvernamentală după ce P. Benenson a reușit, în 1961, să atragă atenția opiniei publice asupra modului în care guvernul portughez încălca drepturile fundamentale ale propriilor cetățeni; Greenpeace a luat naștere după ce, în 1971, câțiva voluntari canadieni au protestat împotriva testelor nucleare pe care guvernul american le desfășura pe insula Amchitka, în Alaska etc.

Atitudinea critică a organizațiilor internaționale nonguvernamentale în raport cu unele evenimente sociale, politice și, ocazional, cu instituțiile statelor, organismele economice, cu alți actori transnaționali (Roff, 2004, p. 203) este și o consecință a modului lor de finanțare. Atât timp cât nu acceptă contribuții din partea instituțiilor statului în care își desfășoară activitatea, dar nici din partea corporațiilor sau a altor actori economici, acestea își pot permite critica acțiunilor politice, economice. În plus, modul relativ simplu de acțiune al acestor organizații este dat de faptul că membrii lor sunt persoane fizice voluntare, ei putând fi mult mai ușor mobilizați decât delegațiile statelor la întâlniri interguvernamentale.

Organizațiile nonguvernamentale precum Amnesty International, Consumers International, Greenpeace International, International Crisis Group, Oxfam International, Transparency International, prezentând un caracter global, reunesc oameni din toate statele lumii. Ele au filiale în diverse regiuni sau țări, acționând colectiv, în cazul unor misiuni globale (protestul tuturor membrilor Greenpeace cu ocazia Conferinței despre problemele climatice de la Copenhaga din decembrie 2009), sau individual, dacă problema are caracter local (campania întreprinsă de Greenpeace România privind Roșia Montana). De regulă, organizațiile nonguvernamentale își propun îndeplinirea unor obiective specializate din sfera protecției mediului,

drepturilor omului, acțiunilor umanitare, luptei împotriva corupției etc. Gradul relativ restrâns de specializare al acestor organizații este dat de o dublă motivație: financiară și de mobilizare. Chiar dacă au un caracter internațional, ele nu posedă resursele financiare ale organizațiilor guvernamentale pentru a se ocupa, într-o la fel de mare măsură, și de problemele conexe scopului lor principal. În egală măsură, o organizație ce își propune un singur obiectiv major are șanse sporite de a-l îndeplini și, în consecință, de a fi mai credibilă față de viitorii voluntari și/sau donatori.

Amnesty International, Consumers International, Greenpeace International, Oxfam International, Transparency International (excepție făcând International Crisis Group) sunt, alături de alte paisprezece organizații, semnatare ale Cartei Responsabilității Organizațiilor Internaționale Nonguvernamentale/CROIN (International Non Governmental Organisations Accountability Charter). Documentul a luat naștere în anul 2003, iar adeziunea la textul acestuia implică asumarea, din partea semnatarilor, a responsabilității, transparenței și legitimității impuse de Cartă. Textul Cartei prezintă, în primă instanță, grupul-țintă al documentului – actorii nonguvernamentali nonprofit ce au drept scop protejarea drepturilor omului, a mediului înconjurător, dezvoltarea sustenabilă, ajutorul umanitar, în acord cu principiile democrației liberale. Scopul întreprinderii lor nu este acela de a înlocui sarcinile structurilor instituționale ale statelor, ci dimpotrivă, de a le completa și, alături de alți actori nonguvernamentali, de a implementa programe la nivel global, regional, local etc. Pentru a putea verifica dacă activitatea organizațiilor este în acord cu angajamentul pe care și l-au luat prin semnarea CROIN, fiecare dintre acestea are obligația de a prezenta un raport anual – Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Acest raport trebuie să reflecte situația veniturilor și cheltuielilor, gradul de adecvare cu principiile CROIN: respectarea drepturilor omului, independența, responsabilitatea, eficiența programelor, nondiscriminarea, transparența, buna guvernare, strângerea într-o manieră etică a fondurilor, managementul profesionist (Sustainability Reporting Guidelines and NGO Sector Supplement 2010).

Caracterul nonguvernamental al organizațiilor poate fi descris prin metafora cuțitului cu două tăișuri. Atât timp cât încearcă să-și mențină

integritatea refuzând orice modalitate de a primi fonduri de proveniență politică sau economică, șansele lor de reușită sunt diminuate. Logica de tip „sărac, dar cinstit" nu are cum să dea rezultate dacă problemele pe care încearcă să le rezolve nu pot fi remediate decât prin mijloace guvernamentale. Este dificil să militezi pentru protejarea junglei amazoniene dacă guvernele Braziliei, Peru-ului, Boliviei, Columbiei și Ecuadorului nu iau măsuri legislative ce ar avea un veritabil efect prin faptul că dețin monopolul coerciției în cazul încălcării lor. Deși rezultatele pe care aceste organizații susțin că le au, după cum indică site-urile lor oficiale, pot fi, la rândul lor, criticabile sub aspectul eficienței, al persoanelor direct implicate, al modalității prin care s-a produs finalitatea și al motivelor ce au dus la îndeplinirea lor (Heins, 2008, pp. 139-158), rolul pe care îl joacă în comunitatea internațională nu este neglijabil. De pildă, în urma presiunilor exercitate de Amnesty International, ONU a adoptat Declarația împotriva Torturii (1975), Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii (1979) etc.

Organizațiile internaționale. Criterii și tipologii

Pentru a cuprinde diversitatea organizațiilor internaționale și a înțelege complexitatea acestora, este necesară crearea unor tipologii în funcție de anumite criterii. Astfel, primul criteriu de interpretare are în vedere caracterul guvernamental – în ce măsură guvernele statelor lumii sunt implicate în procesul decizional al organizațiilor (Amerasinghe, 2005; McCormick, 2002). ONU, NATO, OSCE, CE, OSA, ASEAN, UA, LSA constituie câteva dintre numeroasele organizații interguvernamentale, în timp ce Amnesty International, Consumers International, Greenpeace International, International Crisis Group, Oxfam International, Transparency International conturează sfera organizațiilor nonguvernamentale. Organizațiile pot fi clasificate în guvernamentale și nonguvernamentale, de asemenea, în funcție de maniera prin care se constituie bugetul lor. Dacă bugetul organizațiilor interguvernamentale este compus din contribuțiile fiecărui stat membru, de regulă, în funcție de produsul intern brut, cel al organizațiilor

nonguvernamentale evită finanțarea din partea organismelor politice sau economice, axându-se pe cotizațiile membrilor și donații din partea simpatizanților.

Un alt doilea criteriu relevant de ordonare a organizațiilor se referă la gradul de deschidere sau închidere a acestora (Amerasinghe, 2005, p. 9). Deși este relativ facilă inserarea organizațiilor într-una dintre cele două categorii, trebuie menționat, totuși, în ce sens este înțeleasă deschiderea/închiderea lor. Discuția nu prezintă relevanță pentru organizațiile nonguvernamentale, în care membrii sunt persoane fizice și deci, practic, oricine poate deveni parte, cât mai ales pentru organizațiile interguvernamentale, unde membrii sunt statele. ONU are reputația celei mai deschise organizații (organizație cu vocație universală), în sensul că orice stat al lumii poate deveni membru după ce, în prealabil, și-a luat angajamentul respectării tuturor prevederilor Cartei. Pe un loc secund al deschiderii se situează organizațiile interguvernamentale regionale (CE, OSA, ASEAN etc.), care impun restricții anumitor state cu privire la capacitatea lor de aderare dacă nu fac parte dintr-o anumită zonă geografică. De regulă, teritorialitatea unei organizații regionale echivalează cu teritorialitatea continentului din care statele membre fac parte, potrivit logicii: OSA cuprinde doar statele continentului american. OSA este deschisă tuturor statele continentului american, dar este închisă statelor altor continente. Aceeași regulă se aplică și altor organizații precum UA, ASEAN. Există și organizații internaționale interguvernamentale regionale a căror teritorialitate nu coincide cu teritorialitatea unui singur continent. De pildă, NATO este compusă din state aflate în partea estică și vestică a nordului Oceanului Atlantic, în vreme ce LSA cuprinde state atât de pe continentul asiatic, cât și de pe cel african. În cazul majorității organizațiilor regionale, criteriul de aderare este cel al delimitărilor geografice, cu o singură excepție - LSA -, unde confesiunea oficială a statelor și limba pot oferi premisa devenirii ca parte a organizației.

Al treilea criteriu major de clasificare a organizațiilor internaționale le împarte, potrivit specificității obiectivelor și acțiunii acestora, în organizații generale și organizații funcționale/tehnice (Amerasinghe, 2005, p. 9). Dintre organizațiile generale fac parte și cele pe care le prezentăm în

această lucrare – ONU, ASEAN, CE etc., caracterul general fiind dat de diversitatea preocupărilor lor în domeniul politic, militar, economic, social, cultural. De regulă, doar marile organizaţii internaţionale interguvernamentale îşi pot permite un grad atât de ridicat de generalitate, cu precădere datorită capacităţii lor politice şi financiare.

Cât despre cele funcţionale sau tehnice, ele cuprind atât organizaţii interguvernamentale, cât şi nonguvernamentale. Există organizaţii internaţionale cu activităţi militare (NATO), economice sau comerciale (Organizaţia Mondială a Comerţului, Fondul Monetar Internaţional), culturale (UNESCO), umanitare (Crucea Roşie). Chiar în această privinţă, organizaţiile interguvernamentale funcţionale, tehnice se implică în domenii în care resursele financiare sunt extrem de importante. Iată de ce Organizaţia Mondială a Comerţului, prin urmare, nu ar putea fi decât o organizaţie interguvernamentală. În ceea ce priveşte organizaţiile nonguvernamentale, sfera preocupărilor lor este cu mult mai restrânsă: protecţia mediului (Greenpeace, World Wide Fund for Nature, Earth First!), protecţia consumatorului (Consumers International, Consumers Unions, Public Citizen), drepturile omului (Amnesty International, Freedom Now, Anti-Slavery International), lupta anticorupţie (Transparency International, International Association of Anti-Corruption Authorities), acţiuni umanitare (Medici fără Frontiere, Refugees International, Oxfam International), gestionarea şi dizolvarea conflictelor (International Crisis Group, International Alert, The Earth Council).

Conchizând, în contextul dificultăţii statelor de a răspunde problemelor internaţionale şi de a-şi proteja propriii cetăţeni, organizaţiile internaţionale guvernamentale şi nonguvernamentale îşi afirmă necesitatea. Dacă organizaţiile guvernamentale oferă sprijin statelor, cele nonguvernamentale sunt, deseori, foruri de manifestare a voinţei oamenilor ce încep să se simtă din ce în ce mai puţin cetăţeni ai statelor şi din ce în ce mai mult cetăţeni ai lumii. Analizând cele opt organizaţii guvernamentale şi patru nonguvernamentale prin filtrul *obiective*, *principii*, *structuri*, *acţiuni* –, acestea se dezvăluie în complexitatea şi totuşi în simplitatea lor. Prin succese şi prin limite, organizaţiile internaţionale arată fiecăruia dintre noi cât de vulnerabile sunt ele şi, paradoxal, cât de vulnerabili suntem fără ele.

Bibliografie

Agnew, J. 2009. *Globalization and Sovereignty*. Maryland: Rowman&Littlefield Publishers.

Amerasinghe, C.F. 2005 *Principles of the Institutional Law of International Organizations*. New York: Cambridge University Press.

Archer, C. 2001. *International Organizations*. Londra: Palgrave.

Archibugi, D. 2008. *The Global Commonwealth of Citizens. Toward Cosmopolitan Democracy*. Princeton: Princeton University Press.

Bettati, M. 1998. „Création et personnalité juridique des organisations internationales". In *Manuel sur les organisations internationales, A Handbook on International Organizations*, R.-J. Dupuy (ed.), 33-61. Londra: Martinus Nijhoff Publishers.

Bideleux, R. 2001. „Civil Association: The European Union as a Supranational Liberal Legal Order". In *The Edinburgh Companion to Contemporary Liberalism*, M. Evans (ed.), 225-40. Edinburg: Edinburgh University Press,

Blankart, C. 2007. „The European Union: Confederation, Federation or Association of Compound States?". *Constitutional Political Economy* 18(2): 99-106.

Buzan, B., Little, R. 2009. *Sistemele internaționale în istoria lumii*. Iași: Polirom.

Claude, I. 1964. *Swords into Plowshares: the Problems and Progress of International Organizations*. New York: Random House.

Debos, M., Goheneix, A. 2005. „Les ONG et la fabrique de l'«opinion publique internationale»". *Raisons politiques* 19: 63-80.

Doyle, M. 1983. „Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs". *Philosophy and Public Affairs* 12(3): 205-35.

Duverger, M. 1972. *The Study of Politics*. New York: Crowell.

Finnemore, M. 1996. *National Interests in International Society*. Ithaca: Cornell University Press.

Fukuyama, F. 1992. *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. București: Paideia.

Gismondi, M. 2008. *Ethics, Liberalism and Realism in International Relations*. Oxon: Routledge.

Heins, V. 2008. *Nongovernmental Organizations in International Society: Struggle over Recognition*. New York: Palgrave Macmillan.

Iriye, A. 2002. *Global Community. The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*. Berkeley: University of California Press.

Kaldor, M., Albrow, M., Anheier, H., Glasius, M. (eds.) 2007. *Global Civil Society 2006/7*. Londra: Sage Publications.

Keohane, R. 2002. *Power and Governance in a Partially Globalized World*. Londra: Routledge.

Marchetti, R. 2008. *Global Democracy: For and Against. Ethical Theory, Institutional Design and Social Struggles*. Oxon: Routledge.

McCormick, J. 2002. *Understanding the European Union: A Concise Introduction*. New York: Palgrave.

Mearsheimer, J. 1995. „The False Promise of International Institutions". *International Security* 19(3): 5-49.

Miller, D. 1994. „The Nation-State: a Modest Defence". In *Political Restructuring in Europe. Ethical Perspectives*, C. Brown (ed.), 133-58. Londra: Routledge.

Nye, J., Keohane, R. 1977. *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown.

Onuf, N. 1998. „Constructivism: A User's Manual". In *International Relations in a Constructed World*, V. Kubalkova, N. Onuf, P. Kower (eds.), 58-78. New York: M.E. Sharpe.

Pogge, T. 1994. „Cosmopolitanism and Sovereignty". In *Political Restructuring in Europe. Ethical Perspectives*. C. Brown (ed.), 85-118. Londra: Routledge.

Roff, S. 2004. „Nongovernmental Organizations: The Strengths Perspective at Work". *International Social Work* 47(2): 202-12.

Selznick, P. 1966. *Leadership in Administration. A Sociological Interpretation*. New York: Harper & Row.

Slaughter, A.M. 2004. *A New World Order*. Princeton: Princeton University Press.

Srinivas, N. 2009. „Against NGO's" *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 38(4): 614-26.

Sutch, P. 2001. „Constructing International Community: Liberal Theory, Developmental Communitarianism and International Ethics". In *The Edinburgh Companion to Contemporary Liberalism*, M. Evans (ed.), 254-64. Edinburg: Edinburgh University Press.

Weber, C. 2005. *International Relations Theory. A Critical Introduction*. Oxon: Routledge.

Wendt, A. 1992. „Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics". *International Organization* 46(2): 391-425.

Williams, H. 2001. „The Idea of a Liberal-Democratic Peace". In *The Edinburgh Companion to Contemporary Liberalism*, M. Evans (ed.), 241-52. Edinburg: Edinburgh University Press.

*** 1969. *Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor*. http://www.mfa.gov.md/img/tratate/Conventia_Viena_1969.pdf.

*** 2003. *International Non Governmental Organisations Accountability Charter*. http://www.ingoaccountabilitycharter.org/wpcms/wp-content/uploads/ingo-accountability-charter-eng.pdf.

*** 2010. *Sustainability Reporting Guidelines and NGO Sector Supplement*. http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/19B9E00D-299D-4F3C-A5A7-6B9650EDC532/4263/ReportingGuidelinesNGOSectorSupplement1.pdf

Partea I

Organizații internaționale guvernamentale

Organizația Națiunilor Unite. Referențial al securității internaționale

Poate cea mai notorie prin vizibilitatea internațională, dar și prin polemicile generate, este Organizația Națiunilor Unite (cunoscută și ca Națiunile Unite sau, mai simplu, ONU). Precursoarea Organizației Națiunilor Unite, Liga Națiunilor, a luat ființă în urma Tratatului de la Versailles, în iunie 1919, și a constituit materializarea celui de-al paisprezecelea punct al faimosului discurs ținut de Woodrow Wilson pe 8 ianuarie 1918, în sesiunea comună a Congresului. Având la bază principiul securității colective, organizația a funcționat pe baza unui model instituțional tripartit (Adunare, Consiliu, Secretariat Permanent) pe care ONU l-a moștenit. De-a lungul existenței sale, Franța, Marea Britanie, Italia, Japonia, Germania și Uniunea Sovietică s-au numărat, pe rând, printre membrii permanenți ai Consiliului, iar numărul membrilor nepermanenți a crescut treptat până a ajuns la unsprezece. În 1939, Germania, Japonia și Italia s-au retras, Uniunea Sovietică a fost exclusă, iar greutatea decizională a rămas pe umerii Franței și Marii Britanii, două state ce au căzut, în scurt timp, pradă disensiunilor. Totuși, principalul motiv pentru care Liga Națiunilor a eșuat este determinat de neputința de a evita declanșarea unor războaie locale și a conflagrației mondiale. De asemenea, concentrarea atenției și interesului doar pe statele Europei, în detrimentul Statelor Unite – un actor esențial în lumea internațională –, diversitatea și divergența intereselor statelor membre (Morgenthau, 2007, pp. 490-495) au adâncit disfuncționalitățile din cadrul Ligii.

Așadar, ridicată pe „ruinele" Ligii Națiunilor, proiect idealist prin excelență, care a eșuat tocmai prin izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, Organizația Națiunilor Unite a devenit prima organizație internațională

guvernamentală postbelică. Înființată în anul 1945, prin întâlnirea de la San Francisco a reprezentanților a cincizeci de guverne, ONU a reușit să strângă laolaltă, până în prezent, o sută nouăzeci și două de state*.

Obiective și principii

Autorii actului constitutiv al organizației, Carta ONU**, au considerat că de primă necesitate pentru existența acesteia sunt scopurile sale, corelate cu un set de principii care trebuie să-i ghideze acțiunile. Acest fapt denotă prioritatea abordărilor pragmatice, neexcluzând însă principiile și normele de reglementare a relațiilor dintre state. Altfel spus, statele fondatoare ale organizației au învățat din erorile trecutului și ale abordării idealiste a relațiilor dintre state; este mai fezabil să propui anumite principii pe baza unor obiective decât să propui anumite obiective pe baza unor principii. În fond, acțiunile organizației nu sunt întreprinse pornind, mai întâi, de la ceea ce intră în atribuțiile sale și apoi de la conformitatea lor cu anumite principii? Prin urmare, obiectivele organizației așa cum sunt ele formulate în art. 1 al Cartei sunt următoarele:

1. *Să mențină pacea și securitatea internaționale și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la încălcarea păcii;*
2. *Să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, și să ia oricare alte măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale;*

---

* Este de așteptat ca numărul să crească la 193 în cursul anului 2011, după proclamarea independenței Sudanului de Sud.

** Traducerea în limba română a textului Cartei ONU este preluată din H.J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, [illegible]

3. *Să realizeze cooperarea internaţională în rezolvarea problemelor internaţionale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea şi încurajarea respectării drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale pentru toţi, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie ;*
4. *Să fie un centru în care să se armonizeze eforturile naţiunilor către atingerea acestor scopuri comune* (art. 1, Carta ONU).

Aceste scopuri nu pot fi însă îndeplinite indiferent de metoda folosită, pericolul fiind acela al unor perpetue acuzaţii a organizaţiei de imoralitate, fapt ce i-ar periclita puternic credibilitatea. Prin urmare, orice acţiune trebuie să se desfăşoare sub imperiul unor principii care să-i confere corectitudine şi deci legitimitate. Principiile, în număr de şapte, sunt următoarele :

1. *Organizaţia este întemeiată pe principiul egalităţii suverane a tuturor membrilor ei ;*
2. *Toţi membrii Organizaţiei, spre a asigura tuturor drepturile şi avantajele ce decurg din calitatea lor de membru, trebuie să-şi îndeplinească cu bună-credinţă obligaţiile asumate potrivit prezentei Carte ;*
3. *Toţi membrii Organizaţiei vor rezolva diferendele internaţionale prin mijloace paşnice, în aşa fel încât pacea şi securitatea internaţionale, precum şi justiţia să nu fie puse în primejdie ;*
4. *Toţi membrii Organizaţiei se vor abţine, în relaţiile lor internaţionale, să recurgă la ameninţarea cu forţa sau folosirea ei, fie împotriva integrităţii teritoriale ori a independenţei politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Organizaţiei Naţiunilor Unite ;*
5. *Toţi membrii Organizaţiei Naţiunilor Unite îi vor da tot ajutorul în orice acţiune întreprinsă de ea în conformitate cu prevederile prezentei Carte şi se vor abţine să dea ajutor vreunui stat împotriva căruia Organizaţia întreprinde o acţiune preventivă sau de constrângere ;*
6. *Organizaţia se va asigura ca statele care nu sunt membre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite să acţioneze în conformitate cu aceste principii, în măsura necesară menţinerii păcii şi securităţii internaţionale ;*
7. *Nicio dispoziţie din prezenta Cartă nu va autoriza Organizaţia Naţiunilor Unite să intervină în chestiuni care ţin esenţial de competenţa internă a*

unui stat şi nici nu va obliga pe membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte ; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în capitolul 7 [Capitolul 7, Acţiunea în caz de ameninţări împotriva păcii, de încălcări ale păcii şi de acte de agresiune] (art. 2, Carta ONU).

Structura instituțională a organizației

Deşi destul de laborioasă, structura instituţională a ONU păstrează parametrii specifici oricărei organizaţii internaţionale guvernamentale, regăsindu-se astfel în cadrul său organisme legislative, executive, administrative şi judecătoreşti. Conform Cartei, organismele specifice Organizaţiei Naţiunilor Unite sunt Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic şi Social, Consiliul de Tutelă, Curtea Internaţională de Justiţie şi Secretariatul General. **Adunarea Generală** reprezintă cel mai important for de întâlnire cu caracter legislativ al reprezentanţilor fiecărui stat membru ONU (maxim cinci în delegaţia fiecărui stat), deci principiul funcţional utilizat este „un membru, un vot". *Fiecare membru al Adunării Generale dispune de un vot* (art. 18.1, Carta ONU). Sesiunile anuale şi cele extraordinare (ori de câte ori situaţia o cere) sunt prezidate, prin rotaţie, de către un reprezentant al unei regiuni precum Africa, Asia, America Latină şi Caraibe, Europa Orientală, Europa Occidentală sau al unor state (Australia, Canada, Noua Zeelandă şi SUA, cel din urmă doar cu rol de observator) (*Members of the General Assembly Are Arranged in Current Regional Groups*, 2010). În cadrul acestor sesiuni sunt analizate şi validate documentele şi rapoartele înaintate de Consiliul de Securitate şi de oricare alte organisme (art. 15, Carta ONU); de asemenea, potrivit art. 17.1, *Adunarea Generală va examina şi va aproba bugetul Organizaţiei*. Procedeul de luare a deciziilor este prin votul fiecărui reprezentant al fiecărui stat membru. În funcţie de importanţa chestiunilor discutate, deciziile sunt luate fie printr-o majoritate de 2/3, fie prin majoritatea celor prezenţi. Prin majoritate de 2/3 sunt adoptate deciziile ce vizează *recomandările cu privire la menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, alegerea membrilor nepermanenţi ai Consiliului*

de Securitate, alegerea membrilor Consiliului Economic şi Social, alegerea membrilor Consiliului de Tutelă, în conformitate cu paragraful 1, punctul c) al articolului 86, admiterea unor noi membri în Organizaţie, suspendarea drepturilor şi privilegiilor membrilor, excluderea unor membri, problemele referitoare la funcţionarea sistemului de tutelă şi problemele bugetare (art. 18.1, Carta ONU), adică deciziile vitale pentru respectarea principiilor pe care le prevede actul constitutiv al organizaţiei. Restul chestiunilor ce intră în atribuţiile Adunării Generale sunt decise printr-o majoritate a celor *prezenţi şi votanţi*.

Despre sintagma *prezenţi şi votanţi* trebuie menţionat faptul că figurează în art. 18.2 şi art. 67.2, adică în capitolul dedicat Adunării Generale (capitolul 4), respectiv Consiliului Economic şi Social (capitolul 10). Motivul pentru care autorii Cartei au considerat necesară această menţiune se explică prin existenţa, la întrunirile Adunării Generale, ale Consiliului de Securitate şi ale Consiliului Economic şi Social, a două tipuri de participanţi: cei ce au şi cei ce nu au drept de vot. Art. 19 stipulează că *un membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite care este în întârziere cu plata contribuţiilor sale financiare către Organizaţie nu va putea participa la vot în Adunarea Generală dacă totalul arieratelor egalează sau depăşeşte contribuţia datorată de el pentru ultimii doi ani împliniţi. Adunarea Generală poate totuşi permite acestui membru să ia parte la vot în cazul în care constată că neplata este cauzată de împrejurări independente de voinţa lui.* Potrivit art. 31 (*Orice membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite care nu este membru al Consiliului de Securitate poate participa, fără drept de vot, la discutarea oricărei probleme supuse Consiliului de Securitate, ori de câte ori acesta consideră că interesele acelui membru sunt afectate în mod special*) şi art. 32 (*Orice membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite care nu este membru al Consiliului de Securitate sau orice stat care nu este membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite, dacă este parte într-un diferend examinat de Consiliul de Securitate, va fi invitat să participe, fără drept de vot, la discuţiile cu privire la acel diferend. Consiliul de Securitate va determina condiţiile pe care le consideră juste pentru participarea unui stat care nu este membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite*), Consiliul de Securitate le conferă dreptul reprezentanţilor statelor ce nu sunt membre ale instituţiei,

dar nici ale organizației de a asista la discuțiile ce le privesc. În fine, prin art. 69, *Consiliul Economic și Social va invita orice membru al Organizației Națiunilor Unite să participe, fără drept de vot, la dezbaterile sale asupra oricăror probleme care prezintă un interes special pentru acel membru*, iar art. 70 instituie situația în care *Consiliul Economic și Social poate lua măsuri pentru participarea, fără drept de vot, a reprezentanților instituțiilor specializate la dezbaterile sale sau ale comisiilor înființate de el, precum și pentru participarea propriilor reprezentanți la dezbaterile instituțiilor specializate.*

Articolele de mai sus reflectă contextele în care anumite state sau instituții își pot trimite reprezentanții pentru a asista la anumite discuții ce fac referire strictă la situația lor și, în același timp, fac o distincție netă între cei ce beneficiază de dreptul de a vota și cei ce nu beneficiază de acest drept. Mai mult, deși Organizația manifestă interes pentru o oarecare transparență decizională, din rațiuni ce țin strict de precauție, Carta discerne între statele reprezentate de drept în instituții și în ONU și cele ce au statut de observator (Elveția, până în 2002, Vatican) sau, dacă fac parte din ONU, nu sunt reprezentate în acel moment în instituția respectivă.

Datorită faptului că reușește să creeze un cadru formal în care toate statele membre au posibilitatea de a se întâlni și în care populațiile acestor state să fie reprezentate, Adunarea Generală a fost asemuită unui parlament național la scară mondială (Moreau Defarges, 1996, p. 16). Analogia este cu atât mai potrivită cu cât nu puțini sunt autorii ce consideră că, de fapt, această instituție pare să fie singura care să legitimeze idealul democratic pe care organizația îl promovează cu fermitate. Toate speranțele se îndreptă către instaurarea unei democrații globale (Held, 2000; Anderson, 2002; Archibugi, 2008; Marchetti, 2008), adică a unei lumi a democrațiilor naționale care să renunțe încet la împovărătoarea suveranitate națională în numele fericirii cetățenilor, ce nu ar trebui să se perceapă ca fiind ai statelor, ci ai globului. Euforia dispare însă rapid, căci, din păcate, în economia decizională a ONU, Adunarea are doar un rol consultativ, responsabilitatea și privilegiul revenind Consiliului de Securitate.

Consiliul de Securitate, instituție executivă a ONU, are drept prero-

securității internaționale (art. 24, Carta ONU). Funcționarea sa devine posibilă prin existența a cinci membri permanenți și zece nepermanenți (art. 23, Carta ONU). Cum este lesne de înțeles, privilegiul de a fi membru permanent al ONU nu revine decât statelor cu adevărat puternice pe scena internațională, care sunt, de altfel, statele care au ieșit victorioase din cel de-al Doilea Război Mondial (Statele Unite ale Americii, Federația Rusă, Marea Britanie, Franța, China). Mai mult, beneficiile unei asemenea poziții sunt materializate prin dreptul de veto al fiecăruia dintre membrii permanenți ai Consiliului, drept hiper-uzitat, cu precădere de către cei doi mari adversari economici și politici din perioada Războiului Rece: SUA și URSS. Abia după căderea Cortinei de Fier și deci după disiparea aversiunii dintre cele două state, dreptul de veto a încetat să mai fie des invocat, acest fapt determinând începutul funcționării cu adevărat a Consiliului de Securitate.

Ceilalți membri ai Consiliului, zece la număr, sunt aleși pentru o perioadă de doi ani dintre restul statelor membre ale organizației. În plus, *la prima alegere a membrilor nepermanenți, după sporirea numărului de membri ai Consiliului de Securitate de la unsprezece la cincisprezece, doi dintre cei patru membri adăugați vor fi aleși pe o perioadă de un an. Membrii al căror mandat expiră nu vor putea fi realeși imediat* (art. 23.2, Carta ONU). În structura acestei instituții, România, de la aderarea sa în cadrul organizației în 1955, a avut de patru ori un reprezentant: în 1962, în perioadele 1976-1977, 1990-1991, ultimul mandat terminându-se în 2005.

După ce componența Consiliului de Securitate a fost constituită, membrii ONU *sunt de acord să accepte și să execute hotărârile* acestuia (art. 25, Carta ONU). Potrivit art. 27.1 al Cartei ONU, *fiecare membru al Consiliului de Securitate va dispune de un vot*, însă hotărârile instituției sunt adoptate în mod diferit în funcție de natura problemelor. Astfel, *hotărârile Consiliului de Securitate în probleme de procedură vor fi adoptate cu votul afirmativ a nouă membri* (art. 27.2, Carta ONU), iar *hotărârile Consiliului de Securitate în toate celelalte probleme vor fi adoptate cu votul afirmativ a nouă membri, cuprinzând și voturile concordante ale tuturor membrilor permanenți, cu condiția ca, în cazul hotărârilor care se adoptă în temeiul capitolului 6 și al articolului 52, paragraful 3, o parte la un diferend să se*

abţină de la votare (art. 27.3, Carta ONU). Altfel spus, conform capitolului 6 al Cartei (dedicat rezolvării paşnice a diferendelor), dar şi art. 52.3 (potrivit căruia Consiliul de Securitate încurajează soluţionarea diferendelor cu caracter local prin *acorduri sau organisme regionale*), nu pot participa la procesul decizional statele ce sunt direct implicate într-un diferend.

Menirea Consiliului de Securitate – vegherea asupra menţinerii păcii şi securităţii internaţionale – nu presupune doar intervenţia armată. Dimpotrivă, instituţia pune pe primul loc soluţionarea paşnică a diferendelor, violenţa fiind ultima alternativă de acţiune. Nu întâmplător, capitolul 6 al Cartei, *Rezolvarea paşnică a diferendelor*, precede capitolul *Acţiunea în caz de ameninţări împotriva păcii, încălcări ale păcii şi acte de agresiune*. Aşadar, textul actului constitutiv al ONU instituie obligativitatea tuturor părţilor implicate într-un diferend de a apela la oricare dintre metodele de soluţionare paşnică: *tratative, anchetă, mediere, conciliere, arbitraj, pe cale juridică* (art. 33.1, Carta ONU). Rolul Consiliului de Securitate este acela de a ancheta potenţialul ameninţător al diferendului pentru siguranţa internaţională şi chiar de a formula recomandări părţilor implicate (art. 36.3, Carta ONU), doar cu acordul în unanimitate al acestora. *Fără a se aduce atingere dispoziţiilor articolelor 33-37, Consiliul de Securitate poate, dacă toate părţile la un diferend cer acest lucru, să facă recomandări părţilor în scopul rezolvării paşnice a diferendului* (art. 38, Carta ONU). Mai mult, ONU le sfătuieşte să apeleze la Consiliul de Securitate doar în ultimă instanţă, după ce, în prealabil, au cerut ajutorul structurilor instituţionale regionale (art. 52.2, Carta ONU). Prin aceasta, organizaţia se asigură că în atenţia Consiliului vor ajunge doar cazurile într-adevăr grave ce ameninţă pacea internaţională şi, implicit, invită organizaţiile regionale să se implice mai mult în dezacordurile dintre statele membre.

În situaţia în care atât părţile implicate, cât şi Consiliul de Securitate sunt confruntate cu un diferend de amploare, cel din urmă este legitimat să recomande sau să ia orice măsură necesară menţinerii păcii şi securităţii internaţionale (art. 39, Carta ONU), măsuri ce vizează implicarea fie armată (art. 42, Carta ONU), fie nonarmată – *Ele pot să cuprindă întreruperea totală sau parţială a relaţiilor economice şi a comunicaţiilor feroviare, maritime, aeriene, poştale, telegrafice, prin radio şi a altor*

mijloace de comunicare, precum şi ruperea relaţiilor diplomatice (art. 41, Carta ONU). Indiferent de decizia Consiliului, oricare stat membru are obligaţia să o respecte şi, mai mult decât atât, alături de toate celelalte, *să pună la dispoziţia Consiliului de Securitate, la cererea sa şi în conformitate cu un acord sau prin acorduri speciale, forţele armate, asistenţa şi înlesnirile, inclusiv dreptul de trecere, necesare menţinerii păcii şi securităţii internaţionale* (art. 43.1, Carta ONU).

În cazul intervenţiei armate, se va institui un Comitet de Stat-Major, *alcătuit din şefii statelor-majore ale membrilor permanenţi ai Consiliului de Securitate sau din reprezentanţii lor* (art. 47.2, Carta ONU). Acesta va sfătui şi va asista Consiliul de Securitate în privinţa oricărei chestiuni de ordin militar. Devine lesne de înţeles că decizia atacului împotriva unui stat ce periclitează sau ar putea periclita siguranţa statelor membre este, în mare parte, luată de statele membre ale Consiliului Permanent de Securitate, vocea celorlalţi zece fiind prea puţin auzită. Greutatea deciziei devine cu atât mai mare cu cât Comitetul de Stat-Major dublează de fapt autoritatea celor cinci sau, după caz, a celui dintâi, Statele Unite ale Americii.

Aceiaşi autori care nutresc speranţe cu privire la un posibil şi veritabil viitor democratic al ONU, mai ales prin sporirea puterii Adunării Generale (Anderson, Archibugi, Held, Marchetti), îşi temperează entuziasmul prin dezamăgirea pe care o au faţă de Consiliul de Securitate, privit ca instituţia cel mai puţin democratică a Organizaţiei. Principalul său defect pare să fie inegalitatea pe care o instituie între statele membre, cele ce fac parte şi cele ce nu fac parte din Consiliul Permanent. Având în vedere faptul că ea avea un sens în 1945 şi că recunoştea beneficiile statelor victorioase în cel de-al Doilea Război Mondial astăzi pare să-şi fi pierdut raţiunea de a exista. Este probabil normal ca într-o instituţie de o asemenea anvergură, statele dezvoltate din punct de vedere economic şi militar să se bucure de anumite privilegii. Dar dacă este aşa, de ce nu fac parte din el Germania sau Japonia? Având în vedere faptul că victoria în cea de-a doua conflagraţie mondială nu mai constituie de mult un criteriu pertinent de deţinere a unui scaun în Consiliul Permanent, atunci poate ar trebui înlocuit cu cel al contribuţiei bugetare.

Cât despre bugetul ONU, acesta este compus din contribuția fiecărui stat, calculată după un sistem cotă-parte, în funcție de produsul intern brut al acestuia. Potrivit ultimului raport (2009) legat de procentajul plătit din totalul bugetului organizației de primele zece state din lume, situația este următoarea :

State	Procent din bugetul ONU
SUA	22%
Japonia	16,62%
Germania	8,58%
Marea Britanie	6,64%
Franța	6,30%
Italia	5,08%
Canada	2,98%
Spania	2,97%
China	2,67%
Mexic	2,26%

*Sursa: ***Assessment of Member States' Contributions to the United Nations Regular Budget for the Year 2009*

Privind acest tabel și coroborând cu ceea ce s-a spus anterior, în Consiliul de Securitate, componența membrilor permanenți ar trebui asigurată de primele cinci state ce contribuie la bugetul organizației, adică SUA, Japonia, Germania, Marea Britanie și Franța.

Următoarea instituție prezentată în Cartă (respectând ierarhia instituțională pe care actul constitutiv o stipulează) este **Consiliul Economic și Social**, compus din cincizeci și patru de membri (art. 61, Carta ONU) aleși de către Adunarea Generală pentru o perioadă de trei ani (printre care și România, de exemplu, din 2007 până în 2009). Consiliul Economic și Social coordonează, după cum se poate observa din chiar denumirea instituției, activități de tip economic, social, cultural. Acesta oferă asistență Consiliului de Securitate, redactând rapoarte cu privire la probleme internaționale din această sferă, face recomandări Adunării Generale la cererea celei din urmă, organizează conferințe internaționale pe diverse teme etc. (art. 62, Carta ONU). Procedura de votare este *fiecare membru, un vot*, deciziile luându-se printr-o majoritate a membrilor *prezenți și votanți* (art. 67, Carta ONU).

Un element de noutate pe care îl introduce Consiliul Economic și Social este acela al consultării a o mie cinci sute de organizații nonguvernamentale, împărțite, în funcție de preocupările lor, în ONG-uri consultate în majoritatea activităților, ONG-uri a căror competență e necesară doar în unele domenii și ONG-uri consultate doar în chestiuni punctuale (*List of Non-Governmental Organizations in Consultative Status with the Economic and Social Council as of 1 September 2009*). Acest fapt denotă, pe de o parte, limitele pe care Consiliul Economic și Social le conștientizează și, pe de altă parte, importanța recunoscută a unor organisme nonguvernamentale al căror impact în sfera deciziilor internaționale a fost deseori pus în discuție. ONG-uri precum Greenpeace, Amnesty International, Transparency International, Medici fără Frontiere, Oxfam International etc. și asociațiile locale sau regionale au demonstrat deseori o mai bună cunoaștere a realităților cotidiene din sfera geografică respectivă, cunoaștere reliefată mai ales prin analiza problemelor, dar și prin soluțiile pertinente.

Începând cu anii '60, când s-au manifestat în plină forță mișcările de eliberare a teritoriilor foste colonii, a fost evidențiată importanța **Consiliului de Tutelă**. Astfel, teritoriile care nu își câștigaseră pe deplin independența și, implicit, nu erau recunoscute ca atare, se aflau sub protecția a șapte state membre (dintre care cinci sunt statele membre permanente din Consiliul de Securitate), până în momentul în care dobândeau capacitatea de a se autoadministra și de a fi acceptate pe scena internațională. În circumstanțele inexistenței unor teritorii foste colonii care să-și revendice statalitatea, Consiliul de Tutelă începe, din 1994, să-și dovedească desuetudinea.

Spre deosebire de alte organizații internaționale, ONU posedă un organism judiciar extrem de activ, **Curtea Internațională de Justiție**, al cărei statut constituie parte integrantă a Cartei. Importanța existenței sale este dată de expertiza juridică pe care o furnizează atât organizației (art. 96, Carta ONU), cât și statelor membre în chestiuni de drept internațional, dar și de autoritatea sa de a media sau de a arbitra două sau mai multe state aflate într-un litigiu. Totuși, prin art. 95, ONU nu interzice membrilor săi să se adreseze altor instanțe juridice: *Nicio dispoziție din prezenta Cartă nu-i va împiedica pe membrii Organizației Națiunilor Unite să încredințeze*

rezolvarea diferendelor lor altor tribunale, în temeiul unor acorduri deja intrate în vigoare au care ar putea fi încheiate în viitor (art. 95, Carta ONU). În plus, orice stat semnatar al Cartei, deci al adeziunii la ONU, se obligă *ipso facto* să recunoască şi autoritatea Curţii Internaţionale de Justiţie (art. 93.1, Carta ONU). În schimb, un stat nonmembru ONU poate semna statutul CIJ, aceasa constituind recunoaşterea autorităţii juridice a CIJ şi, implicit, respectarea deciziei pe care o ia aceasta. Prin urmare, orice stat membru al ONU,dar şi nonmembru (care şi-a luat, însă, angajamentul) este obligat să acţioneze în conformitate cu decizia Curţii. De pildă, una dintre deciziile importante ale Curţii (martie 2009) a avut ca obiect România şi Ucraina în litigiul privind platforma maritimă a celor două state şi statutul Insulei Şepilor.

Nu doar Adunarea Generală, ci şi Curtea Internaţională de Justiţie prezintă interes pentru sporirea democraţiei Organizaţiei Naţiunilor Unite. Un forum juridic recunoscut de către toate statele membre nu poate fi eficient doar în forma actuală. Ca să poată deveni agent al democraţiei globale, organizaţia trebuie să faciliteze dreptul la expresie nu doar statelor, ci şi cetăţenilor acestoa. Cu adevărat ar avea forţă Curtea Internaţională de Justiţie dacă şi-ar extinde prerogativele spre a se transforma în ceea ce reprezintă, pentru Europa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Extinderea acestor competenţe ale CIJ ar echivala cu conferirea posibilităţii oricărui cetăţean al lumii de a da în judecată statul care şi-a exercitat în mod abuziv autoritatea asupra sa (Archibugi *et al.*, 2000 ; Archibugi, Marchetti, 2005).

Cea din urmă instituţie prezentată în Cartă, relevantă pentru buna funcţionare a ONU, este **Secretariatul General**, în fruntea căruia se află un Secretar General, numit de Adunarea Generală la recomandarea Consiliului de Securitate şi considerat cel mai înalt funcţionar al ONU (art. 97, Carta ONU). Actualmente, în persoana sud-coreeanului B. Ki-moon, Secretarul General are în subordine o structură administrativă în care personalul este numit direct de el. Întregul angrenaj instituţional răspunde doar în faţa organizaţiei şi beneficiază de imunitate ; mai precis, *în îndeplinirea îndatoririlor sale, secretarul general şi personalul nu vor solicita şi nici nu vor primi instrucţiuni de la vreun guvern sau de la vreo autoritate exterioară Organizaţiei. Ei se vor abţine de la orice act incompatibil cu situaţia lor de*

funcţionari internaţionali, răspunzători numai faţă de Organizaţie (art. 100.1, Carta ONU). Secretarul General ONU redactează un raport anual despre activitatea organizaţiei, pe care îl prezintă Adunării Generale, participă la toate întâlnirile acesteia, ale Consiliului Economic şi Social, prezintă poziţia oficială a organizaţiei în relaţiile cu mass-media. Nu întâmplător numele secretarului general este cel mai cunoscut, în raport cu numele celorlalte persoane ce activează în cadrul organizaţiei. De asemenea, participă la întâlnirile executivului Organizaţiei şi *poate atrage atenţia Consiliului de Securitate asupra oricărei probleme care, după părerea sa, ar putea pune în primejdie menţinerea păcii şi securităţii internaţionale* (art. 99, Carta ONU).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice şi practice

Organizaţia Naţiunilor Unite este, probabil, unul dintre angrenajele instituţionale suprastatale cu cele mai multe acţiuni, pe cât de multe, pe atât de diverse, de la conferinţe privind drepturile femeii, copiilor, refugiaţilor şi nevoia de protecţie a mediului până la campanii de sensibilizare a opiniei publice în legătură cu nevoia de vaccinare a copiilor din Somalia sau de culturalizare politică a cetăţenilor statelor ce au fost conduse prin abuz de putere. Cu toate acestea, acţiunile „căştilor albastre", cunoscute şi ca misiuni ONU, sunt cele mai notorii: pe continentul african, în Sudan, Burundi, Coasta de Fildeş, Liberia, Congo, Etiopia şi Eritreea, Sahara Occidentală; în spaţiul latino-american, în Haiti; pe continentul asiatic, în Timorul de Est, India şi Pakistan; pe continentul european, în Cipru, Georgia şi Kosovo; în Orientul Mijlociu, înălţimile Golan şi în Liban.

Acţiunile cu cel mai puternic răsunet în mass-media internaţională, dar şi în lumea academică sunt intervenţiile umanitare, adică „ameninţarea sau folosirea forţei asupra graniţelor statului de către un stat (sau un grup de state), cu scopul de a preveni sau de a opri răspândirea şi agravarea încălcării drepturilor fundamentale umane ale cetăţenilor statului în cauză, fără permisiunea statului în teritoriul căruia forţa este aplicată" (Holzfrege, 2003, p. 18). Consiliul de Securitate, instituţia ONU în măsură să ia o

asemenea decizie, evaluează modul în care populaţia respectivă suferă de grave încălcări ale drepturilor prin abuzul de putere al celui/celor de la conducerea statului respectiv şi, implicit, are datoria de a stabili gradul de ameninţare a păcii şi securităţii internaţionale.

Toate întrebările pe care le presupune actul de a interveni umanitar aduc în discuţie moralitatea. Cât este de moral să intervii în afacerile interne ale unui stat? Cât de prezentă este moralitatea pe scena internaţională? Oare toate intervenţiile se datorează altruismului statelor sau mai ales intereselor lor egoiste? De ce unele state şi nu altele? Care sunt criteriile în funcţie de care se alege destinaţia intervenţiei umanitare? De ce Kosovo, Irak, Timor şi nu Rwanda, Congo, Sudan, unde încălcările drepturilor fundamentale sunt la fel de scandaloase pentru scena internaţională ca şi în cele dintâi? Intervenţia umanitară naşte problema încălcării autonomiei, independenţei unui stat, dar şi problema modului în care se realizează misiunea (Atack, 2002, pp. 279-292). Pentru statele ce au devenit libere în urmă cu cel mult cincizeci de ani, intervenţia nu este nicidecum percepută ca fiind umanitară, ci o modalitate a fostului colonizator de a-şi menţine sau reinstaura influenţa. Asemenea suspiciuni sunt cu atât mai periculoase cu cât, în spatele intervenţiilor de acest gen, s-au ascuns şi interese geopolitice sau economice. Intervenţiile umanitare din Kosovo şi Irak, instrumentate, cu precădere, de către Statele Unite, au constituit, în opinia presei internaţionale, un pretext pentru dobândirea monopolului asupra petrolului şi a altor resurse energetice. Altfel spus, intervenţia nu s-ar fi datorat unor considerente morale, ci unor raţiuni strict economice. Adepţii intervenţionismului umanitar pornesc de la premisa universalităţii drepturilor omului. Acestea trebuie respectate în orice condiţii, iar când un stat nu-şi respectă acest angajament, statele puternice, capabile din punct de vedere politic, economic şi militar, au datoria de a interveni pentru a ajuta populaţia privată de propriile libertăţi şi drepturi. Orice intervenţie militară întreprinsă stă sub auspiciile Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului. Dilema apare atunci când promovarea şi apărarea acestor drepturi intră în opoziţie cu unul dintre principiile Cartei ONU – respectarea suveranităţii statelor.

În concluzie, prin importanţa pe care a deţinut-o încă din 1945 şi prin cea sporită după căderea Zidului Berlinului, Organizaţia Naţiunilor Unite

constituie fundamentul de stabilitate al întregii lumi și depozitarul idealurilor acelora ce imaginează un glob al păcii și securității internaționale. De altfel, nu întâmplător ONU, pe cât este de apreciat, pe atât este de criticat. Cu toate acestea, pe măsură ce o parte a lumii academice începe să susțină ideea unei democrații globale, cosmopolite, apar din ce în ce mai multe propuneri de reformă a organizației. Renunțarea la sintagme desuete precum „stat inamic" (art. 53.2, Carta ONU), sporirea prerogativelor Adunării Generale și Curții Internaționale de Justiție, diminuarea importanței decizionale a Consiliului de Securitate ar contura, așadar, câteva dintre posibilele traiectorii ale unei organizații cu un real potențial democratic și de securitate pe scena internațională. În ce anume ar putea consta legătura dintre democrație și securitatea internațională? Constituie democrația o condiție necesară și suficientă pentru crearea unui mediu internațional sigur și pașnic? Potrivit scopurilor și principiilor sale, ONU intră în concordanță cu următoarea mărturisire a lui Tocqueville: „Cred că putem admite ca regulă generală și permanentă că, la popoarele civilizate, pasiunile războinice vor deveni tot mai rare și mai puțin aprinse, pe măsură ce condițiile vor fi mai egale" (Tocqueville, 2005, p. 279). Altfel spus, cu cât un stat este mai democratic, cu atât va fi mai puțin dispus să poarte un război împotriva altuia, adică, prin acțiunile sale, va amenința mai puțin securitatea internațională decât o fac statele autoritare sau totalitare. Această teorie și-a demonstrat validitatea pentru situațiile conflictuale ce au avut loc aproape de-a lungul întregului secol XX (Rummel, 1995, pp. 457-79).

Bibliografie

Anderson, J. 2002. *Transnational Democracy. Political Spaces and Border Crossings*. Londra, New York: Routledge.

Archibugi, D. 2008. *The Global Commonwealth of Citizens: Toward Cosmopolitan Democracy*, New Jersey, Oxfordshire: Princeton University Press.

Archibugi, D., Marchetti, R. 2005. „What to Do with the United Nations?". *OpenDemocracy*, 8 septembrie. www.openDemocracy.net.

Archibugi, D., Balduini, S., Donati, M. 2000. „The United Nations as an Agency of Global Democracy". In *Global Democracy. Key Debates*, L. Holden (ed.), 125-42. Londra: Routledge.

Atack, I. 2002. „Ethical Objections to Humanitarian Intervention". *Security Dialogue* 33(3): 279-92.

Held, D. 2000. *Democraţia şi ordinea globală. De la statul modern la guvernarea cosmopolită*. Bucureşti: Univers.

Holzfrege, J.L., Keohane, R.O. 2003. „The Humanitarian Intervention Debate". In *Humanitarian Intervention. Ethical, Legal, and Political Dilemmas*, J.L. Holzfrege, R.O. Keohane (eds.), 15-52. New York: Cambridge University Press.

Marchetti, R. 2008. *Global Democracy: For and Against. Ethical Theory, Institutional Design, and Social Struggles*. Londra: Routledge.

Moreau Defarges, Ph. 1996. *Organizaţiile internaţionale contemporane*. Iaşi: Institutul European.

Morgenthau, H.J. 2007. *Politica între naţiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*. Iaşi: Polirom.

Rummel, R.J. 1995. „Democracies are Less Warlike than Other Regimes". *European Journal of International Relations* 1(4): 457-79.

Tocqueville, A. 2005. *Despre democraţie în America*. Bucureşti: Humanitas.

*** 2007. „Anexa B - Carta Naţiunilor Unite". In *Politica între naţiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*, H.J. Morgenthau, 650-73. Iaşi: Polirom.

*** 2008. *Assessment of Member States' Contributions to the United Nations Regular Budget for the Year 2009*, 24 decembrie. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/755.

*** 2009. *List of Non-Governmental Organizations in Consultative Status with the Economic and Social Council as of 1 September 2009*. http://esango.un.org/paperless/content/E2009INF4.pdf.

*** 2010. *Members of the General Assembly Are Arranged in Current Regional Groups*. http://www.un.int/wcm/webdav/site/gmun/shared/documents/GA_regionalgrps_Web.pdf.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Eficiența unei organizații politico-militare

La scurt timp după ce s-a încheiat al Doilea Război Mondial, iar pacea se instalase în Europa, între statele învingătoare au apărut disensiuni privind împărțirea „prăzii de război". Altfel spus, pe 24 iunie 1948, armata sovietică a interzis pătrunderea în Berlin a ajutoarelor franceze, britanice și americane către populația germană, această operațiune fiind numită Blocada Berlinului. Deși la Conferința de la Potsdam (17 iulie – 2 august 1945) Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța și Uniunea Sovietică își stabiliseră zonele de ocupație din fostul stat nazist, aceeași soartă având-o și capitala, această înțelegere s-a destrămat atunci când I.V. Stalin a emis pretenții ce depășeau sfera deciziilor luate inițial. SUA, Marea Britanie și Franța nu au fost de acord ca poporul german să plătească despăgubirile pe care Uniunea Sovietică le pretindea din partea Germaniei și nici cu pretenția de menținere a trupelor pe teritoriul ocupat de aceasta. În replică, Uniunea Sovietică a interzis accesul puterilor occidentale și al populației germane în zona de ocupație sovietică. În felul acesta s-a declanșat o lungă și tensionată perioadă istorică cunoscută sub numele de Războiul Rece (1945-1989).

În fața pericolului pe care partea sovietică îl reprezenta pentru statele Occidentului, o alianță militară care să accentueze colaborarea dintre acestea devenea necesară. Pe data de 11 martie 1948, prin Tratatul de la Bruxelles, Franța, Belgia, Olanda, Luxembourg și Marea Britanie conștientizează amploarea amenințării comuniste, dar, în egală măsură, și incapacitatea fiecăreia dintre aceste țări de a-i rezista în mod individual. Treisprezece luni mai târziu (4 aprilie 1949), cooperarea transatlantică se materializează

prin naşterea, la Washington, a Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Actul constitutiv este semnat de statele Tratatului de la Bruxelles, cărora li se alătură Statele Unite, Canada, Portugalia, Italia, Norvegia, Danemarca şi Islanda. De atunci şi până în prezent, NATO a reuşit să sporească numărul membrilor săi la douăzeci şi opt; România a devenit parte în anul 2004, iar ultimul val de aderări, cel din 2008 (cu ocazia summitului de la Bucureşti), a adus în organizaţie Albania şi Croaţia.

Obiective şi principii

Textul Tratatului Atlanticului de Nord*, actul constitutiv al organizaţiei, cuprinde un preambul şi paisprezece articole ce trasează liniile generale ale activităţii organizaţiei. Chiar dacă nu este atât de complex precum Carta ONU, Tratatul NATO reuşeşte să contureze câteva elemente specifice. În primul rând, scopul şi principiile sale se disting încă de la începutul documentului – menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, a bunăstării şi stabilităţii în zona nord-atlantică, toate acestea având la bază principiile Cartei ONU. *Statele care sunt parte a prezentului Tratat îşi reafirmă credinţa în obiectivele şi principiile Cartei Naţiunilor Unite, precum şi dorinţa lor de a conviețui în pace cu toate popoarele şi guvernele. Ele sunt angajate în salvgardarea libertăţii, a moştenirii comune şi a civilizaţiilor popoarelor pe care le reprezintă, pe baza principiilor democraţiei, libertăţii individuale şi a literei legii. Ele caută să promoveze stabilitatea şi bunăstarea zonei nord-atlantice. Ele sunt hotărâte să îşi unească eforturile în scopul apărării colective şi al păstrării păcii şi securităţii. Astfel, ele sunt de acord cu prezentul Tratat Nord-Atlantic* (Preambulul Tratatului Atlanticului de Nord). Referirea la actul constitutiv al celei mai importante şi notorii organizaţii internaţionale guvernamentale constituie, de fapt, confirmarea priorităţii politice a ONU faţă de NATO. La o analiză mai atentă a raţiunii funcţionării Alianţei în baza cadrului conferit de ONU, este lesne de înţeles că statele

* Traducerea în limba română a textului Tratatului Atlanticului de Nord este preluată de pe site-ul oficial al Ministerului Afacerilor Externe din România, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/TRATATUL%2520NORD_ATLANTIC.pdf

care au pus bazele ONU sunt cu precădere aceleaşi cu cele care au pus bazele NATO. Mai mult, trei dintre statele ce au câte un reprezentant permanent în Consiliul de Securitate al ONU se regăsesc printre fondatorii organizaţiei apărute în 1949: Statele Unite, Marea Britanie şi Franţa.

NATO este diferită de celelalte organizaţii guvernamentale regionale tocmai prin specificul politico-militar. Aceasta presupune că, pe lângă principiile ce figurează în Carta ONU şi pe care organizaţia le preia, mai întâlnim şi un alt principiu: atunci când unul dintre membri se află în situaţia de a fi atacat, ceilalţi membri ai organizaţiei vor considera acest fapt o ameninţare la adresa tuturor şi, asemenea muschetarilor, vor acţiona „toţi pentru unul şi unul pentru toţi". Este afirmată, în acest sens, necesitatea securităţii colective şi, implicit, a acţiunii colective, „în concert", nu însă fără acordul Consiliului de Securitate al ONU. *Părţile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor şi, în consecinţă, sunt de acord că, dacă are loc un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la autoapărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Naţiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părţile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părţi, a oricărei acţiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forţei armate, pentru restabilirea şi menţinerea securităţii zonei nord-atlantice.*

Orice astfel de atac armat şi toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea şi menţinerea păcii şi securităţii internaţionale (art. 5, Tratatul Atlanticului de Nord).

Art. 5 se bucură, probabil, de tot atât de multă reputaţie ca şi însăşi organizaţia, reputaţie dobândită, cu precădere, în urma evenimentelor de pe 11 septembrie 2001, din Statele Unite (World Trade Center, Pentagon). În discursul ţinut în faţa Congresului, nouă zile după aceea, preşedintele american George W. Bush face referire explicită la necesitatea coordonării tuturor eforturilor NATO pentru a elimina pericolul terorismului, ameninţător pentru întreaga lume şi nu doar pentru poporul american (*President*

Bush's Address to a Joint Session of Congress and the Nation, 2001). Deşi atacurile teroriste ar fi putut fi interpretate atât drept un atentat la adresa Statelor Unite ca hegemon internaţional şi superputere economică, cât şi ca o crimă împotriva cetăţenilor americani (Archibugi, Young, 2002, p. 27), cea din urmă perspectivă pare să fi convins mult mai uşor. Prin urmare, NATO trebuia să se simtă responsabilă faţă de numeroasele victime ale atentatului, dar şi faţă de eventualele viitoare victime pe care teroriştii le-ar fi putut produce. Totuşi, invocarea art. 5 poate fi interpretată şi drept un pretext pentru intervenţia în Afghanistan, miza acesteia nefiind pedepsirea teroriştilor, ci controlul asupra resurselor petroliere.

Un alt subiect pe care îl deschide art. 5 este cel al responsabilităţii individuale şi colective. Responsabilitatea organizaţiei faţă de statele membre nu trebuie niciodată să depăşească responsabilitatea pe care guvernele naţionale o au faţă de statul pe care îl reprezintă şi faţă de populaţia acestuia. Tocmai din acest motiv, autorii Tratatului au considerat necesară inserarea următorului articol: *Pentru a îndeplini mai eficient obiectivele acestui Tratat, Părţile, separat sau împreună, prin intermediul autoajutorării şi al sprijinului reciproc continue, îşi vor menţine şi dezvolta capacitatea individuală şi colectivă de rezistenţă în faţa unui atac armat* (art. 3, Tratatul Atlanticului de Nord). În virtutea principiului subsidiarităţii, un stat trebuie să recurgă la ajutorul NATO după ce, prin forţele proprii, a încercat, fără succes, să elimine pericolul.

Structura instituțională a organizației

Spre deosebire de Carta ONU, Tratatul Alianţei nu menţionează structura instituţională a acesteia, cu o singură excepţie, articolul 9, ce stipulează existenţa **Consiliului Nord-Atlantic**: *Prin prezentul, Părţile înfiinţează un Consiliu în cadrul căruia fiecare va fi reprezentată în procesul de analiză a problemelor referitoare la implementarea acestui Tratat. Consiliul va fi astfel organizat încât să fie capabil să se reunească prompt şi în orice împrejurare. Consiliul va constitui atâtea organisme subsidiare cât este necesar; în primul rând, va înfiinţa de urgenţă un comitet al apărării care*

va recomanda măsurile de implementare a Articolelor 3 și 5 (art. 9, Tratatul Atlanticului de Nord). Astfel, acest articol poate fi interpretat ca recunoscând explicit autoritatea Consiliului – instituție de tip executiv – în raport cu celelalte instituții ale organizației. Consiliul, compus la nivel înalt din șefi ai statelor și ai guvernelor, miniștrii de Externe și ai Apărării și, în același timp, din reprezentanții permanenți ai tuturor statelor membre, constituie instituția în cadrul căreia se iau, prin consens, toate deciziile importante ale organizației. Toate întâlnirile sale au loc la sediul central al NATO (Bruxelles) și sunt prezidate de secretarul general sau, în absența sa, de către *deputee* (adjunctul secretarului general NATO). În luarea deciziilor de natură civilă sau militară, dar și în implementarea lor, Consiliul se bucură de sprijinul unor comitete specializate precum Comitetul Politic, Comitetul Militar, Grupul de Coordonare Politică, Înaltul Comitet pentru Planificarea Urgențelor Civile (*NATO Handbook*, 2006, pp. 47-48).

Complexitatea structurii instituționale a NATO poate fi ușor sesizată prin dubla organizare, cea civilă și cea militară. Astfel, organizarea civilă presupune existența **delegațiilor naționale** prezidate de către un ambasador al unui stat membru (*National Delegations to NATO 2010*) și a **secretarului general** (din 1 august 2009, în persoana lui A.F. Rasmussen – anterior, prim-ministru al Danemarcei) (*The NATO Secretary General*, 2010). Numit de guvernele statelor membre pentru o perioadă de patru ani, Secretarul General deține funcții-cheie în cadrul alianței : este președintele Consiliului Nord-Atlantic, al Comitetului pentru Planificarea Apărării, al Comitetului pentru Planificare Nucleară, al Consiliului NATO-Rusia, al Comisiei NATO-Ucraina și al Grupului de Cooperare Mediteraneeană ; este principalul purtător de cuvânt al Alianței în raport cu alte organizații sau state terțe și în relațiile cu statele membre ale NATO ; coordonează personalul organizației (*NATO Handbook*, 2006, p. 74). A treia instituție civilă importantă, **Staff-ul Internațional**, constituie, de fapt, un corp administrativ și de consultanță ce se preocupă de expertiza desfășurării acțiunilor fără implicații militare (*International Staff*, 2010). Pentru cele din urmă, este pus în funcțiune un alt angrenaj instituțional.

Din organizarea militară se evidențiază Comitetul Militar, Comandamentele Strategice și Structura de Comandă Militară, instituții ce au atribuții

de consiliere legate de politica militară și de strategie, respectiv de comanda și controlul forțelor armate terestre, navale sau aeriene. Compus din ofițeri ce servesc drept reprezentanți militari naționali în cadrul sesiunii permanente și condus de un președinte pentru un mandat de trei ani, **Comitetul Militar** reunește interesele tuturor statelor membre ale organizației. Pe baza consensului, acesta ia decizii referitoare la apărarea zonei NATO și, în același timp, la implementarea deciziilor operaționale luate de Consiliul Nord-Atlantic (*NATO Handbook*, 2006, pp. 85-87). **Comandamentele Strategice** – Comandamentul Suprem Aliat din Europa (Supreme Allied Commander Europe/SACEUR) și Comandamentul Suprem Aliat pentru Transformare (Supreme Allied Commander Transformation/SACT) – asigură consilierea Comitetului Militar și sunt responsabile față de acesta în ceea ce privește direcțiile acțiunilor de tip militar ale Alianței (*NATO Handbook*, 2006, p. 87). Odată cu Summitul de la Praga din 2002, **Structura de Comandă Militară** a fost supusă reformei în vederea eficientizării controlului și a mobilizării forțelor militare în zona euro-atlantică. Responsabilitățile operaționale i-au fost retrase vechiului Comandament Suprem Aliat pentru Atlantic în favoarea Comandamentului Aliat pentru Operații (Allied Command Operations/ACO), cu sediul în Belgia; în același timp, a fost creat în SUA Comandamentul Aliat pentru Transformare (Allied Command Transformation/ACT), subordonat direct SACT, cu scopul de a facilita transformările survenite în legătura forțelor NATO cu forțele militare americane (*NATO Handbook*, 2006, pp. 88-89).

Cu atât mai mult cu cât este militar, un asemenea corpus instituțional presupune costuri considerabile pentru statele membre. Deși bugetul organizației este compus din contribuțiile directe ale statelor membre (din bugetele de apărare), pentru acțiunile civile el este administrat de Staff-ul Internațional, iar pentru acțiunile militare este administrat de Comitetul pentru Buget Militar (*Military Organization and Structures*, 2010). Mai trebuie adăugat faptul că Islanda, neparticipând la structura militară a Alianței, nu a contribuit niciodată de la aderarea sa la NATO la fondul dedicat acțiunilor militare, ci doar la cele civile. Un alt stat cu o situație deosebită este Franța, care abia în anul 2009 și-a retrimis reprezentanții în structurile instituționale militare, la patruzeci și trei de ani de la momentul

când Charles de Gaulle (președintele din acea vreme al Franței), simțindu-se amenințat de „nefireasca" apropiere dintre Statele Unite și Marea Britanie, a decis retragerea și găsirea propriei căi de protecție militară a statului francez (Duignan, 2000, p. 29).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord își dovedește, deseori, implicarea în numeroasele probleme internaționale (protejarea mediului, respectarea drepturilor omului, lupta împotriva înarmării etc.) prin conferințe, campanii de sensibilizare a opiniei publice și a comunității internaționale, dar eforturile cele mai mari se îndreaptă către misiuni de instaurare și menținere a păcii. Cu toate că misiunile sunt deseori cunoscute ca „misiuni NATO", trebuie subliniat faptul că organizația nu poate acționa fără încuviințarea ONU. Mai mult, în funcție de localizarea acesteia, NATO are ca partener de acțiune fie Uniunea Europeană (dacă misiunea are loc în Europa), fie ONU sau organizații regionale (dacă misiunea are loc în afara spațiului european). Imediat după încheierea Războiului Rece, prima operațiune întreprinsă de organizație, în colaborare cu UE, s-a petrecut în zona Balcanilor (Bosnia și Herțegovina, 1994-2004) (*Peace Support Operations in Bosnia and Herzegovina*, 2010). În anul 1999 a fost inițiată operațiunea din Kosovo ce avea drept scop securizarea frontierelor, ajutoare umanitare pentru refugiații din zonă, asistență medicală etc. Deși au trecut zece ani de la începutul ei, operațiunea continuă deoarece pacea nu este complet instalată (*NATO's Role in Kosovo*, 2010). În același an, un nou conflict zdruncină stabilitatea și pacea zonei balcanice. La cererea autorităților de la Skopje, NATO a intervenit în 2001 spre a ajuta guvernul macedonean împotriva rebelilor albanezi (*NATO HQ Skopje*, 2003).

Odată cu intervenția în Afganistan, în anul 2003, se petrece prima acțiune importantă a NATO în afara spațiului european, argumentul oficial fiind acela al cererii guvernului afgan de sprijinire împotriva Al Qaeda și talibanilor. De atunci, prioritatea acțiunilor organizației este concentrată în

această zonă, cu atât mai mult cu cât SUA, în urma evenimentelor de la 11 septembrie 2001, este cel mai decis membru NATO în prinderea și pedepsirea vinovaților (Moore, 2007, pp. 75-94). Conform documentului emis în 2008, „L'OTAN après Bucarest", „țările aliate au precizat că securitatea euroatlantică și, în general, securitatea internațională sunt în mod strâns legate de viitorul Afganistanului ce trebuie să fie un stat pacifist, democratic, ce respectă drepturile omului și care este eliberat de amenințarea terorismului. Iată de ce misiunea Forței Internaționale de Asistență pentru Securitate (FIAS) ce operează sub mandatul Națiunilor Unite rămâne prioritatea NATO. Participanții la Summit au semnalat că, de când NATO a luat comanda misiunii FIAS în 2003, au fost realizate progrese semnificative, dar că mai există încă numeroase provocări de înfruntat – pentru guvernul afgan, pentru NATO și pentru restul comunității internaționale" („L'OTAN après Bucarest", 2008, p. 2).

În același an, 2003, NATO intervine în Irak pentru a-l îndepărta de la putere pe Saddam Hussein, șeful statului, și pentru a reintroduce democrația. Pedepsirea guvernării abuzive și arbitrare a fostului lider și înlocuirea acesteia cu un guvern proamerican n-au beneficiat de sprijinul opiniei publice internaționale. Maniera abuzivă, armată, prin care s-a produs intervenția, pedepsirea lui Saddam Hussein, investirea unui nou guvern fără consultarea populației pot anula caracterul legitim al acțiunii organizației în care, mai mult decât oricare alt stat, sunt implicate Statele Unite. Deși misiunea de democratizare a statului irakian este încă în curs de desfășurare, scepticii îi neagă validitatea. Cu toate că a fost aliatul de nădejde al lui George W. Bush, Tony Blair s-a alăturat în urmă cu trei ani acestora, mărturisind eșecul misiunii prin sintagma „pretty much of a disaster" (Branigan, 2006).

Ultima misiune (Misiunea Uniunii Africane în Sudan – AMIS) a NATO a început în 2005 pe continentul african, în regiunea Darfur, în Sudan, pentru a aplana conflictul dintre Armata pentru Eliberarea Sudanului, Mișcarea pentru Dreptate și Egalitate și guvernul sudanez. Până pe data de 31 decembrie 2007, organizația a colaborat cu ONU și cu UA pentru stabilirea păcii, prin oferirea sprijinului militar (*Assisting the African Union in Darfur, Sudan*, 2010).

Dacă misiunile din Irak, Afganistan, Darfur încearcă să reflecte implicarea organizației cu efective militare terestre, altele ilustrează capacitățile sale maritime. De pildă, prin operațiunea Active Endeavour, inițiată în 2001, NATO protejează Marea Mediterană de eventualele atacuri teroriste. Din 2008, efectivele navale ale organizației încearcă să elimine pirateria din Golful Aden și Peninsula Somaliei, care afectează zona atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere umanitar (*Împreună pentru securitate*, 2009, p. 23).

Luând în considerare îndelungata sa istorie și acțiunile întreprinse, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord demonstrează că rolul îndeplinit pe scena internațională nu este deloc neglijabil. Totuși, statutul de lider pe care îl posedă Statele Unite pare să determine perceperea organizației drept o marionetă în mâinile celui mai puternic finanțator. Ca și alte organizații internaționale guvernamentale, NATO este deseori privită cu circumspecție deoarece favorizează manifestarea intereselor speciale ale SUA în fața celor ale comunității internaționale. Dacă acceptăm că, atunci când ne referim la comunitatea internațională, avem în vedere state, grupuri de presiune, asociații civile și, în genere, toți oamenii (Kwakwa, 2003, pp. 28-32), atunci interesul unui stat intră în sfera interesului comunității internaționale. Cu toate acestea, câți actori implicați, atâtea opinii și interese. Acuzațiile de egoism la adresa Statelor Unite sunt, probabil, determinate de neputința altor membri ai NATO de a-și impune pozițiile și interesele.

Cu ocazia Summitului de la Strasbourg/Kehl din 2009, statele membre ale NATO au adus în discuție necesitatea creării unui nou concept strategic capabil să determine noile provocări la adresa securității în lume și maniera în care organizația le poate soluționa. Astfel, în luna septembrie a aceluiași an, a fost instituit un grup de experți sub coordonarea fostului secretar de stat american Madeline Albright, a căror misiune presupunea crearea unui raport conținând o serie de probleme și recomandări ce au fost supuse dezbaterii cu ocazia Summitului de la Lisabona din noiembrie 2010. Vechiul concept strategic ce reitera necesitatea respectării valorilor democrației liberale și angajamentul organizației în asigurarea securității colective recunoștea terorismul, conflictele interetnice, încălcarea drepturilor omului, instabilitatea economică și politică, emergența armelor nucleare și biologice

drept principalele amenințări ale spațiului nord-atlantic. În plus, Identitatea Europeană de Securitate și Apărare constituia principiul în numele căruia organizația și, implicit, statele membre își respectau angajamentele luate în privința securității colective (*The Alliance's Strategic Concept*, 1999). Rezultatele raportului dat spre publicare pe 17 mai 2010 demonstrează incapacitatea vechiului concept strategic de a răspunde provocărilor celei de-a doua decade a secolului XXI. Cele douăzeci și opt de state membre ale organizației (reunite pentru prima dată cu ocazia Summitului NATO de la București din 2008, alături de secretarul general al ONU și de președintele Federației Ruse) sunt constrânse să aibă în vedere probleme noi referitoare la pirateria și securitatea energetică. În numele securității colective, organizația trebuie să demonstreze capacitatea de a se apăra de amenințările militare și neconvenționale, armele nucleare și atacurile cibernetice, de a menține politica ușilor deschise către noi state membre, de a-și consolida parteneriatele cu UE, ONU, OSCE, Rusia, Georgia și Ucraina, zona mediteraneeană și Orientul Mijlociu. În plus, NATO își propune reforme în privința misiunii din Afganistan, la nivelul instituțional și al procedurii de luare a deciziilor în cadrul organizației (*NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, 2010).

Cu toate meritele sale recunoscute, NATO trebuie să conștientizeze că se impune nu doar reformarea strategică sau instituțională, ci și cea a modalităților de acțiune. Altfel spus, a acționa pentru instaurarea și menținerea păcii și securității într-o anumită zonă nu presupune doar a trimite câteva efective militare spre a-i pedepsi pe „răzvrătiți". Reconstrucția unei zone, stabilizarea ei și menținerea efectivă a păcii încep, din păcate, chiar din momentul în care trupele militare se retrag. Abia din acel moment însă populația din zonă are mai multă nevoie de susținere. Astfel, ajutorul NATO ar fi considerabil dacă ar pune accentul nu doar pe efectivele militare, ci și pe cele polițienești. Menținerea ordinii într-o zonă distrusă de conflict și, în consecință, mereu predispusă la acțiuni de încălcare a legii, devine o necesitate de lungă durată căreia nu-i poate răspunde efemeritatea unei campanii militare. Prin urmare, NATO este o organizație eficientă, dar la o privire mai atentă asupra consecințelor acțiunilor sale, ar putea deveni cu mult mai eficientă decât este în prezent.

Bibliografie

Archibugi, D., Young, I. 2002. „Toward a Global Rule of Law". *Dissent* 48 : 27-32.

Branigan, T. 2006. „Intervention in Iraq 'Pretty Much of a Disaster' Admits Blair, as Minister Calls it His 'Big Mistake'". *The Guardian*, 18 noiembrie.

Duignan, P. 2000. *NATO : Its Past, Present, and Future*. Stanford : Hoover Institution Press.

Kwakwa, E. 2003. „International Community, International Law, and United States : three in one, two against one, or one and the same ? ". In *United States Hegemony and the Foundations of International Law*, M. Byers, G. Nolte (eds.), 25-56. New York : Cambridge University Press.

Moore, R. 2007 *NATO'S New Mission : Projecting Stability in a Post-Cold War World*. Westport : Praeger Security International.

*** 1949. *Tratatul NATO*. http : //www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/TRATATUL%2520NORD-ATLANTIC pdf

*** 1999. *The Alliance's Strategic Concept*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

*** 2001. „President Bush's Address to a Joint Session of Congress and the Nation". *The Washington Post* http : //www.washingtonpost.com/wp-srv/nation/specials/attacked/transcripts/bushaddress_092001.html.

*** 2006. *NATO Handbook*. Brussels : NATO Public Diplomacy Division. http : //www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-en-2006.pdf.

*** 2008. *L'OTAN apres Bucarest* http : //193.219.98.16/index.php ? inc = download &idpub = 104&idtaal = 7&taal = ENG&wat = pdf.

*** 2009. *Împreună pentru securitate. O introducere in problematica NATO*. http : //www.nato.int/ebookshop/introduction_to_nato/nato_security_rou.pdf.

*** 2010 *Assisting the African Union in Darfur, Sudan*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49194.htm.

*** 2010. *International Staff*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_58110.htm.

*** 2010. *Military Organization and Structures*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49608.htm.

*** 2010. *National Delegations to NATO 2010*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49205.htm.

*** 2010. *NATO 2020 : Assured Security ; Dynamic Engagement*. http : //www.nato.int/ strategic-concept/expertsreport.pdf.

*** 2010. *NATO HQ Skopje*. http : //www.nato.int/fyrom/home.htm.

*** 2010. *NATO's Role in Kosovo*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm.

*** 2010. *The NATO Secretary General*. http : //www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50094.htm

*** 2010. *Peace Support Operations in Bosnia and Herzegovina*. http : //www.nato.int/cps/en/SID-6052ILA2-D4391D06F/natolive/topics_52122.htm.

Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa. De la unul împotriva celuilalt la unul împreună cu celălalt

Epoca Războiului Rece a cunoscut perioade de intensitate variabilă. Cele două mari state rivale, URSS şi SUA, respectiv ţările europene ce se aflau sub influenţa lor politico-ideologică, au fost într-o permanentă tensiune care a comportat, în perioada anilor '60-'70, o oarecare relaxare, cunoscută sub numele de „destindere". Leonid Brejnev şi Richard Nixon, şefii de stat ai URSS şi SUA, devin conştienţi de riscurile financiare pe care le presupune înarmarea nucleară, iar Germania de Vest, prin intermediul a ceea ce s-a numit Ostpolitik, încearcă să se apropie de vecinii săi estici. Mai mult, liderii statelor comuniste încep să aprecieze importanţa schimburilor comerciale cu Occidentul Europei (al cărui capitalism se dovedea productiv şi eficient), iar liderii statelor liberale, simţind presiunea dependenţei de SUA, invocă din ce în ce mai des nevoia de a renunţa la încrâncenarea înarmării.

Conştientizarea dependenţei reciproce a celor două mari tabere politice, economice şi ideologice a determinat întâlnirea reprezentanţilor a treizeci şi cinci de state în cadrul Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, iniţiată pe 3 iulie 1973 şi finalizată, după trei runde, pe 30 iunie – 1 iulie 1975, prin semnarea Actului Final de la Helsinki. Deşi scopul central al întâlnirii era crearea unui cadru de securizare a continentului şi de cooperare pe diverse domenii, interesele naţionale ale actorilor participanţi constituie un criteriu de împărţire a statelor în cinci categorii: 1) statele Pactului de la Varşovia ce sprijineau crearea unei conferinţe încă din 1966;

2) o parte a statelor Pactului de la Varșovia - România, Ungaria, Cehoslovacia - care militau împotriva influenței URSS ; 3) statele neutre - Irlanda, Elveția, Suedia ; 4) statele aparținând Comunității Europene ; 5) cele mai puternice state ale NATO, Statele Unite și Marea Britanie, ce au considerat Procesul de la Helsinki drept forul de întâlnire a expectanțelor lor (Galbreath, 2007, p. 27).

Actul Final de la Helsinki instituie, astfel, trei dimensiuni sau „coșuri" de cooperare politico-militară, economică, de mediu și umană recunoscute de către statele semnatare. Acest document rămâne de referință prin reafirmarea importanței instituirii unor principii (preluate, de altfel, din Carta Națiunilor Unite, art. 2) care să vegheze asupra relațiilor dintre state și care, în situația respectării cu strictețe, ar fi dus, în cele din urmă, la încheierea Războiului Rece. Faptul că acest conflict politico-diplomatic între statele Europei a continuat încă paisprezece ani nu poate decât să denote lipsa de încredere într-o veritabilă capacitate de cooperare între acestea. Pe de o parte, teama statelor comuniste de o eventuală ingerință din partea celor liberale se acutizează pe măsură ce vocea mișcărilor de rezistență antitotalitară, de dizidență se aude din ce în ce mai pronunțat, iar țările Europei vestice par să pună în discuție legitimitatea și eficiența guvernelor comuniste din spatele Cortinei de Fier. Pe de altă parte, nici statele occidentale nu se simt mai în siguranță atât timp cât URSS și aliații săi reprezintă o perpetuă amenințare militară căreia nu-i pot face față decât coalizându-se și, implicit, făcând compromisuri cu Statele Unite.

În anii 1989-1990, odată cu destrămarea Cortinei de Fier, statele semnatare ale Actului Final de la Helsinki conștientizează importanța reconfigurării ordinii politice și economice a Europei și a lumii. Cele treizeci și trei de state și Germania, care tocmai se reunise, semnează între 19 și 23 noiembrie 1990 Carta de la Paris pentru o Nouă Europă, document ce reafirmă „decalogul" principial enunțat la Helsinki. Acest document recunoaște supremația democrației ca unicul regim politic de guvernare, acceptat în mod legitim de voința popoarelor și reamintește domeniile de cooperare : politică, economie, mediu, cultură, educație etc.

Cu ocazia întâlnirii de la Paris, sunt stabilite și câteva instituții - Consiliul Miniștrilor Afacerilor Externe la Berlin, Centrul pentru Prevenirea

Conflictelor la Viena, Oficiul pentru Alegeri Libere la Varşovia, Comitetul pentru Oficialii Seniori şi un Secretariat Permanent cu sediul la Viena – care să asigure optima desfăşurare a întâlnirilor Conferinţei (din doi în doi ani). Alegerea sediilor pentru aceste instituţii nu este deloc întâmplătoare. „În primul rând, în timp ce Uniunea Europeană, NATO sau Consiliul Europei sunt concentrate în Europa vestică (Belgia şi Franţa), Secretariatul CSCE şi Oficiul pentru Alegeri Libere sunt concentrate în oraşe din Europa Centrală. Aceste locaţii ilustrează intenţiile timpurii de concentrare cu precădere asupra regiunilor de la «Estul Vienei». În al doilea rând, OSCE este diferit prin faptul că şi-a plasat instituţiile în toată Europa. [...] Decizia de a avea o organizaţie descentralizată a constituit o strategie de a preveni dezvoltarea unei mari, centralizate birocraţii" (Galbreath, 2007, pp. 43-44).

Tensiunile de pe teritoriile fostei URSS, dar şi ale fostei Iugoslavii, sporirea numărului de membri la cincizeci şi trei în doar cinci ani (1990-1995) au determinat găsirea unei formule mai eficiente şi durabile care să facă faţă noilor provocări politico-militare şi economice ale Europei. Prin urmare, pe 6 decembrie 1994, la Budapesta, şefii statelor membre decid schimbarea titulaturii de la Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa la Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa.

Obiective şi principii

Actul constitutiv al CSCE, ulterior al OSCE (un act constitutiv mai special deoarece nu respectă tiparul instituit de Carta ONU, reprezentând o succesiune de declaraţii şi angajamente structurate pe capitole şi articole), este un tot unitar ce enumeră laolaltă obiectivele şi principiile pe care toate statele semnatare sunt obligate să le respecte, în sfera *drepturilor omului, democraţiei şi statului de drept*; *libertăţii economice şi responsabilităţii*; *relaţiilor amicale între statele participante*; *securităţii*; *unităţii*. În plus, CSCE îşi propune afirmarea unui număr de obiective în domeniile: *dimensiune umană, securitate, cooperare economică, mediu, cultură, muncitori imigranţi, zona mediteraneeană, organizaţiile internaţionale* (Carta de la Paris, 1990). Statele participante la conferinţă nu îşi asumă doar la nivel

ideatic anumite angajamente, ci își asumă și responsabilitatea în ceea ce privește punerea în practică a obiectivelor menționate. Astfel, recunoscând problemele comune tuturor, statele admit să folosească instrumente utile în rezolvarea lor, eliminându-se, în cele din urmă, disparitățile în privința gestionării pericolelor și consecințelor lor directe și indirecte.

Obiectivele și regulile de acțiune ale OSCE răspund principiilor clamate de organizație. Preluate din Actul Final de la Helsinki, cele zece principii, devenite ale OSCE, sunt următoarele: I. *Egalitatea suverană, respectul drepturilor inerente suveranității*; II. *Nerecurgerea la amenințarea cu forța sau la folosirea forței*; III. *Inviolabilitatea frontierelor*; IV. *Integritatea teritorială a statelor*; V. *Reglementarea pașnică a diferendelor*; VI. *Nonintervenția în treburile interne*; VII. *Respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea de gândire, de conștiință, de religie sau de convingere*; VIII. *Egalitatea drepturilor popoarelor și dreptul popoarelor de a dispune de ele însele*; IX. *Cooperarea dintre state*; X. *Îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor asumate în conformitate cu dreptul internațional*. Principiile nu protejează doar statele – pe unele de abuzul celorlalte –, ci și populația/populațiile de abuzul propriului/propriilor state. Al șaptelea și al optulea principiu stipulează necesitatea ca statele să recunoască drepturile și libertățile fundamentale ale omului și capacitatea popoarelor de a-și decide singure soarta politică, economică, socială, culturală, pe plan intern și în relația cu alte state. Altfel spus, sunt readuse în discuție implicațiile civile și politice ale democrației liberale – o abordare destul de cinică, ținând cont de faptul că printre statele semnatare se numărau și câteva impasibile la drepturile propriilor populații (Republica Populară Bulgaria, Republica Socialistă Cehoslovacă, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, Republica Democrată Germană, Republica Populară Polonă, Republica Socialistă România, Republica Populară Ungară, Uniunea Sovietică).

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_en.pdf.

Structura instituțională a organizației

Deşi unele instituţii au precedat apariţia Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, se cuvine totuşi ca abia în acest context să fie descrise, incluzând şi pe acelea ce au apărut ulterior. Pentru că nu există un act constitutiv care să reflecte în mod exhaustiv instituţiile organizaţiei, trebuie menţionat că cele despre care nu am amintit nimic în contextul prezentării Cartei de la Paris pentru o Nouă Europă funcţionează pe baza propriului statut intern, stabilit cu ocazia summiturilor ce au loc o dată la doi ani, şi că importanţa lor egală este recunoscută oficial.

Preşedinţia OSCE, cu un mandat de un an, funcţionează pe baza sistemului Troika, instituţie creată cu ocazia summitului de la Helsinki (9-10 iulie 1992), când a fost semnat documentul *Provocările schimbării* (*The Challenges of Change*, 1992). Cu scopul de a asigura continuitate şi eficienţă în funcţionarea sa, Troika a fost instituită prin alegerea unui preşedinte dintre membrii Comitetului pentru Oficialii Seniori (ulterior Consiliul Permanent), asistat de fostul şi de viitorul preşedinte al OSCE. În 2011 e compusă din reprezentantul Lituaniei, alături de cel din Kazahstan (din 2010) şi cel din Irlanda (statul ce va prezida organizaţia în 2012) (*Participation in the Troika 2011 and Chairmanship of the Forum for Security Cooperation in the third Trimester*, 2011).

Consiliul Ministerial, fostul Consiliu al Miniştrilor Afacerilor Externe, îşi capătă denumirea ca urmare a Summitului de la Budapesta din 1994, deşi maniera sa de funcţionare este explicitată în Carta de la Paris din 1990. Corp central de luare a deciziilor vitale pentru organizaţie, Consiliul Ministerial se reuneşte anual, constituind, astfel, o instituţie intermediară, din punctul de vedere al periodicităţii întrunirilor sale, între summiturile OSCE (o dată la doi ani) şi Consiliul Permanent (*Ministerial Councils*, 2010). Cel de-al doilea **Consiliu**, cel **Permanent**, compus din delegaţi ai celor cincizeci şi şase de state membre, constituie adevărata instituţie cu caracter executiv a OSCE. În cadrul întâlnirilor săptămânale de la Viena,

sunt luate, prin consens, decizii ce vizează funcționarea și acțiunea organizației, bugetul, următoarele întâlniri etc. (*Permanent Council*, 2010).

A patra instituție, în ordinea importanței, este **Forumul pentru Cooperare în domeniul Securității** (FSC), corp autonom de luare a deciziilor în domeniul securității militare și al stabilității în zona OSCE, ce se reunește săptămânal la Viena. Născut, ca și președinția, cu ocazia Summitului de la Helsinki, FSC impune (din 1994) statelor membre un set de reguli politico-militare, set cunoscut sub numele de *Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security*. De asemenea, prin *Document on Small Arms and Light Weapons* (2000), instituția încearcă să impună un control riguros în privința circulației armelor și a traficului de arme cu care se confruntă zonele ce posedă un acut caracter conflictual. Summiturile din 1996 și 1999 de la Lisabona, respectiv Istanbul, subliniază rolul pe care îl are OSCE în securizarea Europei, atât prin măsurile menționate anterior, prin necesitatea intensificării schimbului de informații de tip militar între toate statele membre, dar și prin sprijinirea politicii de dezarmare la nivel internațional (*Forum for Security Co-operation*, 2010).

Reprezentantul OSCE pentru Libertatea Media, cu sediul la Viena, are drept principală sarcină supravegherea modului în care libertatea de expresie este sau nu afectată în țările membre, astfel încât principiile pe care organizația le promovează să nu fie încălcate. În situația în care sesizează nereguli, el se consultă fie cu președintele în exercițiu al OSCE, fie cu instituția executivă – Consiliul Permanent (*Representative on Freedom of the Media*, 2010).

Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, în strânsă legătură cu Reprezentantul pentru Libertatea Media, îi este, în mod explicit, reafirmată importanța cu ocazia Summitului de la Istanbul. Având sediul la Varșovia, putem admite că se preocupă de orice acțiune ce intră în sfera dimensiunii umane pe care a evidențiat-o, mai întâi, Actul Final de la Helsinki și pe care toate documentele ulterioare au preluat-o. Respectarea drepturilor omului și preocuparea ca statele membre să acționeze conform valorilor democratice și ale statului de drept constituie, în linii mari, atribuțiile sale. Pentru că domeniul pe care îl acoperă este extrem de vast,

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului este structurat în cinci departamente dedicate democratizării, drepturilor omului, procesului electoral, romilor, toleranței și nondiscriminării (*Office for Democratic Institutions and Human Rights*, 2010).

Funcționarea **Înaltului Comisar pentru Minoritățile Naționale**, cu sediul la Haga, este descrisă în textul *Provocările schimbării*, iar sarcina acestuia constă în depistarea și aplanarea disensiunilor între minorități și încercarea cu orice preț de a evita izbucnirea unui conflict. Rolul acestei instituții este cu atât mai dificil cu cât disensiunile dintre minoritățile unui stat reprezintă principala sursă de conflict în Europa și, în genere, în lume (*High Commissioner on National Minorities*, 2010).

Stabilită în anul 1995, **Curtea de Conciliere și Arbitraj** întruchipează instituția care trebuie să mențină pacea atunci când aceasta este amenințată de ivirea unui diferend la nivelul unui stat sau între state. Curtea își desfășoară activitatea la Geneva, fiind compusă din doi conciliatori, un arbitru și un *alternate* din partea a douăzeci și patru de state membre, toți experți în dreptul internațional. Domeniile în care își exercită capacitatea de decizie vizează chestiunile economice, de mediu, de teritorialitate sau de delimitare maritimă (*Court of Conciliation and Arbitration*, 2010).

Un alt organism relevant pentru angrenajul instituțional descentralizat al OSCE este **Adunarea Parlamentară**, însumând trei sute douăzeci de reprezentanți ai statelor membre. Deși apărută prin Carta de la Paris, Carta pentru Securitate Europeană (1999) îi recunoaște autoritatea în privința capacității de a facilita comunicarea dintre parlamentele naționale. Ea se reunește anual, în luna iulie, sesiunile sale nu durează niciodată mai mult de cinci zile, iar deciziile sunt luate prin majoritatea voturilor exprimate, nu însă fără a fi îndeplinit cvorumul (prezența a mai mult de jumătate din numărul total de membri) (*About OSCE PA*, 2010). Pleiada instituțională se încheie cu **Secretariatul General**, prezidat de secretarul general, francezul Marc Perrin de Brichambaut, care este, pe lângă coordonatorul activităților administrative ale OSCE, și reprezentantul președintelui organizației pe o perioadă de trei ani, mandatul său putând fi reînnoit (*Secretary General*, 2010).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Acțiunile întreprinse vizează combaterea diverselor tipuri de trafic și a terorismului, controlul armelor, managementul granițelor, prevenirea conflictelor, democratizarea, activitățile economice, educația, monitorizarea proceselor electorale, protejarea mediului înconjurător, egalitatea de gen, drepturile omului, libertatea presei, reforma militară, drepturile minorităților, activități de tip polițienesc, respectarea statului de drept, toleranța și nondiscriminarea. După cum sugerează însuși numele organizației, securitatea continentului se bucură de o considerabilă atenție. Astfel, OSCE reușește să realizeze misiuni de menținere a păcii sau de reconstrucție în diferite zone „fierbinți" din sud-estul Europei (Kosovo, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Albania), estul Europei (Republica Moldova, Ucraina), Caucazul de Sud (Georgia, Azerbaidjan, Armenia), Asia Centrală (Turkmenistan, Kazahstan, Kirghistan, Tadjikistan, Uzbekistan). Toate aceste exemple identifică numeroasele zone vulnerabile aflate în atenția organizației. Accentul operațiunilor este pus pe intervenția militară, dar mai ales pe activitățile de reconstrucție teritoriilor – trimiterea efectivelor polițienești, sprijinul în instituirea unui regim democratic stabil, ajutorul economic. Deși, misiunile menționate sunt inițiate cu mult timp în urmă (în medie de 10-15 ani), ele nu-și demonstrează, în mod obligatoriu, ineficiența, ci mai ales arată cât de anevoioasă este reconstrucția și cât de profunde sunt obligațiile pe care și le asumă OSCE.

Prin activitățile de monitorizare a alegerilor în statele Europei, prin rapoartele pe care le redactează pe baza observării gradului de intoleranță față de anumite categorii defavorizate (femei, copii, minorități etnice, religioase, imigranți etc.), prin campaniile de sensibilizare a comunității internaționale și prin analizele ce încearcă să surprindă modul în care statul, prin diversele sale instituții, comite abuzuri față de populație, OSCE demonstrează că învață din greșelile pe care le-au comis membrii săi. Instituțiile ce au drept preocupare democrația, drepturile omului, minoritățile,

reconcilierea și arbitrajul reflectă maniera profundă în care regimurile totalitare au afectat Europa și sechelele lăsate în memoria colectivă.

Datorită eforturilor de securizare a Europei și de asigurare a cooperării statelor membre, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa reprezintă un model exportabil pentru alte organizații regionale care nu fac față problemelor din interiorul statelor membre sau dintre statele membre. Poate, în felul acesta, ar fi pus în practică visul lui Kant, acela de a asista la crearea *păcii eterne*. „După aproape cincizeci de ani de sălbăticie obscenă și victimizare reciprocă (având complicitatea Vestului), încorporate brutal în «dilema securității» *par excellence*, acesta este, în mod clar, *lucrul cel mai potrivit*, ca și *cel mai practic* spre a fi făcut" (Sandole, 2007, p. 190). OSCE s-a dovedit, până în prezent, instrumentul politic capabil să opera ționalizeze aspirația dintotdeauna de obținere a unei păci durabile.

Pe lângă incontestabilele merite, OSCE prezintă și anumite limite sau neîmpliniri. Unul dintre punctele slabe ale OSCE se concentrează în jurul instituțiilor sale, deși de aici ar putea fi extrase și punctele sale forte. Pe cât de meritorii sunt instituțiile ce promovează drepturile omului, valorile democratice, pe atât de deconcertante sunt Consiliul Permanent sau Adunarea Parlamentară. Prima instituție este cunoscută pentru maniera „ermetică" în care ia deciziile, în spatele ușilor închise. În ceea ce privește Adunarea Parlamentară, deși ar trebui să fie o instituție democratică, în realitate, nici măcar nu se apropie de ceea ce ar trebui să fie. Opiniile cetățenilor statelor membre care își deleagă reprezentanții ce se reunesc la întrunirile Adunării nu par să aibă relevanță pentru factorii de decizie ai OSCE, atât timp cât această instituție are doar un rol consultativ. O organizație ca OSCE, ce militează pentru respectarea democrației liberale și a implicațiilor sale, dovedește inconsecvență în ceea ce privește propria sa funcționare. Cu toate acestea, ceea ce încurajează convingerea că OSCE va face eforturi de ameliorare este faptul că, în ciuda a doar douăzeci de ani de existență, rezultatele sale pozitive se observă deja. Mai mult, doar prin manifestarea lipsurilor organizației pot ieși în evidență succesele, dintre care cel mai important ar fi trecerea de la Europa conflictelor la Europa dialogului.

Bibliografie

Galbreath, D.J. 2007. *The Organization for Security and Co-operation in Europe*. New York : Routledge.

Sandole, D.J.D. 2007. *Peace and Security in the Postmodern World. The OSCE and Conflict Resolution*. New York : Routledge.

*** 1975. *Final Act of Helsinki*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_en.pdf.

*** 1990. *Charter of Paris for a New Europe*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1990/11/4045_en.pdf.

*** 1992. *The Challenges of Change*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1992/07/4048_en.pdf.

*** 1994. *Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security*. http : //www.osce.org/documents/fsc/1994/12/4270_en.pdf.

*** 1994. *Towards a Genuine Partnership in a New Era*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1994/12/4050_en.pdf.

*** 1996. *Lisbon Document*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1996/12/4049_en.pdf.

*** 1999. *Istanbul Document*. http : //www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf.

*** 2000. *OSCE Document on Small Arms and Light Weapons*. http : //www.fas.org/asmp/campaigns/smallarms/osce-sa.pdf.

*** 2010. *About OSCE PA 2010*. http : //www.oscepa.org/index.php ?option = com_content&view = article&id = 159&Itemid = 116.

*** 2010. *Court of Conciliation and Arbitration*. http : //www.osce.org/cca.

*** 2010. *Forum for Security Co-operation*. http : //www.osce.org/fsc.

*** 2010. *High Commissioner on National Minorities*. http : //www.osce.org/hcnm.

*** 2010. *Ministerial Councils*. http : //www.osce.org/mc/13015.html.

*** 2010. *Office for Democratic Institutions and Human Rights*. http : //www.osce.org/odih.

*** 2010. *Permanent Council*. http : //www.osce.org/pc.

*** 2010. *Representative on Freedom of the Media*. http : //www.osce.org/fom.

*** 2010. *Secretary General*. http : //www.osce.org/secretariat/12991.html.

*** 2010. *Troika*. http : //www.osce.org/about/13518.html.

*** 2011. *Participation in the Troika 2011 and Chairmanship of the Forum for Security Cooperation in the third Trimester*. www.kazakhstan-osce.org/content/participation-troika-2011-and-chairmanship-forum-security-co-operation-third-trimester.

Consiliul Europei. Revalorizarea democrației şi a drepturilor omului

Sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial a demonstrat vulnerabilitatea politicii de forţă şi, implicit, importanţa consolidării relaţiilor diplomatice, politice, economice, culturale etc. între state. Proiectul creării unei Europe unite, pe cât de vechi, pe atât de utopic până atunci, a reînceput să fie adus în discuţie. Prin discursul rostit la 19 septembrie 1946, la Universitatea din Zürich, lansând ideea reconcilierii şi pacificării vechilor adversari (în special Franţa, Germania), Winston Churchill a făcut cu putinţă redobândirea speranţei naşterii Statelor Unite ale Europei. Noul proiect paneuropean crea, aşadar, premisele construirii şi consolidării păcii, colaborării dintre viitoarele state membre. Statele Unite ale Europei ar fi devenit, astfel, promotorul stabilităţii militare, politice şi economice pe continent, dar, de asemenea, ar fi constituit şi un aliat de nădejde al SUA şi al ONU, actori esenţiali în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Primul pas către realizarea acestui proiect consta în eliminarea, printr-un parteneriat, a vechilor disensiuni dintre Franţa şi Germania şi crearea Consiliul Europei ca avanscenă a Statelor Unite ale Europei. Doar prin angajamentele Franţei, Germaniei, Marii Britanii, Statelor Unite şi al Uniunii Sovietice, „Europa ar fi putut să crească" (Churchill, 1946).

Cu ocazia Congresului de la Haga (7-11 mai 1948), prezidat de Winston Churchill, oamenii politici şi reprezentanţii opiniei publice au stabilit viitorul Consiliului Europei, atât din punctul de vedere al scopurilor şi obiectivelor, cât şi din cel al structurii instituţionale. Congresul a rămas un moment important în devenirea Europei deoarece a fost stipulată necesitatea

renunţării, din partea statelor, la o parte din interesele proprii pentru o cauză comună europeană. În acest sens, a fost instituită Adunarea Consultativă, un for al reprezentanţilor parlamentelor naţionale. În plus, Europa trebuia să înveţe din erorile şi ororile experienţei fasciste şi naziste, promovând valori şi drepturi inerente oricărei fiinţe umane (Royer, 2009). De asemenea, a fost stipulată necesitatea creării unei carte a drepturilor omului (viitoarea Convenţie a Apărării Drepturilor Omului şi Libertăţilor Fundamentale) şi a unei curţi de justiţie responsabile să apere cetăţenii de statele care le-ar încălca drepturile stipulate în cartă (*The Hague Congress*, 1948).

Obiective şi principii

Un an mai târziu (5 mai 1949), Marea Britanie, Franţa, Belgia, Olanda, Luxemburg, Danemarca, Italia, Irlanda, Norvegia şi Suedia ratifică, la Londra, Statutul Consiliului Europei (CoE)[1]: actul constitutiv al organizaţiei, compus dintr-un preambul, nouă capitole şi patruzeci şi două de articole. Încă de la primul articol, este stipulat scopul Consiliului Europei şi maniera în care acesta interferează sau nu cu alte angajamente internaţionale ale statelor membre. Astfel, *a) Scopul Consiliului Europei este de a realiza o mai mare unitate între membrii săi pentru salvgardarea şi realizarea idealurilor şi principiilor care sunt moştenirea lor comună şi pentru facilitarea progresului lor economic şi social. b) Acest scop va fi promovat printre organismele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun şi prin încheierea de acorduri şi adoptarea unor acţiuni comune în domeniile economic, social, cultural, ştiinţific, juridic şi administrativ, precum şi prin salvgardarea şi respectarea pe mai departe a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. c) Participarea membrilor la lucrările Consiliului Europei nu va afecta activitatea acestora în cadrul ONU şi a altor organizaţii sau uniuni internaţionale la care sunt părţi. d) Chestiunile referitoare la apărarea naţională nu ţin de competenţa*

[1] Textul Statutului Consiliului Europei, în limba română, este disponibil pe site-ul http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Romanian/001-Romanian.pdf.

Consiliului Europei (art. 1, Statutul CoE). De asemenea, în acest articol este observabilă maniera prin care, spre deosebire de ONU, NATO și OSCE, organizația încearcă să evite orice fel de implicație militară. Prin urmare, Consiliul Europei devine prima organizație guvernamentală regională interesată exclusiv de promovarea valorilor democratice, a drepturilor omului, de protejarea populației statelor membre de eventualele abuzuri ale puterii.

Spre deosebire de alte acte constitutive ale organizațiilor internaționale guvernamentale, autorii documentului nu au dedicat un articol anume principiilor organizației, deși preambulul său le stipulează.

Convinse că edificarea păcii bazată pe justiție și cooperare internațională este de interes vital pentru păstrarea societății umane și civilizației,

Reafirmând atașamentul lor pentru valorile spirituale și morale care sunt moștenirea comună a popoarelor lor și sursa reală a libertății individuale, libertății politice și a statului de drept, principii care formează baza oricărei democrații autentice,

Convinse că, pentru menținerea și realizarea pe mai departe a acestor idealuri și interesul progresului economic și social, se impune o unitate mai strânsă între țările europene care sunt animate de aceleași sentimente,

Considerând că, pentru a răspunde acestor necesități și aspirațiilor manifestate în această privință de popoarele lor, este necesar a crea un organism care să grupeze statele europene într-o asociație mai strânsă (Preambul Statutul CoE), statele implicate decid semnarea documentului și stabilesc, în continuare, detaliile ce trebuie să asigure buna funcționare a organizației.

Numărând, în momentul de față, patruzeci și șapte de state, Consiliul Europei este determinat în respectarea principiilor și scopului menționat în Statut – promovarea democrației, a drepturilor omului și acceptarea statelor doar în momentul în care corespund exigențelor organizației. Astfel, având drept reper anul 1989 (anul dispariției formale a regimurilor comuniste din Europa) și nemailuând în calcul statele fondatoare, poate fi dedus faptul că Austria, Cipru, Elveția, Finlanda, Grecia, Islanda, Liechtenstein, Malta, Portugalia, RFG, San Marino, Spania, Turcia, devenind membre până în acel moment, respectau cerințele unui stat democratic. Bulgaria, Croația,

Cehia, Estonia, Federaţia Rusă, Georgia, Letonia, Lituania, Macedonia, Moldova, Polonia, România, Slovacia, Slovenia, Ucraina şi Ungaria abia după ce au renunţat la regimurile totalitare au putut deveni parte integrantă a organizaţiei. Începând cu anul 2000, Consiliul Europei s-a îmbogăţit cu încă şase state (Armenia, Azerbaidjan, Bosnia şi Herţegovina, Monaco, Muntenegru, Serbia), iar Belarus deţine statutul de ţară candidată.

Structura instituțională a organizației

Buna funcţionare a organizaţiei este posibilă cu ajutorul unui set complex de instituţii, cu toate că Statutul Consiliul Europei nu face referire decât la trei : Comitetul de Miniştri, Adunarea Consultativă şi Secretariatul General. Celelalte instituţii, Congresul Autorităţilor Locale şi Regionale, Comisarul pentru Drepturile Omului şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului, nu sunt incluse în actul constitutiv al organizaţiei deoarece au fost înfiinţate după 1949. Primele două instituţii reflectă două perspective ale statelor fondatoare cu privire la statutul Consiliului Europei. Încă din 1948 se punea întrebarea : avea acesta să fie o federaţie de state sub numele de Statele Unite ale Europei sau doar un for de cooperare interguvernamentală? Răspunsul dat de configuraţia instituţională actuală îmbină cele două elemente, conjuncţia înlocuind, astfel, disjuncţia. Potrivit lui Moreau Defarges, „dimensiunea federalistă a Consiliului Europei este reprezentată de Adunarea Consultativă [...], [iar] dimensiunea interguvernamentală este reprezentată prin Comitetul de Miniştri" (Moreau Defarges, 1996, p. 91).

Aşadar, interguvernamentalismul se manifestă prin **Comitetul de Miniştri**, în care fiecare stat îşi deleagă reprezentantul (de regulă, ministrul Afacerilor Externe) (art. 14, Statutul CoE). Comitetul de Miniştri constituie organismul *competent să acţioneze în numele Consiliului Europei* (art. 13, Statutul CoE). Atribuţiile sale cele mai relevante vizează : *a)* [...] *examinarea, la recomandarea Adunării Consultative sau din proprie iniţiativă, măsurilor adecvate pentru realizarea scopului Consiliului Europei, inclusiv încheierea de convenţii şi acorduri şi adoptarea de către guverne a unei politici comune referitoare la chestiuni specifice ; b) Concluziile Comitetului*

Miniștrilor pot fi formulate, dacă este cazul, ca recomandări adresate guvernelor. Comitetul poate invita guvernele membrilor să-i facă cunoscute măsurile luate cu privire la o atare recomandare (art. 15, Statutul CoE). Mai mult, *cu excepția competențelor Adunării Consultative* [...], *Comitetul Miniștrilor va decide, cu efect obligatoriu, asupra tuturor chestiunilor privitoare la organizarea și la aranjamentele interne ale Consiliului Europei* (art. 16, Statutul CoE). Pentru că vizează principalele sarcini ale Comitetului, deciziile anterior menționate sunt luate fie în unanimitate, fie cu votul majorității membrilor (art. 20.a, Statutul CoE). Pe lângă acestea, se mai numără adoptarea bugetului, implementarea programelor de cooperare, supravegherea modului în care sunt respectate sentințele Curții Europene a Drepturilor Omului, respectarea angajamentelor statelor membre etc. Indiferent însă de importanța discuțiilor, întâlnirile au întotdeauna loc cu ușile închise, la sediul Comitetului (Strasbourg), sub președinția câte unui ministru al Afacerilor Externe, pe o perioadă de șase luni, numit prin rotație, în ordinea alfabetică a numelui statelor membre.

Dimensiunea federalistă este reflectată în **Adunarea Consultativă** prin faptul că această instituție funcționează aidoma unui forum legislativ supranațional ce reunește reprezentanți ai patruzeci și șapte de legislative naționale. Constituind organismul deliberativ al Consiliului Europei (art. 22, Statutul CoE), ea are drept atribuții posibilitatea *a)* [...] *să delibereze și să formuleze recomandări cu privire la orice chestiune legată de scopul Consiliului Europei, care intră în competența acestuia* [...]. *Ea poate, de asemenea, să delibereze și să facă recomandări cu privire la orice chestiune care îi este supusă spre avizare de către Comitetul Miniștrilor; b) stabilește ordinea de zi a întâlnirilor* [...] (art. 23, Statutul CoE). Reuniunile sale au loc o dată pe an, de fiecare dată câte o sesiune plenară, la Palatul Europei din Strasbourg, adunând 318 reprezentanți (plus tot atâția supleanți) ai statelor membre. Numărul de reprezentanți ai legislativelor naționale ce își deleagă reprezentanții pentru Adunarea Consultativă - excluzând posibilitatea ca ei să facă parte și din Comitetul de Miniștri (art. 25.a, Statutul CoE) - diferă de la stat la stat. Numărul maxim de delegați îl posedă Franța, Germania, Italia, Rusia și Marea Britanie (optsprezece delegați), iar numărul minim, Andorra, Liechtenstein, Monaco și San Marino (doi

delegaţi), criteriul de stabilire a numărului reprezentanţilor fiind cel al populaţiei statelor. Cu ocazia întâlnirilor se discută, deseori, chestiuni legate de „protecţia şi promovarea drepturilor omului şi a democraţiei, îndeplinirea obligaţiilor şi angajamentelor statelor membre, combaterea terorismului în vederea respectării drepturilor omului, crizele regionale, situaţia refugiaţilor şi a e/imigranţilor, dialogul intercultural şi interreligios şi coeziunea socială" (*PACE in Brief*). În plus, *toate rezoluţiile Adunării Consultative, inclusiv cele ce au ca obiect I) de a face recomandări Comitetului Miniştrilor ; II) de a propune comitetului chestiunile de înscris pe ordinea de zi a adunării ; III) de a înfiinţa comitete şi comisii ; IV) de a stabili data deschiderii sesiunilor ; V) de a determina majoritatea cerută pentru rezoluţii necuprinse la punctele I-IV de mai sus sau care determină, în caz de dubiu, ce fel de majoritate este necesară, sunt luate cu o majoritate de două treimi din voturile exprimate* (art. 29, Statutul CoE).

Dubletul instituţional Comitetul de Miniştri - Adunarea Consultativă, pe cât este de relevant pentru maniera în care funcţionează organizaţia, pe atât este de paradoxal. Pe cât de democratică şi de transparentă pare Adunarea Consultativă, pe atât de ermetic şi de opac este Comitetul de Miniştri. O asemenea observaţie nu poate decât să-l nedumerească pe cel ce constatase cât de consecventă este organizaţia cu respectarea obligaţiilor asumate prin însăşi raţiunea sa de a exista. Prin urmare, cum poate fi explicat faptul că tocmai o instituţie precum Comitetul de Miniştri, incapabilă să se reformeze de-a lungul a cincizeci de ani, decide asupra nivelului de pregătire democratică a unui stat candidat la statutul de membru al Consiliului?

A treia instituţie menţionată în actul constitutiv al organizaţiei este **Secretariatul**, organismul administrativ prin excelenţă, condus de un secretar general (Thorbørn Jagland), un secretar general adjunct şi personalul specializat, primii doi fiind numiţi de Adunarea Consultativă, la recomandarea Comitetului Miniştrilor (art. 36.b, Statutul CoE). Mai mult, niciun membru al secretariatului *nu poate deţine o funcţie remunerată de către un guvern, nu poate fi membru al Adunării Consultative sau al unui parlament naţional sau nu poate îndeplini activităţi incompatibile cu atribuţiile sale* (art. 36.d, Statutul CoE). Secretariatul este cel care notifică, în

fiecare an, guvernele statelor membre asupra sumelor contribuțiilor lor (art. 39, Statutul CoE), stabilite în funcție de numărul de locuitori, ele trebuind achitate în maxim șase luni.

Congresul Autorităților Locale și Regionale s-a născut în 1957 și funcționează ca instituție cu rol consultativ pentru organizație, scopul său fiind acela de a promova spiritul și valorile democratice la nivel regional și local, cu precădere în privința statelor recent aderate. Activitatea instituției este însoțită și de cea publicistică, anual apărând un ghid de democrație participativă pentru statele care se mai confruntă încă cu asemenea probleme (de exemplu, *Guide to Participatory Democracy in Bulgaria and Romania*, 2006). O organizație ce pune accentul pe respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, pe promovarea democrației este obligată să prezinte și o instituție specializată. Astfel, **Comisarul pentru Drepturile Omului** monitorizează toate cele patruzeci și șapte de state din acest punct de vedere, redactează rapoarte (Hammarberg, 2009) și formulează recomandări statelor în cauză.

Cea din urmă instituție specifică Consiliului Europei este poate mai notorie decât însăși organizația care a făcut-o cu putință: **Curtea Europeană a Drepturilor Omului**, unul dintre puținele instrumente juridice de anvergură internațională ce poate fi petiționat de către orice persoană fizică doritoare să cheme în instanță statul din care provine. CEDO funcționează pe baza Convenției Apărării Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale – CADOLF –, semnată la Roma (4 noiembrie 1950). Convenția stipulează necesitatea respectării dreptului la viață, interzicerea torturii, a sclaviei și a muncii forțate, dreptul la siguranță, la un proces echitabil, nicio pedeapsă fără lege, la respectarea vieții private și de familie, libertatea de gândire, de conștiință și de religie, de exprimare, de întrunire și de asociere, dreptul la căsătorie, la un recurs efectiv, interzicerea discriminării și a abuzului de drept (Titlul 1. Drepturi și libertăți CADOLF).

În situația în care oricărui cetățean al unui stat membru al Consiliului Europei îi este încălcat unul/mai multe drepturi dintre cele enumerate, el are posibilitatea adresării către Curte. Instituție judiciară europeană cu caracter permanent, CEDO este compusă din judecători aleși pentru o

durată de şase ani (art. 23, CADOLF) *şi nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, aşa cum se înţelege din principiile de drept internaţional general recunoscute, şi într-un termen de 6 luni, începând cu data deciziei interne definitive* (art. 35.1, CADOLF). Curtea are, printre atribuţiile exclusiv judiciare, şi pe aceea de a redacta rapoarte cu privire la gradul de încălcare a drepturilor în diversele ţări membre ale Consiliului Europei. De pildă, raportul din 2008 arată că România deţine poziţia de lider la numărul de cazuri în care s-a demonstrat încălcarea dreptului la proprietate (o sută douăzeci şi nouă) şi poziţia a treia, după Turcia şi Federaţia Rusă, în privinţa numărului total de cazuri de încălcare a drepturilor din Convenţie (Turcia – două sute şaizeci şi patru –, Federaţia Rusă – două sute patruzeci şi patru –, Romania – o sută nouăzeci şi nouă) (*European Court of Human Rights. Annual Report, 2008*, 2009).

Acţiunile organizaţiei. Consecinţe teoretice şi practice

O organizaţie precum Consiliul Europei desfăşoară numeroase acţiuni în sfera drepturilor omului, a democraţiei, dreptului internaţional, terorismului, coeziunii sociale, educaţiei, culturii, sportului etc., iniţiind campanii de sensibilizare a opiniei publice internaţionale în privinţa eforturilor pe care atât cetăţenii, cât şi statele şi instituţiile lor centrale sau locale trebuie să le depună pentru a-şi crea premisele unei vieţi mai bune. Mai mult decât atât, rapoartele emise anual referitor la gradul de respectare a drepturilor omului şi a valorilor democratice sunt deseori menţionate ca surse obiective, academice de informare, acest fapt denotând profesionalismul cu care lucrează cei implicaţi în structurile instituţionale ale organizaţiei.

Una dintre cele mai susţinute campanii ale Consiliului Europei priveşte reforma sistemului penitenciar – abolirea pedepsei cu moartea (o cerinţă împlinită în toate statele membre ale organizaţiei), asigurarea unor mai bune condiţii deţinuţilor, prevenirea torturii şi a tratamentului discriminatoriu, perfecţionarea sistemului de justiţie (*The Council of Europe and European Prison Reform*). De asemenea, organizaţia îşi concentrează

eforturile şi asupra atenţionării statelor cu privire la încălcarea drepturilor minorităţilor etnice, sexuale, religioase. În această ordine de idei, Consiliul Europei admite că una dintre cele mai vulnerabile este comunitatea romă, vulnerabilitate dată de gradul ridicat de excludere în statele în care sunt prezenţi romii (*European Migration Policies Discriminate against Roma People*, 2010 ; *Programmes Supporting Social Inclusion of the Disadvantaged Population Groups*, 2010).

Cât priveşte promovarea valorilor democratice la nivelul statelor membre, organizaţia a decis crearea, în anul 2006, a Centrului de Expertiză pentru Reforma Guvernării Locale. Axându-se pe principiile democraţiei şi descentralizării, centrul are obligaţia de a oferi informaţii comunităţilor locale şi regionale, de a încuraja proiectele de dezvoltare locală la nivelul comunităţilor şi între comunităţi, de a iniţia diferite programe pe tema guvernării locale, dintre care cel mai recent este „Towards a Modern Local Government Association" (*Toolkit-Towards a Modern Local Government Association*, 2007).

În aceeaşi sferă de preocupări este înscrisă şi misiunea Consiliului Europei de a lupta împotriva corupţiei. În acest sens, în 1999 a fost creat Grupul Statelor împotriva Corupţiei (GRECO), cuprinzând patruzeci şi şase de state membre şi SUA. Particularitatea acestui organism rezidă în relativa sa autonomie faţă de Consiliu. Nu toate statele membre ale Consiliului au devenit membre GRECO din 1999 (*What is GRECO ?*, 2010). Cel mai recent stat membru este Liechtenstein (1 ianuarie 2010), lăsând în urmă San Marino, ultima ţară ce nu acceptă condiţiile impuse de GRECO. Principiul pe baza căruia funcţionează Grupul este acela că fenomenul corupţiei este prezent, chiar dacă în proporţii diferite, în toate statele lumii, indiferent de gradul lor de dezvoltare (*How Does GRECO Work ?*, 2010). Prin urmare, statele membre ale GRECO consimt să fie subiectul rapoartelor ce examinează nivelul corupţiei în fiecare dintre ele. Prima evaluare a început în 2000 şi s-a sfârşit în 2003, a doua a durat între 2003 şi 2006, iar din 2007 se desfăşoară cea de-a treia rundă.

În ciuda eforturilor depuse de Consiliul Europei, dar şi de alte organizaţii internaţionale guvernamentale, Europa nu reuşeşte încă să fie pe deplin

democratică. Această situaţie s-ar putea datora unor strategii prea puţin convingătoare ale organizaţiei, dar şi stabilirii unui ideal democratic mult prea dificil de atins. Succesul organizaţiei îl reprezintă, însă, indubitabil, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care, prin activitatea sa de promovare şi apărare a drepturilor şi libertăţilor individuale, încearcă să demonstreze cât de necesară este protejarea cetăţenilor de propriile state şi cum o instituţie internaţională relaţionează avatanjos cu aceştia.

Bibliografie

Churchill, W. 1946. *I Wish to Speak to You Today...*, 19 septembrie. http://www.churchill-society-london.org.uk/astonish.html.

Hammarberg, T. 2009. *Human Rights in Europe: Time to Honour our Pledges*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/publication2009_EN.pdf.

Moreau Defarges, Ph. 1996. *Organizaţiile internaţionale contemporane*. Iaşi: Institutul European.

Royer, A. 2009. *Le Conseil de l'Europe*. Toulouse: Editions Milan.

*** 1948. *The Hague Congress*. http://www.ena.lu/hague_congress_1948-022500038.html.

*** 1949. *Statutul Consiliul Europei*. http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Romanian/001-Romanian.pdf.

*** 1950. *Convenţia Apărării Drepturilor Omului şi Libertăţilor Fundamentale*. http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-B2B4F4D66BEC/0/RomanianRoumain.pdf.

*** 2006. *Guide to Participatory Democracy in Bulgaria and Romania*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

*** 2007. *Toolkit-Towards a Modern Local Government Association*. http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/Centre_Expertise/Tools/ToolkitonLGAs.pdf.

*** 2009. *European Court of Human Rights. Annual Report 2008*. http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5B2847D-640D-4A09-A70A-7A1BE66563BB/0/ANNUAL_REPORT_2008.pdf.

*** 2010. *European Migration Policies Discriminate against Roma People*. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1586837&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864.

*** 2010. *How does GRECO work?*. http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/4.%20How%20does%20GRECO%20work_en.asp.

*** 2010. *Programmes Supporting Social Inclusion of the Disadvantaged Population Groups*. http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/source/documents/

L_KYRIAKAKI_Speech_on_REC%282001%2917_SUPPORTING_ ROMA_EMPLOYABILITY_Bratislava_17_05_2010.pdf.

*** 2010. *What is GRECO ?*. http : //www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/3.%20What%20is%20GRECO_en.asp.

*** *PACE in Brief*. http : //assembly.coe.int/Communication/Brochure/Bro01-e.pdf.

*** *The Council of Europe and European Prison Reform*. http : //www.coe.int/t/dc/files/themes/prisons/fiches%20prison%20E_2.pdf.

Organizația Statelor Americane. Dilemele americanizării Americii

Ideea creării unui cadru de cooperare panamericană a precedat, cu mai mult de un secol, nașterea Organizației Statelor Americane (OSA, 1948). Când influența puterilor coloniale europene era încă extrem de puternică pe continentul sud-american, Simon Bolivar (1783-1830) s-a evidențiat ca fiind vocea mișcării de eliberare a Venezuelei de sub tutela spaniolă. Asemenea Venezuelei, și celelalte teritorii ale Americii de Sud trebuiau să-și câștige independența, urmând ca toate să se reunească într-o federație condusă de o singură persoană. După ce, în urma bătăliei de la Ayacucho (1824), își asigură victoria împotriva Spaniei, Bolivar propune o întrunire a tuturor statelor independente de pe continent. Întâlnirea, cunoscută sub numele de Congresul de la Panama (1826), dintre reprezentanții Columbiei, Peru, Venezuelei, Ecuadorului, Panama, Mexicului și Americii Centrale se transformă, totuși, într-un eșec din cauza nerespectării de către niciunul dintre state a angajamentelor asumate cu această ocazie. Astfel se încheie prima tentativă de creare a unei structuri supranaționale de colaborare a statelor americane.

Al doilea moment istoric cu un rol esențial în ceea ce avea ulterior să devină Organizația Statelor Americane a fost elaborarea Doctrinei Monroe. În anul 1832, președintele SUA, James Monroe, a ținut în fața Congresului American un discurs care evidenția importanța menținerii independenței statelor foste colonii, nonintervenția în treburile lor interne din partea statelor europene și misiunea SUA de a-și proteja vecinii de pe continent. „Este imposibil ca puterile aliate să-și extindă sistemul politic în orice loc

al oricărui continent fără a pune în pericol pacea și fericirea noastră; nici nu putem crede că frații noștri din Sud, lăsați în legea lor, ar adopta sistemul acesta prin propria voință. În consecință, este în egală măsură imposibil ca noi să asistăm indiferenți la orice formă de interpunere. Dacă privim comparativ puterea și resursele Spaniei și a noilor guvernări, dar și distanța dintre acestea, este evident că nu le poate subjuga" (James Monroe, 2 decembrie 1823). Aceste idei au fost preluate, ulterior, de Theodore Roosevelt, eliminându-se însă perspectiva egalitară asupra statelor americane. Altfel spus, SUA deveneau cel mai important partener economic, comercial și politic pentru celelalte țări ale Americii (Bloom, 2008, pp. 25-28). De aici și până la dominația efectivă a entității nord-americane nu mai lipsea mult. „Deseori numite «Colosul din Nord», Statele Unite au folosit puterea militară și financiară pentru a interveni în afacerile vecinilor săi sudici, invadând America Latină și statele Caraibe de mai mult de douăzeci de ori între 1899 și 1917" (Bloom, 2008, p. 28).

Din pricina intereselor pe care le aveau față de resursele naturale ale Americii Latine, SUA au încercat o apropiere treptată față de celelalte state ale continentului. Odată cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și cu izbucnirea Războiului Rece, SUA conștientizează importanța deținerii unor susținători în confruntările sale politice și economice cu noul său adversar, URSS. Prin urmare, la 2 mai 1948, reprezentanți ai statelor Americii Latine și Statelor Unite se întâlnesc la Bogota și semnează Carta Organizației Statelor Americane, actul constitutiv al noii organizații internaționale regionale.

Deși inițial organizația a fost compusă din douăzeci și unu de state membre, cunoscute și ca membre fondatoare (Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Republica Dominicană, SUA, Uruguay, Venezuela), ea a continuat să se extindă prin valuri treptate de aderare. Din anul 1991, când Belize și Guyana au devenit cei mai recenți membri, se poate spune că organizația cuprinde toate statele continentului american și toate statele emisferei vestice a globului, excepție făcând Groenlanda. Ca și alte organizații regionale, nici OSA nu și-a

desfăşurat activitatea, de la înfiinţare şi până în momentul de faţă, cu toate statele membre, cele vizate fiind Cuba şi Honduras.

În anul 1962, ca urmare a Crizei Rachetelor, Cuba a fost exclusă din organizaţie, la propunerea Statelor Unite. Motivul pentru care Cubei i-au fost suspendate drepturile de membru l-a constituit permisiunea pe care Fidel Castro i-a acordat-o Uniunii Sovietice, de a-şi instala rachetele pe teritoriul ţării. Preşedintele american, J.F. Kennedy, a declarat că Statele Unite erau ameninţate de un posibil atac nuclear din partea URSS, cu complicitatea Cubei. Deşi pericolul izbucnirii unui conflict de proporţii nucleare a fost considerat, atunci, iminent, unii autori interesaţi de acest subiect privesc reacţia Statelor Unite ca înscriindu-se, consecvent, în litera Doctrinei Monroe, dovedind imperialismul american şi consecinţele arbitrariului deciziilor celui mai puternic (Weldes, 1999, p. 149). În contextul în care, după 1989, rivalitatea dintre SUA şi URSS s-a atenuat, era firesc ca statutul Cubei ca membru al OSA să fie reafirmat. Acest lucru nu s-a întâmplat însă decât în 2009, prin rezoluţia din 3 iunie, care stipulează că, în urma negocierilor de reincludere iniţiate de guvernul cubanez şi prin încetarea efectului rezoluţiei din 1962 (AG/RES. 2438 [XXXIX-O/09]), Cuba este, după patruzeci şi şapte de ani, din nou, membru cu drepturi depline (*Resolution on Cuba*, 2009).

Singura perioadă din istoria Organizaţiei Statelor Americane când toate statele continentului american s-au bucurat de toate drepturile ce derivă din statutul de membru a început la 3 iunie şi s-a sfârşit pe 4 iulie 2009. Pe 5 iulie 2009, invocând art. 21 din Carta Democratică Inter-americană, organizaţia i-a retras drepturile de membru statului Honduras – AG/RES.2 (XXXVII-E/09). Această decizie reprezintă poziţia organizaţiei de condamnare a evenimentelor din 28 iunie, când Manuel Zelaya, preşedintele ales democratic al statului, a fost alungat de la conducere printr-o lovitură militară de stat (*Suspension of the Right of Honduras to Participate in the Organization of American States*, 2009).

Obiective şi principii

Toate statele semnatare ale Cartei (structurată într-un preambul, douăsprezece capitole şi o sută patruzeci şi şase de articole) recunosc o serie de obiective şi principii ce trebuie să vegheze traiectoria viitoarelor acţiuni. Organizaţia Statelor Americane îşi propune, aşadar, un set de obiective în sfera cărora trebuie să se înscrie acţiunile sale:

a) *să consolideze pacea şi securitatea continentului;*
b) *să promoveze şi să consolideze democraţia reprezentativă, cu respectul cuvenit principiului nonintervenţiei;*
c) *să prevină cauzele posibile ale dificultăţilor şi să asigure o soluţionare paşnică a disputelor ce pot interveni între statele membre;*
d) *să asigure acţiunea comună din partea statelor în cauză, în caz de agresiune;*
e) *să caute soluţii pentru problemele politice, juridice şi economice ce pot interveni între ele;*
f) *să promoveze, prin acţiuni de cooperare, dezvoltarea lor economică, socială şi culturală;*
g) *să eradicheze sărăcia extremă ce constituie un obstacol în faţa completei dezvoltări economice a popoarelor emisferei;*
h) *să obţină o limitare efectivă a armelor convenţionale, ceea ce ar face posibilă dedicarea celei mai mari alocări de resurse pentru dezvoltarea economică şi socială a statelor membre* (art. 1, Carta OSA). Obiectivele stipulate în textul Cartei dezvăluie, aşadar, tarele profunde ale unui continent măcinat de disparităţi şi rivalităţi economice şi politice, sărăcie şi lipsă a educaţiei, manifestări ale dictaturilor, cu precădere, în America Latină şi, în acelaşi timp, necesitatea de a oferi soluţii viabile statelor şi, implicit, cetăţenilor acestora. Afirmarea valorilor democratice, a drepturilor omului, a cooperării pe diverse planuri constituie liantul

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.oas.org/dil/treaties_A-41_Charter_of_the_Organization_of_American_States.htm.

simbolic al diverselor comunităţi americane ce trebuie să depună eforturi considerabile pentru ca obiectivele propuse de organizaţie să poată deveni realitate.

Realizarea acestor obiective trebuie să aibă în vedere următoarele principii :

a) *Dreptul internaţional este standardul de conduită a statelor în relaţiile lor reciproce ;*

b) *Ordinea internaţională constă, în mod esenţial, în respectarea personalităţii, suveranităţii şi independenţei statelor şi în încrederea îndeplinirii obligaţiilor ce derivă din tratate sau din alte izvoare de drept internaţional ;*

c) *Buna-credinţă va guverna relaţiile dintre state ;*

d) *Solidaritatea statelor americane şi scopurile înalte ce sunt întrevăzute prin ea necesită organizarea politică a acestor state pe baza exerciţiului efectiv al democraţiei reprezentative ;*

e) *Fiecare stat are dreptul de a alege, fără intervenţii externe, propriul sistem politic, economic şi social şi de a se organiza în forma cea mai potrivită şi are obligaţia de a se abţine de la intervenţia în afacerile interne ale altui stat. Ţinând cont de cele spuse, statele americane vor trebui să coopereze fructuos între ele, indiferent de natura sistemelor lor politice, economice şi sociale ;*

f) *Eliminarea sărăciei extreme este o parte esenţială în promovarea şi consolidarea democraţiei reprezentative şi constituie responsabilitatea comună şi partajată a statelor americane ;*

g) *Statele americane condamnă războiul de agresiune : victoria nu conferă drepturi ;*

h) *Un act de agresiune împotriva unuia dintre statele americane este un act de agresiune împotriva tuturor celorlalte state americane ;*

i) *Controversele cu caracter internaţional survenind între două sau mai multe state americane vor fi rezolvate prin proceduri paşnice ;*

j) *Justiţia socială şi securitatea socială sunt bazele democraţiei durabile ;*

k) *Cooperarea economică este esenţială pentru bunăstarea comună şi pentru prosperitatea popoarelor continentului ;*

l) *Statele americane proclamă drepturile fundamentale ale individului fără distincţie de rasă, naţionalitate, crez sau sex ;*

m) *Unitatea spirituală a continentului se bazează pe respectul pentru valorile culturale ale ţărilor americane şi solicită o cooperare strânsă în numele scopurilor înalte ale civilizaţiei ;*

n) *Educaţia popoarelor ar trebui îndreptată către justiţie, libertate şi pace* (art. 3, Carta OSA). Inspirate de principiile dreptului internaţional şi prevederile Cartei ONU (art. 2), principiile OSA ridică exigenţe juridice şi morale politicilor statelor din zonă. În acelaşi timp, se remarcă preocuparea de a defini şi apăra identitatea şi integritatea americană în faţa oricărei eventuale imixtiuni.

Structura instituțională a organizației

În ceea ce priveşte structura instituţională a OSA, Carta organizaţiei stipulează existenţa a şapte organisme cu atribuţii diferite. Astfel, Adunarea Generală, Întâlnirea Consultativă a Miniştrilor Afacerilor Externe, Consiliul Permanent, Consiliul American pentru Dezvoltare Integrală, Comitetul Juridic Inter-American, Comisia Inter-Americană a Drepturilor Omului şi Secretariatul General constituie cele mai importante şi vizibile instituţii, cărora li se adaugă diverse întâlniri şi conferinţe specializate sau alte organisme specifice anumitor domenii de activitate.

Adunarea Generală, organismul de reprezentare a tuturor statelor membre, se reuneşte în sesiuni anuale (art. 57, Carta OSA) şi funcţionează pe principiul „un stat, un vot" (art. 56, Carta OSA). Printre atribuţiile sale se numără deciziile cu privire la acţiunile şi politica OSA, stabilirea măsurilor pentru coordonarea activităţii organismelor, agenţiilor organizaţiei, asigurarea cooperării cu ONU şi cu agenţiile sale, cu alte organizaţii internaţionale cu scopuri similare OSA, aprobarea bugetului şi stabilirea cotei contribuţiei bugetare a fiecărui stat membru, luarea în considerare a rapoartelor Întâlnirii Consultative a Miniştrilor Afacerilor Externe şi a observaţiile sau recomandărilor Consiliului Permanent, stabilirea unor standarde de coordonare a operaţiunilor Secretariatului General, adoptarea propriilor reguli, proceduri şi a agendei de lucru (art. 54, Carta OSA). În plus, *deciziile Adunării Generale vor fi adoptate cu votul afirmativ*

al majorității absolute a statelor membre, exceptând cazurile în care e necesar votul a două treimi, așa cum prevede Carta sau cum prevede Adunarea Generală în regulile sale de procedură (art. 59, Carta OSA). Așadar, excepție de la regula majorității absolute fac deciziile ce privesc bugetul (art. 55, Carta OSA) și agenda Adunării (art. 54.h, Carta OSA), situații în care deciziile sunt luate cu aprobarea a două treimi din statele membre.

Deși Bloom numește Adunarea „un corp democratic" (Bloom, 2008, p. 42), o asemenea accepțiune este interpretabilă. În funcție de cine este *demos*-ul, se poate stabili și cât de democratică este instituția. Așadar, dacă *demos*-ul este reprezentat de *statele* membre ale OSA, atunci putem admite validitatea afirmației lui Bloom; căci, într-adevăr, toate statele, indiferent de gradul lor de dezvoltare, de mărimea populației etc., sunt egale în fața OSA și deci reprezentate. Dacă, însă, conform accepțiunii clasice a termenului de democrație, *demos*-ul este constituit de *populația* statelor membre, atunci, la nivelul organizației, ea este lipsită de reprezentare. Prin urmare, Adunarea, nefiind compusă din reprezentanți ai parlamentelor naționale, se dovedește o instituție nedemocratică.

Întâlnirea Consultativă a Miniștrilor Afacerilor Externe reprezintă instituția cu rol consultativ în privința oricărei chestiuni urgente pentru organizație sau pentru statele membre (art. 61, Carta OSA). Printr-o cerere adresată Consiliului Permanent, orice stat poate propune întrunirea consultativă a miniștrilor de Externe, urmând ca decizia să fie luată cu majoritate absolută (art. 62, Carta OSA). Din pricina caracterului său sporadic, Întâlnirea Consultativă nu își poate constitui o agendă precisă de lucru, realizarea acesteia intrând în sarcina Consiliului Permanent care o supune statelor membre spre discuție (art. 63, Carta OSA).

Consiliile OSA, două la număr, Consiliul Permanent și Consiliul Inter-American pentru Dezvoltare Integrală, compuse din câte un reprezentant al fiecărui stat membru (art. 71, Carta OSA), sunt responsabile în fața Adunării Generale (art. 70, Carta OSA), fac propuneri normative, prezintă rapoarte, studii etc. Adunării Generale, dar și conferințelor specializate (art. 73, Carta OSA). Dincolo de prevederile comune, în textul

Cartei sunt stipulate și diferențele dintre cele două instituții. **Consiliul Permanent** este compus din câte un reprezentant al guvernului fiecărui stat membru și are în frunte un președinte desemnat, prin rotație, pe o perioadă de șase luni, în ordinea (conform alfabetului spaniol) a numelor tuturor statelor (art. 80, Carta OSA). Consiliul Permanent stabilește recomandări Adunării Generale, supraveghează operațiunile Secretariatului General, se preocupă de implementarea deciziilor Adunării Generale sau a Întâlnirii Consultative a Miniștrilor Afacerilor Externe de care nu se ocupă nicio altă instituție (art. 91, Carta OSA) și, asemenea Consiliului Permanent ONU, mediază, în caz de dispută, între două țări membre (art. 85, Carta OSA).

În cadrul întâlnirilor cel puțin anuale ale **Consiliului Inter-American pentru Dezvoltare Integrală** (art. 96, Carta OSA), sunt discutate chestiuni privitoare la dezvoltarea integrală (după cum indică numele) și eliminarea sărăciei extreme din statele americane (art. 94, Carta OSA). Atribuțiile acestei instituții constau în : *a) a formula și a recomanda Adunării Generale un plan strategic ce stabilește politici, programe, planuri de acțiune în probleme de cooperare pentru dezvoltare integrală* [...] ; *b) a formula linii directoare pentru pregătirea programului-buget pentru cooperare tehnică și pentru alte activități ale Consiliului ; c) a promova, a coordona și a atribui responsabilitatea executării programelor și proiectelor de dezvoltare pentru organismele subsidiare sau organizațiile relevante, pe baza priorităților identificate de statele membre, în domenii ca 1) dezvoltarea economică și socială* [...] ; *2) îmbunătățirea și extinderea educației pentru a acoperi toate nivelurile* [...] ; *3) întărirea conștiinței civice a popoarelor americane* [...] ; *d) a stabili relații de cooperare cu organismele corespondente ale Națiunilor Unite și cu alte agenții naționale sau internaționale* [...] ; *e) a evalua periodic activitățile de dezvoltare integrală, în termenii performanței implementării politicilor, programelor și proiectelor, în termenii impactului lor, eficienței și eficacității folosirii resurselor și în termenii calității,* inter alia, *a serviciilor de cooperare tehnică asigurate ; și a raporta* [rezultatele] *Adunării Generale* (art. 95, Carta OSA).

Comitetul Juridic Inter-American *servește organizației drept corp consultativ în probleme juridice ; promovează dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional ; studiază probleme juridice legate de integrarea*

statelor în curs de dezvoltare ale emisferei şi, pe cât posibil, posibilitatea obținerii uniformității în legislația lor (art. 99, Carta OSA). Comitetul are în compoziție unsprezece juriști ai statelor membre (niciodată doi din același stat), aleşi pentru un mandat de patru ani de către Adunarea Generală, dintr-un grup de trei candidați, prezentat de fiecare țară (art. 101, Carta OSA).

Comisia Inter-Americană pentru Drepturile Omului *promovează monitorizarea şi protejarea drepturilor omului şi serveşte organizației, în această privință, drept organism consultativ* (art. 106, Carta OSA). Domeniile de competență şi structura sunt stipulate în Convenția Inter-Americană pentru Drepturilor Omului. Adoptată la Costa Rica în anul 1969, cu ocazia Conferinței Specializate pentru Drepturile Omului, Convenția stabileşte o serie de drepturi civile, politice şi sociale pe care toate statele semnatare ale documentului trebuie să le respecte. Mai mult, Comisia Inter-Americană pentru Drepturile Omului are rolul de instituție de expertiză şi consultare în probleme de încălcare a drepturilor omului şi, contrar eventualelor aşteptări, nu este o instituție cu abilități punitive în situația încălcării drepturilor. Asemenea Convenției Apărării Drepturilor Omului şi Libertăților Fundamentale, adoptată de Consiliul Europei, este creată o instanță de judecată, Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului, care poate fi sesizată de către persoane fizice, în aceleași condiții ca şi CEDO.

Secretarul General, actualmente în persoana lui J.M. Insulza din Chile, este ales de către Adunarea Generală pentru un mandat de cinci ani (art. 108, Carta OSA). El prezidează instituția Secretariatului General, *organismul central şi permanent al Organizației Statelor Americane* (art. 107, Carta OSA), cu sediul la Washington, trimite, din oficiu, notificări despre întrunirile diverselor instituții ale OSA, pregăteşte spre propunere programul-buget, redactează rapoarte anuale despre activitățile OSA (art. 112, Carta OSA) şi poate participa la întâlnirile Organizației *cu voce, dar fără vot* (art. 110, Carta OSA). Această interdicție este importantă în situația în care toate instituțiile OSA funcționează pe principiul „un stat, un vot" şi în care însuşi Secretarul este delegat de un stat, apărând, în consecință, situația ca un stat să fie reprezentat de două voci.

Strânsa legătură dintre OSA şi ONU transpare din mențiunea conform căreia nicio prevedere a Cartei OSA nu trebuie să intre în contradicție cu

prevederile Cartei ONU (art. 131, Carta OSA), dar și din înaltul grad imitativ al instituțiilor OSA. Astfel, denumirea și structura Adunării Generale, ale Consiliului Permanent OSA constituie copii fidele ale instituțiilor omoloage. Mai mult, Secretarul General poate atrage atenția Adunării Generale sau Consiliului Permanent în orice chestiune ce ar amenința pacea, securitatea, dezvoltarea, securitatea emisferei și a statelor membre (art. 110, Carta OSA), prerogativă ce reproduce esența art. 99, Carta ONU.

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Organizația Statelor Americane întreprinde acțiuni în sfera promovării democrației (*OAS to Observe Regional and Municipal Elections in Peru* 2010 ; *OAS Helps Launch Identification Campaign in Haiti ahead of Presidential Elections*, 2010), apărării drepturilor omului (*OAS Organizes Seminar on the Rights of Indigenous Peoples in Costa Rica*, 2010), vegherii asupra securității continentului (*Council of Europe and OAS Step up Efforts to Counter Terrorism and Strengthen Cyber Security*, 2009 ; *Bahamas Contributes to OAS Fight against Drugs and Terrorism*, 2009), susținerii programelor de dezvoltare și, nu în ultimul rând, a încurajării misiunilor umanitare alături de alte organizații internaționale (*OAS and UN to Work Jointly on Haitian Presidential Elections*, 2010). În sfera promovării și respectării drepturilor omului și a valorilor democratice se înscriu și acțiunile de monitorizare a corectitudinii desfășurării alegerilor (de exemplu, cea întreprinsă pe 30 noiembrie 2009 în Costa Rica). În egală măsură se implică în evenimentele de interes internațional și încearcă să încurajeze statele să-și asume răspunderea pentru diminuarea poluării (Summitului de la Copenhaga, decembrie 2009). În același timp, menționăm acțiuni umanitare precum cea prin care OSA asigură guvernul și populația statului Haiti de întregul sprijin material, logistic și uman, în urma cutremurului din ianuarie 2010 etc.

Cele menționate anterior nu constituie decât mostre ale modului în care organizația empatizează cu problemele unora dintre statele membre. Cu

toate acestea, continentul american, cel puţin în partea centrală şi sudică, se confruntă cu mult prea multe dificultăţi în raport cu posibilităţile financiare şi umane pe care le are OSA. Statele situate în acele zone încă ezită între un model democratic şi unul autoritar de guvernare; disensiunile dintre nordul continentului american şi sudul acestuia, pe de altă parte, par să se accentueze cu fiecare declaraţie, cu fiecare apel al lui Hugo Chávez, preşedintele Venezuelei, la solidaritate anti-SUA (Sabado, 2009). În plus, în ultimii ani, fracturile la nivelul solidarităţii şi colaborării statelor se multiplică. Nu doar SUA sau Canada merg pe propriul drum, dar şi Brazilia, Argentina, Venezuela îşi găsesc, disparat, calea. Cu toate acestea, nu dăm dovadă de un optimism naiv dacă încheiem, asemenea lui C. Shaw: „OAS s-a dovedit a fi o organizaţie internaţională flexibilă, ajungând prin perioade de cooperare, conflict şi consens să fie un actor relevant în politicile internaţionale de astăzi" (Shaw, 2004, p. 186).

Bibliografie

Bloom, B.L. 2008. *The Organization of American States*. New York: Chelsea House Publishers.

Monroe, J. 1823. *The Monroe Doctrine*. http://avalon.law.yale.edu/19th_century/monroe.asp.

Sabado, F. 2009. „Chavez Calls for Fifth International". *International View Point*. IV418. http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article1757.

Shaw, C. 2004. *Cooperation, Conflict, and Consensus in the Organization of American* States. New York: Palgrave Macmillan.

Weldes, J. 1999. *Constructing National Interest: The United States and the Cuban Missile Crisis. Volume 12*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

*** 1948. *Charter of the Organization of American States*. http://www.oas.org/dil/treaties_A-41_Charter_of_the_Organization_of_American_States.htm.

*** 1969. *Inter-American Convention on Human Rights*. http://www.cidh.oas.org/Basicos/English/Basic3.American%20Convention.htm.

*** 2009. *Bahamas Contributes to OAS Fight against Drugs and Terrorism*. http://www.cicte.oas.org/rev/EN/about/news/2009/CICTE%20News%209-2009-I.pdf.

*** 2009. *Council of Europe and OAS Step up Efforts to Counter Terrorism and Strengthen Cyber Security*. http://www.cicte.oas.org/rev/EN/about/news/2009/CICTE%20News%204-2009-II.pdf

*** 2009. *Resolution on Cuba*, AG/RES. 2438 (XXXIX-O/09). http : //www.oas.org/39ag/documents/AGRES-2438E.doc.

*** 2009. *Suspension of the Right of Honduras to Participate in the Organization of American States AG/RES. 2 (XXXVII-E/09)*. http : //scm.oas.org/doc_public/ENGLISH/HIST_09/AG04682E07.doc.

*** 2010. *OAS and UN to Work Jointly on Haitian Presidential Elections*. http : //www.oas.org/OASpage/press_releases/press_release.asp ? sCodigo = E-180/10.

*** 2010. *OAS Helps Launch Identification Campaign in Haiti ahead of Presidential Elections*. http : //www.oas.org/OASpage/press_releases/press_release.asp ? sCodigo = E-327/10.

*** 2010. *OAS Organizes Seminar on the Rights of Indigenous Peoples in Costa Rica*.http : //www.oas.org/OASpage/press_releases/press_release.asp ? sCodigo = E-328/10.

*** 2010. *OAS to Observe Regional and Municipal Elections in Peru*. http : //www.oas.org/OASpage/press_releases/press_release.asp ? sCodigo = E-318/10.

Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei. O regiune în căutarea unui viitor

Asociaţia Naţiunilor din Sud-Estul Asiei (ASEAN) a luat naştere ca urmare a Declaraţiei de la Bangkok (8 august 1967), la care au luat parte cinci dintre statele sud-estului asiatic – Indonezia, Malaysia, Filipine, Singapore şi Tailanda. Acestea se angajau să promoveze colaborarea economică, socială şi culturală, pacea şi stabilitatea în zonă, în concordanţă cu principiile Cartei ONU, să sprijine şi să ofere asistenţă mutuală în problemele de interes comun din sfera economică, socială, culturală, tehnică, ştiinţifică şi administrativă şi, în cele din urmă, să întărească legăturile cu celelalte organisme internaţionale şi regionale (*Bangkok Declaration*, 1967). Prin această declaraţie se pun, aşadar, bazele unei veritabile organizaţii internaţionale interguvernamentale regionale. În 1984, Brunei devine al şaselea membru al organizaţiei, iar după ce se stinge conflictul dintre Vietnam şi Cambodgia (1991-1993), cele două ţări se alătură organizaţiei în 1995, respectiv 1999. De fapt, Cambodgia a fost ultimul dintre cele zece state care a aderat la organizaţie, căci, încă din 1997, se alăturaseră, de asemenea, Laos şi Myanmar.

Precedată din 1961 până în 1967 de o altă organizaţie denumită Asociaţia Asia de Sud-Est, conjunctura politico-economică ce a dus la crearea ASEAN a fost determinată de mişcările de decolonizare din regiune şi, implicit, de valul de migraţii pe care acestea l-au antrenat, dar şi de conflictele interculturale, etnice, religioase şi ideologice. În tentativa de a răspunde acestor provocări, noile state căutau formule instituţional-organizaţionale de rezolvare a complexelor probleme pe care le aveau de înfruntat (Severino, 2008, pp. 4-6). Imboldul creării ASEAN a venit, în mare parte, la iniţiativa

Indoneziei care avea ambiţia creării unei coerenţe regionale contrapuse Chinei (Leifer, 1996, p. 13), dar şi în vederea preîntâmpinării răspândirii comunismului în spaţiul asiatic de sud-est (Jones, Smith, 2006, pp. 9-10).

Obiective şi principii

Declaraţia de la Bagkok din 1967, care a pus bazele ASEAN, a fost înlocuită, în 2007, cu ceea ce reprezintă astăzi actul constitutiv al organizaţiei – Carta ASEAN*. Obiectivele organizaţiei stipulate în acest document sunt :

1. *Să menţină şi să consolideze pacea, securitatea, stabilitatea şi valorile ce promovează întărirea păcii în regiune ;*
2. *Să consolideze adaptabilitatea regională promovând o mai mare cooperare politică, de securitate, economică şi socio-culturală ;*
3. *Să prezerve Asia de Sud-Est ca o Zonă Liberă împotriva utilizării Armelor Nucleare şi a o elibera de toate celelalte arme de distrugere în masă.*
4. *Să se asigure că popoarele şi statele membre ale ASEAN trăiesc în pace, alături de întreaga lume, într-un mediu al justiţiei, democratic şi armonios.*
5. *Să se creeze o piaţă unică şi o bază comună de producţie stabilă, prosperă, cu un înalt grad de competitivitate şi integrată economic, cu facilitarea efectivă a comerţului şi investiţiilor şi în care există libera circulaţie a bunurilor, serviciilor şi investiţiilor ; mobilitate facilitată oamenilor de afaceri, profesioniştilor, artiştilor şi muncii ; şi o mai liberă circulaţie a capitalului ;*
6. *Să diminueze sărăcia şi să distrugă disparităţile provocate de dezvoltare în cadrul ASEAN prin asistenţă mutuală şi cooperare ;*
7. *Să întărească democraţia, să consolideze corecta guvernare şi statul de drept, să promoveze şi să protejeze drepturile omului şi libertăţile fundamentale, luând în considerare drepturile şi responsabilităţile statelor membre ale ASEAN ;*

---

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.aseansec.org/publications/ASEAN-Charter.pdf

8. *Să răspundă factual, în acord cu principiul securității comprehensive, tuturor formelor de amenințare, crime transnaționale și provocări transfrontaliere ;*
9. *Să promoveze dezvoltarea durabilă pentru a asigura protecția mediului în regiune, sustenabilitatea resurselor naturale, prezervarea moștenirii culturale și înalta calitate a vieții popoarelor sale ;*
10. *Să dezvolte resursele umane printr-o mai strânsă cooperare în domeniul educației și al învățării pe termen lung, în știință și tehnologie, pentru responsabilizarea popoarelor ASEAN și pentru întărirea comunității ASEAN ;*
11. *Să consolideze bunăstarea și mijloacele de existență a popoarelor ASEAN, asigurându-le accesul echitabil la oportunități pentru dezvoltare umană, bunăstare socială și justiție ;*
12. *Să întărească cooperarea în vederea construirii unui mediu solid, sigur și lipsit de droguri pentru popoarele ASEAN ;*
13. *Să promoveze un ASEAN orientat către nevoile oamenilor în care toate sectoarele societății să fie încurajate să participe și să beneficieze de procesul de integrare al ASEAN și construcția comunității ;*
14. *Să promoveze o identitate a ASEAN prin încurajarea unei mai puternice conștientizări a diversității culturale și a moștenirii regiunii ;*
15. *Să mențină centralitatea și rolul activ al ASEAN ca principală forță conducătoare în relațiile sale și în cooperarea cu partenerii săi externi într-o arhitectură regională ce este deschisă, transparentă și globală* (art. 1, Carta ASEAN). În ciuda numărului impresionant de obiective, transpare, într-o manieră sintetică, nevoia organizației de a deveni un forum de cooperare și de coeziune pentru statele membre interesate să-și asigure reciproc dezvoltarea, să elimine pericolele ce amenință pacea și securitatea în zonă, fără, însă, a afecta caracterul național, cu elementele sale de unicitate.

Toate cele cincisprezece obiective ale organizației trebuie să fie în acord cu principiile sale, prezente în art. 2.2 al aceleași Carte :

a) *Respectul pentru independența, suveranitatea, egalitatea, integritatea teritorială și identitatea națională a tuturor statelor membre ASEAN ;*

b) *Angajamentul împărtăşit şi responsabilitatea colectivă în consolidarea păcii regionale, a securităţii şi prosperităţii ;*

c) *Renunţarea la agresiune şi la ameninţarea sau folosirea forţei, precum şi la orice alte acţiuni interzise de dreptul internaţional ;*

d) *Încrederea în rezolvarea paşnică a disputelor ;*

e) *Nonintervenţia în afacerile interne ale statelor membre ASEAN ;*

f) *Respectul pentru dreptul fiecărui stat membru de a-şi duce liber existenţa naţională, fără intervenţie externă, subversiune sau coerciţie ;*

g) *Consultări consolidate în privinţa oricărei probleme importante ce afectează interesul comun al ASEAN ;*

h) *Adeziunea la statul de drept, guvernarea corectă, principiile democraţiei şi guvernarea constituţională ;*

i) *Respectul pentru libertăţile fundamentale, promovarea şi protejarea drepturilor omului şi a dreptăţii sociale ;*

j) *Respectarea Cartei Naţiunilor Unite şi a dreptului internaţional, incluzând dreptul umanitar, la care au subscris statele membre ASEAN ;*

k) *Abţinerea de la participarea la orice politică sau activitate, incluzând folosirea teritoriului propriu, realizată de orice stat membru ASEAN sau de state nonmembre ASEAN sau orice actor nonstatal ce ameninţă suveranitatea, integritatea teritorială sau stabilitatea politică şi economică a statelor membre ASEAN ;*

l) *Respectul pentru diferitele culturi, limbi şi religii ale popoarelor ASEAN, punând în evidenţă valorile lor comune în spiritul unităţii în diversitate ;*

m) *Centralitatea ASEAN în relaţiile politice, economice, sociale şi culturale externe, organizaţia rămânând angajată, deschisă către exterior în mod global şi nondiscriminant ;*

n) *Adeziunea la regulile comerţului multilateral, respectând legile regimului politic al statelor ASEAN pentru efectiva implementare a angajamentelor economice şi pentru reducerea progresivă către eliminare a tuturor barierelor integrării regionale economice într-o economie de piaţă* (art. 2.2, Carta ASEAN). Analizând lista de principii enumerate în textul Cartei, transpare necesitatea organizaţiei de a fi recunoscută de către statele membre drept punctul de referinţă al colaborării acestora în

toate domeniile, punând accent cu precădere pe crearea unui spațiu economic de integrare a intereselor comune și, implicit, a economiilor lor de piață.

Structura instituțională a organizației

Structura instituțională a ASEAN prezintă o particularitate față de cea a altor organizații internaționale interguvernamentale regionale. Particularitatea constă în existența câte unui reprezentant al fiecărui stat membru în fiecare instituție importantă a organizației. Altfel spus, Summitul ASEAN, Consiliul Coordonator, Consiliile Comunității, Corpurile Ministeriale Sectoriale, Comisia Interguvernamentală a Drepturilor Omului, toate cu sediul la Jakarta, sunt compuse din câte un trimis al fiecărui stat membru, această situație fiind posibilă din cauza numărului scăzut de membri al organizației (zece) și denotând o egală reprezentare a tuturor.

O dată la doi ani este organizat **Summitul ASEAN**, la care participă șefii statelor sau ai guvernelor statelor membre. Constituind organismul cu puteri supreme decizionale (art. 7.2.a, Carta ASEAN), întâlnirea reprezentanților de prim rang ai celor zece state membre presupune deliberarea cu privire la liniile majore ale competențelor organizației și la atribuțiile principalelor instituții ale ASEAN (art. 7.2.b, Carta ASEAN), direcțiile de acțiune ale organizației în cazul unor situații de urgență (art. 7.2.d, Carta ASEAN), hotărârea manierei în care trebuie luate deciziile – fie pe baza consensului, fie pe baza consultării – (cap. VII, Carta ASEAN) și a modului de aplanare a disputelor dintre state (cap. VIII, Carta ASEAN).

Pe locul secund ca importanță, după cum indică însăși Carta, se află **Consiliul Coordonator** al ASEAN, care, spre deosebire de Summitul ASEAN, reunește, de două ori pe an, miniștrii Afacerilor Externe ai statelor membre. Printre atribuțiile sale figurează *pregătirea întâlnirilor Summitului ASEAN; coordonarea implementării înțelegerilor și deciziilor Summitului ASEAN; coordonarea alături de Consiliile Comunității ale ASEAN a consolidării coerenței politicii, a eficienței și a cooperării dintre*

ele ; coordonarea rapoartelor Consiliilor Comunitare cu ocazia Summitului ASEAN ; examinarea raportului Secretarului General în privinţa funcţiilor şi operaţiunilor Secretariatului ASEAN şi ale altor organisme ; aprobarea debutului şi încheierii mandatului Adjunctului Secretarului General la recomandarea Secretarului General ; asumarea altor sarcini menţionate de această Cartă sau altor funcţii aşa cum sunt desemnate de Summitul ASEAN (art. 8, Carta ASEAN).

Consiliile Comunităţii ASEAN presupun existenţa reunită a trei consilii specializate pe probleme de tip politic şi de securitate, economic şi socio-cultural. Spre deosebire de instituţiile anterioare, cele trei consilii constituie, în primul rând, forul executiv al organizaţiei în domeniile lor specifice. Aşadar, sarcinile fiecăruia constau în *asigurarea implementării deciziilor relevante ale Summitului ASEAN ; coordonarea muncii sectoarelor aflate sub competenţa sa şi a altor probleme ce intră în competenţa altor Consilii ale Comunităţii ; propunerea rapoartelor şi recomandărilor Summitului ASEAN în privinţa chestiunilor ce intră în competenţa sa* (art. 9.4, Carta ASEAN). Asemenea Consiliului Coordonator al ASEAN, cele trei Consilii se reunesc de două ori pe an (art. 9.5, Carta ASEAN). **Corpurile Ministeriale Sectoriale** ale ASEAN, având în subordine diverse organisme subsidiare, sunt obligate să îndeplinească atribuţii precise ce decurg din deciziile Summitului ASEAN (art. 10.b, Carta ASEAN) şi să redacteze rapoarte sau să formuleze recomandări Consiliilor Comunităţii.

O altă instituţie ale cărei prerogative reflectă o dimensiune executivă este **Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi** al ASEAN, instituţie compusă din reprezentanţi cu titlul de ambasadori. Faptul că acesta conferă suport celorlalte instituţii, asigură cooperarea cu partenerii externi ai organizaţiei, colaborează cu Secretariatul denotă importanţa pe care o are în cadrul ASEAN. În plus, Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi, Summitul ASEAN, Consiliul Coordonator, Consiliile Comunităţilor şi Corpurile Ministeriale Sectoriale sunt prezidate pentru un an calendaristic şi prin rotaţie de o singură persoană, preşedintele ASEAN (art. 31, Carta ASEAN). Preşedinţia organizaţiei este asigurată în anul 2011 de Indonezia, sarcinile sale vizând promovarea intereselor organizaţiei, reprezentarea sa în relaţie cu

partenerii externi, exprimarea reacției instituționalizate în cazuri de urgență (art. 32, Carta ASEAN).

În cadrul tuturor instituțiilor cu abilități „legislative" și executive, deciziile sunt luate fie prin consultare, fie prin consens (art. 20.1, Carta ASEAN). Cele două metode de decizie pot fi considerate drept cele mai potrivite metode de valorificare a opiniei fiecărui stat membru. Dar, pe de o parte, este de ajuns o singură voce împotrivă pentru ca decizia să nu poată fi adoptată, pe de altă parte, ținând cont de numărul scăzut de state membre ASEAN, consultarea și consensul ar favoriza responsabilizarea celor ce votează și ar încuraja coeziunea între ei.

Deși Carta ASEAN stipulează și existența unei instituții specializate în promovarea drepturilor omului – un Corp al Drepturilor Omului (art. 14, Carta ASEAN) –, ea nu a început să funcționeze cu adevărat decât în 2009, purtând numele de **Comisia Interguvernamentală a Drepturilor Omului**. Astfel, pe 23 octombrie 2009, a fost semnată la Cha-am Hua Hin, în Tailanda, Declarația Comisiei Interguvernamentale a Drepturilor Omului, prin care statele membre deleagă acestei noi instituții sarcina de a veghea la respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale (*Cha-Am Hua Hin Declaration on the Intergovernmental Commission on Human Rights*, 2009).

Funcțiile administrative ale organizației sunt îndeplinite de **Secretariatul General**, compus dintr-un secretar general, patru adjuncți (Deputy Secretaries-General) și staff-ul administrativ (art. 11, Carta ASEAN). Pentru o perioadă de cinci ani, funcția secretarului general este îndeplinită din 2008 de Suris Pitsuwan din Tailanda, o personalitate ce a ocupat diverse funcții în cadrul diverselor comitete ale ONU, precum Commission on Human Security, International Commission on Intervention and State Sovereignty, UN Human Security Trust Fund etc. (*Secretary-General of ASEAN*, 2010). O particularitate a organizației constă în existența unor **secretariate naționale** ale ASEAN ce se comportă asemenea instituției prefectului ca reprezentant al guvernului în teritoriu. Astfel, secretariatele naționale, birouri reprezentând organizația în fiecare stat membru ASEAN, *servesc drept punctul național focal, sunt depozitarul informației în ceea ce privește ASEAN la nivel național, coordonează implementarea la nivel național a*

deciziilor ASEAN, coordonează și sprijină pregătirile naționale pentru întâlnirile ASEAN, promovează identitatea și conștiința ASEAN la nivel național, contribuie la construirea comunității ASEAN (art. 13, Carta ASEAN).

Adunarea Interparlamentară, complementară ASEAN, după ce, inițial (în 1977), a jucat rolul unei organizații, a devenit (în 2007) o adunare. Având o structură instituțională proprie (Adunarea Generală, Președinția, Comitetul Executiv, Comitete și Secretariat), Adunarea Interparlamentară reunește reprezentanții parlamentelor naționale ale celor zece state membre ASEAN (*The Statutes of the ASEAN Inter-Parlamentary Assembly*, 2007).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Deși profilul organizației este multidimensional – politic, economic, social, cultural –, eforturile pe care le face aceasta se evidențiază, cu precădere, în sfera economică. Astfel, acțiunile organizației sunt concentrate pe favorizarea unui schimb economic eficient între statele membre, dar și între acestea și state terțe. Activitatea organizației vizează organizarea întâlnirilor ministeriale privind protecția mediului, sănătatea, dezvoltarea rurală și eradicarea sărăciei, promovarea nondiscriminării de gen, cooperarea la nivelul turismului, transportului, energiei, științei și tehnologiei, telecomunicațiilor etc. Cea mai recentă și importantă situație de colaborare o constituie Inițiativa Chiang Mai, prin care cele zece state ale ASEAN, plus China, Japonia și Coreea de Sud au recurs la această măsură pentru a rezolva problema lichidităților pe termen scurt (*Chiang Mai Initiative as the Foundation of Financial Stability in East Asia*, 2005). De asemenea, potrivit celui mai recent raport, în august 2008, 95,55% dintre produsele ASEAN au fost supuse Tarifului Preferențial Efectiv, dintre care 95,46% au avut un tarif redus la 0-5% (*Implementing the Roadmap for an ASEAN Community 2015*, 2009, p. 18). Aceste date demonstrează că organizația este pe drumul de a-și consolida o piață competitivă la nivel internațional

prin faptul că are capacitatea de a proteja producția statelor membre și de a favoriza schimbul între ele.

Deși ASEAN se prezintă, în momentul de față, ca o organizație internațională interguvernamentală clasică, prin existența președintelui ASEAN și a secretariatelor naționale, precum și a unui puternic discurs identitar, viitorul său se preconizează a fi al unei organizații transnaționale, așa cum este Uniunea Europeană (Areethamsirikul, 2010). În plus, statele membre ale ASEAN, conștiente fiind că nu pot face față concurenței pe piața asiatică, cu precădere Chinei sau Japoniei, dar nici concurenței pe piața internațională (Statele Unite ale Americii sau Uniunea Europeană), au ales calea solidarității. Acestor zece state ce fac parte din ASEAN le-ar fi fost, deopotrivă, dificil și să răspundă amenințării nucleare ce planează chiar în interiorul continentului (Coreei de Nord). Care va fi viitorul acestei organizații este dificil de prezis. Din punctul de vedere al potențialului său economic, ASEAN constituie un partener strategic important pentru toate puterile lumii. Totuși, trebuie observat faptul că organizația nu este doar una economică, ci și una politică, ce promovează valorile democratice, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Din păcate, organizația se concentrează mult prea mult pe dimensiunea economică, lăsând în urmă angajamentul politic din documentele oficiale. Astfel, dintre cele zece state membre, în 2010, cinci state sunt departe de principiile și exigențele democrației (Brunei, Cambogia, Laos, Myanmar și Vietnam), patru le îndeplinesc parțial (Malaysia, Filipine, Singapore, Tailanda) și una singură, Indonezia, îndeplinește criteriile democratice conform Freedom House (*Map of Freedom of the World*, 2010). Altfel spus, o mare parte dintre statele membre nu trec încă testul respectării drepturilor politice și a libertăților civile. Lentila prin care privim statele membre ale ASEAN poate trăda prejudecățile spațiului european ce ridică valorile democratice și drepturile omului ca principii incontestabile și, prin urmare, ar putea deforma o percepție obiectivă asupra acestor state (Kausikan, 1993). Totuși, devine imposibil să nu observăm bilanțul politic negativ al organizației privitor la angajamentul democratic al statelor membre ASEAN.

Bibliografie

Areethamsirikul, S. 2010. „Can Jakarta become 'the Brussels of the East' and the capital of Asean?". *The Nation*, 11 februarie.

Jones, D.M., Smith, M.L.R. 2006. *ASEAN and East Asian International Relations. Regional Delusion*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Kausikan, B. 1993. „Asia's different standard". *Foreign Policy* 92. https://coursewebs.law.columbia.edu/coursewebs/cw_09F_L8282_001.nsf/0f66a77852c3921f852571c100169cb9/D11E66C4A8273B1E85257617000B643F/$FILE/B.+Kausikan,+Asia's+Different+Standard,+93+Foreign+Policy.pdf?OpenElement.

Leifer, M. 1996. *The ASEAN Regional Forum: Extending ASEAN's Model of Regional Security*. Oxford: Oxford University Press.

Severino, R. 2008. *ASEAN*. Singapore: ISEAS Publications.

*** 1967. *Bangkok Declaration*. http://www.aseansec.org/1212.htm.

*** 2005. *Chiang Mai Initiative as the Foundation of Financial Stability in East Asia*, 2005. www.aseansec.org/17905.pdf.

*** 2007. *ASEAN Charter*. http://www.aseansec.org/publications/ASEAN-Charter.pdf.

*** 2007. *The Statutes of the ASEAN Inter-Parlamentary Assembly*. http://www.aipasecretariat.org/site/about-us/statutes.

*** 2009. *Cha-am Hua Hin Declaration on Intergovernmental Commission on Human Rights*. http://www.aseansec.org/documents/Declaration-AICHR.pdf.

*** 2009. *Implementing the Roadmap for an ASEAN Community 2015*. www.aseansec.org/publications/AR09.pdf.

*** 2010. *Map of Freedom of the World*. http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2010.

*** 2010. *Secretary-General of ASEAN*. http://www.aseansec.org/SG.htm.

Uniunea Africană.
Un proiect politic panafrican

Anii '60 ai secolului XX au fost cei în care continentul african şi-a reclamat dreptul la propria întemeiere politico-statală. Cunoscută drept arealul geografic în care puterile Occidentului îşi manifestaseră fără drept de apel autoritatea, Africa a devenit actorul unor schimbări radicale. După ce, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, africanii au luptat alături de trupele aliate împotriva puterilor Axei, şi-au dat seama că acelaşi discurs cu privire la libertate şi la drepturi trebuia să devină universal. Acestea trebuiau cu atât mai mult recunoscute şi respectate, cu cât populaţiile africane le oferiseră sprijin, la nevoie, statelor Europei Occidentale, de fapt, marilor puteri coloniale – Marea Britanie, Franţa, Spania, Belgia, Olanda (Badejo, 2008, p. 7). Ceea ce greu au înţeles africanii era că tocmai aceste puteri coloniale nu aveau niciun interes să le recunoască libertatea, ci dimpotrivă, să le întărească dependenţa de statul-mamă.

Relaţia de dominaţie a Europei în Africa a fost oficial statuată cu ocazia Conferinţei de la Berlin (1884-1885), atunci când statele puternice ale bătrânului continent au decis să îşi împartă, într-o manieră arbitrară, teritoriile continentului african. Franţa s-a îndreptat către Africa Centrală, de Nord şi de Vest, Marea Britanie a pretins părţi din vestul, estul, centrul şi sudul continentului; Portugalia a primit Angola, Mozambic şi Guineea-Bissau, iar Belgia, Congo; pe de altă parte, Spania urma să-şi manifeste autoritatea în nordul Marocului, Sahara Spaniolă şi Guineea Spaniolă; Germania, până la finele Primului Război Mondial, a deţinut părţi din sud-vestul şi estul continentului, plus Camerun şi Togo (Thomson, 2004, p. 11). Practic,

după 1885, populațiile africane s-au aflat în situația de a-și vedea familiile dezbinate, cu granițe impuse în mod artificial, și de a deveni supușii colonialiștilor ce pretindeau drepturi absolute. Dintr-un asemenea motiv, „această perioadă colonială poate părea relativ redusă în durată (în majoritatea cazurilor, din 1880 sau 1890 până în 1960), dar impactul său asupra mediului politic ulterior este considerabil" (Thomson, 2004, p. 11).

Sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60 au marcat, pe de o parte, debutul decolonizării și, în consecință, nașterea noilor state-națiuni, dar, pe de altă parte, au favorizat apariția revendicărilor teritoriale de către vechile triburi, a disensiunilor etnice ce au atins apogeul sub forma războaielor civile. Pe cât de clamată fusese libertatea în timpul perioadei coloniale, pe atât de deconcertantă devenea, în epoca postcolonială, în lipsa unei veritabile tradiții politice. Resimțind pericolele pe care le antrena noua configurație politică, socială și economică, liderii a treizeci și două de state africane au decis, la 25 mai 1963, unirea eforturilor de emancipare a celui mai tânăr continent (din punctul de vedere al vechimii statelor ce îl compun) sub egida Organizației Unității Africane.

Visul creării unei structuri panafricane începuse să prindă viață încă din 1957, când Kwame Nkrumah, luptând pentru eliberarea Ghanei, a reușit să ofere independența primului stat al Africii negre și, implicit, un exemplu altor teritorii ce își propuseseră același ideal (Abegunrin, 2009, p. 144). Mai mult decât atât, Nkrumah, în textul „I Speak of Freedom", a teoretizat esența panafricanismului, ce trebuia să-și găsească expresia politică sub forma unității tuturor statelor africane independente, unitate care ar fi putut face cu putință dezvoltarea economică, socială și culturală („I Speak of Freedom", 1961). În acest context, devenea importantă întrebarea: cât de unită ar putea fi Africa? Liderii statelor precum Ghana, Guineea, Mali, Egipt, Algeria, Maroc, formând Grupul Casablanca, au închipuit Africa unită sub forma unui stat federal, în vreme ce alte douăzeci și patru de state, printre care Nigeria, Togo, Senegal și Camerun, aparținând Grupului Monrovia, și-au închipuit unitatea într-o manieră treptată ce ar fi debutat cu o colaborare economică (Badejo, 2008, pp. 29-30). În ciuda discrepanțelor de perspectivă, cele treizeci și două de state au convenit să semneze, la Addis Abeba (Etiopia), Carta Organizației Unității Africane. Pe fundalul acesteia,

va apărea, ulterior, Uniunea Africană. De fapt, după cum indică însuşi preambulul actului constitutiv, semnat pe 11 iulie 2000, la Lome (Togo), Uniunea Africană se evidenţiază ca sinteza dintre fosta Organizaţie a Unităţii Africane şi Tratatul instituind Comunitatea Economică Africană.

Intrată în vigoare în 2002, Uniunea Africană cuprinde, în momentul de faţă, cincizeci şi trei de state membre*; organizaţia poate suspenda exercitarea drepturilor unor state** din motive ce ţin de politica internă (lovituri de stat, proces electoral incorect) sau externă (subminarea demersurilor UA în planul securităţii regionale). Cu toate acestea, în contextul remedierii situaţiei politice, statele pot cere oricând reintrarea în drepturi. Cele patru state cărora, în urma loviturilor de stat, le-au fost suspendate drepturile sunt Guineea (2008), Madagascar (2009), Eritreea (2009) şi Niger (2010). Cu toate acestea, în contextul remedierii situaţiei politice a celor patru state, acestea pot oricând, la cerere, reintra în drepturi. Dincolo de cazul lor, ceea ce lipseşte pentru ca harta Uniunii Africane să coincidă cu harta continentului african este absenţa statului Maroc de pe lista membrilor organizaţiei panafricane. Deşi a fost cofondator al Organizaţiei Unităţii Africane, Marocul s-a retras în 1984, în semn de protest faţă de admiterea în cadrul organizaţiei a Republicii Arabe Democrate Saharawi cu care acesta îşi disputa teritoriul Saharei de Vest.

Obiective şi principii

Lista obiectivelor şi principiilor enunţate de Uniunea Africană, una dintre cele mai complexe din seria organizaţiilor internaţionale guvernamentale prezentate, pare să reflecte fidel istoria continentului, măcinat de conflicte, schimbări nelegitime de putere, inegalităţi sociale, etnice, sexuale, confruntări

* În luna iulie 2011 este aşteptată proclamarea independenţei Sudanului de Sud şi aderarea noului stat la Uniunea Africană.

** În luna aprilie 2011, Madagascar şi Côte d'Ivoire se aflau în situaţia de suspendare a exercitării drepturilor din considerente de politică internă, iar Eritreea era auto-suspendată *de facto*, din cauza divergenţelor cu UA pe marginea situaţiei din Somalia. Totuşi, evoluţiile recente sugerau posibilitatea unei reluări a activităţii normale în cadrul organizaţiei pentru Côte d'Ivoire şi Eritreea.

violente între state, nerecunoașterea internațională a noilor state etc. Obiectivele ce figurează în actul constitutiv al organizației, Carta Uniunii Africane*, sunt prezentate în maniera următoare :

a) *Să realizeze o mai mare unitate și solidaritate între țările africane și între popoarele Africii ;*
b) *Să apere suveranitatea, integritatea teritorială și independența statelor sale membre ;*
c) *Să accelereze integrarea politică și socioeconomică a continentului ;*
d) *Să promoveze și să apere pozițiile africane comune în privința chestiunilor de interes pentru continent și pentru popoarele sale ;*
e) *Să favorizeze cooperarea internațională, ținând cont de Carta Națiunilor Unite și de Declarația Universală a Drepturilor Omului ;*
f) *Să promoveze pacea, securitatea și stabilitatea pe continent ;*
g) *Să promoveze principiile și instituțiile democratice, participarea poporului și guvernarea eficientă ;*
h) *Să promoveze și să protejeze drepturile omului și ale popoarelor, conform textului Cartei Africane a Drepturilor Omului și a Popoarelor și altor instrumente pertinente relative la drepturile omului ;*
i) *Să creeze condiții propice permițând continentului să joace un rol propriu în economia mondială și în negocierile internaționale ;*
j) *Să promoveze dezvoltarea durabilă în plan economic, social și cultural, cât și integrarea economiilor africane ;*
k) *Să promoveze cooperarea și dezvoltarea în toate domeniile activității umane ce evidențiază nivelul de viață al popoarelor africane ;*
l) *Să coordoneze și să armonizeze politicile între Comunitățile economice regionale existente și viitoare pentru realizarea graduală a obiectivelor Uniunii ;*
m) *Să accelereze dezvoltarea continentului prin promovarea cercetării în toate domeniile, în special în știință și tehnologie ;*
n) *Să colaboreze cu partenerii internaționali pertinenți în vederea eradicării maladiilor și pentru promovarea sănătății pe continent* (art. 3, Carta UA).

* Traducerea noastră. Documentul în limba franceză este disponibil pe site-ul http://www.africa-union.org/Official_documents/Treaties_Conventions_fr/Acte%20Constitutif.pdf.

Analizând lista celor paisprezece obiective, este observabil gradul înalt de specificitate în comparaţie cu obiectivele ONU. Dată fiind situaţia critică a continentului şi a populaţiilor din majoritatea statelor continentului, autorii Cartei Uniunii Africane au considerat necesar să insereze referiri directe la necesitatea eradicării anumitor boli, stimularea competitivităţii statelor africane pe plan internaţional, cooperarea pe diverse planuri.

Principiile Uniunii Africane ce se succedă, în textul Cartei, obiectivelor, trebuind să orienteze statele membre, dar şi organizaţia ca atare, în desfăşurarea activităţilor, sunt :

a) *Egalitatea suverană şi interdependenţa tuturor statelor membre ale Uniunii ;*
b) *Respectarea frontierelor existente în momentul accesului la independenţă ;*
c) *Participarea popoarelor africane la activităţile Uniunii ;*
d) *Punerea în practică a unei politici comune de apărare pentru continentul african ;*
e) *Reglementarea paşnică a diferendelor între statele membre ale Uniunii prin mijloace adecvate ce pot fi decise prin Conferinţa Uniunii ;*
f) *Interzicerea recurgerii sau a ameninţării cu recurgerea la forţă între Statele Membre ale Uniunii ;*
g) *Nonintervenţia unui stat membru în afacerile interne ale unui alt stat membru ;*
h) *Dreptul Uniunii de a interveni într-un stat membru la decizia Conferinţei în anumite circumstanţe grave : crime de război, genocid şi crime împotriva umanităţii ;*
i) *Coexistenţa paşnică a statelor membre ale Uniunii şi dreptul lor de a trăi în pace şi securitate ;*
j) *Dreptul statelor membre de a solicita intervenţia Uniunii pentru a restaura pacea şi securitatea ;*
k) *Promovarea autodependenţei colective în cadrul Uniunii ;*
l) *Promovarea egalităţii între bărbaţi şi femei ;*
m) *Respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului, a statului de drept şi a guvernării eficiente ;*
n) *Promovarea justiţiei sociale pentru asigurarea unei dezvoltări economice echilibrate ;*

o) *Respectarea caracterului sacrosanct al vieții umane și respingerea impunității, a asasinatelor politice, a actelor de terorism și a activităților subversive ;*

p) *Condamnarea și respingerea schimbării neconstituționale de guvern* (art. 4, Carta UA). Principiile, mai numeroase decât obiectivele (șaisprezece), reflectă frământările unui continent în care tirania și sărăcia sunt mereu prezente, conștientizarea lor și afirmarea necesității de a le corecta. Multitudinea și repetitivitatea unora dintre principii induc ideea unei perspective ușor idealiste asupra organizației ale cărei inițiative sunt lăudabile, dar ineficiente atât timp cât se limitează doar la nivel teoretic.

Structura instituțională a organizației

Structura instituțională a Uniunii Africane, configurată în urma semnării actului constitutiv, nu diferă cu mult de cea clasică a organizațiilor internaționale interguvernamentale. Totuși, Conferința/Adunarea Uniunii, Consiliul Executiv, Parlamentul Panafrican, Curtea de Justiție, Comisia, Comitetul reprezentanților permanenți, Comitetele tehnice specializate, Consiliul economic, social și cultural, Instituțiile financiare, prin însăși denumirea pe care o poartă, par să aibă drept model instituțiile Uniunii Europene. De altfel, Uniunea Africană a preluat câteva dintre trăsăturile instituționale ale antecesoarei sale, Organizația Unității Africane, pe care le-a completat și reformat. De la structura cvadruplă din 1963 (Conferința șefilor de stat și de guvern, Consiliul de Miniștri, Secretariatul General, Comisia de mediere, conciliere și arbitraj) s-a ajuns, începând cu anul 2000, la una mult mai complexă, ce reflectă realitatea preocupărilor statelor continentului african.

Conferința/Adunarea Uniunii Africane, compusă din șefii statelor și guvernelor statelor membre sau reprezentanții acestora (art. 6.1, Carta UA) și prezidată, anual, de către un șef de stat ales (art. 6.3, Carta UA), constituie organismul suprem al Uniunii (art. 6.2, Carta UA). Asemenea conferințelor altor organizații, se reunește o dată pe an în sesiune ordinară și, la cererea unui stat, sub aprobarea a două treimi, se poate reuni în sesiune extraordinară

(art. 6.3, Carta UA). Printre atribuţiile Conferinţei, ale cărei decizii sunt luate prin consens sau conform unei majorităţi de două treimi (art. 7.1, Carta UA), se numără : *a) definirea politicilor comune ale Uniunii ; b) primirea, examinarea şi luarea deciziilor în privinţa rapoartelor şi a recomandărilor altor organisme ale Uniunii şi luarea deciziilor în această privinţă ; c) examinarea cererilor de aderare la Uniune ; d) crearea oricărui organism al Uniunii ; e) asigurarea controlului asupra punerii în practică a politicilor şi deciziilor Uniunii şi vegherea asupra aplicării lor de către toate statele membre ; f) adoptarea bugetului Uniunii ; g) formularea directivelor Consiliului executiv în privinţa gestiunii conflictelor, a situaţiilor de război şi a altor situaţii de urgenţă, cât şi în ceea ce priveşte restaurarea păcii ; h) numirea şi înlăturarea din funcţie a judecătorilor Curţii de Justiţie ; i) numirea preşedintelui sau a vicepreşedinţilor şi a comisarilor Comisiei, cât şi determinarea funcţiilor, a mandatelor lor* (art. 9.1, Carta UA).

Consiliul Executiv, compus din miniştrii Afacerilor Externe sau alţi miniştri, din partea tuturor statelor membre (art. 10.1, Carta UA), se reuneşte în sesiuni ordinare de două ori pe an (art. 10.2, Carta UA). Deciziile luate prin consens sau printr-o majoritate de două treimi a statelor membre (art. 11.1, Carta UA) privesc chestiuni legate de comerţul exterior, energie, industrie şi resurse minerale, agricultură, apă, protecţia mediului, acţiuni umanitare, comunicaţii, transporturi, asigurări, educaţie, cultură, ştiinţă şi tehnologie, imigraţie, securitate socială (art. 13.1, Carta UA). Deşi aria de acoperire a deciziilor Consiliului Executiv este mare, el este în permanenţă monitorizat şi supervizat de către Conferinţa Uniunii (art. 13.2, Carta UA). În plus, pregătirea lucrărilor Consiliului Executiv este asigurată de către **Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi** ai tuturor statelor membre (art. 22.1, Carta UA), el putând oricând crea organisme subsidiare care să eficientizeze funcţionarea instituţională şi decizională a acestuia (art. 21.2, Carta UA).

Parlamentul Panafrican este considerată instituţia ce asigură participarea popoarelor africane la procesul decizional al Uniunii (art. 17.1, Carta UA). Din 2004, această instituţie primeşte un spor de prerogative, înlocuind rolul pur consultativ pe care l-a avut timp de doi ani (2002-2004). Parlamentul este compus din două sute treizeci de reprezentanţi aleşi de

legislativele celor patruzeci și șase de state ce au fost de acord cu existența sa și nu aleși, în mod direct, de către populații. Cu sediul la Midrad (Africa de Sud), Parlamentul Panafrican este actualmente prezidat de I.N. Moussa din Ciad; funcționarea sa este asigurată de zece comitete permanente specializate, biroul Parlamentului, compus din patru vicepreședinți (din câte un stat pentru fiecare parte a continentului – nord, vest, sud și est) și secretariatul acestuia. Comitetele permanente, specializate în domeniile agricol, financiar, comercial, de cooperare și relații internaționale, transport și industrie, social, educațional și cultural, familie, justiție și drepturile omului și, în cele din urmă, în domeniul procedurilor instituției, prezintă o structură tripartită – președinte, vicepreședinte și un raportor – ce asigură coordonarea fiecăruia (*The Pan-African Parliament*, 2010).

Comisia constituie, de fapt, denumirea pe care o poartă secretariatul Uniunii Africane (art. 20.1, Carta UA). Compusă dintr-un președinte și unul sau mai mulți vicepreședinți, alături de un personal specializat (art. 20.2, Carta UA), aceasta asigură buna funcționare administrativă a organizației. La rândul său, **Curtea de Justiție** a Uniunii Africane, deși instituită prin art. 18 al Cartei, funcționează pe baza unui regulament intern. Cei unsprezece membri ai Curții, provenind, câte unul, din fiecare stat care îi recunoaște autoritatea, au un mandat de șase ani (de exemplu, *List of the Judges of the African Court on Human and Peoples' Rights elected by the 13th Ordinary Session of the Executive Council in July 2008*), iar deciziile luate au ca document de referință Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor.

Consiliul economic, social și cultural constituie, conform art. 22 al Cartei UA, *organismul cu rol consultativ compus din reprezentanți ai diferitelor sfere socioprofesionale ai statelor membre ale Uniunii*. Din 2008, coordonarea acestei instituții este asigurată de A. Muna din Camerun, reprezentând Uniunea Pan-Africană a Avocaților. Uniunea Africană dispune și de un triplet instituțional financiar: **Banca Centrală Africană** (la Abuja, Nigeria), **Banca Africană de Investiții** (la Tripoli, Libia) și **Fondul Monetar African** (la Yaounde, Camerun) (art. 19, Carta UA), deși maniera în care funcționează nu a fost încă stabilită.

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice şi practice

Cu toate că structura instituțională corespunde exigențelor oricărei organizații internaționale interguvernamentale regionale, ea nu constituie soluția necesară şi suficientă pentru a rezolva problemele statelor continentului. Acțiunile întreprinse de organizație se înscriu în sfera organizării conferințelor pe diverse teme dintre care lupta împotriva mortalității infantile (*African Union Experts on the Rights and Welfare of the Child Converge in Addis Ababa*, 2010), reducerea sărăciei şi a corupției legate de administrarea apei, crearea premiselor stabilității economice şi politice (Première *Conférence de Haut Niveau du Partenariat Afrique-UE pour l'Energie*, 2010), aplanarea diferendelor etnice ce se transformă deseori în războaie civile, producând un număr însemnat de victime, dar şi de refugiați (*Peace and Security for Sustainable Development in Africa*, 2010), problema imigranților ce-şi părăsesc țara de origine, acordarea asistenței umanitare (*Communiqué de la 19eme Réunion du Conseil de Paix et de Sécurité*, 2009). În fața unor probleme atât de acute, devine lesne de înțeles rolul important pe care îl joacă Uniunea Africană pentru propriile state, dar, în egală măsură, şi cât de puține rezultate pot să dea demersurile sale.

Doar pacea şi securitatea continentului pot constitui premisele unei viitoare dezvoltări politice şi economice a statelor lumii. Nu întâmplător eticheta de „cel mai sărac continent al lumii" îi este atribuită tocmai aceluia în care au loc şi cele mai multe conflicte. Doar între 2006 şi 2008, conflictele au reizbucnit în Congo, Somalia, Niger şi Mali, la nivel intrastatal, iar cel dintre Djibouti şi Eritreea (2008) reactivează, după patru ani, seria războaielor interstatale (Harbom, Wallensteen, 2009, pp. 577-587). Pentru a asigura acordarea ajutoarelor umanitare, reconstrucția postconflict şi consolidarea păcii, prin *task-sharing*, Uniunea Africană şi-a unit în numeroase cazuri eforturile cu cele ale Națiunilor Unite, cel mai recent fiind conflictul din regiunea Darfur, Sudan (Bergholm, 2007, pp. 147-154). Cu toate acestea, rezultatele pozitive întârzie să apară atât timp cât conflictele civile

sau interstatale și abuzurile regimurilor totalitare continuă să producă victime (Levitt, 2008, pp. 103-104).

Sarcina pe care Uniunea Africană este, înainte de toate, chemată să o îndeplinească este aceea de a stabili rolul pe care îl joacă statele sale în procesul globalizării și, mai ales, să facă din populațiile africane adevărații câștigători în domeniile cunoașterii, sănătății, agriculturii și infrastructurii (Makinda, Okumu, 2008, p. 115). Acest lucru devine imposibil dacă statele Africii rămân dezbinate și la dispoziția dictatorilor locali și, mai ales, dacă Occidentul nu conștientizează imensa responsabilitate pe care o are în a le ajuta să-și urmeze propria cale.

Bibliografie

Abegunrin, O. 2009. *Africa in Global Politics in the Twenty-First Century : A Pan-African Perspective*. New York : Palgrave Macmillan.

Badejo, D.L. 2008. *Global Organizations. The African Union*. Chelsea : Chelsea House Publishing.

Bergholm, L. 2007. „Who Can Keep the Peace in Africa?". *African Affairs* 106(422) : 147-54.

Harbom, L., Wallensteen, P. 2009. „Armed Conflicts, 1946-2008". *Journal of Peace Research* 46(4) : 577-87.

Levitt, J.I. 2008. „Pro-democratic Intervention in Africa". In *Africa. Mapping New Boundaries in International Law*, J.L. Levitt (ed.), 103-48. Oxford, Portland : Hart Publishing.

Makinda, S.M., Okumu, F.W. 2008. *The African Union. Challenges of Globalization. Security, and Governance*. Oxon : Routledge.

Nkrumah, K. 1961. „I Speak of Freedom". *Modern History Sourcebook*. http : // www.fordham.edu/halsall/mod/1961nkrumah.html.

Thomson, A. 2004. *An Introduction to African Politics*. Oxon : Routledge.

*** 2000. *Acte Constitutif de L'Union Africaine*. http : //www.africa-union.org/ Official_documents/Treaties_Conventions_fr/Acte%20Constitutif.pdf.

*** 2008. *List of the Judges of the African Court on Human and Peoples' Rights elected by the 13th Ordinary Session of the Executive Council in July 2008*. http : //www.africa-union.org/root/au/organs/Court_of_Justice_en.htm.

*** 2009. *Communiqué de la 19ème Réunion du Conseil de Paix et de Sécurité*. http : //www.africa-union.org/root/au/organs/198%20Communique%20Darfour%20_%20%20fr_.pdf.

*** 2010. *African Union Experts on the Rights and Welfare of the Child Converge in Addis Ababa*. http : //www.africa-union.org/root/ua/index/mars10.htm.

*** 2010. *Peace and Security for Sustainable Development in Africa 2010*. http : // www.africa-union.org/root/ua/AU%20Offices/2010/Geneve/25mai/ Africa%20 Day%20-%20Year%20of%20Peace%20and%20Security%20celebration%20 Geneva%202010.pdf.

*** 2010. *Première Conférence de Haut Niveau du Partenariat Afrique-UE pour l'Energie*. http : //www.aeep-conference.org/fr/start.

*** 2010. *The Pan-African Parliament*. http : //www.pan-africanparliament.org/ home.aspx.

Liga Statelor Arabe. Arena orgoliilor reunite

Tendinţele de emancipare ale statelor arabe şi, în acelaşi timp, de creare a unităţii lor datează încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, începutul secolului XX, când populaţiile arabe ale teritoriilor ce făceau parte din Imperiul Otoman au început să-şi clameze dreptul la independenţă. Astfel, între 5 iunie 1916 şi 1 octombrie 1918, prin proclamarea Jihadului, arabii, sprijiniţi de Marea Britanie – interesată şi ea de dispariţia colosului turc – reuşesc să respingă trupele otomane. După Primul Război Mondial, când Imperiul Otoman şi-a găsit sfârşitul, Marea Britanie şi Franţa s-au evidenţiat ca actori internaţionali cu o atitudine paternalistă faţă de statele arabe – Libia şi Siria au devenit protectorate franceze, Palestina a intrat sub protectoratul britanic, iar Transiordania şi Irak sub tutela aceleiaşi coroane britanice.

Mai târziu, chiar dacă puterile coloniale europene nu şi-ar mai fi putut manifesta pe deplin puterea asupra naţionaliştilor arabi, ce-l puţin, printr-o politică de tip „divide et impera", se asigurau că nu s-ar naşte o uniune a teritoriilor arabe (Khadduri, 1946, p. 759). Totuşi, momentul în care se poate afirma că influenţa europeană a încetat este Criza Canalului Suez. Anul 1956 rămâne emblematic pentru lovitura pe care au primit-o statele europene atunci când preşedintele Egiptului, G.A. Nasser, a decis naţionalizarea Suezului. Drept consecinţă, de pe 29 octombrie până pe 15 noiembrie, trupele protocolului de la Sèvres (reprezentând Israel, Marea Britanie şi Franţa) invadează fără succes teritoriul egiptean.

O problemă spinoasă pe masa discuţiilor liderilor europeni, dar şi arabi deopotrivă, a constituit-o încă de la începutul secolului XX şi o constituie

şi astăzi situaţia Palestinei, pământ sfânt pentru arabi, creştini şi evrei. Prevăzând pericolul pe care l-ar antrena naşterea unui stat nonarab pe teritoriul palestinian, câteva state arabe au decis că doar prin unitate pot pune capăt pericolului. De fapt, raţiunea ce a stat la baza înfiinţării Ligii Statelor Arabe a fost aceea de a preîntâmpina naşterea unui stat israelian. Cu certitudine, proiectul arab nu avea cum să izbutească atât timp cât, în 1947, ONU, prin rezoluţia 181, prevedea împărţirea Palestinei într-un stat evreu şi unul arab (*United Nations General Assembly Resolution 181*, 1947) şi, deja, în 1948, se năştea statul Israel, recunoscut fiind atât de SUA, cât şi de URSS, cele două puteri mondiale ale momentului. În replică, Liga Arabă a propus, în 1964, crearea unei organizaţii care să reprezinte interesele populaţiei arabe din partea nonevreiască : Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei.

Deşi pe 22 martie 1945, la Cairo, doar şase state (Egipt, Arabia Saudită, Irak, Liban, Siria, şi Transiordania - ulterior, Iordania) au semnat Pactul de înfiinţare a Ligii Arabe, pe măsură ce noi teritorii au reuşit să-şi câştige independenţa, numărul membrilor organizaţiei a crescut, ajungând, în prezent, la douăzeci şi unu de state (cele şase şi Algeria, Bahrein, Comore, Djibouti, Emiratele Arabe Unite, Irak, Kuweit, Libia, Maroc, Mauritania, Oman, Qatar, Siria, Somalia, Sudan, Tunisia, Yemen). O situaţie particulară o prezintă teritoriul palestinian, care, deşi nu constituie un stat recunoscut la nivel internaţional, se bucură de drepturi egale în cadrul Ligii, asemenea celor douăzeci şi unu. Spre deosebire de celelalte organizaţii regionale în care criteriul de aderare al statelor este teritorialitatea, Liga Statelor Arabe (sau, mai simplu, Liga Arabă) şi-a selectat membrii în funcţie de considerente culturale, lingvistice şi, în mare parte, religioase. Nu are importanţă continentul pe care se situează statul atât timp cât acesta face parte din lumea arabă. Astfel poate fi explicat şi faptul că, astăzi, Liga Arabă reprezintă o organizaţie regională al cărei teritoriu nu coincide cu cel al unui continent (aşa cum este cazul OSCE, UA, OSA sau ASEAN), statele ce o compun făcând parte fie din Orientul Mijlociu, fie din nordul Africii.

Protocolul de la Alexandria, semnat în octombrie 1944 de aceleaşi state fondatoare, a constituit un moment decisiv în istoria Ligii Arabe deoarece prefigura rolul pe care avea să-l joace aceasta în evoluţia statelor arabe şi,

în egală măsură, prezenta instituţia cea mai importantă în procesul său decizional - Consiliul Ligii Arabe. De fapt, cele cinci puncte ale protocolului încercau să ofere soluţii problemelor cu care se confrunta, în acel moment, lumea arabă. Conform primului punct, Liga Arabă constituia forul politic de acţiune colectivă a tuturor statelor semnatare, căruia i se adăuga punctul doi, denumind domeniile de cooperare ale acestora, şi punctul trei, ce aducea în atenţie un discurs de tip prospectiv în perioada postrăzboi. Ultimele două părţi se refereau la situaţia Libanului, recunoscut de către semnatari ca stat independent, şi a Palestinei, un teritoriu reprezentativ pentru lumea arabă (*The Alexandria Protocol*, 1944).

Obiective şi principii

Obiectivele organizaţiei stipulate în actul constitutiv al organizaţiei, Pactul Ligii Statelor Arabe (LSA)*, sunt concentrate pe dorinţa de *a consolida relaţiile dintre statele membre şi de a coordona activităţile lor politice cu scopul de a realiza o bună colaborare între ele, de a le asigura independenţa şi suveranitatea şi de a reprezenta, într-o manieră generală, afacerile şi interesele ţărilor arabe. De asemenea,* [Liga Arabă] *are printre scopurile sale şi o strânsă colaborare a statelor membre, ţinând cont de structura fiecăruia şi de condiţiile specifice, în următoarele domenii : a) economic şi financiar, incluzând comerţ, taxe vamale, monedă, agricultură şi industrie ; b) comunicaţii, incluzând căi ferate, drumuri, aviaţie, navigaţie, poştă şi telegraf ; c) domeniul cultural ; d) domenii legate de naţionalitate, paşapoarte, vize, executarea pedepselor şi extrădarea ; e) domeniul bunăstării sociale ; f) domeniul sănătăţii* (art. 2, Pactul LSA).

Cu toate că principiilor pe care le promovează Liga Arabă nu le este dedicat un articol anume, ele pot fi subînţelese din preambulul Pactului :

Cu scopul de a consolida relaţiile strânse şi legăturile numeroase ce leagă statele arabe

---

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://avalon.law.yale.edu/20th_century/arableag.asp.

Şi din preocuparea pentru cimentarea şi consolidarea acestor legăminte, pe baza respectării independenţei şi suveranităţii statului,

Şi pentru a-şi îndrepta eforturile către scopul bunăstării tuturor statelor arabe, al prosperităţii lor comune, al garantării viitorului şi al realizării aspiraţiilor lor

Şi ca răspuns la opinia publică arabă, din toate statele arabe, Au convenit să încheie un pact în acest sens şi au delegat în calitate de plenipotenţiari pe cei ai căror nume sunt prezentate mai jos [...] (Preambul, Pactul LSA). Aşadar, sunt evidenţiate drept principii directoare în acţiunile ulterioare ale organizaţiei : colaborarea dintre state, consolidarea relaţiilor lor, respectarea suveranităţii şi a independenţei statelor membre, căutarea unui viitor comun. Ceea ce poate fi lesne observat este faptul că, spre deosebire de celelalte organizaţii prezentate, aceasta nu îşi propune respectarea drepturilor omului şi a democraţiei liberale. Faptul că Liga Arabă nu recunoaşte aceste valori constituie o dovadă de consecvenţă a statelor arabe, a căror lume tradiţionalistă pune deseori la îndoială universalitatea drepturilor individuale.

Structura instituțională a organizației

Structura instituţională a Ligii Arabe îşi dovedeşte, ca şi în cazul celorlalte organizaţii internaţionale guvernamentale, complexitatea, deşi actul constitutiv al organizaţiei nu descrie decât câteva organisme, considerate şi cele mai relevante : Consiliul, Comitetele specializate şi Secretariatul. **Consiliul Ligii Arabe** reprezintă cea mai importantă instituţie a organizaţiei, fiind compusă din reprezentanţi ai statelor membre şi funcţionând conform principiului „un stat, un vot". Aceasta presupune că indiferent de numărul de reprezentanţi pe care îl are, statul respectiv nu are dreptul decât la o singură voce (art. 3, Pactul LSA). Cu sediul la Cairo, de altfel sediul permanent al Ligii (art. 10, Pactul LSA), Consiliul se reuneşte de două ori pe an – în martie şi în octombrie – şi, în sesiuni extraordinare, la cererea a două state membre, oricând este nevoie (art. 11, Pactul LSA). Faptul că prima reuniune a Consiliului a avut loc la invitaţia şefului de guvern

egiptean (art. 15, Pactul LSA) reliefează misiunea de catalizator al acestui stat pentru lumea arabă, încă dinaintea creării organizației. Rolul Consiliului este de a pune în practică deciziile organizației (art. 3, Pactul LSA), rol îndeplinit cu ajutorul **Comitetelor specializate** pentru fiecare dintre cele șase domenii menționate anterior din perspectiva obiectivelor organizației. Din aceste comitete fac parte reprezentanți ai fiecărui stat membru (art. 4, Pactul LSA). Conform art. 5 al Pactului LSA, Consiliul veghează la menținerea păcii între statele membre și nu permite folosirea forței în cazul existenței unei dispute. În condițiile în care disputa nu implică afectarea independenței unui stat, a suveranității sau a integrității teritoriale și în care părțile implicate o solicită, Consiliul poate interveni în aplanarea diferendului. Pentru a-și asigura obiectivitatea, Consiliul nu va permite statelor implicate să participe la procesul de luare a deciziei ce va fi efectivă și obligatorie pentru ambele părți. O altă prerogativă stipulată de Pact, este aceea de a vota bugetul organizației, al cărui proiect este pregătit de către secretarul general și depus până la începutul fiecărui an fiscal (art. 13, Pactul LSA).

În cazul agresiunii sau a amenințării cu forța a unui alt stat (a se înțelege un stat ce nu face parte din Liga Arabă) împotriva unui stat membru, Consiliul se va reuni de urgență și va lua o hotărâre, prin unanimitate de voturi, în acest sens. Dacă un stat membru este cel ce agresează sau amenință cu folosirea forței, atunci votul său nu va conta (art. 6, Pactul LSA). În egală măsură, Pactul instituie obligativitatea respectării deciziilor prin unanimitate de voturi și, în același timp, lasă libertatea statelor de a respecta sau nu deciziile luate printr-o majoritate de voturi exprimate (art. 7, Pactul LSA).

Un moment esențial în existența Consiliului este cel al adoptării Cartei Arabe a Drepturilor Omului (*Arab Charter on Human Rights*, 1994). Stranietatea nașterii acestui document derivă, în primul rând, din inexistența, în actul constitutiv al organizației, a unor prevederi referitoare la drepturile omului și, implicit, la democrație, pe care să se fondeze această Cartă. În al doilea rând, lipsa de fundament a acestui document rezultă din rezistența pe care unele state arabe, membre ale Ligii, o au față de caracterul universal al valorilor occidentale și de maniera în care acestea sunt impuse.

Adoptat în varianta finală în 2004 şi intrat în vigoare în 2008, documentul instituie drepturi civile, politice, sociale, culturale, dar nu şi un organism juridic care să vegheze la respectarea lor. Comitetul de experţi, compus din şapte membri, redactează rapoarte de monitorizare a statelor, dar Carta nu descrie posibilitatea petiţionării în cazul încălcării drepturilor. Deşi însuşi Pactul Ligii Arabe menţionează numele Curţii Arabe de Justiţie ce ar trebui creată prin votul a două treimi din statele membre (art. 19, Pactul LSA), din 1945 până astăzi, instituţia nu există *de facto*. De aceea apariţia Cartei Arabe a Drepturilor Omului ar fi putut deveni un prilej pentru constituirea ei. Cu toate acestea, în zadar există acest document atât timp cât, din cei douăzeci şi doi de membri, a fost semnat de şapte (Algeria, Arabia Saudită, Bahrain, Egipt, Iordania, Tunisia şi Yemen) şi ratificat doar de unul – Iordania (al-Midani, Cabanettes, 2006, pp. 147-164).

În anul 1950, prin Tratatul privind Apărarea Comună şi Cooperarea Economică între Statele Ligii Arabe, a fost creat **Consiliul Apărării Comune** (art. 6, Tratatul APCESLA), cu scopul de a asigura colaborarea, la nivel militar, între statele arabe. Această instituţie a fost supusă, în 2005, propunerii de reformare la nivelul manierei de luare de decizie. Profitând de experienţa negativă a deciziilor prin unanimitate de voturi, secretarul general a adus în atenţie regula de două-treimi ce ar eficientiza activitatea instituţiei (Toffolo, 2008, p. 43). **Comitetul Economic**, instituit prin acelaşi document, compus din miniştri ai Economiei din statele membre, formulează recomandări privind cooperarea în acest domeniu, schimburile agricole şi industriale dintre state şi poate colabora cu un alt comitet al Ligii, Comitetul pentru Afaceri Financiare şi Economice (art. 8, Tratatul APCESLA).

Deşi activitatea Consiliului Ligii şi a comitetelor specializate nu este neglijabilă, deciziile vitale pentru traiectoria politică, economică, socială, culturală a organizaţiei sunt luate anual la **summituri**. Aşadar, cu ocazia Summitului de la Beirut, din 2002, a fost adoptată Iniţiativa Păcii Arabe, ce încearcă să pună capăt conflictului israelo-palestinian, impunând respectarea principiilor elaborate în Rezoluţia 242 a Consiliul de Securitate a Naţiunilor Unite : retragerea armatelor Israelului din teritoriile ocupate şi încetarea pretenţiilor beligeranţilor, recunoscând suveranitatea şi integritatea teritorială a tuturor statelor din zonă (*United Nations Security Council*

Resolution 242, 1967). În plus, propune soluţii pentru problema refugiaţilor palestinieni, recunoaşte statul Israel în schimbul acceptării din partea acestuia a creării statului Palestina, cu capitala în Palestina de Est, pe teritoriul Fâşiei Gaza şi Cisiordaniei. Cinci ani mai târziu, cu ocazia Summitului de la Riyadh (Arabia Saudită), a fost reiterat apelul către pace, însă fără niciun rezultat. Cel mai recent summit (Sirte, Libia, 30 martie – 1 aprilie 2010) a avut în centrul preocupărilor sale instaurarea păcii cu Israel, cu toate că Libia şi Siria au încercat să convingă Palestina de necesitatea continuării conflictului (Nasrawi, Al-Deeb, 2010).

Parlamentul Arab, cu sediul la Damasc (Siria), constituie o instituţie recentă a Ligii (2005), având ca model de constituire şi de funcţionare Parlamentul European şi Parlamentul Panafrican (Toffolo, 2008, p. 43). Fiind compus din câte patru reprezentanţi ai parlamentelor naţionale ale statelor membre (un total de optzeci şi opt de membri), ce discută, în sesiuni bianuale, pe teme sociale, economice şi culturale, Parlamentul Arab nu posedă încă o veritabilă putere legislativă, ci mai curând un rol consultativ pe lângă Consiliul Ligii (*General Information about the Arab Inter-Parliamentary Union*, 2010).

Secretariatul General, cu sediul la Cairo, este compus dintr-un secretar general, secretari asistenţi şi alţi oficiali ai instituţiei (art. 12, Pactul LSA) şi asigură, din punct de vedere administrativ, funcţionarea organizaţiei. Secretarul General este numit de către Consiliul Ligii printr-un vot de două treimi al statelor, iar secretarii asistenţi sunt numiţi de către secretarul general, cu aprobarea Consiliului (art. 12, Pactul LSA). Spre deosebire de alte organizaţii internaţionale guvernamentale, secretarul general provine de regulă din aceeaşi ţară, pentru un mandat de cinci ani ce poate fi reînnoit. Nu întâmplător, Liga Arabă are şansa să fie una dintre cele mai vechi organizaţii regionale, cu cei mai puţini secretari din istoria sa – doar şapte – A.R. Azzam (1945-1952), A.K. Hassouna (1952-1972), M. Riad (1972-1979), A.E. Abd al Meguid (1991-2001), A. Moussa (actualul secretar general, în funcţie din 2001) erau (sunt) egipteni, în timp ce secretarul general din perioada 1979-1990, C. Klibi, provenea din Tunisia, iar din 1990 până în 1991 funcţia a fost deţinută de A. al-Arabi din Liban.

(*The League of Arab States*, 2010). Analizând lista numelor celor şapte secretari, dar şi statele din care provin, poate fi lesne de înţeles rolul pe care îl joacă Egiptul în procesul decizional al organizaţiei. Cu toate acestea, cum poate fi explicat vidul de reprezentare al acestei ţări în perioada 1979-1991 la nivelul Secretariatului General? În 1979, Egiptul comite o faptă inacceptabilă pentru lumea arabă şi semnează, pe 26 martie, un tratat de pace cu Israelul, ceea ce antrenează suspendarea sa din Ligă (Cogan, 2009, p. 233). Abia din 1987, cu ocazia Summit-ului de la Amman, încep procedurile de reintegrare a acestuia, urmând ca efectiv din 1991, să i se reconfirme poziţia de lider al Ligii (Moreau, Defarges, 2009, p. 122). În această perioadă, Tunisia a preluat conducerea organizaţiei, fapt reflectat de prezenţa secretarului general tunisian, dar şi de mutarea temporară a sediului oficial la Tunis.

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice şi practice

Acţiunile organizaţiei se înscriu, cu precădere, în sfera întâlnirilor, simpozioanelor, conferinţelor pe diverse teme. Seminarul referitor la rolul organizaţiilor societăţilor civile în deminarea zonelor, organizat în perioada 7-8 aprilie 2010, sărbătorirea Zilei Pământului pe 30 martie 2010, summiturile anuale pe care le organizează şi cu ajutorul cărora încearcă să sensibilizeze anumiţi lideri politici mai puţin dispuşi spre compromis, condamnarea terorismului declarată în mod oficial de toate statele arabe faţă de atacurile de la 11 septembrie din SUA (Goldschmidt, Davidson, 2005, p. 420) dovedesc eforturile Ligii Arabe de a colabora cu statele occidentale şi de a se ralia lor în rezolvarea problemelor internaţionale. Totuşi, faptul că site-ul oficial al organizaţiei nu este încă disponibil în nici o altă limbă de circulaţie internaţională în afara arabei reflectă, în egală măsură, opacitate şi dezinteres faţă de cei ce vor să-i cunoască activitatea, dar şi faţă de realizarea unei cărţi de vizită virtuale extrem de relevantă într-o epocă a informaţiei şi vitezei.

Evaluând cei cincizeci și cinci de ani de existență și obiectivele propuse, Liga Arabă nu reușește să-și rezolve propriile probleme și nici pe cele ale statelor membre, mai ales din pricina unui model anevoios de luare a deciziei: unanimitatea. În plus, modul său de funcționare denotă exprimarea voinței unor anumite state (Egipt, Arabia Saudită, Siria etc.) și nu a organizației ca entitate de sine stătătoare. În această situație, cu atât mai puțin ar fi dispuse statele membre să renunțe la o parte din puterea lor și, deci, la visul lor de totală independență în favoarea Ligii (Toffolo, 2008, p. 45; Halliday, 2005, p. 76).

Analizând evoluția relațiilor între statele lumii arabe și dintre acestea și Israel, de la primul război arabo-israelit (14 mai 1948 – 20 iulie 1949) și continuând cu Războiul de șase zile (5-10 iunie 1967), Războiul de Yom Kippur sau Războiul din Octombrie (6-26 octombrie 1973), intrarea armatei siriene în Liban (12 aprilie 1976), atacul Irakului asupra Iranului (22 septembrie 1980), invazia Kuweitului de către Irak (2 august 1990), nu se observă nicio tentativă din partea Ligii Arabe de a instaura pacea și securitatea în zonă. Dimpotrivă, Protocolul de la Alexandria și evenimentele din istoria organizației demonstrează că însăși Liga a fost cea care a susținut disputele dintre state, hrănind orgoliile șefilor de stat și neglijând nevoile populațiilor afectate de război. Poate că o soluție de redefinire spațială pentru Israel și Palestina, prin care Israelul ar fi acceptat ca stat suveran, iar Palestina și-ar obține suveranitatea și dreptul la autodeterminare, ar fi fiabilă (Newman, Falah, 1997, pp. 111-129). Însă problemele statelor arabe cu siguranță nu vor dispărea odată cu stingerea acestui conflict, cu atât mai mult cu cât și Liga Arabă a contribuit, atât prin acțiunile sale, cât și prin indiferența sa, la precaritatea securității din zonă.

Bibliografie

al-Midani, A., Cabanettes, M. 2006. „Arab Charter on Human Rights 2004". *Boston University International Law Journal* 24(147): 147-64. http://www.acihl.org/res/Arab_Charter_on_Human_Rights_2004.pdf

Cogan, J.K. 2009. „Representation and Power in International Organization: The Operational Constitution and Its Critics". *The American Journal of International Law* 103(2): 209-63.

Goldschmidt, A. Jr., Davidson, L. 2006. *A Concise History of the Middle East*. Colorado, Oxford: Westview Press.

Halliday, F. 2005. *The Middle East in International Relations. Power, Politics and Ideology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Khadduri, M. 1946. „The Arab League as a Regional Arrangement". *The American Journal of International Law* 40(4): 756-77.

Moreau Defarges, Ph. 2009. *Relations internationales. 1. Questions régionales*. Paris: Editions du Seuil.

Nasrawi, S., Al-Deeb, K. 2010. „Arab Leaders Renew Support for Peace Efforts". *The Associated Press Sundays*, 28 martie. http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/28/AR2010032800776.html.

Newman, D., Falah, G. 1997. „Bridging the Gap: Palestinian and Israeli on Autonomy and Statehood". *Transactions of the Institute of British Geographers* 22(1): 111-29.

Toffolo, C.E. 2008. *Global Organizations. The Arab League*. Chelsea: Chelsea House Publishers.

*** 1944. *The Alexandria Protocol*. http://avalon.law.yale.edu/20th_century/alex.asp.

*** 1945. *Pact of the League of Arab States*.

*** 1947. *United Nations General Assembly Resolution 181*. http://www.yale.edu/lawweb/avalon/un/res181.htm.

*** 1950. *Treaty of Joint Defense and Economic Cooperation between the States of the Arab League*. http://avalon.law.yale.edu/20th_century/arabjoin.asp.

*** 1967. *United Nations Security Council Resolution 242*. http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement.

*** 1994. *Arab Charter on Human Rights*. http://www.umn.edu/humanrts/instree/arabhrcharter.html.

*** 2002. *The Arab Peace Initiative*. http://www.al-bab.com/arab/docs/league/peace02.htm.

*** 2010. *General Information about the Arab Inter-Parliamentary Union*. http://www.arab-ipu.org/english.

*** 2010. *The League of Arab States*. http://www.al-bab.com/arab/docs/league.htm.

Partea a II-a

Organizații internaționale nonguvernamentale

Consumers International. Avatarurile consumului

Eforturile contemporane de constituire a unui cadru legal naţional şi internaţional de protecţie a consumatorului sunt datorate, în mare parte, activismului civic al anilor '60-'70. Perioadă a militantismului în numele drepturilor omului, pentru emanciparea femeilor, persoanelor de culoare, minorităţilor sexuale, etnice etc., aceasta a rămas cunoscută drept una dintre cele mai prolifice în ceea ce priveşte schimbările politice, sociale şi culturale. În faţa globalizării, modificărilor rapide de natură tehnologică, varietăţii crescânde de produse şi servicii accesibile tuturor oamenilor, indiferent de categoriile sociale din care proveneau, se simţea nevoia protecţiei noilor beneficiari: consumatorii (Trebilcock, 2003, p. 68). Începutul celei de-a doua jumătăţi a secolului XX se dovedea a fi, în egală măsură, martorul unui fenomen nemaiîntâlnit la asemenea proporţii: consumatorismul. O societate de tip consumatorist, aşa cum este cea occidentală, presupune conceperea vieţii ca fiind determinată de achiziţionarea anumitor bunuri ce depăşesc asigurarea nevoilor de bază. Cu toate acestea, nici secolele anterioare nu au fost ocolite de practici consumatoriste. De la importul umbrelelor din China în Anglia secolului al XVII-lea, până la apogeul marii industrializări a secolului al XIX-lea, consumatorismul a antrenat efecte, deopotrivă, pozitive şi periculoase (Stearns, 2001, pp. 13-72). Treptat, consumul dincolo de necesităţile pur existenţiale nu a mai constituit doar apanajul claselor sociale favorizate, ci a intrat în obiceiurile cotidiene ale tuturor oamenilor (Robbins, 1999, p. 210). În plină efervescenţă tehnologică, informaţională şi publicitară ce îi încurajează în permanenţă să

consume, aceştia au devenit dependenţi de produsele ce le invadează existenţa (Baudrillard, 1970) şi, în consecinţă, vulnerabili la efectele lor multiple.

Resimţind impactul activităţilor economice asupra oamenilor în viaţa de zi cu zi, reprezentanţi ai grupurilor consumatorilor din SUA, Marea Britanie, Franţa, Austria, Suedia, Danemarca, Olanda, Norvegia, Islanda şi Noua Zeelandă s-au întâlnit, în 1960, la Haga, pentru a crea Organizaţia Internaţională a Uniunii Consumatorilor (OIUC). Treizeci şi cinci de ani mai târziu, aceasta avea să-şi schimbe numele în Consumers International. Încă de la 1 aprilie, ziua când a început să funcţioneze, Consumers International, fostă OIUC, şi-a asumat răspunderea de a lupta pentru interesele consumatorilor, contra abuzurilor la care aceştia sunt expuşi în ceea ce priveşte alimentaţia, sănătatea, mediul înconjurător şi corectitudinea tranzacţiilor economice şi financiare.

Obiective şi principii

Conştientizând importanţa pe care urma să o aibă şi, mai ales, caracterul global al activităţilor sale, Consumers International trebuia să-şi construiască un discurs în care să se regăsească comunitatea mondială a celor ce beneficiază de produse şi servicii. Astfel, misiunea organizaţiei îşi găseşte expresia sub forma cuvintelor: *Consumers International se străduieşte să pună drepturile consumatorilor în centrul proceselor de luare a deciziilor. Viziunea noastră este a unei lumi în care fiecare are acces la bunuri şi servicii sigure şi sustenabile, în care intensitatea puterii noastre colective este folosită pentru binele consumatorilor din întreaga lume* (*Our Vision*, 2011). *În calitate de voce globală ce militează în numele consumatorilor, misiunea noastră este de a construi o puternică mişcare internaţională a consumatorilor, care să protejeze şi să încurajeze consumatorii de pretutindeni* (*Consumers International Accountability Report*, 2008, p. 1). Importanţa universală a drepturilor consumatorului impune, în plan naţional şi internaţional, atât responsabilitatea organizaţiilor nonguvernamentale, cât şi a organismelor guvernamentale. Astfel, eforturile organizaţiei Consumers

International şi-au găsit ecou în iniţiativa administraţiei americane şi, în plan global, la nivelul Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Ceea ce a conferit legitimitate şi credibilitate scopurilor şi acţiunilor Consumers International şi, implicit, tuturor mişcărilor sociale preocupate de protecţia consumatorilor a fost enunţat la doi ani de la crearea organizaţiei. În 1962, în faţa Congresului American, J.F. Kennedy a făcut un gest politic extrem de important, susţinând un discurs a cărui temă era tocmai necesitatea protejării intereselor consumatorilor. Pornind de la premisa că toţi oamenii sunt consumatori şi că, în ciuda acestui fapt, aceştia nu sunt constituiţi într-un grup organizat, preşedintele american atrăgea atenţia elitelor politice asupra obligaţiei asumării responsabilităţii în apărarea intereselor consumatorilor. Complexitatea vieţii în secolul XX, modificările antrenate de noile deprinderi consumatoriste trebuie să oblige guvernul să-i protejeze pe consumatori şi să le recunoască patru drepturi: dreptul la siguranţă împotriva produselor dăunătoare pentru sănătate, dreptul de a fi informat corect, dreptul de a alege dintr-o diversitate de produse şi servicii la preţuri echitabile şi, acolo unde acest lucru nu e posibil, calitatea acestora să fie satisfăcătoare şi la un preţ corect, dreptul de a fi auzit, drept reflectat în formularea politicilor respective. În consecinţă, J.F. Kennedy propunea două tipuri majore de măsuri: de natură instituţional-guvernamentală, prin consolidarea programelor existente sau crearea altora noi, şi de natură legislativă, normativă (Kennedy, 1962). Ecoul creat de discursul preşedintelui american în numele tuturor consumatorilor a fost îndeajuns de apreciat încât cele patru drepturi să fie numite generic „Consumer Bill of Rights". Cu toate acestea, J.K. Kennedy nu îşi imaginase că efectele produse prin iniţiativa sa vor depăşi spaţiul american şi vor deveni globale, universale.

Într-adevăr, în 1985, Adunarea Generală a Naţiunilor Unite a adoptat „Instrucţiunile pentru Protecţia Consumatorului", document structurat în patruzeci şi şase de puncte ce trebuiau asumate de către state şi care, faţă de „Consumer Bill of Rights", completau lista drepturilor cu încă patru (*Guidelines for Consumer Protection*, 1985). Varianta finală şi completă a acestui document este asumată, în egală măsură, şi de Consumers International, drept un set de principii ce legitimează obiectivele organizaţiei şi o transformă într-un „gardian" al lor: *dreptul de satisfacere a nevoilor de*

bază, dreptul la siguranță, dreptul de a fi informat, dreptul de a alege, dreptul de a fi auzit, dreptul la despăgubire, dreptul consumatorului la educație, dreptul la un mediu sănătos (*Our Principles*, 2011). În plus, în ceea ce privește propria funcționare și gestionare a treburilor interne, Consumers International asumă, printre valorile respectate, *standarde înalte de conduită etică, independență față de mediul de afaceri, guverne și partide politice, respect reciproc și solidaritate între membri, integritate, transparență și responsabilitate, incluziune* (*Consumers International Accountability Report*, 2008, p. 1).

Structura instituțională a organizației

Buna desfășurare a activității Consumers International este asigurată cu ajutorul a trei principale instituții – Adunarea Generală, Consiliul și Executivul ce funcționează la sediul oficial din Londra (*Who Governs Consumers International*, 2011) – și al membrilor acesteia. Caracterul global al organizației este pus în evidență prin activitatea sediului central de la Londra (pentru spațiul euroatlantic), a altor trei reprezentanțe regionale la Johannesburg (Africa), Kuala Lumpur (Asia-Pacific și Orientul Mijlociu) și Santiago (America Latină și Caraibe) și a două sute de organizații locale din o sută cincisprezece state afiliate (*About Us*, 2011). Așadar, **membrii** săi sunt clasificați în trei mari categorii: cu drepturi depline, afiliați și guvernamentali afiliați. Din sfera membrilor cu drepturi depline (55% din numărul total de membri) poate face parte orice organizație națională sau regională ce militează în favoarea consumatorilor, fiind obligată să fie independentă din punct de vedere politic și să nu fie finanțată de entități economice sau comerciale. Reprezentanții acestora pot vota în Adunarea Generală, pot fi aleși în Consiliu sau își pot depune candidatura pentru funcția de președinte. Membrii afiliați (30% din numărul total de membri) sunt constituiți din organizații recent apărute, cu caracter local sau regional și supuse acelorași standarde de independență politică și financiară precum membrii cu drepturi depline. Totuși, membrii afiliați nu au drept de vot în Adunarea Generală. În fine, cea din urmă categorie de membri, guvernamentali afiliați (15% din numărul total de membri), este compusă din

agenţii şi autorităţi guvernamentale preocupate de politicile şi interesele consumatorilor, neavând, de asemenea, drept de vot în Adunarea Generală (*Being a CI Member. Categories*, 2011). În plus, pentru fiecare categorie de membri, organizaţia prevede şi o anumită contribuţie. Dacă, în cazul membrilor cu drepturi depline şi al celor afiliaţi, criteriul de stabilire a cotizaţiei este reprezentat de veniturile anuale, calculate în dolari, contribuţia membrilor guvernamentali afiliaţi este stabilită direct proporţional cu indicele dezvoltării umane realizat de Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare (*Terms & Conditions of Membership to Consumers International CI*, 2007). Raţiunea ce ar putea sta în spatele unei decizii de acest gen este aceea a interesului direct ca statele, mai ales cele sărace, să fie, prin intermediul instituţiilor sale, cât mai aproape de organizaţie. Deoarece drepturile consumatorilor sunt cel mai adesea încălcate în statele cu un indice scăzut, adică în cele subdezvoltate (*Geneva Declaration on the Future of the World Intellectual Property Organization*, 2004 – declaraţie asumată chiar de Consumers International), organizaţia le consideră prioritare în privinţa ajutorului ce le poate fi acordat prin monitorizare şi consiliere.

În componenţa **Adunării Generale** intră delegaţii cu drept de vot ai membrilor cu drepturi depline ce se reunesc cel puţin o dată la patru ani. Cu ocazia întrunirilor, aceştia *aleg un preşedinte ce conduce Adunarea Generală, Consiliul şi Executivul ; aleg membrii Consiliului ce vor funcţiona până la următoarea întrunire a Adunării Generale ; stabilesc politicile generale pe care Consiliul şi Executivul le vor urma şi vor stabili rezoluţii în aceste privinţe ; aprobă sau resping, în întregime sau parţial, rapoarte supuse în numele Consiliului ; amendează memorandumul Consumers International sau articole ale asociaţiei ; dizolvă Consumers International conform prevederilor acestor articole* (*General Assembly*, 2011).

Consiliul Consumers International presupune existenţa preşedintelui, a treisprezece membri aleşi direct de Adunarea Generală din cadrul organizaţiilor naţionale afiliate şi a până la şase alţi membri cooptaţi de membrii aleşi. Toţi membrii Consiliului, inclusiv preşedintele, au un mandat de patru ani ce poate fi oricând reînnoit. Preşedintele actual al Consumers International îşi exercită atribuţiile până la Congresul Internaţional (3-6 mai) din 2011, funcţia fiind îndeplinită de Samuel Ochieng, ce deţine şi titulatura

de președinte executiv al Consumer Information Network, o organizație nonguvernamentală ce activează în Kenya. În îndeplinirea sarcinilor, președintele este asistat de un vicepreședinte, actualmente James Guest din partea Consumers Union, SUA, și de secretarul Saree Aongsomwang ce coordonează, în același timp, activitatea organizației Foundation for Consumers din Tailanda (*Who's Who*, 2011).

În atribuțiile Consiliului intră numirea Directorului General, redactarea rapoartelor financiare ale organizației, stabilirea politicilor generale, a direcțiilor și priorităților strategice (*Council*, 2011). În ceea ce privește Directorul General actual, funcția este îndeplinită de Joost Martens de origine olandeză, cu o prodigioasă activitate și în cadrul altor organizații, fie nonguvernamentale, fie guvernamentale (Oxfam International, Organizația Internațională a Muncii, Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați etc.). Responsabilitățile sale în cadrul Consumers International vizează stabilirea unor viziuni globale și direcții strategice pentru organizație, reprezentând, la nivel internațional, mișcarea în numele consumatorilor (*Joost Martens*, 2011).

Executivul se reunește cel puțin de două ori pe an, posedând atribuții de luare a deciziilor delegate de Consiliu. Membrii executivului se regăsesc în componența Consiliului, dar numărul lor este mai restrâns – între ei se află Președintele Consumers International, Samuel Ochieng, și șapte persoane ce reprezintă organizații naționale de profil din Argentina, Australia, Belgia, Hong Kong, Marea Britanie, SUA și Tailanda (*CI Executive 2008-2011*, 2011).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Pentru ca o organizație de anvergura celei pe care o supunem atenției în acest capitol să devină și să își mențină statutul de militant global credibil și de impact în promovarea recunoașterii și apărării drepturilor consumatorilor, este nevoie de un plan strategic care să surprindă prioritățile de activitate și mijloacele prin care acestea pot fi îndeplinite. Astfel, potrivit planului strategic conceput pentru perioada 2007-2011, campaniile întreprinse se concentrează asupra consumatorilor priviți ca grup global, preferând un

număr mai mic de domenii în schimbul impactului internaţional. În al doilea rând, organizaţia se erijează într-un „câine de pază global" al conduitei corporaţiilor internaţionale, prin intermediul analizelor, consilierii, presiunilor publice etc. De asemenea, pentru aceeaşi perioadă, îşi propune să stimuleze crearea organizaţiilor naţionale care să militeze în numele consumatorilor din statul respectiv şi să se ralieze cauzei Consumers International. Cel din urmă obiectiv face referire la menţinerea integrităţii asumate prin semnarea INGO Accountability Charter şi depunerea eforturilor de ordin financiar şi operaţional pentru a-şi consolida poziţia în raport ceilalţi actori globali (*Consumers International Strategic Plan for 2007-2011*, 2011).

Din venitul anual de aproximativ trei milioane de lire sterline (*Consumers International. Financial Statements for the Year Ended 31 December 2009*, 2011, p. 23), Consumers International îşi finanţează campaniile, rapoartele, reuniunile importante etc. Practic, organizaţia îşi concentrează finanţele către acţiuni din sfera serviciilor financiare, schimbărilor climatice, responsabilităţii sociale, dezvoltării durabile, energiei, alimentaţiei, copyrightului, dreptului consumatorului, susţinerea organizaţiilor de profil, organizării Zilei Mondiale a Drepturilor Consumatorului (15 martie) (*Our Work*, 2011). De pildă, o campanie cu tradiţie în istoria organizaţiei se străduieşte să menţină în atenţia opiniei publice consecinţele antrenate de ingineria genetică asupra agriculturii, biodiversităţii, obiceiurilor anumitor comunităţi şi sănătăţii consumatorilor. În plus, analiza întreprinsă de Consumers International admite că la nivel internaţional au fost făcute anumite eforturi, printre care intrarea în vigoare a Protocolului de la Cartagina privind Biodiversitatea, recunoscut de o sută şaizeci de state (*Cartagena Protocol on Biosafety Ratification List*, 2011), dar ele nu antrenează, în mod automat, consecinţele pozitive aşteptate. Deoarece oamenilor le sunt încălcate drepturile de a fi informaţi despre nocivitatea produselor modificate genetic, a trăi într-un mediu sănătos, a participa la un comerţ echitabil etc., organizaţia consideră că are datoria de a formula o serie de recomandări actorilor guvernamentali şi comerciali cu semnificative atribuţii decizionale în spaţiul naţional şi internaţional (*Biosafety Project Report*, 2010).

Într-o epocă a consumatorismului, oamenii ajung, inevitabil, victime ale practicilor comerciale concurenţiale. Din raţiuni pur economice, în ceea ce

privește produsele sau serviciile, aspectele de natură etică tind să fie complet eliminate. Consumers International observă faptul că, în acest inextricabil proces, una dintre cele mai viabile soluții de a corecta derapaje similare o reprezintă educarea și încurajarea consumatorilor de a sprijini și, deci, de a apela într-o cât mai mare măsură la produsele și serviciile derivate din comerțul echitabil (*Assuring Consumer Confidence in Ethical Trade*, 2010). În egală măsură, organizația consideră importantă identificarea și criticarea actorilor economici ce încalcă standardele de calitate sau sunt implicați în practici comerciale imorale. De pildă, Consumers International organizează anual un clasament al companiilor blamate, o ierarhizare răsturnată în care erorile comise constituie criteriul de „valorificare" a lor. În anul 2008, „premianții" au fost : lanțul de supermarketuri Tesco, care au intentat proces și au pretins daune în valoare de peste treizeci de milioane de dolari din partea a trei persoane din Tailanda pentru comentarii nefavorabile în presa locală ; compania Lego, pentru că a permis și încurajat Kellogg's să producă chipsuri ce imită piesele de joc, producând confuzii în mintea copiilor ; Eli Lilly, ce comercializează cu succes medicamente împotriva disfuncțiilor erectile a căror eficiență nu a fost pe deplin dovedită ; Samsung pentru că vinde nu doar televizoare, ci și tancuri ; nu în ultimul rând, producătorul de automobile Toyota, ce susține în campaniile publicitare că produsele sale nu poluează, deși emisiile de dioxid de carbon contrazic acest lucru (*Consumers International Bad Company Awards*, 2008).

Accesul la cunoaștere al tuturor consumatorilor reprezintă unul dintre țelurile importante către care aspiră Consumers International. Din acest motiv, a derulat alături de alți parteneri aparținând societății civile un program de cercetare și consiliere. Analizând comportamentul consumatorilor din douăzeci și patru de țări, între 2008 și 2010, organizația a observat faptul că prevederile uneori prea restrictive ale legilor copyrightului și costurile ridicate ale produselor originale determină comercializarea produselor piratate. Practic, în statele în care legea copyrightului este relativ permisivă, iar accesul la informații este facil, consumatorii apreciază și cumpără produsele originale. În cele din urmă, legile și practicile ce au în vedere favorizarea accesului consumatorilor la cunoaștere nu pot fi decât adecvate nevoilor acestora (*Acces to Knowledge for Consumers*, 2010). Astfel, analizând

clasamentul statelor preocupate de informarea consumatorilor, primele trei poziţii sunt ocupate de India, Liban şi Israel. În oglindă, clasamentul statelor dezinteresate de informarea propriilor cetăţeni se dovedesc a fi Chile, Iordania şi Marea Britanie. În mod paradoxal, relevante în această cercetare nu au fost atât întrebările referitoare la libertatea accesului la informaţii din presă, cât cele referitoare la libertatea de a le împărtăşi sau transfera (*IP Watchlist*, 2010, pp. 4-5).

O sarcină lăudabilă asumată de organizaţie constă în editarea unui ghid util în elaborarea campaniilor naţionale împotriva alimentaţiei nesănătoase ce conţine grăsimi, glucide etc. în exces. Fructificând experienţa acumulată de-a lungul timpului, Consumers International propune o serie de etape ale unei campanii credibile şi profesioniste. De la identificarea posibililor parteneri, culegerea probelor, realizarea unei cercetări proprii de teren şi continuând cu oferirea unor soluţii pentru organizarea unui eveniment, implicarea mass-media, petiţionarea instituţiilor publice decidente etc., se conturează o posibilă campanie care să releve efectele nocive ale unei asemenea alimentaţii asupra sănătăţii copiilor şi, în genere, a oamenilor (*Junk Food Generation : A Toolkit for National Campaigns*, 2011).

În anul 2008, Consumers International a elaborat o Cartă a Energiei Globale al cărei scop constă în promovarea dreptului tuturor oamenilor de a avea acces la beneficiile energiei durabile. În numele favorizării accesului la informaţii, sustenabilităţii, libertăţii de alegere, corectitudinii, protecţiei contractuale, medierii şi despăgubirii, asistenţei, reprezentării şi reglementării, organizaţia îşi propune determinarea statelor şi actorilor implicaţi în asigurarea diverselor servicii de a-şi asuma un asemenea angajament universal (*CI Global Energy Charter*, 2008). Aceasta ar fi replica nonguvernamentală la Tratatul privind Carta Energiei, intrat în vigoare în 1998, ce prevede protejarea investiţiilor externe, schimburile comerciale echitabile, rezolvarea disputelor dintre statele participante şi promovarea energiilor alternative pentru a diminua impactul lor asupra mediului înconjurător (*The Energy Charter Treaty and Related Documents*, 2004). Cu toate că rămâne cel mai important document interguvernamental ce reglementează diverse probleme din sectorul energetic, acesta nu a fost pe deplin recunoscut la nivel global din cauză că doar patruzeci şi şase de state au semnat

şi ratificat documentul, iar restul până la cincizeci şi unu (Australia, Belarus, Islanda, Norvegia şi Rusia) nu îl ratificaseră până în 2009 (*Status of Ratification of the Energy Charter Treaty as of October 2009*, 2009). Carta Energiei Globale propusă de Consumers International încearcă să reliefeze o altă perspectivă asupra politicii energetice internaţionale. Efectele antrenate de disensiunile dintre state, dificultatea de a descoperi şi de a investi în energii alternative etc. au implicaţii directe nu doar asupra statelor, ci şi a oamenilor. Deoarece tratatele internaţionale din domeniul energetic au în vedere dimensiunea strict guvernamentală, devine lesne de înţeles motivaţia centrată pe interesele şi drepturile omului, determinantă pentru crearea Cartei.

Militantismul în favoarea drepturilor consumatorilor din întreaga lume reprezintă o sarcină asumată de Consumers International, iar notorietatea de care se bucură pare să reflecte eforturile depuse de aceasta în misiunile îndeplinite. A doua jumătate a secolului XX şi începutul de secol XXI constituie, fără îndoială, epoca abuzurilor determinate de lipsa de informare a consumatorilor, de încrederea deseori excesivă în onestitatea anumitor actori economici sau în unele produse şi servicii şi, coroborat, de pasivitatea sau de intenţiile negative ale agenţilor guvernamentali. Este nevoie, prin urmare, ca o organizaţie de o asemenea anvergură să creeze presiuni la nivel statal, interstatal şi global deoarece consumatorii au dreptul de a se bucura de aceleaşi beneficii, indiferent de condiţiile politice, economice, sociale, culturale ale spaţiului în care trăiesc. Ideea ce transpare în urma analizei activităţilor Consumers International este aceea că toate forţele trebuie să conlucreze spre binele şi satisfacerea exigenţelor consumatorilor. Cu toate acestea, intensificarea exigenţelor consumatorilor pare să antreneze şi efecte perverse, dintre care cel mai important este stimularea consumului şi a consumatorismului.

Consumers International pare să piardă din vedere că educaţia consumatorilor nu trebuie să presupună doar familiarizarea lor cu privire la drepturile ce li se cuvin, ci, în egală măsură, referitor la cât şi cum trebuie consumat. Raţionalizarea consumului constituie, din păcate, o temă prea puţin predilectă în discursurile organizaţiei ce încearcă să lupte împotriva unor paradoxuri ale economiei de piaţă. În condiţiile în care cererea se dovedeşte a fi din ce în ce mai mare, este firesc ca oferta, mai mult sau mai

puţin loială, echitabilă, corectă, legală etc., să-i răspundă în mod corespunzător. În consecinţă, este posibil ca însăşi educaţia în sensul conştientizării oamenilor că, în ciuda aparenţelor, nu tot ceea ce consumăm (ne) este de un real folos, să elimine, în mod natural, acele entităţi economice ce încalcă drepturile consumatorilor. Aşadar, cât ar fi de periculos şi, totodată, important pentru sănătatea oamenilor şi a planetei să se arate că, în realitate, restrângerea libertăţii de a consuma excesiv înseamnă, de fapt, respectarea drepturilor noastre, ale cetăţenilor acestei lumi tot mai globalizate?

Bibliografie

Baudrillard, J. 1970. *La Société de Consommation*. Paris: Editions Denoël.

Kennedy, J.F. 1962. *Special Message to the Congress on Protecting the Consumer Interest*. http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=9108.

Robbins, R.H. 1999. *Global Problems and the Culture of Capitalism*. Boston: Allyn and Bacon.

Stearns, P.N. 2001. *Consumerism in World History. The Global Transformation of Desire*. Londra: Routledge.

Trebilcock, M.J. 2003. „Rethinking Consumer Protection Policy". In *International Perspectives on Counsumers' Acces to Justice*, C.E.F. Rickett, G.W. Telfer (eds.), 68-98. Cambridge: Cambridge University Press.

*** 1985. *Guidelines for Consumer Protection* A/RES/39/248. http://www.un.org/documents/ga/res/39/a39r248.htm.

*** 2004. *Geneva Declaration on the Future of the World Intellectual Property Organization*. http://www.soros.org/initiatives/information/news/wipo_20040929/wipo_ declaration.pdf.

*** 2004. *The Energy Charter Treaty and Related Documents*. http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/document/EN.pdf.

*** 2007. *Terms & Conditions of Membership to Consumers International (CI)*. http://www.consumersinternational.org/media/332055/ci%20terms%20and%20conditions%20of%20membership%20-%20july%202007.pdf.

*** 2008. *CI Global Energy Charter*. http://www.consumersinternational.org/media/325396/energy%20charter%20in%20english.pdf.

*** 2008. *Consumers International Accountability Report*. http://www.ingoaccountabilitycharter.org/wpcms/wp-content/uploads/Consumers_International_Accountability_Report.pdf.

*** 2008. *Consumers International Bad Company Awards*. http://www.consumersinternational.org/media/105492/ci%20bad%20company%20awards%202008.pdf.

*** 2009. *Status of Ratification of the Energy Charter Treaty as of October 2009.* http : //www.encharter.org/fileadmin/user_upload/document/ECT_ratification_status.pdf.

*** 2010. *Acces to Knowledge for Consumers*. http : //www.consumersinternational.org/media/453199/a2k-reports2010_b.pdf.

*** 2010. *Assuring Consumer Confidence in Ethical Trade*. http : //www.consumersinternational.org/media/489567/etfp%20summary.pdf.

*** 2010. *Biosafety Project Report*. http : //www.consumersinternational.org/media/482279/biosafety-eng-v1-1.pdf.

*** 2010. *IP Watchlist*. http : //a2knetwork.org/sites/default/files/IPWatchList-2010-ENG.pdf.

*** 2011. *About Us*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/about-us.

*** 2011. *Being a CI Member. Categories*. http : //www.consumersinternational.org/our-members/being-a-ci-member/categories.

*** 2011. *Cartagena Protocol on Biosafety Ratification List*. http : //www.cbd.int/doc/lists/cpb-ratifications.pdf.

*** 2011. *CI Executive 2008-2011*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies/who's-who.

*** 2011. *Consumers International. Financial Statements for the Year Ended 31 December 2009*. http : //www.consumersinternational.org/media/574828/consumers%20international%20audited%20and%20signed%20accounts%202009.pdf.

*** 2011. *Consumers International Strategic Plan for 2007-2011*. http : //www.consumersinternational.org/media/152515/strategicplan_web_english.pdf.

*** 2011. *Council*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies.

*** 2011. *General Assembly*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies.

*** 2011. *Joost Martens*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/our-team/joost-martens.

*** 2011. *Junk Food Generation : A Toolkit for National Campaigns 2011*. http : //www.consumersinternational.org/media/573533/junkfoodgenerationtoolkit[english].pdf.

*** 2011. *Our Principles*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/about-us.

*** 2011. *Our Vision*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/about-us.

*** 2011. *Our Work*. http : //www.consumersinternational.org/our-work.

*** 2011. *The Executive*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies.

*** 2011. *Who Governs Consumers International ?* . http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies.

*** 2011. *Who's Who*. http : //www.consumersinternational.org/who-we-are/governance-bodies/who's-who.

Amnesty International. Libertatea de a lupta pentru libertate

Anii '60, anii regimurilor totalitare şi dictatoriale pe o bună parte a teritoriului Europei, au pus în discuţie universalitatea drepturilor omului. Cât de universale erau acestea dacă puteau fi încălcate atât de uşor? Faptul că, în Portugalia lui Salazar, doi tineri au plătit cu propria lor libertate îndrăzneala de a închina un pahar în numele acesteia i-a atras atenţia avocatului britanic P. Benenson. Articolul referitor la acest caz, apărut pe 19 noiembrie 1960 în *The Daily Telegraph*, a constituit factorul declanşator a ceea ce, un an mai târziu, avea să se numească „Apel pentru Amnistie". În replică, prin intermediul revistei *The Observer*, avocatul britanic a avut curajul de a vorbi în numele „prizonierilor uitaţi", „prizonieri ai conştiinţei", cei care, reclamând libertatea de a-şi exprima opiniile şi credinţele, au sfârşit prin a deveni prizonieri, torturaţi sau executaţi în lipsa unui proces echitabil (Benenson, 1961). Soluţia întrevăzută de Benenson şi de susţinătorii săi era crearea Apelului pentru Amnistie, a cărui misiune consta în „1. efortul imparţial pentru eliberarea prizonierilor ce-şi exprimaseră opiniile; 2. crearea cadrului unui proces echitabil şi public; 3. acordarea sporită a dreptului de azil politic şi sprijinirea refugiaţilor politici de a-şi găsi o slujbă; 4. urgentarea maşinăriei internaţionale efective pentru garantarea libertăţii de opinie" (*Appeal for Amnesty: The Aims*, 1961). În 1962, şaizeci de delegaţii din toată Europa au participat la cea de-a doua conferinţă a organizaţiei, în Belgia. Cu această ocazie, numele de Amnesty International a fost, în mod formal, validat, afirmându-se totodată necesitatea creării unui document oficial care să-i ateste existenţa. La scurt timp după creare, importanţa organizaţiei şi succesele dobândite au reflectat

recunoașterea sa internațională prin afirmarea rolului consultativ pe lângă ONU (1964), pe lângă Consiliul Europei (1965) și, mai ales, prin obținerea, în 1977, a Premiului Nobel pentru Pace (Buchanan, 2002, pp. 575-597).

Conștientizarea încălcării drepturilor omului și presiunea opiniei publice au constituit, încă de la început, armele pe care Amnesty International le considera utile împotriva represiunii și arbitrarului deciziilor luate de către guvernele statelor. Dar eficiența unei organizații internaționale nonguvernamentale nu deriva doar din idealurile pe care le afirma, ci, cu precădere, din luciditatea cu care își selecta partenerii de acțiune. Altfel spus, militantismul în favoarea drepturilor omului nu reprezenta doar o încercare de a-i apăra pe cei privați de ele, ci mai ales determinarea unei schimbări de atitudine a celor ce le încălcau cu bună știință. A obliga, așadar, statele lumii să respecte drepturile omului și a le sancționa atunci când greșesc constituia o sarcină imposibilă pentru Amnesty. Nu aceeași idee putea fi susținută referitor la ONU, o organizație interguvernamentală, cu abilități de constrângere și de sancțiune superioare celei dintâi (Thakur, 1994, pp. 143-160). Colaborarea cu Națiunile Unite s-a cristalizat prin înaintarea, încă din anul 1964, a unui moratoriu privind interzicerea pedepsei cu moartea și prin organizarea, zece ani mai târziu, a campaniei pentru abolirea torturii. Cu toate acestea, abia în 1984 a fost adoptată Convenția împotriva Torturii și a altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane sau Degradante. În plus, odată cu dispariția regimurilor totalitare din centrul și din estul Europei, Amnesty International a atras atenția asupra necesității de a reforma instituțional ONU. În consecință, în anul 1993 a fost înființat Înaltul Comisariat pentru Drepturile Omului, menit să vegheze asupra respectării prevederilor Declarației Universale a Drepturilor Omului (Cook, 1996, pp. 184-199).

Obiective și principii

Actul constitutiv al Amnesty International, cunoscut sub numele de Statut*, a fost adoptat în anul 1962, dar periodic a comportat amendamente, ultima

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.amnesty.org/en/who-we-are/accountability/statute.

actualizare datând din 2009, cu ocazia reuniunii, în Turcia, a Consiliului Internaţional. Potrivit acestei ultime variante a Statutului, scopurile şi principiile organizaţiei îşi găsesc expresia în cuvintele: *Viziunea organizaţiei Amnesty International este a unei lumi în care fiecare persoană se bucură de drepturile omului înscrise în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cât şi în alte instrumente internaţionale ale drepturilor omului. În urmărirea acestei viziuni, misiunea Amnesty International constă în a derula cercetări şi acţiuni ce au în atenţie prevenirea şi limitarea abuzurilor grave asupra acestor drepturi* (art. 1, Statutul AI); respectiv, *Amnesty International formează o comunitate globală a apărătorilor drepturilor omului, promovând principii ca solidaritatea internaţională, acţiunea imediată pentru victimele individuale, acoperirea globală, universalitatea şi indivizibilitatea drepturilor omului, imparţialitatea şi independenţa, democraţia şi respectul reciproc* (art. 2, Statutul AI).

Structura instituțională a organizației

Structura instituţională a Amnesty International este evidenţiată prin activitatea Consiliului Internaţional, Comitetului Executiv, Secretariatului General şi a filialelor sale. Autoritatea decizională a Amnesty este deţinută de **Consiliul Internaţional**, ale cărui principale atribuţii se îndreaptă către *i) concentrarea asupra strategiei; ii) stabilirea viziunii, a misiunii şi a valorilor Amnesty International; iii) determinarea Planului Strategic Integrat, inclusiv strategia sa financiară; iv) stabilirea sistemelor şi a organismelor de guvernare şi de delegare a misiunilor, alegerea corpurilor, controlarea lor şi a membrilor lor; v) evaluarea misiunilor în situaţia de neconcordanţă cu strategiile şi planurile organizaţiei; vi) controlul secţiunilor, structurilor şi al altor organisme* (art. 6, Statutul AI). Membrii acestei instituţii provin fie din rândurile Comitetului Executiv sau dintre reprezentanţii filialelor, fie din rândul membrilor internaţionali ai organizaţiei, iar intervalele între reuniunile lor nu pot depăşi perioada de doi ani (art. 16, Statutul AI). În plus, instituţia este condusă de un preşedinte ales de precedentul Consiliu Internaţional (art. 22, Statutul AI), cu scopul

de a evita situațiile de favorizare între membrii Consiliului, dar și de creare a unor grupuri de influență.

Comitetul Executiv, condus de E. Go din Coreea de Sud, asigură coordonarea activităților organizației, supervizează *implementarea Planului Strategic Integrat*, dar și a politicilor financiare la nivel internațional, se preocupă de adecvarea funcționării acesteia în acord cu statutul, *asigură dezvoltarea resurselor umane*, controlează instituții subsidiare și prezintă rapoarte Consiliului Internațional referitor la funcționarea lor (art. 7, Statutul AI). În ciuda numelui, nu Comitetul Executiv asigură activitatea cotidiană a organizației, ci Secretariatul General. Cu sediu permanent la Londra (art. 9, Statutul AI), **Secretariatul General** este coordonat de secretarul general, responsabil în fața Comitetului Executiv. De regulă, funcția de secretar general a fost deținută de persoane cu experiență în domeniul drepturilor omului, începând cu Peter Benenson (1961-1966) și terminând cu Salil Shetty din India, al cărui mandat a debutat în iulie 2010.

Filialele Amnesty International sunt stabilite în orice stat sau regiune, cu acordul Comitetului Executiv și având obligația, conform valorilor, metodelor, scopurilor organizației, de: *i) a-și demonstra abilitatea organizării și menținerii activităților principale ale Amnesty International; ii) a-și supune statutul spre aprobare Comitetului Executiv Internațional; iii) a plăti indemnizația anuală întocmai cum a fost stabilită de Consiliul Internațional; iv) a fi înregistrate ca atare de către Secretariatul Internațional, potrivit deciziei Comitetului Executiv Internațional* (art. 11, Statutul AI). Prezența organizației se manifestă în cincizeci de state ale lumii, dintre care douăzeci și cinci aparțin spațiului european. Această constatare nu poate decât să evidențieze ideea conform căreia, cu precădere pe bătrânul continent, drepturile omului se bucură de cea mai mare recunoaștere și, dată fiind conjunctura politică democratică a statelor, militantismul civic constituie, de regulă, răspunsul pe care cetățenii îl oferă în situația încălcării lor. De asemenea, urmărind situația fostelor state comuniste din Europa Centrală și de Est, Cehia, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Rusia, Ucraina posedă pe teritoriul lor câte o filială Amnesty, în vreme ce România, Bulgaria, Serbia etc., private decenii la rând de drepturile

considerate inerente oricărui individ, nu dovedesc, la nivelul societății civile, capacitatea de a răspunde provocărilor organizației.

Un element mai puțin întâlnit în documentele oficiale ale organizațiilor, dar pe care Amnesty International îl consideră important prin poziția pe care o ocupă în economia textului, este reprezentat de metode. Astfel, în art. 3 al Statutului AI, autorii documentului au considerat necesar să stipuleze grupurile-țintă împotriva cărora, dar și pentru care militează, alături de maniera prin care se va încerca schimbarea comportamentelor acestora. Adresându-se *guvernelor, organizațiilor interguvernamentale, grupurilor politice înarmate, companiilor sau altor actori nonstatali*, Amnesty International își propune *să facă vizibile, în mod imparțial, rapid și permanent, abuzurile împotriva drepturilor omului,* [...] *prin cercetarea cazurilor individuale, dar și a tiparelor* în care se înscriu asemenea abuzuri. *Rezultatele sunt publicate și membrii, suporterii și cei implicați instituțional mobilizează presiunea publică asupra guvernelor și altor instituții pentru a înceta abuzurile. În completare la denunțul abuzurilor împotriva drepturilor omului,* organizația *impulsionează toate guvernele să respecte statul de drept, să ratifice și să implementeze standardele necesare respectării drepturilor omului; să pună în practică o paletă variată de activități educaționale și să încurajeze organizațiile interguvernamentale, indivizii și toate sectoarele societății spre a sprijini și respecta drepturile omului* (art. 3, Statutul AI).

Pentru a-și păstra credibilitatea și independența față de cei pe care îi critică (statul care încalcă drepturile propriilor cetățeni, corporații exploatând copii în procesul de producție, grupări militare a căror conduită încalcă toate normele legale etc.), Amnesty International trebuie să-și asigure o sursă sustenabilă de finanțare. Asemenea altor organizații de tip global (Greenpeace, Oxfam etc.), sumele de bani trebuie să reușească acoperirea nevoilor instituționale și de acțiune, fără însă a accepta donații din partea actorilor politici sau economici. Astfel, potrivit Cartei Responsabilității Organizațiilor Internaționale Nonguvernamentale, din suma totală de două sute nouă milioane de euro realizată în 2008, 85% provin din contribuții individuale – cotizații ale membrilor, simpatizanților, cadouri, moșteniri. Faptul că organizația admite că suma de un milion de euro pentru acțiunile

de educare referitoare la drepturile omului provine din surse guvernamentale (*Amnesty International-INGO Accountability Charter Global Compliance Report*, 2009, p. 3) periclitează verticalitatea morală a acesteia. Nu puține sunt statele care, sub impactul presiunilor internaționale, mușamalizează cazurile de încălcare a drepturilor omului, iar eforturile pentru a le recunoaște sunt insignifiante. Situația însă nu ar fi aceeași, din punct de vedere al impactului public, dacă o campanie s-ar desfășura sub emblema Amnesty, dar cu fonduri guvernamentale.

În art. 4 al Statutului AI, organizația își exprimă ambiția de a construi, în mod continuu, un plan strategic pentru o perioadă de șase ani. Cel mai recent plan a intrat în vigoare pe 1 aprilie 2010 și își propune să sprijine populațiile ale căror drepturi fundamentale sunt încălcate, să-și mențină imparțialitatea în raport cu entități politice, economice, religioase și stabilitatea instituțiilor proprii, să continue și să dezvolte campaniile de strângere de fonduri (*Amnesty International's Integrated Strategic Plan 2010 to 2016*, 2010). Noutatea pe care o aduce Planul Strategic 2010-2016 nu constă atât în obiectivele pe care organizația și le propune, cât în durata de timp pe care încearcă să o acopere față de anterioarele planuri ce cuprindeau doar o perioadă de doi ani. Soluția de a pregăti un proiect pentru o perioadă atât de lungă de timp poate fi privită dintr-o perspectivă antinomică. Avantajele pe care le aduce aceasta constau în fluiditatea și continuitatea programelor Amnesty, ce nu-și pot cuantifica impactul în doar doi-trei ani. În egală măsură, însă, un plan strategic de șase ani diminuează exactitatea măsurilor pe care cu greu o organizație le poate predetermina și spontaneitatea campaniilor inerente oricărei organizații nonguvernamentale.

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

În conformitate cu scopurile, principiile și valorile enunțate în primele articole ale Statutului, Amnesty întreprinde o serie de acțiuni, în cadrul unor campanii de lungă durată, dar și ca activități singulare, conjuncturale. Cât de relevante sunt misiunile Amnesty poate fi lesne observat din structura

cea mai recentă a veniturilor şi cheltuielilor sale. Astfel, în anul 2008, 88% din cheltuielile Amnesty au fost direcţionate către programele şi activităţile reflectând scopurile acesteia (*Amnesty International-INGO Accountability Charter Global Compliance Report*, 2009, p. 4). Numele organizaţiei este legat, cu precădere, de derularea a şase campanii: „Cere demnitate", „Aboliţi pedeapsa cu moartea", „Stop violenţei împotriva femeilor", „Contracaraţi teroarea cu justiţie", „Controlează armele", „Campionatul Mondial 2010" (*Campaigns*, 2010). Cea dintâi campanie încearcă să arate în ce măsură sărăcia îşi pune amprenta asupra demnităţii oamenilor, accentuând injustiţia şi excluziunea socială, politică, economică şi chiar umană (*Demand Dignity*, 2010). O campanie longevivă în istoria Amnesty vizează abolirea pedepsei cu moartea, continuând până în momentul în care niciun stat din lume nu o va mai folosi. În 2009, din cincizeci şi opt de state ce păstrau la nivel normativ pedeapsa capitală, optsprezece încă îşi pedepseau condamnaţii prin decapitare, spânzurare, împuşcare, electrocutare, lapidare sau injecţie letală. Critica organizaţiei nu pune în discuţie doar dimensiunea morală a unui sistem punitiv ce ar trebui, în cele din urmă, să-l/să o reintegreze social pe acela/aceea ce încalcă normele, ci şi indiferenţa unor state precum China şi Iran, ce uzitează, fără restricţii şi în absenţa unui proces echitabil, pedeapsa capitală (*The Death Penalty 2009*, 2010).

Dincolo de militantismul organizaţiei în numele săracilor şi al deţinuţilor, este remarcabilă stăruinţa cu care încearcă să reprezinte interesele femeilor, fie supuse violenţei domestice (*Victims of Rape and Sexual Violence Denied Justice in Uganda*, 2010; *Albanian Women Deserve Justice*, 2010; *Cambodia's Government Must Protect Victims of Sexual Violence as Reports of Rape Increase*, 2010; *Afghan Women Human Rights Defenders Tell of Intimidation and Attacks*, 2010), fie implicate în viaţa politică locală (Attack on Afghan Female Politician Highlights Growing Risk to Women, 2010). Lipsa programelor statelor de sprijinire a categoriilor vulnerabile (săraci, deţinuţi, femei, copii etc.) este cu atât mai blamabilă cu cât, dimpotrivă, în numele protejării de atacurile teroriste, guvernele dau dovadă, deseori, de exces de zel. Principala lor misiune constituie pedepsirea unor pretinşi terorişti, încălcându-le aceleaşi drepturi pe care, de altfel, liderii politici le promovează cu fermitate. Pretinzând să protejeze populaţia cu preţul privării

de libertate a celor a căror vinovăție nu fost dovedită oficial și printr-un proces echitabil, guvernele statelor comit adeseori abuzuri. Închisorile de la Guantanamo sau Abu Ghraib se dovedesc a fi terenul pe care guvernele american, respectiv britanic își încalcă angajamentul de a respecta drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Deși președintele american Barack Obama ordonase încă din 2009 administrației să închidă închisoarea de la Guantanamo, ca de altfel, toate centrele de detenție ale CIA pentru cei suspectați de acte de terorism (*Obama Orders Guantanamo Closure*, 2009), Amnesty a reatras, de curând, atenția asupra existenței încă a locului de detenție din Cuba și a celor o sută optzeci de deținuți (*USA : Daily Injustice, Immeasurable Damage*, 2010) ; de asemenea, organizația a dat publicității dovezi referitoare la implicarea Marii Britanii în cazurile de tortură semnalate în închisoarea de la Abu Ghraib, Irak (*UK Must Hold Inquiry to End Secrecy over Abuse Involvement*, 2010).

Inițiată încă din 2003, campania „Controlează armele" a continuat și în 2010, în parteneriat cu Oxfam International. Purtând mesajul „Armele semnifică violență", aceasta are drept finalitate convingerea tuturor statelor lumii de a semna Tratatul privind Comerțul cu Arme. Din momentul ratificării acestuia, s-ar introduce, astfel, o dimensiune morală în comerțul cu arme ce produce, anual, cele mai multe victime în lume (*Stop the Irresponsible Arms Trade*, 2010). Cea din urmă campanie, Campionatul Mondial 2010, nu-și propune să elogieze cunoscutul eveniment sportiv, ci să-i evidențieze, asemenea unei echipe clasice de fotbal, pe cei unsprezece militanți din regiuni diferite ale lumii a căror miză nu este golul, ci respectarea drepturilor omului în comunitățile din care provin (*Stand up United – An International Team Defending Human Rights*, 2010).

Activitatea Amnesty își demonstrează forța nu doar prin campaniile derulate sau misiunile de protest, cât și prin publicațiile sale anuale. Un exemplu elocvent este raportul anual în care sunt analizate toate statele lumii în privința respectării drepturilor omului. Cel mai puternic afectată regiune, în acest sens, este Africa, un continent marcat de folosirea discreționară a armamentului, în care copiii și femeile constituie categoriile cele mai vulnerabile prin lipsa oricăror drepturi (*Amnesty International Report*, 2009). Meritul raportului derivă din exhaustivitatea teritoriilor pe care le

analizează şi, în acelaşi timp, din impactul aducerii la cunoştinţă, în faţa lumii întregi, a situaţiei populaţiilor şi persoanelor private, în mod constant, de drepturile inerente oricărei fiinţe umane. Cu toate acestea, autorii raportului omit să formuleze recomandări particulare, adecvate fiecărui stat. Mai mult, impresia degajată de raport este aceea că încălcarea drepturilor omului constituie rezultatul relei-voinţe a guvernanţilor. Or, de regulă, drepturile nu sunt respectate în chiar acele teritorii unde sărăcia, inegalităţile sociale, incultura politică sunt accentuate, ceea ce demonstrează faptul că încălcarea lor devine o consecinţă a politicilor oficiale şi nu cauza acestora. Atât timp cât drepturile omului constituie unul dintre cele mai presante subiecte de pe agenda internaţională, cât de influenţate sunt statele de presiunile exercitate de organizaţiile internaţionale guvernamentale, dar mai ales de cele nonguvernamentale? Studiile ce analizează asemenea elemente nu ar trebui doar să arate în ce măsură sunt observabile efectele pozitive ale exercitării influenţei, ci şi cum poate fi explicată rezistenţa încă manifestă a multor state ale lumii la recunoaşterea drepturilor (Cardenas, 2004, pp. 213-231).

Analizând activitatea Amnesty SUA, M. Baldwin observă trei situaţii, în trei regiuni diferite ale lumii, în care organizaţia a intervenit, încercând să compenseze incapacitatea statelor. Astfel, în privinţa încălcării drepturilor civililor din Guatemala, guvernul american a întâmpinat dificultăţi în a recunoaşte deschis greşelile pe care le comisese. În al doilea rând, referitor la folosirea pedepsei cu moartea în unele state ale SUA, autorităţile confirmau existenţa unor asemenea măsuri, aprobate, de altfel, şi la nivelul opiniei publice. În zadar a încercat Amnesty, încă din 1976, să educe percepţia americanilor referitor la pedeapsa capitală. În al treilea rând, cu toate că, încă de la creare, organizaţia a militat pentru eliberarea prizonierilor politici din China, regimul comunist continuă să încalce drepturile omului. Autorul conchide arătând că, luate individual, acţiunile Amnesty nu au reprezentat succese răsunătoare. Totuşi, faptul că influenţele reciproce dintre state şi organizaţiile nonguvernamentale au produs schimbări notabile în peisajul politic internaţional din ultimele decenii, relevă, printre altele, impactul politic al acestor organizaţii şi, în particular, al Amnesty (Baldwin, 2009, pp. 275-288).

„AI nu este singura organizaţie ce urmăreşte să impună constrângeri normative mai puternice asupra statelor, dar a devenit un lider asigurând atât expertiză profesionistă, cât şi surse de informare de bază. [...] Totuşi, AI a fost unică prin faptul că a reprezentat *prima* organizaţie provenind din mediile populare ale societăţii ce a abordat, din punct de vedere comportamental şi normativ, problema drepturilor omului la nivel personal, local şi interguvernamental" (Clark, 2001, p. 124). Nu prin simpla existenţă a Amnesty International sunt rezolvate cazurile de încălcare a drepturilor omului. Dar, prin activitatea acesteia şi a altor organizaţii de profil, din ce în ce mai prodigioase de altfel (Tsutsui, Wotipka, 2004, pp. 587-620), trebuie să fie constituite premisele unei lumi viitoare în care toţi tinerii să „poată închina, liberi, paharele".

Bibliografie

Baldwin, M. 2009. *Amnesty International and U.S. Foreign Policy : Human Rights Campaigns in Guatemala, the United States, and China*. El Paso : LFB Scholarly Publishing LLC.

Benenson, P. 1961. „The Forgotten Prisoners". *The Observer*, 28 mai. http : // www.amnestyusa.org/about-us/the-forgotten-prisoners-by-peter-benenson/ page.do ? id = 1101201.

Buchanan, T. 2002 „The Truth Will Set You Free : The Making of Amnesty International". *Journal of Contemporary History* 37(4) : 575-97.

Cardenas, S. 2004. „Norm Collision : Explaining the Effects of International Human Rights Pressure on State Behavior". *International Studies Review* 6(2) : 213-31.

Clark, A.M. 2001. *Diplomacy of Conscience. Amnesty International and Changing Human Rights Norms*. Princeton : Princeton University Press.

Cook, H. 1996. „Amnesty International at the United Nations". In *'The Conscience of the World'. The Influence of Non-Governmental Organizations in the UN System*, P. Willets (ed.), 181-213. Washington : The Brookings Institution.

Thakur, R. 1994. „Human Rights : Amnesty International and the United Nations". *Journal of Peace Research* 31(2) : 143-60.

Tsutsui, K., Wotipka, C.M. 2004. „Global Civil Society and the International Human Rights Movement : Citizen Participation in Human Rights International Nongovernmental Organizations". *Social Forces* 83(2) : 587-620.

*** 1961. *Appeal for Amnesty : The Aims*. http : //www.amnestyusa.org/about-us/ the-forgotten-prisoners-by-peter-benenson/page.do ? id = 1101201.

*** 2009. *Amnesty International-INGO Accountability Charter Global Compliance Report 2009*. http : //www.ingoaccountabilitycharter.org/wpcms/wp-content/uploads/Amnesty_IR.pdf.

*** 2009. *Amnesty International Report 2009. The State of the World's Human Rights*. Londra : Amnesty International Publications.

*** 2009. „Obama Orders Guantanamo Closure". *BBC News*, 22 ianuarie. http : //news.bbc.co.uk/2/hi/7845585.stm.

*** 2009. *Statute of Amnesty International*. http : //www.amnesty.org/en/who-we-are/accountability/statute.

*** 2010. *Albanian Women Deserve Justice*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/albanian-women-deserve-justice-2010-03-25.

*** 2010. *Afghan Women Human Rights Defenders Tell of Intimidation and Attacks*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/afghan-women-human-rights-defenders-tell-intimidation-and-attacks-2010-03-08.

*** 2010. *Amnesty International's Integrated Strategic Plan 2010 to 2016*. http : //www.amnesty.org/sites/impact.amnesty.org/files/POL%2050_002_2010%20Public%20ISP.pdf.

*** 2010. *Attack on Afghan Female Politician Highlights Growing Risk to Women*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/attack-afghan-female-politician-highlights-growing-risk-women-2010-04-08.

*** 2010. *Cambodia's Government Must Protect Victims of Sexual Violence as Reports of Rape Increase*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/cambodia-government-protect-victims-sexual-violence-reports-rape-increase.

*** 2010. *Campaigns*. http : //www.amnesty.org/en/campaigns.

*** 2010. *Demand Dignity*. http : //www.amnesty.org/en/demand-dignity.

*** 2010. *Stand up United – An International Team Defending Human Rights*. http : //www.amnesty.org/en/worldcup2010.

*** 2010. *Stop the Irresponsible Arms Trade*. http : //www.amnesty.org/en/campaigns/control-arms.

*** 2010. *The Death Penalty 2009*. http : //www.amnesty.org/en/death-penalty/death-sentences-and-executions-in-2009.

*** 2010. *UK Must Hold Inquiry to End Secrecy over Abuse Involvement*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/uk-must-hold-inquiry-end-secrecy-over-abuse-involvement-2010-03-23.

*** 2010. *USA : Daily Injustice, Immeasurable Damage*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/daily-injustice-immeasurable-damage-2010-03-05.

*** 2010. *Victims of Rape and Sexual Violence Denied Justice in Uganda*. http : //www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/victims-rape-and-sexual-violence-denied-justice-uganda-2010-04-06.

Greenpeace.
Armele „păcii verzi"

Anii '70 devin martorii unei abundenţe, inimaginabile până atunci, de grupuri de activişti ecologişti ai căror membri depăşesc graniţele unui singur stat – Friends of the Earth, World Wildlife Fund, Earth First!. Greenpeace a activat, iniţial, ca un grup a cărui ţintă era oprirea testelor nucleare. În plin Război Rece, când statele lumii, prinse în angrenajul bipolarităţii politice, militare şi ideologice, încercau să-şi asigure securitatea printr-o înarmare nucleară acerbă, pericolul periclitării mediului înconjurător era de minimă importanţă. Faptul că un grup de activişti au încercat, în anul 1971, să împiedice efectuarea testelor nucleare americane în insula Amchitka din Alaska pentru a apăra diversitatea speciilor nu a însemnat, în mod automat, că acestea nu au mai avut loc. Vasul pe care se aflau a fost interceptat şi testele nucleare s-au finalizat, distrugând, practic, insula. Însă hotărârea cu care acest un mic grup de activişti canadieni, la bordul unei nave de pescuit, au încercat să salveze trei mii de vidre de mare a atras atenţia lumii. Astfel, prin conştientizarea faptului că poluarea mediului nu constituia doar problema unui stat anume, protejarea naturii devenea o preocupare de tip global. Un an mai târziu, David McTaggart (unul dintre fondatorii Greenpeace) încerca, la bordul propriului vas, Vega, să oprească efectuarea testelor nucleare de către guvernul francez în zona Pacificului (*Moruroa: Journey into the Bomb*, 2005). În anul 1985, numele Păcii Verzi (căci aceasta ar fi traducere numelui Greenpeace) ajunsese îndeajuns de cunoscut, încât rezidenţii Insulei Marshall să-i ceară ajutorul pentru a fi evacuaţi în urma contaminării solului cu substanţe radioactive (*The Evacuation of Rongelap*,

2010). În acelaşi an, revolta împotriva autorităţilor franceze a culminat cu reacţia acestora, prin bombardarea vasului organizaţiei Greenpeace, Rainbow Warrior (*The Bombing of the Rainbow Warrior*, 2007).

Cu toate că entuziasmul activiştilor Greenpeace nu a reuşit să descurajeze programele statelor de testare nucleară, primele efecte pozitive şi-au făcut apariţia. Dacă în anii '60 armata americană folosea balene drept ţinte în antrenamente, anii '80 relevă acţiuni diametral opuse, de exemplu, coeziunea financiară uriaşă (cinci milioane de dolari) pentru salvarea a trei balene din Antarctica (Wapner, 1995b, p. 324). Odată cu anii '90, când pericolul nuclear s-a dispersat, acţiunile organizaţiei au început să se diversifice. În anul 1995, Greenpeace obţinea prima mare victorie – oprirea acţiunii de dumping în Marea Nordului, de care era responsabilă compania Shell, având complicitatea guvernului britanic (*The Brent Spar*, 2007).

Obiective şi principii

Pe măsură ce Greenpeace şi-a construit o imagine asociată numelui, în mod inevitabil şi simultan şi-a edificat şi identitatea, sintetizată sub forma obiectivelor şi principiilor. *Catalizând o revoluţie a energiei pentru a înlătura pericolul principal ce ameninţă planeta noastră: schimbarea mediului; apărând oceanele, limitând pescuitul inutil şi distructiv şi creând o reţea globală de rezerve marine; protejând pădurile seculare ale lumii şi animalele, plantele, oamenii ce depind de ele; muncind pentru dezarmare şi pace prin atacarea cauzelor conflictului şi făcând apel la eliminarea tuturor armelor nucleare; creând un viitor nontoxic, cu alternative mai sigure împotriva substanţelor chimice periculoase folosite în producţie şi în manufactură; militând pentru agricultura sustenabilă prin respingerea organismelor modificate genetic, protejarea biodiversităţii şi încurajarea fermelor responsabile din punct de vedere social* (*Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Greenpeace*, 2009, pp. 3-4), Greenpeace International se străduieşte să schimbe idei şi practici în raport cu mediul înconjurător şi să inoculeze o anumită sensibilitatea de tip ecologic.

*„Purtăm mărturia" pașnică și nonviolentă a distrugerii mediului. Folosim confruntarea nonviolentă pentru a crește nivelul și calitatea dezbaterii publice. În expunerea amenințărilor mediului și în găsirea soluțiilor nu avem aliați sau adversari permanenți. Ne asigurăm finanțarea independent de interese politice sau economice. Căutăm soluții și promovăm dezbaterea deschisă, informată despre alegerile societății referitoare la mediu. În dezvoltarea strategiilor de campanie și a politicilor, suntem preocupați să reflectăm respectul nostru fundamental față de principiile democratice și să căutăm soluții ce promovează echitatea socială globală** (*Our Core Values*, 2010). Rezumând cele cinci puncte, valorile pe care Greenpeace le promovează sunt nonviolența, schimbul de idei, independența financiară, democrația și echitatea socială. Sintagma „a depune mărturie" (*to bear witness*) constituie, de altfel, unul dintre conceptele-cheie ce stau la baza acțiunilor organizației. Greenpeace nu doar observă modul în care mediul înconjurător este degradat, ci încearcă să intervină pentru a diminua efectele negative pe care activitatea umană le antrenează. Cu alte cuvinte, a fi martor la un eveniment nu presupune doar a asista pasiv, ci a te implica activ pentru a schimba evoluția acestuia. Denunțul și, implicit, incriminarea unui anumit actor economic sau politic pentru a fi poluat sau exploatat excesiv fauna unui ecosistem nu pot da rezultate dacă nu sunt însoțite de acțiuni menite să împiedice vechile practici sau de soluții pentru diminuarea efectelor negative.

Structura instituțională a organizației

Structura instituțională a Greenpeace prevede existența unui sediu central la Amsterdam și douăzeci de opt de filiale regionale și locale (Africa, Argentina, Asia de Sud-Est, Australia-Pacific, Belgia, Brazilia, Canada, Cehia, Chile, China, Elveția, Europa Centrală și de Est, Franța, Germania, Grecia, India, Italia, Japonia, Luxemburg, Marea Britanie, Mediterana,

* Traducerea noastră. Sursa informațiilor din limba engleză este indicată între paranteze și la bibliografie.

Mexic, Noua Zeelandă, Olanda, Rusia, Spania, Spaţiul Nordic, Statele Unite), fiecare funcţionând în conformitate cu legislaţia naţională a statului în care îşi desfăşoară activitatea (*Greenpeace Structure*, 2010). Organizaţia din Amsterdam se numeşte Greenpeace International şi este responsabilă de elaborarea politicilor globale ale organizaţiei, în timp ce filialele poartă numele de Greenpeace, căruia i se adaugă numele ţării sau regiunii în care îşi desfăşoară activitatea (de pildă, Greenpeace România). Sarcinile **Greenpeace International** vizează *facilitarea proceselor globale de luare a deciziei, aşa cum este precizat în Procedurile de guvernare ; facilitarea planificării acţiunilor internaţionale şi a proceselor de luare a deciziei privitor la campaniile globale ale Greenpeace ; coordonarea şi supravegherea campaniilor Greenpeace ; monitorizarea evoluţiei strategiei globale şi financiare a Greenpeace ; dezvoltarea prezenţei Greenpeace în zonele prioritare pentru organizaţie ; asigurarea sprijinului pentru strângerea fondurilor şi protejarea mărcii Greenpeace ; asigurarea sprijinului tehnologic informaţional/web pentru birourile naţionale şi regionale* (*Governance Structure*, 2010).

În cadrul Greenpeace International, **Consiliul Directorilor** (The Board of Directors of Greenpeace International - Stitchting Greenpeace Council) joacă rolul instituţiei cu caracter decizional, supervizând activitatea Directorului Executiv. Membrii Consiliului Directorilor, compus dintr-un preşedinte (L. Ramdas din India) şi alţi şase membri (A. Imam din Senegal, D. Vassilakis din Grecia, F. Feldmann din Brazilia, K.-C. Chan din China, S. Francis din Luxemburg şi I. Mussack din Germania) sunt aleşi pentru un mandat de trei ani din rândul reprezentanţilor birourilor naţionale sau regionale la Adunarea Generală Anuală a Greenpeace International. Urmărind ţara de origine a membrilor Consiliului Directorilor, este lesne observabil faptul că organizaţia încearcă să ofere în forurile de conducere o cât mai exhaustivă reprezentare a regiunilor globului. Această instituţie are drept menire *aprobarea bugetului anual al Greenpeace International şi a conturilor verificate, numirea şi supravegherea Directorului Executiv al Greenpeace International, monitorizarea operaţiunilor şi activităţilor organizaţiei lărgite ; deciderea politicii organizaţionale ; aprobarea unor noi campanii şi a unor noi birouri naţionale ; ratificarea deciziilor Adunării*

Generale Anuale a Greenpeace International (AGA) ; acordarea dreptului de utilizare a mărcii Greenpeace ; determinarea statutului legat de vot al birourilor naţionale şi regionale la AGA (*Governance Structure*, 2010).

Directorul Executiv al Greenpeace International (din 2009, în persoana lui K. Naidoo din Africa de Sud) are drept principale responsabilităţi *managementul de zi cu zi al Greenpeace International* şi conducerea echipei de directori specializaţi pe patru tipuri de operaţiuni : a) programe – *Păduri şi Amazon, Climă şi energie, Substanţe toxice, Oceane, Politică şi afaceri, Ştiinţă* – şi comunicare ; b) operaţiuni în care sunt incluse *cercetarea, acţiunile şi navele* ; c) colectarea de fonduri ; d) organizarea propriu-zisă – *finanţare, tehnologia informaţiei, chestiuni legale, resurse umane* (*Management Structure*, 2010).

Adunarea Generală Anuală a Greenpeace International constituie forul de întâlnire al tuturor reprezentanţilor (Trustees) birourilor Greenpeace din întreaga lume. Menirea acestei adunări este aceea de a reuni toate vocile semnificative ale filialelor organizaţiei. Cu ocazia întrunirii anuale, sunt *stabilite şi confirmate principiile de bază ale organizaţiei, este ales sau înlăturat Consiliul Internaţional, este aprobată deschiderea noilor birouri Greenpeace, este aprobat plafonul bugetului anual al Greenpeace International, sunt identificate problemele de importanţă strategică pentru organizaţie* (*Governance Structure*, 2010).

Filialele Greenpeace dispun de autonomie la nivelul conducerii, dar şi al acţiunilor specifice. Fiecare birou regional sau naţional funcţionează conform modelului oferit de sediul central de la Amsterdam. Birourile regionale au, în unele situaţii, în subordine birouri locale. Deşi birourile locale şi cele naţionale au ca sferă de interes teritoriul unui stat, diferenţa dintre cele două tipuri constă în gradul de autonomie pe care îl posedă. Astfel, cu toate că Greenpeace România şi Greenpeace Franţa sunt interesate de problemele specifice statelor ce le indică şi numele, cea dintâi este subordonată Greenpeace Europa Centrală şi de Est, alături de birourile din Ungaria, Polonia, Slovacia şi Slovenia, în vreme ce cea de-a doua este complet autonomă. Totuşi, toate filialele Greenpeace desfăşoară campanii de interes local sau regional (campania Greenpeace România „Salvaţi Roşia Montană",

campania Greenpeace Franţa, „Fără OMG*-uri în viile noastre" etc.) şi colaborează cu organizaţia centrală doar în cazul campaniilor globale, de pildă protestul organizat cu ocazia Conferinţei de la Copenhaga privind schimbările climatice şi necesitatea ca statele să-şi asume reale angajamente în reducerea gazelor ce produc efectul de seră (Meldrum, 2009).

Regulile formale (*bylaws*) după care sunt ghidate filialele organizaţiei pot fi înţelese urmărind statutul Greenpeace SUA – *Amended and Restated Bylaws of Greenpeace, INC. A California Nonprofit Public Benefit Corporation* (ARBG, 2004). Biroul Greenpeace SUA este condus de către un Consiliu al Directorilor, aleşi din rândul membrilor cu drept de vot (art. 4, art. 4.5.d, ARBG). Consiliul poate stabili o serie de comitete care să îndeplinească atribuţii specifice (art. 6, ARBG). În plus, funcţiile cele mai importante din cadrul filialei sunt, respectând ordinea instituită de document, preşedintele Consiliului, directorul executiv, secretarul şi trezorierul (art. 6, art. 7.1, ARBG).

Pentru Greenpeace, ca de altfel, pentru toate organizaţiile nonguvernamentale, problema fondurilor este extrem de importantă. Spre deosebire de organizaţiile internaţionale guvernamentale unde statele membre sunt obligate să-şi plătească propria contribuţie stabilită, de regulă, în funcţie de produsul intern brut al fiecăruia, cele nonguvernamentale îşi obţin, în mare parte, finanţarea din donaţii sau din cotizaţii ale membrilor. Potrivit raportului întocmit de Greenpeace International în 2009, prin care poate fi verificat gradul de adecvare al activităţilor organizaţiei cu prevederile Cartei Responsabilităţii Organizaţiilor Internaţionale Nonguvernamentale, dintr-un total de aproximativ cincizeci de milioane de euro, venituri realizate în 2008, 5,1% constituie donaţii individuale, în vreme ce 93% sunt alte venituri, nespecificate (*Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Greenpeace*, 2009, p. 6). De asemenea, în raport este stipulat faptul că organizaţia nu obţine finanţare de la guverne, organizaţii internaţionale sau din afaceri.

Din totalul de cheltuieli al organizaţiei de 48.421.000 €, 53% sunt direcţionate către programele şi activităţile sale, restul fiind distribuite administraţiei, comunicaţiilor, strângerii de fonduri etc. (*Interim Reporting*

* Organisme modificate genetic.

Framework INGO Accountability Charter. Greenpeace, 2009, p. 6). Bilanțul veniturilor Greenpeace demonstrează posibilitățile financiare ale unei organizații nonguvernamentale, oricât de vizibilă ar fi aceasta. Din acest motiv, principiul de recrutare a celor implicați în acțiunile Greenpeace este voluntariatul, ce poate funcționa doar prin evidențierea imaginii organizației. Tehnologia informațională a ultimelor două decenii a făcut cu putință mediatizarea organizațiilor nonguvernamentale doar prin simpla creare a unei pagini web. Este și cazul Greenpeace care, cu ajutorul culorii, al jocurilor de cuvinte, al imaginilor și al clipurilor de campanie, dorește să sensibilizeze opinia publică în privința necesității salvării mediului și a biodiversității și, în aceeași măsură, să sporească numărul voluntarilor atât de importanți pentru misiunile întreprinse. În plus, donațiile către Greenpeace International sau către oricare filială pot fi făcute și online, de către orice persoană, urmând ca membrii să decidă modul în care vor fi fructificate. În plus, există posibilitatea ca oricine să opteze pentru direcționarea donației către o anumită acțiune, precum lupta împotriva exploatării tonului galben, ce presupune o contribuție individuală de 14$, sau cadouri simbolice, precum o mulțumire Mamei Natură în valoare de 50$ (*Give it up for the Mother of all Mothers*, 2010).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

În activitatea Greenpeace pot fi observate două tipuri de acțiune directă : fie prin divulgarea unor acțiuni cu caracter secret (denunțarea testelor nucleare din zone ascunse, a braconajului, identificarea unor documente ce dovedesc maniera în care deșeurile deversate de o fabrică într-un râu distrug fauna și flora din regiune etc.), fie prin asumarea unor riscuri directe de către activiști, pentru a atrage atenția asupra gravității măsurii nonecologice împotriva căreia luptă. Miza acestor două tipuri de implicare este aceea de a schimba atitudinea instituțiilor statului, actorilor economici și a oamenilor în viața de zi cu zi. Un exemplu recent ilustrativ al modului în care cele două tipuri de acțiuni se împletesc, este cel al surprinderii de

către echipa Greenpeace a unor nave ce pescuiau ilegal în apele Mediteranei şi, drept consecinţă, al rănirii unuia dintre membrii organizaţiei (*Greenpeace Activist „Harpooned" while Freeing Tuna in the Mediterranean*, 2010). De asemenea, organizaţia încearcă să convingă guvernul japonez să renunţe la vânătoarea de balene. În tentativa de a demonstra că autorităţile nu-şi respectă angajamentele internaţionale, doi membri ai organizaţiei au fost arestaţi în 2008 şi, pe data de 8 iunie 2010, condamnaţi la închisoare pentru optsprezece luni (*Whale Heroes Face Jail on World Oceans Day*, 2010). În plus, la bordul celor trei vase, Rainbow Warrior II, Arctic Sunrise, Esperanza, membrii Greenpeace se deplasează în anumite zone ale globului pentru a studia efectele încălzirii globale sau pentru a salva diverse specii marine pe cale de dispariţie. Ceea ce încearcă organizaţia să demonstreze este ideea că abuzul nu derivă doar din faptul că anumiţi agenţi economici şi guvernamentali exploatează apele în interese pur pecuniare, ci şi din consumismul exacerbat al oamenilor (*Carting Away the Oceans : How Grocery Stores Are Emptying the Seas*, 2009).

Rapoartele *Stop Forest Crime !* şi *New Evidence. Sinar Mas-Rainforest and Peatland Destruction*, din martie, respectiv aprilie 2010, atrag atenţia guvernelor statelor implicate asupra modului în care pădurile din Indonezia şi Congo sunt exploatate şi, în consecinţă, asupra manierei în care afectează biodiversitatea, dar şi viaţa localnicilor ce depind de resursele forestiere. De asemenea, organizaţia a semnalat nocivitatea diverselor produse chimice folosite de anumite companii în producţia aparatelor electronice (*Dell Has Run out of Excuses*, 2010 ; *Toxic Chemicals in Computers Exposed*, 2006). Pe de altă parte, salută eforturile pe care alte companii le depun pentru a comercializa produse ecologice (vezi spaţiul acordat produselor Apple pe site-ul organizaţiei). Cu toate acestea, nu se face vinovată oare Greenpeace de o atitudine părtinitoare faţă de unele companii în detrimentul altora ? În contextul în care produsele „verzi" sunt din ce în ce mai vandabile, n-ar putea constitui aceasta o dovadă a lipsei de obiectivitate prin faptul că, dându-şi sau nu seama, încurajează cumpărarea produselor ce poartă o anume marcă ?

Greenpeace nu se mulţumeşte doar cu rolul de critic al acţiunilor împotriva mediului, ci şi cu cel de actor codecident în conturarea unui cadru al implementării politicilor ecologice. Dovadă în acest sens stă chiar

mândria cu care recunoaşte faptul că organizaţii internaţionale guvernamentale precum ONU iau în considerare, la masa discuţiilor, şi vocea Greenpeace (vezi pagina de web dedicată Naţiunilor Unite). Drept consecinţă, un asemenea rol nu ar putea periclita obiectivitatea şi eficienţa organizaţiei, după cum consideră Gough şi Shackley (Gough, Shackley, 2001), ci dimpotrivă, denotă pertinenţa analizelor pe care „verzii" le supun atenţiei.

Greenpeace, al cărei nume este asociat cu imaginea activiştilor mereu dispuşi să înfrunte pericolul, este deseori criticabilă pentru dramatismul acţiunilor şi discursurilor sale. Cu toate acestea, presa internaţională este sensibilizată şi sensibilizează, la rândul său, opinia publică internaţională, căci „aceste acţiuni directe sunt cascadorii media, imagini incitante orchestrate să transmită o perspectivă critică asupra problemelor de mediu" (Wapner, 1995b, p. 320). Organizaţia îşi concentrează eforturile în vederea influenţării politicilor statelor ce afectează mediul şi, în egală măsură, a încercării de raliere a celor dintâi la modelul ideal pe care organizaţia îl imaginează. În momentul în care activiştii întâmpină rezistenţă din partea factorilor naţionali de decizie (ceea ce de regulă, se şi întâmplă), apelează la toate conexiunile economice şi culturale pentru a-şi duce la îndeplinire scopul propus (Wapner, 1995b, p. 315). Cu siguranţă, această modalitate de confruntare cu probleme legate de mediul înconjurător, dar şi de rezolvare a lor, nu este specifică doar organizaţiei Greenpeace. Cu toate acestea, numele său este adesea asociat cu înverşunarea de care dau dovadă activiştii pentru a-şi impune voinţa.

Prin acţiunile, deseori violente, ce contrazic numele de *pacea verde*, Greenpeace poate fi supusă criticii (Wapner, 1995a, pp. 300-315). A vopsi blana puilor de focă pentru a nu fi ulterior comercializată nu reprezintă cea mai etică metodă de a salva animalele aflate în pericol (*Canadian Harp Seal Hunt : Largest Ever*, 2004). Însă, până când oamenii nu vor mai cumpăra produse din blana animalelor, iar companiile, din lipsa cererii, nu le vor mai comercializa, cu siguranţă este cea mai eficientă manieră de a le salva. În cele din urmă, vizibilitatea şi importanţa organizaţiilor internaţionale nonguvernamentale de mediu nu rezidă, în mod necesar, în stângăcia cu care îşi duc la îndeplinire anumite acţiuni, ci, mai ales, în hotărârea cu care încearcă să influenţeze mentalităţi şi practici mult prea rezistente la schimbare.

Bibliografie

Gough, C., Shackley, S. 2001. „The Respectable Politics of Climate Change: The Epistemic Communities and NGOs". *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 77(2): 329-45.

Meldrum, A. 2009. „Meet the New Head of Greenpeace", *GlobalPost*, 10 decembrie. http://www.globalpost.com/dispatch/general/091209/greenpeace-kumi-naidoo.

Wapner, P. 1995a. „The effectiveness of Radical Environmentalists". In *The Global Emergence of Radical and Popular Environmentalism*, B.R.Taylor, 315-34. New York: State University of New York Press.

Wapner, P. 1995b. „Politics beyond the State: Environmental Activism and World Civic Politics". *World Politics* 47(3): 311-40.

*** 2004. *Amended and Restated Bylaws of Greenpeace, INC. A California Nonprofit Public Benefit Corporation*. www.greenpeace.org/raw/content/usa/press.../greenpeace-fund-bylaws.pdf.

*** 2004. *Canadian Harp Seal Hunt: Larger Ever*. http://www.greenpeace.org/international/en/news/features/harp-seal-hunt.

*** 2005. *Moruroa: Journey into the Bomb*. http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/moruroa-journey-into-the-bomb.

*** 2006. *Toxic Chemicals in Computers Exposed*. http://www.greenpeace.org/usa/assets/binaries/toxic-tech-testing.

*** 2007. *The Bombing of the Rainbow Warrior*. http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/the-bombing-of-the-rainbow-war.

*** 2007. *The Brent Spar*. http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/the-brent-spar.

*** 2009. *Carting Away the Oceans: How Grocery Stores are Emptying the Seas*. http://www.greenpeace.org/raw/content/usa/press-center/reports4/carting-away-the-oceans.pdf.

*** 2009. *Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Greenpeace*. http://www.ingoaccountabilitycharter.org/wpcms/wp-content/uploads/Greenpeace_International_IR.pdf.

*** 2010. *Dell Has Run out of Excuses*. http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/makingwaves/dell-has-run-out-of-excuses/blog/11984.

*** 2010. *Give it up for the Mother of all Mothers*. http://www.greenpeacegiving.org.nz/Product.php?pid=20&navcat=2&navsub=4.

*** 2010. *Governance Structure*. http://www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured/governance-structure.

*** 2010. *Greenpeace Activist 'Harpooned' while Freeing Tuna in the Mediterranean 2010*. http://www.news.com.au/world/greenpeace-activist-harpooned-while-freeing-tuna-in-the-mediterranean/story-e6frfkyi-1225875754880.

*** 2010. *Greenpeace Structure*. http : //www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured.

*** 2010. *Management Structure*. http : //www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured/management.

*** 2010. *New Evidence. Sinar Mas-Rainforest and Peatland Destruction*. http : //www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/forests/2010/New%20Evidence%20on%20destruction%20for%2015%20April.pdf.

*** 2010. *Our Core Values*. http : //www.greenpeace.org/international/en/about/our-core-values.

*** 2010. *Stop Forest Crime !* http : //www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/2010/3/stop-forest-crime-in-drc.pdf.

*** 2010. *The Evacuation of Rongelap*. http : //www.greenpeace.org/international/en/about/history/mejato.

*** 2010. *United Nations*. http : //www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/a/governments/un.

*** 2010. *Whale Heroes Face Jail on World Oceans Day*. http : //www.greenpeace.org/international/en/news/features/World-Oceans-Day-tokyo-two080510.

Transparency International. Despre clarobscurul corupției

Odată cu prăbuşirea regimului comunist şi, implicit, cu dispariţia Războiului Rece, scena internaţională a comportat o nouă configurare. Statele Europei Centrale şi de Est, ale Americii Latine şi Africii se aflau în situaţia de a-şi contura o nouă identitate politică, economică, socială şi culturală. Atunci când sistemele politice au început să experimenteze „deschiderea", au ieşit la suprafaţă o serie de tare şi reminiscenţe din anterioarele regimuri, dar care prezentau forme noi de manifestare. Ca răspuns, studiile politologice ale anilor '90 au început să se concentreze din ce în ce mai mult pe analiza corupţiei, un fenomen uşor de sesizat în societăţile tranzitare, dar dificil de definit într-o manieră exhaustivă şi de inclus în parametri observabili, cuantificabili (Bull, Newell, 1997, pp. 169-183). Totuşi, corupţia nu reprezenta un fenomen necunoscut, iar dimensiunile transnaţionale ale crimei organizate, corporaţiilor, ale unor organizaţii internaţionale au transformat-o în unul dintre cele mai mari ameninţări pentru siguranţa lumii.

În plină efervescenţă academică, politică, economică a analizei corupţiei, Peter Eigen, avocat de profesie şi fost responsabil cu programele de dezvoltare din Africa şi America Latină ale Băncii Mondiale, creează o organizaţie nonguvernamentală care să vină în ajutorul agenţiilor guvernamentale, economice şi cetăţenilor în lupta împotriva corupţiei. Astfel, în mai 1993, la Berlin, sunt puse bazele Transparency International (*When and Why Was Transparency International Founded ?*, 2010). Aceasta devine rapid conştientă de rolul pe care îl are de jucat pe plan internaţional şi publică, la doi ani de la înfiinţare, primul index de percepţie a corupţiei, nu înainte de a fi definit corupţia drept „abuzul de putere nelegitimă pentru

câștiguri private" (*What Is Corruption ?*, 2010). Prin presiunile exercitate la nivel internațional, Transparency este recunoscută drept unul dintre actorii esențiali în crearea Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției, adoptată de Adunarea Generală pe 13 octombrie 2003. Potrivit convenției, corupția constituie un pericol la adresa societăților democratice, aducând prejudicii statului de drept, justiției, valorilor morale și chiar capacității de dezvoltare a unui stat. Corupția este un fenomen transnațional ce antrenează sau este antrenat de alte forme de crimă, epuizează resursele unui stat, prezintă ramificații în toate sferele de activitate (*United Nations Convention against Corruption*, 2003). Așadar, odată cu (re)cunoașterea adversarului, sunt stabilite premisele înfrângerii sale.

Obiective și principii

Obiectivele prezente în actul oficial al organizației, Carta Transparency International (2006)*, sunt acelea *de a acționa împotriva corupției și de a o combate, de a preveni activitățile de tip infracțional ce pot lua naștere din aceasta pentru a oferi ajutor în construirea unei lumi în care guvernele, politicile, mediul afacerilor, societatea civilă și viața cotidiană a oamenilor să fie lipsite de corupție, ținând cont de potențialul acesteia de a îngreuna dezvoltarea economică, de a genera sărăcie, instabilitate politică și insecuritate globală. Recunoscând dinamica globală a corupției, organizația acționează atât la nivel internațional, cât și la nivel național, prin intermediul filialelor, pentru a combate acest fenomen periculos.* În plus, *organizația realizează aceste scopuri : i) făcând cunoscute opiniei publice ocurențele și impactul corupției ; ii) dezvoltând coaliții pentru a o confrunta ; iii) dezvoltând și diseminând instrumente pentru a o restricționa ; iv) promovând transparența și responsabilitatea în politică și afaceri ; v) monitorizând controlul corupției ; vi) încurajând instituții și mecanisme pentru a o combate* (art. 2, Carta TI).

---

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.transparency.org/about_us/organisation/charter.

Însoţit de valori precum transparenţă, responsabilitate, integritate, solidaritate, curaj, justiţie, democraţie, decalogul principiilor îşi află expresia sub forma următoarelor cuvinte: *1. În calitate de cofondatori ai coaliţiei, vom lucra alături de toate persoanele şi grupurile, cu organizaţii profit sau nonprofit şi corporaţii, cât şi cu structuri guvernamentale sau internaţionale pentru a lupta împotriva corupţiei, supuşi fiind doar politicilor şi priorităţilor stabilite de corpurile noastre directoare; 2. Ne preocupăm să fim deschişi, oneşti şi responsabili în relaţiile pe care le întreţinem cu toţi cei alături de care lucrăm, cât şi între noi; 3. Vom fi democratici, nepartizani politic şi restrictivi în munca noastră; 4. Vom condamna, în mod susţinut şi curajos, mita şi corupţia, oriunde este identificată cu certitudine, deşi nu ne propunem să expunem cazuri individuale de corupţie; 5. Poziţia pe care o vom afişa va fi de impact, bazată pe o analiză obiectivă şi profesionistă şi pe standarde înalte de cercetare; 6. Vom accepta doar donaţii ce nu compromit abilitatea noastră de a chestiona probleme într-un mod liber, atent şi obiectiv; 7. Vom asigura părţilor interesate rapoarte periodice şi pertinente asupra activităţii noastre; 8. Vom respecta şi vom încuraja respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului; 9. Suntem dedicaţi construirii, muncii cu şi prin filiale naţionale din lumea întreagă; 10. Vom ţinti la o reprezentare echitabilă şi diversă la nivelul structurilor de conducere* (*A Statement of Vision, Values and Guiding Principles for Transparency International*, 2007).

Structura instituțională a organizației

În privinţa structurii instituţionale, Carta Transparency International menţionează existenţa unei construcţii duale, compusă din ceea ce documentul numeşte Reuniunea Membrilor şi Membrii Individuali. Primul palier constituie forul de reprezentare şi de întâlnire al filialelor, în vreme ce al doilea este compus din Consiliu şi Executiv (art. 4, Carta TI). Calitatea de **membru** al Transparency International revine oricărei organizaţii sau persoane a cărei probitate morală este incontestabilă, indiferent de mediul geografic, cultural sau profesional din care provine, cu condiţia de a

respecta prevederile Cartei şi de a se implica activ în îndeplinirea obiectivelor sale (art. 6.1, Carta TI). Adeziunea este acordată de Consiliul Directorilor, nu înainte de aprobarea Reuniunii Membrilor (art. 6.3, Carta TI). Cum însă nu toţi membrii se pot prezenta la aceste întâlniri, fiecare filială îşi va fi delegat câte un reprezentant care să participe cu asemenea ocazii (art. 6.4, Carta TI). Dincolo de cei treizeci şi unu de membri individuali (*List of Individual Members*, 2010), activează aproximativ nouăzeci de filiale Transparency (inclusiv în România), grupate în jurul a patru mari departamente geografice: Africa şi Estul Mijlociu, America, Asia Pacific, Europa şi Asia Centrală (*Regional Pages*, 2010) ce reproduc din punct de vedere instituţional structura Transparency International (vezi de pildă site-ul Transparency România, www.transparency.ro).

O particularitate a acestei organizaţii derivă din oportunitatea oferită guvernelor, agenţiilor guvernamentale, entităţilor economice (inclusiv corporaţiilor) şi persoanelor de a deveni susţinători (art. 7.1, Carta TI). Rolul pe care aceste entităţi îl joacă în existenţa organizaţiei devine observabil urmărind sursele sale de finanţare. Astfel, în 2008, dintr-un venit însumând aproximativ unsprezece milioane de euro, 70% proveneau din partea guvernelor şi 1% din partea organizaţiilor internaţionale politice sau economice (*Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Transparency International*, 2010, p. 3). Întrebarea ce survine în urma analizei acestor date este pe cât de simplă, pe atât de deconcertantă: în ce măsură este credibilă şi legitimă critica pe care o face statelor, atât timp cât chiar ele constituie sursa esenţială de finanţare? În plus, întrebarea îşi dovedeşte temeiul când alăturăm datele anterioare indexului de percepţie a corupţiei. Potrivit scalei de la 0 la 10 (0 reprezintă nivelul maxim de corupţie, 10, lipsa totală a corupţiei), sunt evaluate o sută optzeci de state, cel mai mare scor avându-l Noua Zeelandă, Danemarca şi Singapore (9,3), iar cel mai scăzut, Somalia (1,1) (*Corruption Perception Index*, 2010). Statele dezvoltate economic (care cu siguranţă participă la bugetul Transparency International) sunt fruntaşele clasamentului, în vreme ce statele sărace, de regulă, ocupă ultimele poziţii. Prin urmare, dacă în toate statele analizate corupţia este mai mult sau mai puţin prezentă, interesul lor şi al organizaţiei rămâne acela de a colabora sub diferite forme. Susţinătorii organizaţiei

(actorii menţionaţi mai sus) sunt aşteptaţi să ofere asistenţă materială, financiară organizaţiei în derularea activităţilor sale, în schimbul posibilităţii de participare, cu rol consultativ, la Reuniunea Membrilor (art. 7.1, Carta TI).

Cu ocazia **Reuniunii**, cel puţin anuale, a **Membrilor** (art. 16, Carta TI), sunt *luate în considerare raportul anual şi documentele financiare ale organizaţiei prezentate de Consiliul Directorilor*, sunt *aprobate acţiunile Executivului şi ale Consiliului Directorilor, stabilite cotizaţiile ce trebuie plătite de membri* ; de asemenea, sunt *aleşi sau înlăturaţi preşedintele, vicepreşedintele şi membrii Consiliului Directorilor, este decisă şi revizuită politica de acreditare a filialelor naţionale şi regionale şi modalitatea alegerii Membrilor Individuali* ; nu în ultimul rând, Reuniunea Membrilor *aprobă amendamentele Cartei organizaţiei sau dizoluţia ei* (art. 15, Carta TI). Agenda reuniunii constituie rezultatul consultărilor dintre Executiv şi Consiliul Directorilor (art. 16, Carta TI), urmând ca deciziile să fie luate prin votul a cel puţin două treimi din numărul celor prezenţi (sau delegaţi) (art. 18.2, Carta TI).

Consiliul Directorilor, prezidat de H. Labelle din Canada, secondată de vicepreşedintele A. Muna din Camerun, este compus din zece membri aleşi cu ocazia Reuniunii anuale a membrilor Transparency, pentru o perioadă de trei ani (art. 13.1, Carta TI). Această instituţie *1) aprobă bugetul anual ; 2) posedă responsabilităţi privitor la Reuniunea Membrilor, cât şi la subiectele asupra cărora se va decide în cadrul acestor întâlniri ; 3) implementează deciziile luate prin Reuniunea Membrilor ; 4) propune raportul anual şi reglementările financiare ale organizaţiei pentru ultimul an fiscal, spre a fi aprobate în Reuniunea Membrilor ; 5) aprobă o dispensă de 250.000 de euro sau mai mult ce nu a fost anunţată ca parte a bugetului anual ; 6) acreditează, suspendă şi retrage acreditarea filialelor ; 7) numeşte, suspendă, înlătură şi demite Membrii Individuali ; 8) numeşte, suspendă, înlătură simpatizanţi şi membri de onoare ; 9) aprobă numirea directorului sau directorilor manageriali ; 10) decide asupra unor chestiuni de importanţă particulară ce nu implică Reuniunea Membrilor ; 11) determină periodic numărul membrilor Consiliului Directorilor în baza articolului 13.1 ;*

12) aprobă detaliile aplicative și diseminarea acestora la nivelul deciziilor membrilor luate de către Consiliu; 13) numește, înlătură membri ai Consiliului Consultativ, cât și pe președintele acestuia (art. 14, Carta TI). Deciziile Consiliului Directorilor pot fi luate doar prin îndeplinirea cvorumului de două treimi din membrii săi și prin vot majoritar (art. 13.5, Carta TI).

Consiliul Consultativ, prezidat de Peter Eigen din Germania (fondator al Transparency), numără treizeci și patru de persoane cu experiență în domeniile de activitate ale Transparency și are drept misiune sprijinirea Consiliului Directorilor în problemele organizației. Analizând lista membrilor Consiliului Consultativ, se observă cosmopolitismul componenței acesteia, de la foști șefi de stat (Jimmy Carter – SUA, Festus Mogae – Botswana, Olusegun Obasanjo – Nigeria, Robert von Weizsäckar – Germania) la foști prim-miniștri, reprezentanți ai mediului de afaceri, profesori universitari, avocați, (înalți) funcționari în cadrul instituțiilor sau organizațiilor internaționale (*Advisory Council*, 2010); această particularitate se regăsește, de altfel, și în cazul membrilor, deși mai puțini, ai Consiliului Directorilor.

Executivul este condus de un președinte și un vicepreședinte aleși, pentru un mandat de trei ani, cu ocazia Reuniunii anuale a Membrilor, din rândul reprezentanților oficiali ai filialelor și al membrilor individuali. Mandatul lor poate fi reînnoit de încă două ori, a treia oară nefiind însă posibil pentru cei ce au aparținut Consiliului (art. 10.2, Carta TI). Deciziile executivului, luate cu ocazia teleconferințelor, discuțiilor prin fax, poștă, e-mail, trebuie să fie unanime, în caz contrar ele constituind rezultatul deliberărilor Consiliului Directorilor (art. 12, Carta TI).

Cu sediul la Berlin, **Secretariatul Internațional** este condus de un manager (Managing Director), începând cu 2007 în persoana lui C. de Swardt din Africa de Sud. Acesta are în subordine o triadă instituțională compusă din grupul internațional, grupul de expertiză juridică și grupul de resurse, încercând să monitorizeze, sub aspectul financiar, al programelor, al adecvării cu Carta, al resurselor umane și materiale etc., activitatea Transparency International și a filialelor sale (*Transparency International – Secretariat. Office Directory*, 2010).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice şi practice

Acţiunile Transparency se înscriu în sfera monitorizării, controlării, creării presiunii în orice spaţiu in care este prezentă corupţia (politică, contractarea publică, sectorul privat) şi, în egală măsură, a participării la stabilirea convenţiilor internaţionale anticorupţie sau antisărăcie (*Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Transparency International*, 2010, p. 1). În cadrul programelor ce se concentrează asupra accesului la informaţii, centrelor de reprezentare juridică şi consiliere legală, corupţiei din domeniul apei, educaţiei, sănătăţii, asistenţei umanitare şi judiciare (*Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Transparency International*, 2010, p. 1), Transparency încearcă să sensibilizeze statele asupra măsurilor ce trebuie luate pentru a diminua nivelul corupţiei. Totuşi notorietatea organizaţiei nu se datorează implicării în probleme particulare (de exemplu, campaniile împotriva unui stat care nu-şi respectă angajamentele de reducere a corupţiei), cât, mai ales, redactării rapoartelor ce abordează corupţia ca fenomen global.

Analizând corupţia la nivelul sectorului privat, Raportul organizaţiei din anul 2009 pune în evidenţă gradul înalt de coruptibilitate al unui domeniu a cărui funcţionare ar trebui să conducă la eliminarea corupţiei. Articolele unor specialişti în domeniu, pe segmente precum comportamentul corporaţiilor, lipsa auditorilor, rolul investitorilor etc. sunt coroborate cu rapoartele referitoare la patruzeci şi şase de state din Africa, America, Asia şi Europa. Dintre acestea, treizeci şi opt sunt, de altfel, semnatarele Convenţiei Organizaţiei pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică Anti-Mită (intrată în vigoare în 1999). Rapoartele demonstrează că, în schimbul acordării unor avantaje, oficialii publici primesc mită, cu toate că statele în care se petrec asemenea fapte şi-au luat angajamentul, prin semnarea convenţiei, de a diminua corupţia. Majoritatea ţărilor în curs de dezvoltare nu au aderat la convenţie, deşi contribuţia lor la economia internaţională este considerabilă. Prin urmare, OCDE nu trebuie doar să continue să monitorizeze statele

semnatare, ci și să convingă guvernele celorlalte state cât de important este pentru dezvoltarea lor un asemenea pas (*Global Corruption Report. Corruption and the Private Sector*, 2009).

De asemenea, în același an, Transparency International a scos la lumină barometrul global al corupției, ale cărui concluzii se dovedesc neliniștitoare. Opinia majoritară a persoanelor intervievate este aceea că instituțiile guvernamentale nu depun eforturi pentru a diminua corupția, cu atât mai mult cu cât lipsa transparenței continuă să se manifeste. Cu toate acestea, doar un sfert dintre respondenți sunt dispuși să acționeze denunțând darea sau luarea de mită. În egală măsură, barometrul relevă o corelație pozitivă între nivelul de dezvoltare a unui stat și cel al corupției. Dacă în Asia de Est și în Africa de Nord, patru persoane din zece dăduseră mită în ultimele douăsprezece luni, în America de Nord și Uniunea Europeană, aproximativ 5% au recurs la gesturi similare (*Global Corruption Barometer*, 2009).

„A măsura corupția este chiar mai controversat decât a o defini. Corupția, nefiind transparentă, nu poate fi observată. Dacă nu poate fi văzută, nu poate fi măsurată. Orice tentativă de a cuantifica fenomenul corupției este, astfel, însoțită de pericole ce vor genera un nivel ridicat de criticism" (Uslaner, 2008, p. 11). Pe aceeași poziție se situează și C.W. Abramo. Dacă indexul de percepție a corupției evaluează opinia pe care elitele o au referitor la nivelul statelor, barometrul corupției globale ia în considerare experiența cetățenilor față de situațiile de mită. Faptul că Gallup International a formulat deficitar întrebările chestionarului poate să stârnească îndoieli cu privire la întemeierea rezultatelor prezentate de Transparency. De pildă, lipsa de sinceritate a respondenților nu trebuie testată sau confirmată prin întrebări de genul „În ultimele douăsprezece luni, dumneavoastră sau cineva din aceeași locuință ați plătit mită sub orice formă?", ci mai curând prin „Cunoașteți personal pe cineva care să fi plătit mită (de la până la) într-o anumită perioadă?". În plus, asemenea chestionare nu reflectă opiniile cetățenilor (așa cum cred Transparency și alte organizații), căci nu sunt preocupate să observe maniera în care se formează ele, ci, mai curând, evaluează experiențele personale (Abramo, 2005, pp. 40-41).

Anul 2010 a cunoscut apariția unui raport ce analizează Egiptul, Libanul, Marocul și Palestina sub aspectul provocării pe care o aduce o guvernare

eficientă sau, după caz, lipsa unei guvernări eficiente. De fapt, acesta constituie rezultatul unui proiect derulat de Transparency International ce vizează promovarea transparenței și a integrității în regiunea arabă. Rezultatele finale explică legăturile dintre fenomenul corupției și deficiențele sistemului politic ce determină neîncrederea sectorului public, companiilor și a cetățenilor față de eliminarea unui asemenea fenomen (*The Good Governance Challenge : Egypt, Lebanon, Morocco and Palestine*, 2010). Acest raport aduce dovezi în favoarea ideii că „guvernele oneste stabilesc un model de comportament etic și întăresc acele standarde. Atunci când guvernele sunt represive și corupte, trimit semnale cetățenilor că onestitatea n-ar putea fi cea mai bună politică" (Uslaner, 2002, p. 220).

Lipsa corupției constituie, în cele din urmă, idealul către care tinde Transparency International. Totuși, problema corupției poate fi înțeleasă ca o problemă a neîncrederii pe care, în mare parte, cetățenii o au în instituțiile statului. Cum și de ce sunt responsabile autoritățile etatice pentru sentimentele pe care cetățenii le nutresc pentru ele? În orice regim democratic, asemenea preocupări sunt imperioase atât timp cât instituțiile sunt legitimate de voința și de exprimarea opțiunilor electorilor. Nu întâmplător statele în care corupția este mai puțin prezentă sunt statele ce funcționează cât mai aproape de un regim politic democratic. „Democrațiile sunt mai demne de încredere. O paletă largă de măsurări ale democratizării arată că cetățenii sunt cu atât mai încrezători, cu cât structura constituțională este mai democratică" (Uslaner, 2002, p. 223). În completare, rezultatele pe care R. Putnam, R. Leonardi și R. Nanetti le observaseră în legătură cu Italia par că transcendă limitele statului analizat ; cu cât un stat este mai involuat din punct de vedere civic, cu atât el este mai supus corupției. De aici reiese faptul că o societate civilă activă are oricând capacitatea de a corecta eventualele derapaje observabile la nivelul tuturor sferelor de activitate (Putnam *et al.*, 1993, p. 111). Marea provocare a organizațiilor precum Transparency International este aceea de a lupta cu mentalități. În ce măsură, într-o societate măcinată de corupție, pot fi stimulați germenii activismului civic? În al doilea rând, cât de utile sunt etichetele pe care asemenea organizații le lipesc, asemenea unor stigmate, pe fruntea statelor atât timp cât, de la caz la caz, corupția este atât de diferită, atât de prezentă și, totuși, atât de disimulată?

Bibliografie

Abramo, C.W. 2005. *How Far Go Perceptions*. http : //www.transparencia.org.br/docs/HowFar.pdf.

Bull, M.J., Newell, J.L. 1997. „New Avenues in the Study of Political Corruption". *Crime, Law and Social Change* 27(3-4) : 169-83.

Lord, K.M. 2006. *The Perils and Promise of Global Transparency. Why the Information Revolution May Not Lead to Security, Democracy, or Peace*. New York : State University of New York Press.

Putnam, R., Leonardi, R., Nanetti, R. 1993. *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton : Princeton University Press.

Uslaner, E.M. 2002. *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge : Cambridge University Press.

Uslaner, E.M. 2008. *Corruption, Inequality, and the Rule of Law*. Cambridge : Cambridge University Press.

*** 2003. *United Nations Convention against Corruption*. http : //www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf.

*** 2006. *Transparency International Charter*. http : //www.transparency.org/about_us/organisation/charter.

*** 2007. *A Statement of Vision, Values and Guiding Principles for Transparency International*. http : //transparency.org/about_us/organisation/statement.

*** 2007. *Transparency International Strategic Framework 2008-2010*. http : //www.transparency.org/about_us/strategy_2010.

*** 2010. *Corruption Perception Index*. http : //www.transparency.org/policy research/surveys_indices/cpi/2010/results.

*** 2009. *Global Corruption Report. Corruption and the Private Sector*. Cambridge : Cambridge University Press.

*** 2010. *Advisory Council*. http : //transparency.org/about_us/organisation/adv_council.

*** 2010. *Global Corruption Barometer*. http : //www.transparency.org/publications/publications/gcb2009.

*** 2010. *Interim Reporting Framework INGO Accountability Charter. Transparency International*. http : //www.ingoaccountabilitycharter.org/wpcms/wp-content/uploads/TI_IR.pdf.

*** 2010. *List of Individual Members*. http : //www.transparency.org/about_us/organisation/individual.

*** 2010. *Regional Pages*. http : //www.transparency.org/regional_pages.

*** 2010. *The Good Governance Challenge : Egypt, Lebanon, Morocco and Palestine*. http : //www.transparency.org/publications/publications/nis_studies/nis_study_regional_mena.

*** 2010. *Transparency International - Secretariat. Office Directory*. http://transparency.org/contact_us/directory#director.

*** 2010. *Transparency România*. www.transparency.ro.

*** 2010. *What Is Corruption ?* http://transparency.org/about_us.

*** 2010. *When and Why Was Transparency International Founded ?* http://www.transparency.org/news_room/faq/faq_ti#faqti1.

International Crisis Group. Între război şi pace

Sfârşitul Războiului Rece a fost salutat de opinia publică internaţională drept momentul în care disensiunile politico-militare şi ideologice ce stăpâniseră lumea timp de mai bine de cincizeci de ani ar fi trebuit să dispară. Cu toate acestea, liberalizarea formală a spaţiului internaţional şi diminuarea vechilor tensiuni internaţionale nu au antrenat, în mod automat, apariţia clamatei păci internaţionale. Dimpotrivă, războaiele din Somalia (1991 până în prezent), Rwanda (1990-1994) şi din/între statele fostei Iugoslavii (1991-1995) demonstrau faptul că realitatea internaţională nu presupunea eliminarea conflictelor, ci reconfigurarea lor. Mai mult, începutul anilor '90 a constituit apogeul războaielor civile, naţionale, la fel de grave sub aspectul consecinţelor umane şi materiale ca şi cele inter-etatice. În a doua jumătate a secolului XX, perioada cuprinsă între 1989 şi 1995 a cunoscut cele mai multe conflicte armate (Harbom, Wallensteen, 2009; Harbom *et al.*, 2008; Eriksson, Wallensteen, 2004) şi, sub impactul globalizării, circulaţiei informaţiei şi cel al noilor tehnologii, cele mai vizibile din istoria omenirii de până atunci.

În faţa acestei realităţi complexe nu doar prin dimensiunea şi natura conflictelor, ci mai ales prin conştientizarea responsabilităţii întregii comunităţi internaţionale, devenea necesară crearea unor noi instrumente de înţelegere şi prevenire a crizelor politico-militare. Din nevoia sprijinirii statelor, organizaţiilor, oamenilor etc., se naşte, la Londra, o organizaţie internaţională nonguvernamentală şi nonprofit a cărei direcţie de acţiune este chiar prevenirea şi soluţionarea conflictelor – International Crisis Group (Grupul Internaţional pentru Criză). Organizaţia este creată în 1995, la iniţiativa

vicepreşedintelui pentru afaceri externe al Băncii Mondiale (M. Brown), preşedintelui de atunci al institutului pentru politici externe Carnagie Endowment for International Peace (M. Abramowitz), trimisului special al Statelor Unite pentru Irlanda de Nord în procesul de instaurare a păcii (G. Mitchell) şi a activistului şi specialistului în misiuni de încetare a focului, declarat dispărut în Cecenia aceluiaşi an (F. Cuny) (*About Crisis Group*, 2011). Ceea ce Crisis Group a încercat de atunci şi până în prezent să demonstreze se concentrează asupra ideii că, folosind experienţa specialiştilor în domeniul prevenirii şi soluţionării conflictelor şi acurateţea unor instrumente viabile de analiză, pot fi formulate previziuni sau recomandări pentru a crea premisele păcii mondiale.

Obiective şi principii

Organizaţia îşi propune *să tragă semnale de alarmă în buletinul lunar* Crisis Watch *şi în situaţii specifice ce avertizează asupra apariţiei unui conflict* [...]*; să contribuie în proces şi substanţă, din spatele scenei, ca suport şi consiliere în negocierile critice ale păcii* [...]*; să producă analize extrem de detaliate şi să consilieze în privinţa unor politici specifice, referitor la situaţiile de conflict sau de potenţial conflict, ajutând factorii de decizie ai Consiliului de Securitate ONU, organizaţiilor regionale, ţărilor donatoare, altor actori cu influenţă majoră şi înseşi ţărilor supuse riscului să îmbunătăţească prevenirea, gestionarea şi rezolvarea conflictului şi reconstrucţia postconflict* [...]*; să asigure informaţii detaliate ce nu pot fi găsite niciunde, în privinţa conflictului, violenţei în masă şi terorismului, informaţii de o anume utilitate pentru factorii de decizie* [...]*; să ofere o perspectivă strategice diferite despre unele dintre cele mai acute conflicte şi crize* [...]*; să promoveze în mod acerb o ordine internaţională axată, mai curând, pe reguli şi nu pe forţă, ce ar avea capacitatea de a influenţa rezoluţiile ONU şi structurile instituţionale în relaţie cu noua normă internaţională a „responsabilităţii de a proteja"* (*About Crisis Group*, 2011). Această listă de obiective reflectă preocuparea organizaţiei de a furniza tuturor celor implicaţi în procesele de prevenire, gestionare şi

soluționare a conflictelor instrumentele necesare unor analize pertinente a căror finalitate este pacea internațională. Cu alte cuvinte, profitând de experiența teoretică și de teren a celor implicați în structurile sale, International Crisis Group explică și evaluează situația statelor sub aspectul iminenței izbucnirii sau a existenței unui conflict și, în egală măsură, face recomandări actorilor implicați în menținerea și instaurarea păcii internaționale, globale.

Obiectivele propuse de Crisis Group nu pot fi conduse către un bun sfârșit în lipsa unor principii definitorii. Valorile păcii și securității internaționale, ale democrației și drepturilor omului sunt completate de un set de principii cunoscute, generic, sub numele de „responsabilitatea de a proteja". Rezultatul colaborării membrilor Comisiei Internaționale asupra Intervenției și Suveranității Statului, reunită în 2001 pentru a demonstra relevanța intervenției umanitare și a instaurării democrației, s-a materializat sub forma unui raport. Potrivit raportului, în tentativa de a evita orice genocid, crimă de război, epurare etnică sau crimă împotriva umanității, suveranitatea statelor trebuie înțeleasă sub forma responsabilității acestora de a-și proteja populația și, în caz contrar, a comunității internaționale de a interveni, prin orice mijloace, pentru instaurarea păcii (*The Responsibility to Protect*, 2001). Recunoașterea politică a semnificației unui asemenea document a fost evidențiată, însă, patru ani mai târziu, când conceptul a fost unanim acceptat cu ocazia summitului Națiunilor Unite (Evans, 2008, p. 3).

Structura instituțională a organizației

Analizând structura instituțională a International Crisis Group, se remarcă patru instituții definitorii pentru desfășurarea activității acesteia. Astfel, organizația posedă un președinte, Consiliul de Administrație, Comitetul Executiv, Consiliul International Crisis Group. Organizația își desfășoară activitatea la sediul central din Bruxelles, în cinci oficii de consultanță (New York, Washington, Londra, Moscova și Beijing) și șaisprezece birouri operaționale în întreaga lume (Amman, Belgrad, Bogota, Dakar, Dushanbe, Islamabad, Jakarta, Kabul, Nairobi, Osh, Pretoria, Pristina, Quito, Sarajevo,

Skopje şi Tbilisi). Sediile birourilor operaţionale sunt plasate în capitalele unor state monitorizate de Crisis Group în privinţa potenţialului lor conflictual. Astfel, potrivit publicaţiei lunare *The Crisis Watch*, Afganistan, Africa de Sud, Bosnia şi Herţegovina, Columbia, Ecuador, Georgia, Indonezia, Kenia, Kirghistan, Kosovo, Pakistan, Macedonia, Serbia, Tadjikistan reprezintă state în care tensiunile există, încă, în stare latentă, deşi conflictul deschis s-a disipat (*Crisis Watch*, 2011). Raţiunea ce stă în spatele alegerii unor asemenea locuri drept centre de lucru ale organizaţiei ar fi, prin urmare, aceea că o cercetare verosimilă şi obiectivă asupra statului şi a zonei în cauză nu poate fi întreprinsă în lipsa unui contact direct cu realităţile empirice. Din lista statelor în care îşi desfăşoară activitatea birourile operaţionale ale Crisis Group mai sunt de amintit Iordania şi Senegal, state pe care organizaţia nu le mai consideră ameninţate de război (deoarece nu se regăsesc în monitorizările din 2011), cu toate că istoria lor recentă a cunoscut tensiuni acute. În cele din urmă, trebuie remarcat faptul că toate birourile sunt distribuite relativ echilibrat pentru fiecare continent, ajutând organizaţia să contureze nu doar o imagine particularizată a statelor în cauză, ci şi un cadru general, global al conflictelor şi situaţiilor ce le generează.

Preşedinţia International Crisis Group este asigurată, din anul 2009, de Louise Arbour, ce posedă, simultan, şi funcţia de director executiv al sediului din Bruxelles. Provenind din spaţiul canadian şi cu o vastă experienţă în domeniul dreptului internaţional, aceasta a fost numită, în 1996, procuror-şef al Tribunalului Penal Internaţional pentru fosta Iugoslavie şi Rwanda, iar ulterior, în 1999, membră a Curţii Supreme din Canada. În plus, în perioada 2004-2008 a făcut parte din înaltul Comisariat al Naţiunilor Unite pentru Drepturile Omului (*Louise Arbour*, 2011).

Consiliul de Administraţie posedă trei membri: preşedintele organizaţiei (anterior amintit) şi doi vicepreşedinţi, Christopher Patten şi Tom Pickering (*Crisis Group's Board of Trustees*, 2011). Guvernator al Kong Kong-ului în perioada 1992-1997, comisar pentru relaţii externe al Uniunii Europene între 1999 şi 2004, Christopher Patten posedă, pe lângă funcţia de conducere în cadrul Crisis Group, pe cea de cancelar al Universităţilor Newcastle şi Oxford (*Lord (Christopher) Patten*, 2011). De asemenea,

funcția de vicepreședinte este deținută și de T. Pickering, fost ambasador al Statelor Unite în Federația Rusă, India, Israel, El Salvador, Nigeria și Iordania, fost membru în Consiliul Executiv al Companiei Boeing și, în prezent, vicepreședinte al Hills & Company International Consultants (*Ambassador Thomas R. Pickering*, 2011).

Comitetul Executiv al organizației este compus din patruzeci de membri, reprezentând personalități ale lumii politice internaționale, economice, academice și științifice din întreaga lume a căror contribuție se dovedește necesară în analiza situațiilor de conflict din lume. Nume importante ce figurează printre cele patruzeci ale membrilor (Kofi Annan, fost Secretar General al ONU, ce a primit în 2001 Premiul Nobel pentru Pace; Mohamed ElBaradei, director general emerit al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, căruia i-a fost oferit, în 2005, Premiul Nobel pentru Pace; Joschka Fischer, fost ministru de Externe al Germaniei; Javier Solana, fost secretar general al NATO etc.) conferă organizației un spor de imagine și de notorietate, vital în activitățile sale. Cu toate acestea, marele număr de personalități din lumea politică națională și internațională prezente în Comitetul Executiv ar putea pune sub semnul îndoielii caracterul nonguvernamental al instituției și al organizației înseși. Pe de altă parte, numărul ziariștilor, reprezentanților mediului academic etc. din această instituție este nesemnificativ (*Executive Committee*, 2011). Deși niciunul dintre membrii Comitetului Executiv nu mai deține vreo funcție politică, este dificil de crezut faptul că greutatea politică a acestor personalități ar fi fost eliminată în momentul renunțării la respectiva funcție. Prin urmare, organizația culege roadele unor asemenea cărți onorabile de vizită, dar, în egală măsură, poate fi suspectată de părtinire, cu atât mai mult cu cât aceasta nu clarifică rolul deținut de cei patruzeci de membri în cadrul instituției și nici rolul instituției în cadrul organizației.

Spre deosebire de celelalte instituții, criteriul de selecție a membrilor **Consiliului International Crisis Group** îl constituie nivelul contribuțiilor și donațiilor din partea sectorului privat. Deoarece bugetul organizației provine în proporție de peste 50% din finanțare guvernamentală națională și internațională (*Who Supports Crisis Group*, 2011), International Crisis

Group este interesată de creşterea ponderii finanţatorilor din mediul privat. Astfel, dacă preşedinţia Consiliului International Crisis Group este destinată acelora ce contribuie cu cel puţin 100.000 de dolari anual, pentru o perioadă de cel puţin trei ani, participarea ca membru al acestuia presupune contribuţii mai mici de această sumă. Două tipuri de membri activează în cadrul Consiliului : cei din Consiliul Consultativ şi cei din rândurile adiţionale de sprijin. Celei dintâi categorii îi aparţin persoanele fizice sau corporaţiile a căror contribuţie depăşeşte douăzeci şi cinci de mii de dolari anual ; ei pot participa la una dintre întâlnirile bianuale ale Consiliului de Administraţie şi sunt invitaţi la întâlnirea globală anuală a organizaţiei sau la evenimente ce presupun decernarea unor premii etc. Rândurile adiţionale de sprijin presupun existenţa a trei categorii de persoane ce contribuie la bugetul organizaţiei. Astfel, oricine poate deveni „protector al Crisis Group" (pentru o contribuţie anuală între 10.000 şi 25.000 de mii de dolari), „binefăcător al Crisis Group" (pentru o contribuţie anuală între 5.000 şi 10.000 de dolari) sau „prieten al Crisis Group" (pentru o contribuţie anuală de peste 5.000 de dolari), efortul financiar fiind răsplătit printr-o funcţie în cadrul instituţiei (*The International Crisis Group Council*, 2011).

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice şi practice

Potrivit unei analize realizate de J. McGann pentru Foreign Policy, dintr-un număr de cincizeci de organizaţii nonguvernamentale ce întreprind cercetări şi consiliază în domeniile politicilor sociale, strategii, economie, militar etc. (*think-tanks*), International Crisis Group ocupă locul şaptesprezece. Cu toate acestea, organizaţia se numără pe locul cinci în topul celor din Europa Occidentală şi pe primul loc în folosirea mass-media pentru a comunica programe şi cercetări. Mai mult, ceea ce raportul observă e faptul că puţine sunt institutele cu caracter global, dintre cele analizate, reliefându-se doar International Crisis Group şi Carnegie Endowment for International Peace (McGann, 2008).

Cu un buget de cincisprezece milioane de dolari în 2009 (*About Crisis Group*, 2011), organizația își concentrează activitatea, într-o manieră consecventă, asupra rapoartelor, cărților, recomandărilor, expertizelor realizate în domeniul prevenirii, gestionării sau soluționării conflictelor. În acest sens, buletinul lunar, *The Crisis Watch*, ce a apărut, pentru prima dată, la 1 septembrie 2003, constituie dovada perseverenței organizației în lupta împotriva conflictelor și contribuția la pacea mondială. În cele douăsprezece pagini, buletinul relatează, pe scurt, situația din toate zonele lumii în care are loc un conflict sau în care apariția unuia este iminentă, indică în ce măsură situația din zonele cu un conflict sau cu un potențial conflict s-a ameliorat, s-a deteriorat sau se menține aceeași, avertizează în privința izbucnirii unui nou conflict și sintetizează rapoarte publicate în luna anterioară (*About Crisis Watch*, 2011). Așa cum ni-l descrie *The Crisis Watch*, debutul anului 2011 este caracterizat de un climat internațional tensionat, ținând cont de Belarus, Coasta de Fildeș, Nigeria, Coreea de Nord și Pakistan, unde situația s-a deteriorat, plus alte șaizeci și opt de state în care situația din perspectiva conflictului a rămas neschimbată. Așa cum observă analiștii Crisis Group, în lume s-au manifestat doar două situații de ameliorare a crizei, în Guineea și Irak (*Crisis Watch*, 89, 2011). Faptul că statele în care se manifestă tensiuni sunt ierarhizate în ordine alfabetică și în funcție de apartenența geografică la un continent îi ajută pe cei interesați să rămână în permanență conectați la realitatea statului în cauză și, în plus, să înțeleagă locul acelui stat în geopolitica respectivului continent. Dacă în Europa și America Latină situația a rămas aceeași și dacă în Asia și Africa s-a deteriorat, aceasta s-ar putea datora și statelor vecine care sunt sau nu interesate în menținerea unui climat geopolitic stabil.

În completare la buletinul lunar *The Crisis Watch*, care nu face decât să prezinte, sumar, situația în lume din perspectiva conflictelor, organizația publică periodic o serie de rapoarte detaliate concentrate pe situațiile din anumite state. Referitor la conflictul dintre Coreea de Nord și Coreea de Sud, organizația semnalează faptul că decizia Chinei de a sprijini guvernul de la Pyongyang în defavoarea SUA și Japoniei mărește șansele redeclanșării conflictului între cele două zone (*China and Inter-Korean Clashes in the Yellow Sea*, 2011). În privința unui alt stat asiatic, Nepal, o analiză recentă

întreprinsă de Crisis Group prezintă situaţia politică şi descrie federalismul, de altfel, acceptat doar de câteva formaţiuni politice, drept singurul model care să permită tuturor marilor grupări etnice autogestiunea publică şi reprezentarea (*Nepal : Identity Politics and Federalism*, 2011).

Cât despre spaţiul european, două dintre cele mai recente rapoarte se îndreaptă către Bosnia şi Cipru. Ceea ce recomandă organizaţia este ca statul bosniac să fie scos de sub autoritatea Înaltului Reprezentant Internaţional (numit de ONU) şi să constituie una dintre priorităţile Uniunii Europene sub aspectul reformelor, astfel încât acesta să devină un candidat important la titlul de stat membru (*Bosnia : Europe's Time to Act*, 2011). Raportul referitor la Cipru descrie modalităţile prin care încălcarea dreptului la proprietate accentuează disensiunile dintre ciprioţii greci şi cipriotii turci, încercând, în egală măsură, să formuleze o serie de recomandări pentru ambele comunităţi, în gestionarea unor asemenea probleme (*Cyprus : Bridging the Property Divide*, 2010).

Continentul asupra căruia organizaţia îşi îndreaptă, cu precădere, atenţia este cel african. Condamnând faptul că preşedintele Republicii Centrale Africane îşi foloseşte autoritatea pentru a sprijini grupul etnic din care provine şi de asemenea corupţia şi conflictele ce însoţesc industria diamantelor, Crisis Group formulează o serie de recomandări guvernului, partenerilor internaţionali ai statului şi actorilor direct implicaţi pentru ameliorarea politicilor, evitarea conflictelor interetnice etc. (*Dangerous Little Stones : Diamonds in the Central African Republic*, 2010). Nu în ultimul rând, un alt raport al Crisis Group ce analizează situaţia din Nigeria de Nord atrage atenţia comunităţii internaţionale cu privire la iminenţa unui conflict, cu precădere între musulmani şi creştini, împiedicând astfel procesul de reconstrucţie a statului frământat de violenţe în ultimii treizeci de ani (*Northern Nigeria : Background to Conflict*, 2010).

A evalua o organizaţie precum International Crisis Group constituie o sarcină dificilă, dar, în acelaşi timp, provocatoare. Impactul internaţional al rapoartelor, al buletinului *The Crisis Watch* şi al declaraţilor referitoare la diversele situaţii de conflict din lume constituie un indicator relevant al necesităţii existenţei sale. Aceasta nu îşi propune să soluţioneze conflicte şi disensiuni naţionale sau internaţionale, ci să furnizeze statelor şi organizaţiilor

internaţionale guvernamentale instrumentele necesare soluţionării lor. Totuşi, pentru o organizaţie cu ambiţii globale, nu doar analizele corecte, adecvate realităţilor empirice şi exigenţelor profesioniste reprezintă premisele succesului dorit. Îi sunt necesare, înainte de toate, o imagine credibilă şi o notorietate pozitivă, fapt de care s-a arătat conştientă încă de la începuturile activităţii sale.

Personalităţile din lumea politică, economică, academică etc. prezente în diversele structuri instituţionale au ajutat-o, printre altele, să îşi consolideze o reputaţie, în cele din urmă, binemeritată în sfera soluţionării conflictelor. Ce se întâmplă însă când finanţatorii guvernamentali şi corporatişti sugerează direcţiile de analiză ale rapoartelor organizaţiei şi convertesc aceste rezultate în elemente legitimatoare ale propriilor acţiuni? De pildă, nu se înscrie în interesele NATO (ai cărei foşti funcţionari activează în cadrul International Crisis Group) ca Irakul să fie considerat încă un stat cu potenţial conflictual şi, prin urmare, sub pretextul menţinerii păcii, organizaţia euro-atlantică să menţină controlul armat în zonă?

În strânsă legătură cu acceptarea donaţiilor din partea unor actori etatici, corporatişti, fundaţii este protejarea anumitor informaţii şi interese strategice. Astfel, organizaţia îşi recompensează donatorii, în defavoarea, uneori, a transparenţei decizionale. Această situaţie explică de ce International Crisis Group nu este încă semnatara Cartei Responsabilităţii Organizaţiilor Internaţionale Nonguvernamentale.

Ajunşi aici, ne putem întreba: cum poate International Crisis Group deveni un mediator capabil să convertească războiul în pace? Acesta pare să fie şi pariul pe care organizaţia l-a făcut cu sine însăşi, pariu pe care are toate şansele să îl câştige atât timp cât va reuşi să-şi menţină verticalitatea şi analizele pertinente în rezolvarea diferendelor sau conflictelor. Şi acest lucru nu este posibil, credem noi, decât în măsura în care va investi în propria reformă instituţională, consolidându-şi, astfel, renumele şi construind, alături de ceilalţi actori ai comunităţii internaţionale, premisele păcii globale.

Bibliografie

Eriksson, M., Wallensteen, P. 2004. „Armed Conflicts, 1989-2003". *Journal of Peace Research* 41(5): 625-36.

Evans, G. 2008. *The Responsibility to Protect. Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*. Washington: The Brookings Institution.

Harbom, L., Wallensteen, P. 2009. „Armed Conflicts, 1946-2008". *Journal of Peace Research* 46(4): 577-87.

Harbom, L., Melander, E., Wallensteen, P. 2008. „Dyadic Dimensions of Armed Conflict, 1946-2007". *Journal of Peace Research* 45(5): 697-710.

McGann, J. 2008. *The Global „Go-To Think Tanks". The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. http://www.foreignpolicy.com/files/2008_Global_Go_To_Think_Tanks.pdf.

*** 2001. *The Responsibility to Protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*. Canada: International Development Research Centre. http://www.iciss.ca/pdf/Commission-Report.pdf

*** 2010. *Cyprus: Bridging the Property Divide*. http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/turkey-cyprus/cyprus/210%20Cyprus%20-%20Bridging%20the%20Property%20Divide.ashx.

*** 2010. *Dangerous Little Stones: Diamonds in the Central African Republic*. http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african republic/167-dangerous-little-stones-diamonds-in-the-central-african-republic.aspx.

*** 2010. *Northern Nigeria: Background to Conflict*. http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/africa/west-africa/nigeria/168%20Northern%20Nigeria%20-%20Background%20to%20Conflict.ashx.

*** 2011. *About Crisis Group*. http://www.crisisgroup.org/en/about.aspx.

*** 2011. *About Crisis Watch*. http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/about-crisiswatch.aspx.

*** 2011. *Ambassador Thomas R. Pickering*. http://www.crisisgroup.org/en/about/board/thomas-pickering.aspx.

*** 2011. *Bosnia: Europe's Time to Act*. http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/B59%20Bosnia%20—%20Europes%20Time%20to%20Act.ashx.

*** 2011. *China and Inter-Korean Clashes in the Yellow Sea*. http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/north-east-asia/200%20China%20and%20Inter-Korean%20Clashes%20in%20the%20Yellow%20Sea.ashx.

*** 2011. *Crisis Group's Board of Trustees*. http://www.crisisgroup.org/en/about/board.aspx.

*** 2011. *Crisis Watch* 89. http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/CrisisWatch/2011/cw89.ashx.

*** 2011. *Executive Committee*. http : //www.crisisgroup.org/en/about/board.aspx.
*** 2011. *Lord (Christopher) Patten*. http : //www.crisisgroup.org/en/about/board/lord-christopher-patten.aspx.
*** 2011. *Louise Arbour*. http : //www.crisisgroup.org/en/about/staff/advocacy/brussels/louise-arbour.aspx.
*** 2011 *Nepal : Identity Politics and Federalism*. http : //www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/south-asia/nepal/199%20Nepal%20-%20Identity%20Politics%20and%20Federalism.ashx.
*** 2011. *The International Crisis Group Council*. http : //www.crisisgroup.org/en/support/crisis-group-council.aspx.
*** 2011. *Who Supports Crisis Group*. http : //www.crisisgroup.org/en/support/who-supports.aspx#foundations.

Oxfam International.
Cât de universal poate fi ajutorul umanitar?

Prin victimele şi pagubele materiale pe care le-au comportat, cele două războaie mondiale care au marcat prima jumătate a secolului XX au determinat apariţia acţiunilor de solidaritate. Organizaţii şi instituţii precum International Rescue Committee (1933), al cărei scop este de a asigura asistenţă refugiaţilor, CARE (1945), menită să ajute familiile victimelor celui de-al Doilea Război Mondial, UNICEF, creat de ONU în 1946 pentru a rezolva problemele legate de hrană şi sănătate ale copiilor din ţările afectate de război, constituie câteva dintre reacţiile opiniei civice internaţionale la efectele negative ale conflagraţiilor.

Deşi Oxfam International, în forma în care se manifestă astăzi, este relativ recentă (1995), numele său îşi revendică recunoaşterea încă din 1942, atunci când a fost creat, în Anglia, Comitetul Oxford pentru Eliminarea Foametei (Oxford Committee for Famine Relief). În acel moment, misiunea sa a constat în trimiterea de ajutoare către zonele vulnerabile din Grecia ocupată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în sprijinul populaţiilor din acea zonă de a lupta împotriva foametei. Alături de celelalte organizaţii umanitare ale momentului, Oxfam a încercat metode cât mai inedite de a atrage fonduri menite să-i sprijine pe cei a căror existenţă era ameninţată de imposibilitatea asigurării nevoilor vitale. În acest sens, în anul 1948 este deschis primul magazin caritabil Oxfam Marea Britanie (*A History of Oxfam*, 2010). În 1963 apare Oxfam Canada, ce se va implica în anii '70 în condamnarea apartheidului din Africa de Sud. Deceniul al şaptelea va fi martorul creării unor noi organizaţii ce includ în titulatura lor numele de Oxfam – Oxfam America, Oxfam Québec. Cu toate acestea, legătura dintre

ele nu ne îndeamnă să vorbim despre o istorie comună a Oxfam. Practic, abia în anul 1995, începe istoria Oxfam International ca o supra-organizaţie cu paisprezece filiale, care, doar împreună, pot da un sens ajutorului umanitar şi luptei împotriva sărăciei.

Obiective şi principii

Potrivit documentului oficial – Constituţia Oxfam International (OI)* – organizaţia, al cărei sediu se află la Haga (art. 1, Constituţia OI), are drept obiective *eliminarea sărăciei, combaterea problemelor şi reducerea, în orice parte a lumii, a suferinţelor provocate de diferenţele de rasă, gen, credinţe sau convingeri politice, cercetarea cauzelor şi efectelor sărăciei, problemelor, suferinţei şi educarea opiniei publice şi a factorilor de decizie în acest sens* şi [...] *conlucrarea ca un partener internaţional al bunei credinţe.* În plus, Oxfam afirmă obiectivitatea alegerii de a-şi pune în aplicare obiectivele în orice zonă a globului, acolo unde *conflictul, injustiţia sau negarea drepturilor fundamentale sunt,* inter alia, *cauze majore ale sărăciei şi unde autonomizarea* (empowerment) *săracilor e necesară pentru a obţine schimbarea* (art. 2, Constituţia O.I.). Art. 5 al aceluiaşi document, putând constitui o completare a art. 2, descrie, într-o manieră mult mai nuanţată, faptul că organizaţia îşi propune:

a) *facilitarea pledoariei internaţionale, cercetării, dezvoltării politicilor şi asigurării educaţiei publice;*
b) *dezvoltarea şi implementarea comunicaţiilor comune şi a politicilor de marketing;*
c) *facilitarea armonizării şi evaluării programelor de teren ale filialelor şi îmbunătăţirea coordonării răspunsurilor în situaţii de urgenţă;*
d) *promovarea unei culturi comune între filiale şi protejarea integrităţii numelui „Oxfam";*
e) *facilitarea strângerii de fonduri globale;*

---

* Traducerea noastră. Documentul în limba engleză este disponibil pe site-ul http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/constitution_0.pdf.

f) *facilitarea abordării coordonate asupra comerţului alternativ ;*
g) *facilitarea participării organizaţiilor partenere şi a altor factori decidenţi relevanţi ;*
h) *intensificarea capacităţii organizaţiei de a-şi îndeplini scopurile ;*
i) *distribuirea cheltuielilor acelor sarcini între filiale, în acord cu bugetele aprobate în acest sens de Consiliu ;*
j) *realizarea tuturor elementelor necesare pentru a atinge aceste obiective* (art. 5, Constituţia OI).

Ţinând cont de contextul apariţiei organizaţiei, dar şi de tipurile de activitate întreprinse, pot fi desprinse o serie de principii asumate : *universalitatea şi indivizibilitatea drepturilor omului*. [...] *Dreptul la mijloace de viaţă sustenabile, dreptul şi capacitatea de a participa în societate şi de a produce schimbări pozitive în vieţile oamenilor constituie nevoi umane primare şi drepturi ce pot fi recunoscute. OI consideră că pacea şi reducerea substanţială a armelor sunt condiţii esenţiale pentru dezvoltare şi că inegalităţile pot fi semnificativ reduse între statele bogate şi sărace, între naţiuni, în genere* (*Oxfam International INGO Accountability Report*, 2008, pp. 3-4).

Structura instituțională a organizației

În ceea ce priveşte structura instituţională, Oxfam nu se deosebeşte de celelalte organizaţii nonguvernamentale. **Consiliul**, instituţia decizională a Oxfam International, contrar consiliilor organizaţiilor guvernamentale, prevede în compoziţia sa membri cu drept de vot (Voting Trustees) şi membri lipsiţi de capacitate electivă (Non-Voting Trustees), numiţi de fiecare filială. Printre funcţiile enunţate în Constituţie se numără reprezentarea organizaţiei, formularea politicilor şi a programelor organizaţiei, adoptarea Codului de Conduită şi a Normelor de Procedură necesare respectării prevederilor Constituţiei, stabilirea bugetului, supervizarea Directorului Executiv, organizarea a cel puţin unei reuniuni anuale a tuturor membrilor Consiliului şi a unei întâlniri generale anuale Oxfam pe agenda căreia se

află redactarea raportului anual, fixarea auditorilor financiari, datele alegerilor președintelui, vicepreședintelui și a Trezorierului (art. 8, Constituția OI). Același document prevede și un articol dedicat atribuțiilor Consiliului: *a) stabilirea subcomitetelor Consiliului* [...] *după cum acesta consideră de cuviință, definirea termenilor de referință, examinarea rapoartelor, a recomandărilor și autorizarea oricăror acțiuni viitoare; b) organizarea întâlnirilor extraordinare ale Consiliului așa cum este prevăzut în regulile de procedură; c)* [...] *adoptarea rezoluțiilor fără ca membrii cu drept de vot să fie fizic prezenți, așa cum e prevăzut în regulile de procedură și, referitor la rezoluție, votarea acesteia de către cel puțin jumătate dintre membrii cu drept de vot; d) numirea Directorului Executiv al organizației, fixarea remunerației sale și concedierea sa; e) verificarea conturilor și a înregistrărilor oricărei filiale și a instituțiilor subsidiare, realizarea de copii și extrase considerate necesare și cererea de informații filialelor în măsura în care sunt necesare pentru funcționarea efectivă a organizației sau a Consiliului; f) delegarea către Președinția Consiliului* [...] *a puterii de a reprezenta organizația în orice proceduri legale, acorduri sau alte legături oficiale* (art. 9, Constituția OI).

Din punct de vedere procedural, deciziile în cadrul Consiliului (a cărui structură este perpetuată la nivel micro, la nivelul filialelor) sunt luate pe baza consensului (art. 10.c, Constituția OI), potrivit principiului „un reprezentant, un vot" (art. 10.b, Constituția OI). Cu toate acestea, există situații ce necesită unanimitatea, de pildă, modificarea Constituției sau a Codului de Conduită, protejarea numelui „Oxfam", admiterea sau respingerea unei filiale, modificarea nivelului de cheltuieli ale unei filiale în raport cu organizația (art. 10.e, Constituția OI). De asemenea, validitatea deciziilor rezidă în respectarea cvorumului de 50% din membrii cu drept de vot (art. 15, Constituția OI). Toate întâlnirile în cadrul cărora sunt luate deciziile Consiliului se desfășoară sub președinția Consiliului, mai precis a lui K. Johnston din Noua Zeelandă.

În dependență totală față de Consiliu, **directorul executiv** (funcție îndeplinită de Jeremy Hobbs din Australia) veghează la punerea adecvată în practică a deciziilor, asigurând managementul organizației (art. 13, Constituția OI). În ceea ce privește atribuțiile sale financiare, la finele fiecărui an

are obligaţia de a prezenta un bilanţ al veniturilor şi cheltuielilor (art. 14, Constituţia OI). Deşi Constituţia nu stipulează cum anume este numită o persoană în această funcţie, din art. 18.c se poate deduce (cel puţin faptul) că provine din rândul reprezentanţilor fără drept de vot ai filialelor. [...] *Un membru al Consiliului îşi va încheia mandatul* [...] *dacă un membru fără drept de vot va înceta să fie şef executiv (sau director executiv) al unei filiale* (art. 18.c, Constituţia OI).

Filialele sau membrii afiliaţi ai Oxfam sunt considerate cele ce subscriu obiectivelor organizaţiei (art. 3.b, Constituţia OI), fie purtând numele Oxfam, alături de cel al statului în care îşi desfăşoară activitatea (Oxfam America, Oxfam Belgia, Oxfam Canada, Oxfam Hong Kong, Oxfam Québec, Oxfam Marea Britanie), fie având un nume diferit căruia i se adaugă cuvântul „Oxfam": Ajutorul Comunitar Extern Oxfam (Community Aid Abroad), devenit în 2005 Oxfam Australia, şi Organizaţia Olandeză pentru Ajutor Internaţional, Novib (Nederlandse Organisatie voor Internationale Ontwikkelingssamenwerking), al cărei nume s-a transformat, în 2006, în Oxfam Novib (art. 6.1,2, Constituţia OI). Participarea acestora în forul decizional al organizaţiei se realizează prin intermediul reprezentanţilor, aleşi din rândul consiliilor fiecărei filiale.

Cu toate că are un for propriu decizional (ce imită structura Consiliului Oxfam International), o filială nu posedă libertate totală în raport cu Oxfam International sau cu celelalte filiale. Analizând Codul de conduită (2003), se poate lesne observa importanţa folosirii numelui „Oxfam" în orice acţiune întreprinsă (art. 1, Code of Conduct), dar şi necesitatea de a recunoaşte „suveranitatea" filialelor spre a evita orice formă de rivalitate ce ar afecta coeziunea organizaţiei ca un tot unitar (art. 2, Code of Conduct). În egală măsură, orice filială trebuie să dovedească independenţă financiară faţă de instituţiile politice şi grad ridicat de legitimitate faţă de populaţia teritoriului în care îşi desfăşoară activitatea (art. 3.h, Code of Conduct). Totuşi, legătura dintre filiale şi Oxfam International este înlesnită de Secretariatul Internaţional, cu sediul la Londra, instituţie ce colaborează şi cu birourile de reprezentare juridică din Brazilia, New York, Geneva, Bruxelles şi Washington.

Acțiunile organizației. Consecințe teoretice și practice

Acțiunile întreprinse de Oxfam International în întreaga lume sunt structurate sub forma campaniilor din sfera a cinci domenii : agricultură, schimbări climaterice, conflicte și situații de urgență, sănătate și educație, comerț. Potrivit planului strategic elaborat în 2007 pentru o perioadă de cinci ani, Oxfam International își propune să sensibilizeze actorii politici, economici, opinia publică asupra necesității creării unei economii echitabile, reducerii impactului schimbărilor climaterice, respectării drepturilor civile și politice și recunoașterii drepturilor sociale, acordării în situațiile necesare a protecției umanitare, prevenirii conflictelor, a discriminărilor de gen etc. (*Demanding Justice. Strategic Plan 2007-2012*, 2007).

Organizația susține cu fermitate faptul că agricultura echitabilă și ecologică poate constitui bazele dezvoltării unui stat precum Etiopia. Industria boabelor de cafea reprezintă una dintre șansele de progres economic și social pe care aceasta le are (*Ethiopia : Coffee Growers Earn a Better Price, Protect the Environment*, 2010). În ceea ce privește schimbările climaterice, Oxfam atrage atenția asupra vulnerabilității statelor sărace în fața fenomenelor naturale extreme și încearcă să ofere soluții, astfel încât ceea ce este o povară să fie transformat în avantaj pentru acestea. De pildă, inundarea coastei vestice a Pakistanului a constituit mulți ani o problemă majoră pentru populațiile din zonă. În 2008, Oxfam a propus un plan de măsuri de convertire a apei, cu ajutorul unor pompe solare, astfel încât aceasta să fie folosită în sistemele de irigații (*Climate Change Adaptation in Practice Community-based Adaptation and Advocacy in Coastal Pakistan*, 2009). În plus, criza hranei din Nigeria, Guatemala, Ciad, Mali, Somalia acutizează tensiunile din rândul populațiilor, perpetuând astfel situația lor economică precară. În domeniul conflictelor și al situațiilor de urgență, Oxfam International trage semnale de alarmă referitor la necesitatea creării unui cadru legal internațional al comerțului cu arme. Deși recunoaște inițiativa ONU (2006), aceasta rămâne nesemnificativă atât timp cât nu se concretizează, iar numărul celor ce mor

în urma unor confruntări armate rămâne ridicat – două mii de persoane zilnic (*Dying for Action : Why We Need an Arms Trade Treaty*, 2009).

De asemenea, în domeniul comerţului, Oxfam se transformă, din nou, în purtătorul de cuvânt al statelor în curs de dezvoltare, arătând în ce măsură preţul scăzut al bumbacului menţine nivelul de sărăcie al locuitorilor din Burkina Faso (*Burkina Faso : Cotton Story*, 2010). Nici Chile nu asigură condiţii de trai femeilor care lucrează în agricultură (culegătoare de fructe) şi care trebuie să muncească şaizeci de ore pe săptămână pe baza unor contracte temporare. Dat fiind faptul că preţul ridicat al fructelor exportate nu se reflectă în salariile lucrătoarelor, organizaţia condamnă exploatarea acestora în detrimentul îmbogăţirii companiilor multinaţionale (*Chilean Fruit-Picking Workers' Story*, 2010).

Cel mai recent raport al organizaţiei aduce în atenţie 771,75 de milioane de dolari, direcţionaţi către diversele misiuni întreprinse pe glob. Faptul că în Asia s-au cheltuit 28,22% din bugetul total, iar în Africa 36,74% din venitul său (*Oxfam International. Annual Report 2008-2009*, p. 17) demonstrează precaritatea vieţii populaţiilor ce trăiesc pe cele două continente. Nu e neglijabil nici faptul că, faţă de anii anteriori, bugetul organizaţiei provenind din donaţii şi din alte activităţi de strângere de fonduri a crescut vertiginos. În acest sens, sunt evidenţiate trei situaţii plauzibile : fie oamenii sunt mai sensibili la suferinţa altora, fie magazinele Oxfam au un plan eficient de marketing, fie ambele variante. Cert este că dacă în anii 2005--2006 venitul a rămas relativ constant de 2.657.000 de lire, respectiv 2.552.000 de lire, în 2007 acesta aproape s-a dublat (4.078.000 de lire) (*Oxfam International INGO Accountability Report*, 2008, p. 8).

Deşi temeiurile ce stau la baza tuturor acţiunilor Oxfam International şi a organizaţiilor funcţionând sub numele său sunt lăudabile prin puternica încărcătură umanitară, în egală măsură, pot fi criticate din cel puţin două puncte de vedere : cel al eligibilităţii şi al perenităţii. Aşadar, de ce trebuie ajutată o populaţie şi nu alta? În al doilea rând, cât de semnificativ este ajutorul dacă durata sa este extrem de limitată? Răspunsul la cele două întrebări constituie punctele nevralgice ale Oxfam şi ale tuturor organizaţiilor, fundaţiilor, asociaţiilor ce au ca principală sferă de activitate acordarea ajutoarelor umanitare.

Actul umanitar presupune activarea sensibilității și solidarității față de suferința celorlalți, egali sub aspectul drepturilor, dar inegali sub aspectul conjuncturii politice, economice, geografico-climaterice. Altfel spus, francezii, englezii, americanii, japonezii etc. acționează umanitar în zonele defavorizate ale globului pentru a ajuta populațiile ale căror probleme nu depind de voința lor. În momentul în care Oxfam întreprinde o acțiune, aceasta este rezultatul unei decizii și, implicit, al unei alegeri - decizia de a interveni sau nu ca rezultat al ierarhiei suferinței. De ce devine, sub acest aspect, sărăcia din Zimbabwe mai puțin importantă decât sărăcia din Somalia?

A doua critică a activismului umanitar se referă la perenitatea acestuia. Ajutorul de care are nevoie o populație nu-și poate îndeplini rolul dacă limitele sale temporale sunt reduse. În plus, ajutorul, în asemenea situații, nu rezolvă probleme, ci disipează gravitatea situației. A trimite un camion de medicamente în Nigeria nu rezolvă problema morții infantile. Din păcate, nici reversul situației nu pare să constituie o soluție fiabilă. Din anii '90 și până în prezent, Somalia apare drept una dintre țările cele mai „curtate" sub aspect umanitar. În ciuda acestui fapt, situația somalezilor este invers proporțională cu gradul de dependență de ajutoare.

În ciuda discursului oficial ce proclamă independența politică sau economică, Oxfam nu a fost ocolit de acuzații. Apropierea nefirească dintre Oxfam Marea Britanie și premierul Tony Blair (Quarmby, 2005), de exemplu, a știrbit din impactul pe care trebuia să îl aibă mișcarea „A face sărăcia de domeniul istoriei" (Make Poverty History). Nici Oxfam Belgia nu a menținut distanța de scandalurile politice. În 2003, a publicat un afiș menit să tranșeze opinia organizației despre conflictul israelo-palestinian: „Fructele israeliene au un gust amar" (*Oxfam Belgium Produces Political Poster*, 2003). Mai mult, nici acuzațiile referitoare la practicile sale economice nu îi sunt străine. Faptul că anticariatele Oxfam din Marea Britanie se află pe locul al treilea în topul celor mai profitabile librării din spațiul englez (Gallagher, 2010) pune sub semnul întrebării dimensiunea strict umanitară a existenței lor și le transformă în actori economici asemănători corporațiilor blamate de însăși organizația în cauză.

A avea însă curajul de a critica gradul ridicat al inegalității din lume și a arăta faptul că eliminarea tratamentului discriminatoriu față de o categorie

sexuală, rasială, lingvistică, socială nu constituie doar o datorie morală, ci şi şansele veritabile ale unei dezvoltări economice şi politice sustenabile (Green, 2008) constituie prilejul cu care Oxfam îşi asumă rolul de „sursă oficială" (Timms, 2005, p. 131). Altfel spus, Oxfam nu mai reprezintă doar o voce, ci „acea" voce legitimată să se exprime. Alături de alte organizaţii umanitare, Oxfam se evidenţiază, aşadar, ca un actor internaţional mult mai eficient şi mai puţin corupt decât guvernele naţionale (Pogge, 1994, p. 202), cel puţin prin presiunile pe care le-a creat asupra politicilor Băncii Mondiale de a iniţia programe de reducere a sărăciei în ţările puternic îndatorate (Anderson, 2007, p. 123).

Bibliografie

Anderson, J. 2007. „Toward Global Equity? Internalisation, Oxfam and the World Bank". In *NGOs as Advocates for Development in a Globalising World*, B. Rugendyke (ed.), 69-124. Oxon: Routledge.

Gallagher, V. 2010. „Indie Booksellers Concerned by Latest Oxfam Bookshop". *TheBookseller.com*, 10 februarie. http://www.thebookseller.com/news/112185-indie-booksellers-concerned-by-latest-oxfam-bookshop.html.

Green, D. 2008. *From Poverty to Power. How Active Citizens and Effective States Can Change the World*. Oxford: Oxfam International.

Pogge, T.W. 1994. „An Egalitarian Law of Peoples". *Philosophy and Public Affairs* 23(3): 195-224.

Quarmby, K. 2005. „Why Oxfam is Failing Africa". *NewStateman*, 30 mai. http://www.newstatesman.com/200505300004.

Timms, D. 2005. „The World Development Movement: Access and Representation of Globalization Activism in the Mainstream Press". In *Global Activism, Global Media*, W. de Jong, M. Shaw, N. Matters (eds.), 125-32. Sidmouth: Pluto Press.

*** 2003. „Oxfam Belgium Produces Political Poster". *NGO Monitor Digest* 1(9), 24 iunie. http://www.ngo-monitor.org/article/oxfam_belgium_produces_political_poster.

*** 2003. *Stichting Oxfam International. Code of Conduct*. http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oi_code_of_conduct_2003_0.pdf.

*** 2005. *Stichting Oxfam International Constitution*. http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/constitution_0.pdf.

*** 2007. *Demanding Justice. Strategic Plan 2007-2012*. http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oi_strategic_plan_2007_0.pdf.

*** 2008. *Oxfam International INGO Accountability Report 2008*. http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oxfam-international-INGO-accountability-report-2008.pdf.

*** 2009. *Climate Change Adaptation in Practice Community-based Adaptation and Advocacy in Coastal Pakistan*. http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/pakistan-climate-adaptation.pdf.

*** 2009. *Dying for Action: Why We Need an Arms Trade Treaty*. http://www.oxfam.org/en/video/2009/dying-for-action-why-we-need-arms-trade-treaty.

*** 2010. *A History of Oxfam*. http://www.oxfam.org.uk/oxfam_in_action/history/.

*** 2010. *Burkina Faso: Cotton Story*. http://www.oxfam.org/en/campaigns/trade/real_lives/burkina_faso.

*** 2010. *Chilean Fruit-Picking Workers' Story*. http://www.oxfam.org/en/campaigns/trade/real_lives/chile.

*** 2010. *Ethiopia: Coffee Growers Earn a Better Price, Protect the Environment*. http://www.oxfam.org/en/development/ethiopia/coffee-growers-earn-better-price-protect-environment.

Epilog

Organizațiile internaționale şi democrația cosmopolită

Deconstruind globalizarea

Încă de când logica neoliberală şi-a demonstrat superioritatea, la începutul anilor '90, odată cu prăbuşirea zidului Berlinului şi a bipolarităţii politico-ideologice şi economice, comunitatea academică internaţională a conştientizat că realitatea, cu multiplele ei feţe, nu mai poate fi înţeleasă în afara impactului globalizării. Deşi fenomenul s-a dezvăluit cu maximă intensitate abia în această perioadă, istoria sa îndeajuns de disputată se întinde de-a lungul a numeroase secole. În funcţie de criteriile de definire a globalizării, poate fi stabilită cu aproximaţie vechimea sau noutatea acesteia. Dacă globalizarea semnifică „un set multidimensional de procese sociale ce creează, multiplică, extind şi intensifică interdependenţele şi schimburile sociale de pretutindeni, încurajând oamenii să conştientizeze din ce în ce mai acut aprofundarea conexiunilor între evenimentele de pe plan local şi cele de la distanţă", atunci forme incipiente ale globalizării s-au manifestat încă din preistorie, acum 12.000 de ani, când au avut loc primele migraţii însemnate în America de Sud, apoi China, Nordul Africii, Nord-Vestul Indiei etc. (Steger, 2003, pp. 13-36). Pe de altă parte, dacă globalizarea implică „răspândirea suprateritorialităţii", atunci secolul al XVI-lea aduce în atenţie primele scrieri literare sau filosofice cu caracter global, noua paradigmă fiind continuată, două secole mai târziu, de explozia industrială şi de mijloacele globale de comunicare (telegraful, telefonul, radio) (Scholte, 2000, pp. 62-67).

Interdependența și transgresiunea granițelor între diverse niveluri – local, regional, național, internațional, global - aduc față în față actori din diverse teritorii, cu capacități și structuri diferite, având în comun cel puțin faptul că aparțin aceleași lumi. Globalizarea determină ca, prin „internaționalizare" (o serie de procese de cooperare și integrare între state) și „transnaționalizare" (o serie de structuri și procese ce au loc dincolo de granițele statelor), toate elementele de factură politică, economică, socială, culturală să fie astăzi mai prezente decât oricând în viața oamenilor (Cerny *et al.*, 2005, pp. 1-30). A înțelege, totuși, complexitatea unui fenomen de o asemenea anvergură presupune cuprinderea, în ansamblu, a tuturor implicațiilor politice, economice, culturale, religioase, de mediu și ideologice. La fel de vastă precum fenomenul pentru care își demonstrează interesul, literatura de specialitate își dovedește, cu toate acestea, limitele, căci rareori reușește să releve, într-o manieră unitară, toate dimensiunile globalizării. Mai mult, autorii interesați de problemele globalizării se comportă aidoma celor șase orbi din parabola hindusă care, dorind să construiască o reprezentare completă și fidelă a elefantului, sfârșesc prin dispute, deoarece fiecare analizase doar o anumită parte anatomică a animalului (Steger, 2003, pp. 14-15).

Astfel, globalizarea a fost deseori asociată americanizării, din cauză că produse, valori ale culturii americane (Coca-Cola, Barbie, McDonalds etc.) au ajuns, prin intermediul rețelelor comerciale, în viața oamenilor de pe întregul glob. Totuși, fețele globalizării sunt multiple, aceasta nesemnificând doar americanizare sau schimb necontrolabil de informații, de idei între diferiți agenți aflați deseori la distanță. Globalizarea presupune, printre altele, și „globalizarea localului" ca revoluție culturală prin intermediul căreia valorile, cutumele unei comunități izolate ajung să fie cunoscute în întreaga lume și împărtășite celorlalți. În consecință, comunitățile ce cuprind, de pildă, membri ai unei minorități naționale de pe teritoriul unui stat, al unei regiuni, se regăsesc prin intermediul canalelor de informare, stabilindu-se astfel coeziunea pe care cu dificultate ar fi realizat-o cu cel puțin un secol în urmă (Friedman, 2006, pp. 477-488).

Fenomenul migrației în noile condiții ale globalizării a determinat ca un flux mare de persoane să-și schimbe periodic locul de viață. Acest proces

se explică, printre altele, prin accelerarea democratizării statelor lumii, care nu-și mai obligă cetățenii să rămână în interiorul granițelor (așa cum procedează, de regulă, regimurile totalitare sau autoritare). Impactul imigranților în țara-gazdă devine sesizabil nu doar prin numărul persoanelor nou-venite, dar și prin capacitatea acestora de a-și face auzită vocea din punct de vedere politic, devenind, astfel, actori semnificativi în viața publică (Koslowski, 2005, pp. 5-9).

Scena internațională contemporană, atât de complexă și de schimbătoare, se dovedește a fi „fragmegrată"*, în plin proces integrat de fragmentare, cuprinsă într-o singură lume a diferențelor și contradicțiilor (Rosenau, 2006, p. 14). Viitorul politic pare a fi profilat într-o succesiune continuă de momente, unele în spiritul pluralității și democrației, altele în al haosului și tiraniei. Faptul că istoria recentă a cunoscut manifestări tot mai severe ale terorismului (New York – 2001, Madrid – 2004, Londra – 2005), și, pe de altă parte, faptul că, prin intermediul organizațiilor internaționale nonguvernamentale și guvernamentale, al rețelelor de socializare virtuală, interesele oamenilor se dovedesc la fel de importante ca și cele ale statelor, relevă dificultatea etichetării globalizării ca exclusiv favorabilă sau nefavorabilă civilizației umane. „Feței negre a globalizării", cea a lipsei de securitate și a incapacității de a preveni pericolele internaționale (Bauer, Raufer, 2009) îi poate fi contrapus răspunsul lui J. Stiglitz, potrivit căruia nu globalizarea în sine, ca „flux internațional de idei și cunoaștere, împărtășirea culturilor, societatea civilă globală și mișcarea globală de mediu" (Stiglitz, 2007, p. 4) trebuie condamnată, ci modul în care aceasta este gestionată. De fapt, autorul american reprezintă una dintre vocile optimiste ce afirmă faptul că, instrumentată corect, globalizarea poate aduce multe beneficii omenirii.

În procesul de analiză a globalizării survine, la un moment dat, convingerea că istoria umanității se dezvăluie asemenea unor trepte finite ca număr ce tocmai au fost epuizate în urma ascensiunii. Potrivit autorului ce împărtășește această viziune, R. Langhorne, „globalizarea constituie ultimul

---

* Termenul „fragmegrare" (engl. *fragmegration*) este un compus (prin contopire) al cuvintelor „fragmentare" (*fragmentation*) și „integrare" (*integration*). Acesta încearcă să surprindă dinamica contradictorie a proceselor de fragmentare și multiplicare, pe de o parte, integrare și ordonare, pe de altă parte.

stadiu dintr-o lungă acumulare de avans tehnologic ce a dăruit ființelor umane abilitatea de a-și purta afacerile peste tot în lume fără a ține cont de naționalitate, autoritate guvernamentală, timpul zilei sau mediul fizic" (Langhorne, 2001, p. 2). În replică, o asemenea perspectivă, de altfel lipsită de singularitate, a fost prompt catalogată drept „imperialistă", în sensul în care imperiul nu constituie o metaforă, ci un concept. Mai exact, lipsa frontierelor, impunerea totală a regulilor sistemului ce trebuie să „civilizeze" întreaga omenire conferă globalizării o logică dominantă și periculoasă de tip „imperiu" (Hardt, Negri, 2002, pp. 116-119).

Cu toate că preia unele elemente regăsibile în etapele anterioare, cea din urmă treaptă parcursă de istoria umanității posedă elemente caracteristice exclusiv sie înseși. Altfel spus, deși globalizarea, în sine, nu reprezintă un fenomen necunoscut până în acest secol, amploarea și densitatea rețelelor actuale, impactul său decizional, instituțional, distributiv și structural (Held *et al.*, 2002, pp. 70-73) ne determină să constatăm unicitatea proceselor și mecanismelor sale specifice. Consecințele globalizării nu se resimt doar la nivel empiric, în viața actorilor participanți pe scena internațională, de la state, continuând cu organizații internaționale, corporații, mișcări sociale, indivizi. În mod evident, acest fenomen a antrenat schimbări semnificative inclusiv la nivelul teoriei sociale și politice. „Concept, idee-cheie prin care poate fi înțeleasă tranziția societății umane către al treilea mileniu" (Waters, 2001, p. 1), globalizarea continuă să se afle în centrul preocupărilor academice deoarece a instituit deja o nouă paradigmă irefutabilă de interpretare a faptelor sociale și politice. Din acest moment, polemicile autorilor preocupați de surprinderea cât mai exhaustivă a complexității fenomenelor globalizării se dezvoltă nu doar în jurul faptelor empirice, ci și la nivelul meta-discursului referitor la aceasta. De pildă, J. Rosenberg îi acuză pe teoreticienii și adepții globalizării că dau dovadă de eroare de argumentare, căci în tentația de a explica globalizarea prin schimbările din lume ajung, în cele din urmă, să explice lumea prin globalizare. Astfel, globalizarea, din „*explanandum*" devine „*explanans*", ea nefiind determinată de umea internațională aflată într-o perpetuă mișcare, ci, mai curând, determinând realitățile lumii (Rosenberg, 2002, pp. 92-97).

Printre altele, globalizarea este recunoscută pentru meritele avute în procesele de democratizare internațională, cu atât mai mult cu cât aceasta a cunoscut apogeul atunci când, în Europa Centrală și de Est, America Latină etc., regimurile totalitare sau autoritare au intrat în colaps. Accesul pe piețele globale și „contaminarea" politico-ideologică ar constitui, așadar, premisele tranziției statelor de la regimurile totalitare sau autoritare către cele democratice-liberale. Dacă regulile liberale ale schimburilor globale trebuie respectate pentru ca fiecare actor să-și poată continua jocul, atunci și cei dornici să participe trebuie să-și dovedească apetențele și capacitățile. Mai mult, democrațiile liberale occidentale și principiile liberalismului economic sunt cele ce reglează funcționarea sistemelor globalizării. În ciuda scepticismului unor autori referitor la incapacitatea globalizării de a favoriza exportul/importul democrației (Özsahin, 2010), nu puțini sunt aceia care recunosc veleitățile acestui regim de guvernare dovedite de ultimele decenii (începând cu A. de Tocqueville și continuând cu teoreticienii tranziției democratice). Întrebându-se „Cât de departe poate călători guvernarea liberă?", G. Sartori se dovedește a fi unul dintre avocații ideii caracterului exportabil al democrației, cel puțin din punctul de vedere al elementelor formale. El avertizează, în același timp, asupra necesității „demo-protecției" în fața riscurilor înrăutățirii condițiilor economice sub impactul globalizării (Sartori, 2001, pp. 52-62). Este știut că sfera de acțiune a sistemului politic democratic nu se oprește la granițele statului--națiune. Prin dimensiunea sa politică, globalizarea a determinat apariția polemicilor din ce în ce mai aprinse cu privire la posibilitatea exportării sau translatării democrației în spațiul internațional, transnațional sau global.

Democrația într-o nouă realitate globală. Translație și complementaritate

Pe măsură ce relațiile globale s-au extins și s-au intensificat, ordinea politică a lumii și-a modificat valențele. Noile realități sociopolitice le-au conferit statelor noi preocupări și, în aceleași timp, temeri ce puteau fi înlăturate doar prin intermediul cooperării internaționale. Expresie a voinței

comune de colaborare în sfera menținerii păcii și securității internaționale, a coeziunii economice, politice, sociale, culturale, organizațiile internaționale guvernamentale au ajuns, alături de statele naționale, actori esențiali ai lumii globale. Dominația statelor și-a găsit, astfel, contraponderea prin rolul sporit al organizațiilor, contrapondere resimțită, deseori, de statele naționale ca rivalitate. În plus, nu doar organizațiile guvernamentale, ci și cele nonguvernamentale au început să-și facă auzit glasul, conducând la conturarea unui spațiu public global în care se manifestă societatea civilă globală, de cele mai multe ori, reactivă la deciziile instituțiilor statale. Din acest motiv, manifestarea statelor-națiuni și a organizațiilor internaționale nu a fost interpretată ca o coabitare, ci, mai ales, ca o acerbă competiție în care cele dintâi au toate premisele să piardă. Impunând limite referitoare la condițiile de război și ale înarmării, instituind penalizări pentru crime de război, universalizând drepturile omului și democrația, încercând să pună în valoare normele respectării mediului (Held, 2005), ordinea globală și dreptul internațional încep să prevaleze, în unele privințe în fața unor norme ale dreptului național. Dată fiind explozia fără precedent a convențiilor și tratatelor ce instituie parteneriate politice, economice, sociale, culturale etc. și a organismelor supranaționale ce exercită o influență considerabilă asupra deciziilor naționale, suveranitatea – ca prerogativă esențială a statului național – poate fi asemuită unui magician ce și-a pierdut puterile. Ca reacție la limitele acestuia, devine limpede că idealul de pace și securitate mondială nu poate deveni realitate în contextul în care actorul ce ar avea o asemenea sarcină nu și-ar putea îndeplini misiunea. În plus, atât timp cât regulile liberale ale globalizării prevalează în fața celor naționale, efectul de domino determină aplicarea lor și în plan politic, nu doar în cel economic. Prin urmare, democrația trebuie să depășească sfera statului-națiune și să capete o dimensiune internațională, transnațională, globală și cosmopolită. În acest fel, asistăm la proiectarea unei noi realități internaționale ce nu poate fi interpretată decât printr-un bagaj teoretic și conceptual, adaptabil noilor cerințe empirice și științifice.

Democratizarea internațională survine ca urmare a interacțiunilor spontane, autoreglatoare și a creării unei sfere publice globale, în cadrul căreia se formează opinia publică ce deține funcția de critică și control a autorității

(Habermas, 1997, pp. 105-108). Realitatea secolului XXI ne relevă o „scenă globală nu [...] doar aglomerată, ci în permanență solicitată, marcată de actori neobosiți, stăruitori și competitivi ce luptă să-și atingă scopurile personale, atenți mereu la activitățile concurenților lor" (Rosenau, 2006, p. 100). În plus, rețelele de internet, tehnicile noi de monitorizare și supraveghere, disponibilitatea produsă de noile tehnologii de a socializa rapid, multiplele sfere de autoritate întregesc instrumentele cu ajutorul cărora pot fi constituite bazele democrației la nivel internațional. Prin termenul de „democrație internațională", utilizat de J. Rosenau, nu este desemnată, într-o manieră clară, esența noului tip de democrație, ci este doar indicat traseul pe care le traversează, dincolo de sfera statului-națiune, valorile statului de drept, respectarea drepturilor omului, transparența și responsabilitatea instituțională, manifestarea liberă a societății civile etc. Mai mult, termenul de „internațional" presupune o relație directă între state, deci o dimensiune interguvernamentală a democrației în cadrul organizațiilor guvernamentale. Nici termenul de „supranațional" nu se dovedește satisfăcător, pentru că instituie o relație ierarhică cu statul-națiune, în care cel din urmă se situează într-o poziție inferioară (Archibugi, 1998, p. 216). În consecință, modelul democratic trebuie să fie unul cosmopolit și global în care statul să nu fie eliminat, ci, cel puțin, recunoscut asemenea altor actori internaționali.

Proiect al cărui scop este obținerea unei ordini a lumii prin domnia legii, democrația cosmopolită nu poate fi concepută în absența ideii că însăși democrația reprezintă o călătorie neterminată și de nesfârșit, că ea are un înțeles în contextul său istoric și că are, de asemenea, nevoie de eforturi endogene pentru a funcționa (Archibugi, 1998, pp. 198-201). Pornind de la aceste premise, proiectul democrației cosmopolite își propune globalizarea democrației și democratizarea globalizării (Archibugi, 2004, p. 438), prin instituirea sa la trei niveluri: statal, interstatal și global. Dacă la nivel statal situația democrației prezintă o oarecare consistență și claritate, din momentul în care granițele statului au fost depășite, intervine confuzia. În ce măsură poate fi acceptată și considerată verosimilă democrația cosmopolită? Cui i se adresează aceasta? Care-i sunt reperele?

Democrația se manifestă simultan, în interiorul statelor, între state și la nivel global, asigurând protejarea drepturilor și libertăților tuturor indivizilor, indiferent de teritoriul statului în care trăiesc. Nevoia democrației cosmopolite devine cu atât mai stringentă cu cât secolul XX a arătat lumii că statul poate comite cele mai grave abuzuri împotriva propriilor populații, deși el ar trebui să fie garantul respectării drepturilor și libertăților acestora. De aceea, conform adepților democrației cosmopolite, replica la injustițiile comise în interiorul statului-națiune nu poate veni decât din partea societății civile globale (Baker, 2002 ; Frost, 2002 ; Keane, 2003 ; Chandler, 2004 ; Clark, 2008). Compusă, în mare parte, din organizații internaționale (dar și regionale, locale) nonguvernamentale, asociații de diverse profiluri, mișcări sociale etc., lipsită de limite teritoriale și dotată cu o relativă autonomie, societatea civilă globală creează presiuni, militează în numele unor valori general recunoscute precum democrația, drepturile și libertățile umane, lupta împotriva injustiției, promovarea păcii. Drept urmare, esența sa denotă un model participativ al democrației, cu veleități superioare celui reprezentativ specific statului-națiune (Kaldor, 2003, pp. 583-593 ; Albrow, Anheier, 2006).

Autorii ce sprijină ideea democrației cosmopolite, universalizarea valorilor și normelor democratice au dus mai departe eforturile teoreticienilor democrației clasice. Reacțiile unora dintre aceștia nu au întârziat să apară, ei înțelegând că demersul cosmopolit dorește să translateze democrația, din punctul de vedere al practicilor și al instituțiilor, dincolo de spațiul statelor-națiuni. Critica lui M. Doyle se concentrează asupra argumentului că guvernarea de tip mondial nu ar putea niciodată să reprezinte echitabil toată populația lumii, astfel încât regulile sale de funcționare ar duce către un model ce, cu siguranță, nu ar putea fi democratic (Doyle, 1983). În egală măsură, R. Dahl, ca și N. Bobbio, își manifestă scepticismul cu privire la posibilitatea transmutării democrației în afara statului-națiune (Bobbio, 1995 ; Dahl, 1999).

Susținătorii democrației cosmopolite consideră acest nou model de guvernare ca întruchipând șansele eliminării ideilor și mișcărilor naționaliste. Din momentul în care un stat al lumii ar constitui un proiect inviabil al realității internaționale (Burnell, 2006), revendicările naționaliste

nu ar mai avea nicio rațiune de a se manifesta. Recunoașterea pluralismului și deci a celuilalt, indiferent de apartenența sa la o majoritate sau o minoritate etnică, lingvistică, religioasă etc., începe să se manifeste pregnant, în vreme ce statul-națiune nu își mai reclamă autoritatea absolută. Cu toate acestea, mișcări de tip naționalist vor continua să existe, căci oamenii au nevoie de repere și se simt, încă, atașați unei solidarități sociale naționale (Calhoun, 2007). În egală măsură, atât timp cât statul-națiune își va păstra prerogativele, el îi va recunoaște pe indivizii ce trăiesc pe teritoriul său și vorbesc limba oficială drept cetățeni cu drepturi depline. Ce se întâmplă cu cetățenia în contextul supradimensionării democrației? Visul stoicilor de a deveni cetățeni ai lumii, un proiect eminamente ideatic până în secolul XX, își dovedește caracterul fezabil odată cu afirmarea valențelor democrației cosmopolite. Cetățenia cosmopolită ce însoțește acest nou tip de democrație constituie expresia recunoscută de dreptul internațional prin care se trece de la o morală cosmopolită (pe care toate statele o afișează) la o politică de tip cosmopolit. Practic, toți oamenii sunt recunoscuți drept cetățeni ai lumii indiferent de statul din care provin (Delanty, 2009). O asemenea concepție asupra cetățeniei nu înlocuiește cetățenia națională, ci dimpotrivă, o completează. Unii autori, precum M. Walzer sau B. Parekh, consideră că cetățenia nu poate și nici nu e de dorit să depășească granițele statului deoarece o disipare a centrelor de putere antrenează pasivitate și o pierdere a identității (Walzer, 1994; Parekh, 2003). Totuși, în cetățenia cosmopolită merită investite toate speranțele, căci ea ar oferi o soluție refugiaților (potrivit Înaltului Comisariat al ONU pentru Refugiați, aproximativ treizeci și șase de milioane, în anul 2009), înlăturați din propriile state și, deseori, ignorați de celelalte (Hassner, 1998).

Cu toate că democrația se află în momentul în care tinde să depășească granițele naționale, aceasta nu semnifică, în mod obligatoriu, că statul este declarat perdantul bătăliei cu actorii transnaționali. Dimpotrivă, atât timp cât statele sunt cele ce au făcut cu putință nașterea organizațiilor guvernamentale din dorința de a elimina pericolele globale, devine indiscutabil faptul că acestea nu vor renunța la privilegiile și responsabilitățile asumate timp de mai mult de patru secole. Agenți activi și pasivi ai globalizării, statele continuă să-și manifeste forța internațională (Weiss, 1998; Scholte, 2006),

nu însă fără a recunoaște rolul și meritele organizațiilor internaționale. În acest sens, atât statele, cât și organizațiile internaționale mai au încă destule reforme de suportat până în momentul în care vor coincide cu idealurile democratice. În ceea ce privește statele-națiune, ele pot descoperi calea democrației mult mai ușor decât organizațiile internaționale. Fructuoasa literatură de specialitate în domeniul tranzitologiei a arătat faptul că, ținând cont de anumite elemente (recunoașterea drepturilor și libertăților cetățenești, existența pluripartidismului, a economiei de piață, liberalizarea comerțului etc.), șansele democratizării sunt, astfel, create. Ce este, însă, de făcut în cazul organizațiilor internaționale ale căror existență și experiență în sfera democrației globale sunt, încă, extrem de limitate?

Spre o teorie eco-sistemică a organizațiilor internaționale

A plasa organizațiile internaționale în cadrul democrației cosmopolite presupune, în primul rând, punerea în valoare a unor importante transformări în cercetarea acestora. Este evident că frecventelor acuzații la adresa deficitului democratic al organizațiilor internaționale nu li se poate răspunde doar propunând schimbări la nivelul modului lor de funcționare, ci și șlefuind lentila prin care le observăm și analizăm. În acest context, avansăm un model de analiză a organizațiilor internaționale pe trei paliere: formal-instituțional, sociocultural și eco-sistemic. *De facto*, pornind de la cercetarea unor reforme politico-instituționale ale ONU propuse de diferiți autori, încercăm creionarea unui cadru sociocultural comunitarian al democrației cosmopolite ce ar trebui să ne conducă, prin politica recunoașterii, spre o cultură a recunoașterii. În cele din urmă, vom încerca să demonstrăm că organizațiile internaționale au devenit, în ultimele decenii, actori esențiali ai sferei globale ce nu mai pot fi interpretați prin filtrul teoriilor relațiilor internaționale, al căror reper unic rămân statele. Devine necesară, așadar, o teorie a organizațiilor internaționale explicabilă cu ajutorul instrumentelor eco-sistemismului politic.

Nevoia democratizării Națiunilor Unite a început să fie resimțită încă de la începutul anilor '90, iar reforma organizației nu răspundea doar intuițiilor și imaginației unor teoreticieni, cât, mai ales, unor acute și reale nevoi structurale ale organizației înseși. Asistând la noul val de transformări internaționale, Secretarul General de atunci, Boutros-Ghali, a propus o serie de reforme. În acest sens, Boutros-Ghali a redactat două documente foarte importante, „Agenda pentru pace" (1992) și „Agenda pentru democratizare" (1996), avansând sugestii și soluții revoluționare în raport cu practicile ONU de până atunci. Încă din 1992, înaltul funcționar ONU observase că interesele statelor trebuie coroborate cu interesul față de o lume a păcii și securității, înțelegând ca suveranitatea, dreptul de autodeterminare, independența etatică să nu mai fie folosite drept pretexte în diferite acțiuni militare. Importanța raportului deriva din evidențierea a două mari categorii de actori esențiali în procesele de prevenire a conflictelor, instaurare și menținere a păcii : statele membre și Organizația Națiunilor Unite *per se*. Așadar, nu doar statele trebuiau să-și asume noi responsabilități, ci și organizația, prin instituțiile sale. Consiliul de Securitate își sporea atribuțiile în sfera medierii, arbitrării diferendelor dintre state, dar și a gestionării situațiilor de conflict în vederea instaurării păcii și a reconstrucției postconflict, iar jurisdicția Curții Internaționale de Justiție trebuia recunoscută oficial de către toți membrii organizației. Misiunea organizației nu putea, însă, fi îndeplinită atât timp cât modelul democratic era prezent doar în unele state și nu era translatat și la nivelul relațiilor interstatale. Aceasta semnifica, de fapt, asumarea regulilor democrației chiar în interiorul organizației (Boutros-Ghali, 1992).

Patru ani mai târziu și sub aceeași semnătură, apare un nou document, de data aceasta concentrat asupra democrației și democratizării statelor lumii, scenei internaționale, organizațiilor internaționale guvernamentale și, implicit, Națiunilor Unite. Cu toate că în textul Cartei nu este stipulat cuvântul „democrație", Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948) și Declarația de Garantare a Independenței Țărilor și Popoarelor Coloniale (1960), alături de alte convenții, își propun să umple acest vid conceptual. Datorită caracterului său universal, a celui mai mare număr de membri raportat la oricare altă organizație guvernamentală și a legitimității de care

se bucură, ONU reprezintă singura entitate capabilă să pună în practică proiectul democrației internaționale. Prin acest termen, autorul raportului nu înțelege democrație între națiuni, ci democrație între state suverane reconfigurată de actori precum organizațiile internaționale guvernamentale sau nonguvernamentale, asociațiile civile, personalități, spațiul academic, entități economice etc. Cum trebuie, însă, să se adapteze organizația, ca atare, cerințelor democratice? Răspunsul rezidă în ceea ce este denumit generic, reformă instituțională. Adunarea Generală și Consiliul Economic și Social trebuie supuse reformei, astfel încât cea dintâi să reprezinte interesele națiunilor și nu pe cele ale conducătorilor acestora, iar a doua instituție să poată gestiona fondurile operaționale și programele organizației. În plus, acestea ar deveni contraponderea Consiliului de Securitate îndeajuns de opac, elitist și cu responsabilități superioare celorlalte instituții. De asemenea, prin recunoașterea de către toate statele a Curții Internaționale de Justiție și prin crearea tribunalelor internaționale pentru situații speciale, s-ar produce extinderea jurisdicției internaționale (Boutros-Ghali, 1996). Ceea ce secretarul general ONU denumise „democratizare internațională" punea, de fapt, bazele „democrației globale", căci întreaga reformă instituțională prevedea sporirea caracterului său constrângător asupra statelor și nu doar evidențierea organizației ca arena neutră a acțiunilor membrilor.

Democratizarea spațiului internațional, ca avangardă a democrației cosmopolite, constituie o sarcină dificilă și provocatoare datorită faptului că presupune a) un model nou de guvernare fără existența unui guvern dincolo de sfera națională, b) o distanță considerabilă între cetățean și instituțiile internaționale, c) dificultatea omogenității și consensului decizional și, nu în ultimul rând, d) niveluri diferite de „supuși": statele și cetățenii (Bienen *et al.*, 1998, p. 290). Deși disiparea autorității etatice și, concomitent, insistența statelor de a-și menține poziția fac anevoioasă modelarea democratică a lumii, speranțele democratizării globale converg spre Națiunile Unite, deoarece întruchipează o creație relativ recentă, iar structura sa denotă flexibilitate și noutate instituțională (Held, 2001) în raport cu ceea ce au cunoscut până acum statele. Ideile și proiectele sugerate de fostul secretar general al organizației au fost, ulterior, continuate, revizuite și

dezbătute din punctul de vedere al fezabilității, dar și al momentului în care ar putea deveni realitate.

Deoarece ONU se adresează atât statelor (în calitate de organizație interguvernamentală cu vocație universală), cât și cetățenilor acestora (prin sintagma „Noi, popoarele Națiunilor Unite [...]" cu care se deschide Carta ONU), reformele sale trebuie să vizeze ambele tipuri de actori. În ceea ce privește statele, reprezentarea lor ar fi mai corectă în absența dreptului de veto din cadrul Consiliului de Securitate, dar și printr-un control interinstituțional mai eficient. Cetățenii statelor, pe de altă parte, și-ar putea exprima voința în mod democratic dacă ar fi instituită o a doua adunare, pe lângă cea generală, în care numărul membrilor să fie direct proporțional cu numărul locuitorilor statelor și în condițiile modificării sistemului de vot, de asemenea, în funcție de populația unui stat. Astfel, vechiul principiu „un stat, un vot" ar fi înlocuit de „o persoană, un vot" (Bienen *et al.*, 1998, pp. 293-299). Privitor la sporirea numărului camerelor forului legislativ al ONU, un alt autor imaginează trei corpuri cu reprezentare și componență diferită: Adunarea Generală, Adunarea Popoarelor, ai cărei reprezentanți să fie aleși în mod direct de către populația statelor, și Adunarea Consultativă, compusă din o mie de persoane delegate de către companii transnaționale, asociații, uniuni profesionale și organizații științifice, culturale, religioase (Rosenau, 2006, p. 97). În plus, cetățenii statelor ar fi protejați de abuzul de putere al conducătorilor statelor dacă o instituție juridică, precum Curtea Internațională de Justiție, și-ar extinde prerogativele astfel încât, nu doar statele, ci și indivizii să beneficieze de o judecată echitabilă și corectă (Archibugi *et al.*, 2003).

Multe dintre proiectele de democratizare instituțională a ONU nu fac însă decât să propună modele de reformă ce copiază structurile instituționale statale și nu rezolvă decât parțial problema distanței dintre cetățeni și procedurile de luare a deciziilor la nivel global (Rosenau, 2006; Nootens, 2010). Chiar dacă viitorul Națiunilor Unite nu va arăta asemenea propunerilor autorilor anteriori, aceasta nu semnifică, în mod automat, că structurile organizației nu vor cunoaște modificări rezonând cu provocările politice, economice, culturale, de mediu ale secolului XXI. Așa cum am arătat și în capitolul I dedicat ONU, adaptarea textului Cartei și a instituțiilor

sale la noile realități internaționale este iminentă și esențială pentru viitorul democrației cosmopolite. Dar schimbarea configurației instituționale este o condiție necesară, nu și suficientă. Un proiect al modelării democratice de o asemenea anvergură nu devine realitate doar dintr-o perspectivă unilaterală. Complexitatea peisajului vieții democratice cosmopolite trebuie cuprinsă și înțeleasă și cu alte instrumente decât cele formal-instituționale. Prin urmare, o abordare socioculturală a acesteia, capabilă să explice legătura dintre indivizi și instituțiile globale, cetățenii statelor și cetățenii lumii, ar completa imaginea democrației cosmopolite și ar contribui la rezolvarea problemelor legitimității și plauzibilității sale.

Reformele instituționale ale ONU nu pot dovedi cum ajung cetățenii să se implice în sferele cosmopolite de decizie și omit, deseori, faptul că aceștia nu acționează ca actori individuali, ci sunt reuniți în comunități (Nootens, 2010). Dincolo de funcția de liant social și cultural a acestor comunități, se evidențiază cea de mediere între membrii săi și nivelul global de decizie și participare. Dacă, la nivel teoretic, democrația cosmopolită poate fi suspectată de faptul că presupune universalizarea drepturilor omului, valorilor democratice, dar și a măsurilor și instrumentelor utilizate, în practică, tocmai această universalizare lipsește. Din perspectiva statelor, națiunile sunt „comunități imaginate", compuse, la rândul lor, din alte comunități mai mici. În plan internațional, lumea comunităților se dovedește a fi asemenea unui ciorchine de struguri, cu boabe mai mici sau mai mari, mai crude sau mai pârguite. Democrația cosmopolită nu se referă la suprateritorializarea democrației și eliminarea diferențelor locale, statale, regionale, ci la realocarea locurilor (orașe, arii metropolitane, conurbații, megapolisuri) și fluxurilor (oameni, mărfuri, informații, idei), astfel încât „spațiul locurilor" să poată construi „comunități imaginate", iar „spațiul fluxurilor" să descrie o comunitate de destin (Taylor, 2002, pp. 236-240). Datorită caracterului său local, statal, regional și, simultan, global, democrația cosmopolită implică manifestarea principiilor comunitariene potrivit cărora legăturile socioculturale dintre indivizi, în cadrul unei comunități date, îi transformă pe aceștia în ființe morale (Bienen *et al.*, 1998, p. 301). Valorile și normele depind, de regulă, de natura comunității, evidențiindu-se ca diferite față de cele ale altor comunități. Nici în interiorul aceluiași

stat-națiune nu se poate vorbi de o omogenitate perfectă a întregii populații, astfel încât să avem de-a face cu o singură comunitate. Cu atât mai puțin ar fi sesizabilă omogenitatea spațiului global, chiar dacă ar fi guvernată de principiile și practicile democrației.

Drepturile statelor reprezintă, întru totul, voința și drepturilor cetățenilor ca expresie colectivă, în acord cu universul lor moral. În urma contractului social ce se stabilește între aceștia, nu sunt apărate doar drepturile și libertățile individuale, ci și viața lor în comun, libertatea comunității create, integritatea morală a acesteia (Walzer, 2006, pp. 129-131). *In extenso*, comunitatea cosmopolită depășește cadrul realismului internațional în care contează, cu precădere, voința statelor. Ea este, în fapt, sinteza dorințelor și intereselor cetățenilor, statelor, regiunilor, organizațiilor internaționale guvernamentale și nonguvernamentale, precum și ale altor comunități și organizații economice, financiare, comerciale, culturale, umanitare etc.

Înțelese drept „forme ale practicilor sociale comune, tradițiilor culturale și înțelegerilor sociale împărtășite" (Kymlicka, 2002, p. 209), comunitățile își protejează membrii și îi reprezintă în raport cu celelalte comunități. Statele democratice liberale sunt responsabile să-și recunoască cetățenii proprii și, în egală măsură, comunitățile prin care aceștia își înțeleg existența. În interiorul comunităților de o asemenea factură, ca și în relațiile dintre comunități, se manifestă, în permanență, o tensiune între identitate și recunoaștere. În conturarea identității, orice comunitate, implicit orice membru al său îi recunoaște sau nu pe ceilalți și, la rândul său, este sau nu recunoscută de ceilalți. Comunitatea devine, așadar, scena pe care ar evolua pluralismul, diversitatea, reunirea individualităților și specificității membrilor. Spiritul democratic al toleranței și al încurajării diversității are de suferit în momentul în care părăsește nivelul teoretic și se îndreptă către cel empiric. În realitate, „tirania majorității", lipsa participării în procesul decizional din partea minorităților etnice, lingvistice, rasiale, de gen etc., dificultățile stabilirii dialogului între membrii comunității și între comunități fac necesară „politica recunoașterii" care să evidențieze, în primul rând, elementele de unicitate, particularitate, autenticitate și abia apoi caracterul uman universal al demnității. Astfel, „importanța recunoașterii este admisă într-o formă sau alta ; în plan intim, suntem toți conștienți de modul în care

identitatea poate fi formată sau malformată în urma contactului cu alți actori semnificativi. În plan social, avem o continuă politică de recunoaștere egală. Ambele planuri au fost conturate de un stringent ideal de autenticitate, iar recunoașterea joacă un rol esențial în cultura ce a crescut în jurul acestui ideal" (Taylor, 1994, p. 36). Din păcate, însă, politica recunoașterii își demonstrează slăbiciunile, atât timp cât nu este însoțită de o veritabilă cultură a recunoașterii (Carpinschi, 2008, pp. 117-138).

Multidimensional și emancipator, conceptul de *cultură a recunoașterii* desemnează, dintr-o perspectivă psihosociologică, configurația comportamentelor și conduitelor recognitive, învățate, împărtășite și transmise către membrii unei societăți. Sociologic vorbind, cultura reunește valori, norme și bunuri caracteristice unui anumit grup social. Cu alte cuvinte, societatea prin ansamblul elaboratelor sale este mediul propice coagulării unei culturi a recunoașterii. Dar cultura recunoașterii nu este doar comportament psihosocial, ci și o realitate nesubstanțială, supraorganică, simbolică, creatoare de structuri, semnificații și modele pentru gândire și acțiune. Observăm, aici, întrepătrunderea planurilor și sensurilor pe care le vom denumi: psihoeducațional, etnosociologic, istorico-axiologic. Procesul psihoeducațional dă măsura instruirii și socializării individului, planul etnosociologic surprinde legăturile indestructibile dintre cultură și grupul social, iar cel istorico-axiologic, cultura ca sinteză a valorilor și factor istoric. Se pot desluși, astfel, articulațiile logico-istorice ale unei culturi a recunoașterii ce se constituie în spațiul-timp al devenirii pluralismului social și al maturizării colectivităților multiculturale.

Cultură a unei umanități maturizate, cultura recunoașterii adjudecă diversitatea planurilor și sensurilor culturii – filosofic, sociologic, antropologic –, topindu-le într-un concept de sinteză. Astfel, ea reușește să cuprindă cvasitotalitatea elaboratelor colectivităților omenești prin care are loc transformarea conștientă a mediului natural și social, implicit dezvoltarea omului ca ființă umană. Modalitate colectivă de a gândi și simți, cod vital al umanității, cultura devine o cultură a recunoașterii atunci când, prin „jocul" elementelor sale componente – simboluri, rituri, limbaje, norme, tradiții, moravuri, valori – poate comunica la nivel interpersonal și intergrupal în medii sociale, etnice, confesionale, profesionale, generaționale

diferite. Cultura recunoaşterii este, în fond, sistemul de punere-în-formă a diferitelor expresii de viaţă, corelarea necesară a unor conţinuturi existenţiale dinamice şi adesea contradictorii. Cultura recunoaşterii apare, în cele din urmă, ca o sinteză cultural-politică a unei umanităţi maturizate, sinteză ce exprimă capacitatea de (re)conciliere a recunoaşterii într-o lume a provocărilor politice.

Existenţa mai multor moduri de viaţă în care oamenii pot evolua induce ideea că, în pofida posibilităţii ca ele să fie concurente, niciunul să nu fie, de fapt, cel mai bun. Coexistenţa modurilor de viaţă diferite presupune coabitarea într-o diversitate culturală atât de necesară şi firească oamenilor. Pluralismul sociocultural în care compromisul rezonabil ar reprezenta modalitatea de obţinere a coexistenţei paşnice se dovedeşte a fi prima condiţie a regimurilor democratice. Astfel, cultura recunoaşterii şi, în consecinţă, politica recunoaşterii se dovedesc a fi terenul construirii şi consolidării instituţiilor democratice. În plus, dat fiind contextul global contemporan, asemenea idei se pregătesc să transceadă spaţiul naţional. Cu toate că principiile sunt similare, diversitatea actorilor implicaţi în procesul instituirii culturii recunoaşterii, cât şi dimensiunile internaţională, supranaţională, globală şi, în mare, cosmopolită ale relaţiilor interumane şi intercomunitare demonstrează cât de diferită şi complexă este realitatea noului secol. Să fie constituirea comunităţii globale unul dintre răspunsurile la întrebările privind incertitudinile viitorului? Creşterea interacţiunii dintre comunităţi, multi-cetăţenia, dorinţa de a ajunge la consens, necesitatea de a comunica şi de a împărtăşi cu ceilalţi dorinţele, ideile, valorile prin intermediul noilor tehnologii fac posibilă edificarea comunităţii globale în care autoritatea şi ierarhia globală să fie recunoscute prin intermediul instituţiilor deopotrivă globale (Etzioni, 2004, pp. 195-198).

Recunoaşterea comunităţilor şi a membrilor acestora, a diversităţii şi a specificităţii lor nu aduce atingere valorilor democratice, ci, dimpotrivă, le susţine. Liberalismului exacerbat în care competiţia intereselor personale ar prima, comunitarianismul îi oferă un răspuns pe baza căruia lumea poate, într-adevăr, asista la instituirea unei veritabile democraţii cosmopolite. De fapt, cosmopolitizarea democraţiei nu presupune impunerea unui model inadecvat celorlalte spaţii din afara celui european. Dimpotrivă,

acesta constituie expresia justă a unei încercări de recunoaștere unitară a diversității culturilor, exploatând elementele pe care orice comunitate le posedă. Democrația actuală este privită ca produsul gândirii europene, iar Occidentul are destui adversari în lumea islamică ; prin urmare, democrația și valorile sale sunt respinse de islamiști. Ca reacție la o asemenea prejudecată, care se regăsește, de altfel, și în argumentația adversarilor democrației cosmopolite, B. Barber, în lucrarea ce analizează presupusa opoziție dintre Jihad și McWorld, ajunge la concluzia că islamiștii nu se opun democrației, ci modernizării și occidentalizării. Valorile democratice își pierd importanța dacă sunt impuse abuziv lumii islamice și dacă acceptarea specificului celuilalt (individ, grup, stat, regiune etc.) nu devine realitate (Barber, 1996). Doar democrația cosmopolită poate instaura și asigura un climat propice respectării diversității și colaborării actorilor la nivel local, statal, regional, internațional și global.

Organizațiile internaționale nu pot fi corect plasate și înțelese în realitatea politică a secolului XXI decât prin intermediul unor teorii adecvate. Devine evidentă necesitatea ca organizațiile internaționale să comporte reformări din punct de vedere instituțional și sociocultural. În egală măsură însă, devine stringentă și identificarea unor noi instrumente de analiză a unor asemenea actori globali, atât de relevanți în planul lumii cosmopolite. Este nevoie deci de construirea unei teorii a organizațiilor internaționale care să explice și să valorizeze sistemul organizațiilor internaționale, așa cum teoriile relațiilor internaționale nu au reușit pe deplin să o facă.

A reforma instituțional organizațiile presupune o abordare neofuncționalistă a acestora, propunând spre analiză caracterul lor birocratic și implicațiile sale asupra obiectivelor propuse de fiecare organizație în parte. De asemenea, dintr-o altă perspectivă, organizațiile sunt evaluate sub aspectul cooperării și interdependenței dintre statele membre cu alte foruri internaționale. Organizațiile, guvernamentale sau nonguvernamentale, sunt recunoscute drept foruri internaționale, distincte de statele membre ce le compun, care au capacitatea de a modela spațiul internațional. Altfel spus, în urma emergenței acestor noi actori globali, concepte precum suveranitate, democrație etc. își modifică sensurile în raport cu noile realități și exigențe epistemice. A prezenta organizațiile internaționale a identifica

domenii și roluri ale acestora (Barkin, 2006) nu înseamnă, credem noi, a construi o teorie propriu-zisă a organizațiilor internaționale. O teorie politică nu trebuie să se limiteze doar la descrierea unei realități, ci și să furnizeze aparate conceptuale, instrumente metodologice, grile analitice.

Teoriile ar trebui să depășească înregistrarea frecvenței și asocierii fenomenelor, propunând modele explicativ-interpretative. Cu toate acestea, unele analize ale politicii internaționale își probează reducționismul și ineficiența, prin faptul că reduc complexitatea și specificul nivelului internațional la cel național sau subnațional și interpretează comportamentul actorilor internaționali folosind instrumentele cadrelor statal-naționale (Waltz, 1979, pp. 9-60). Astfel, încercând să producă o teorie a organizării internaționale, B. Emadi-Coffin asociază actorilor politici cu rol semnificativ în plan internațional și pe cei economici și corporatiști. Susținând ideea că organizațiile internaționale, grupurile de interese transnaționale și corporațiile multinaționale (agenți politici și economici) devin deopotrivă de relevante în procesul globalizării și al guvernării globale (Emadi-Coffin, 2002), autoarea britanică mărește numărul părților pe care o teorie a organizării internaționale ar trebui să le analizeze în interacțiune. Din păcate însă, un demers de acest gen nu reușește să construiască o teorie *per se*, ci doar să adauge și alte elemente în interiorul unei presupuse teorii a organizării internaționale. Simpla situare a organizațiilor internaționale în interiorul paradigmei clasice a teoriilor relațiilor internaționale nu rezolvă însă problema deficitului de imagine și încredere în organizațiile internaționale. O reală recunoaștere a identității, funcționalității și importanței acestora s-ar produce prin construirea unei teorii specifice dedicate lor, care, în opinia noastră, ar fi o teorie eco-sistemică. Evident, o asemenea teorie, alături de teoriile deja constituite în domeniul relațiilor internaționale, ar completa și nuanța înțelegerea peisajului internațional și global.

Încă din anul 1977, A. Judge a încercat elaborarea unei teorii a eco-sistemului organizațiilor internaționale, arătând că acestea trebuie înțelese într-un ansamblu de rețele dinamice și complexe de informații, concepte, valori, tratate, norme juridice etc. (Judge, 1977; Judge, 1984). Se ajunge, astfel, la o adevărată teorie interorganizațională a spațiului internațional în care organizațiile sunt interpretate în relațiile dintre ele și în raport cu mediul

politic, social, cultural (Ness, Brechim, 1988, pp. 245-273). Demersul nostru, în raport cu aceşti autori, explică şi evaluează nevoia construirii unei teorii a organizaţiilor internaţionale şi introduce o nouă grilă analitică de lucru.

În construirea teoriei eco-sistemice a organizaţiilor internaţionale, pornim de la următoarele postulate :

1. Folosim termenul „teorie" în sensul de formă a cunoaşterii ştiinţifice care mijloceşte reflectarea şi modelarea realităţii - ansamblu sistematic de idei, ipoteze, concepte şi raţionamente care descriu, explică şi interpretează fapte sau evenimente din societate şi viaţa politică.
2. Folosim termenul „eco-sistem" în sensul său originar-etimologic, în care „eco" este acel element prim de compunere savantă cu semnificaţia de „casă", „mediu înconjurător", „ambianţă" (*oikos* - casă). Ne delimităm, aşadar, de sensul bio-ecologic al termenului de „eco-sistem" şi ne apropiem de cel utilizat în ecologia socială şi ecologia politică : studiul relaţiilor umane, respectiv, al celor politice, în context cu mediul natural, social, cultural.
3. Organizaţiile politice internaţionale evoluează, în mod natural, într-un eco-sistem compus din cadrele geopolitice şi biopolitice, contextul istoric, relaţiile internaţionale, ambianţele etno-culturale.
4. O teorie comprehensivă şi autentică a organizaţiilor internaţionale este, naturalmente, eco-sistemică, deoarece respectiva teorie este o proiecţie în plan epistemologic a organizaţiilor internaţionale despre care afirmam anterior că evoluează, în mod natural, într-un eco-sistem. Pentru a răspunde exigenţei eco-sistemice, un demers teoretic privind organizaţiile politice internaţionale trebuie să-şi construiască aparatul conceptual şi grila analitică astfel încât acestea să fie capabile să articuleze coerent dimensiunile juridică şi politică, intrinseci organizaţiilor studiate, şi să echilibreze, în acelaşi timp, conţinutul juridico-politic în raporturile acestuia cu eco-sistemul natural, social, cultural.

Având în vedere aceste postulate, este, într-adevăr, teoria pe care o propunem una eco-sistemică? Grila analitică utilizată în descrierea şi explicarea organizaţiilor internaţionale guvernamentale şi nonguvernamentale -

obiective, principii, structuri, acţiuni – este concepută într-o manieră eco-sistemică, deoarece nu încearcă să indice doar mediul în care au apărut şi evoluat sau ceea ce le defineşte din punct de vedere principial, instituţional etc., ci şi să stabilească relaţii între acestea. Organizaţiile internaţionale sunt înţelese asemenea unor sisteme complexe ce primesc stimuli din partea statelor membre, mediului internaţional şi global (*input*-uri) şi reacţionează, încercând, în permanenţă, să se adapteze (*output*-uri). Prin obiective şi principii, organizaţiile internaţionale se raportează la sistemul internaţional. Astfel, mediul internaţional postbelic a favorizat apariţia organizaţiilor politice guvernamentale şi nonguvernamentale. Din punct de vedere politic, guvernamental şi civic, perioada cuprinsă între sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial şi anii '60-'70 ai secolului trecut a constituit momentul de efervescenţă al organizaţiilor internaţionale globale. O parte dintre răspunsurile la problemele secolului XX s-au materializat chiar prin naşterea organizaţiilor, stabilirea unui set de obiective şi principii capabile să dirijeze acţiunile acestora. Ulterior, pe baza principiilor şi obiectivelor, dar şi a modalităţilor proprii de gestionare a resurselor financiare şi instituţionale, organizaţiile iau decizii, transpuse în acţiuni ce se întorc în spaţiul internaţional şi global. De remarcat rămâne faptul că gradul de eficienţă şi stabilitate al organizaţiilor depinde, în mod esenţial, de deschiderea faţă de lumea exterioară, fără care acestea nu ar putea exista. Mai mult, organizaţiile trebuie să demonstreze un grad ridicat de coerenţă internă astfel încât *output*-urile să răspundă întotdeauna *input*-urilor, dar şi ca între *input*-uri şi *output*-uri să se manifeste o anumită paritate. Un sistem asaltat de impulsuri externe, incapabil de a le răspunde, ar colapsa în cele din urmă. Provocarea organizaţiilor internaţionale, fie guvernamentale, fie nonguvernamentale, rămâne aceea de a proba, în mod constant, deschiderea faţă de spaţiul global şi, implicit, capacitatea de adaptare la noile cerinţe ale democraţiei cosmopolite. Din cele arătate până acum, se observă că modalitatea de abordare şi analiză pe care o folosim pe parcursul întregii lucrări este una eco-sistemică.

O teorie eco-sistemică a organizaţiilor internaţionale îşi propune să demonstreze cum realităţile internaţionale şi globale îşi au propria identitate diferită de cea a statelor naţionale, fără însă a rivaliza cu acestea. Organizaţiile

ıternaţionale ale secolului XXI trebuie să răspundă unor noi provocări: lobalizarea, multiculturalismul, decalajele politice, economice, etc., secuitatea, mediul, drepturile omului. În aceste circumstanţe istorice, subscriem leii că un model democratic cosmopolit ce presupune o politică a recuoaşterii într-o cultură a recunoaşterii, la nivel local, statal, regional, ıternaţional, global ar putea constitui o soluţie rezonabilă de coexistenţă mană în diversitate culturală. Din aceste motive, considerăm că provoărilor ce vin dinspre complexitatea socială şi politică nu li s-ar putea ăspunde, în planul cunoaşterii şi cercetării ştiinţifice, decât prin elaborarea ınor concepte şi teorii cât mai flexibile, comprehensive şi anticipatoare.

Bibliografie

Albrow, M., Anheier, H. 2006. „Violence and the Possibility of Global Civility" In *Global Civil Society 2006/7*, H. Anheier, M. Kaldor, M. Glasius (eds.), 1-16. Londra: Sage.

Archibugi, D. 1998. „Principles of Cosmopolitan Democracy". In *Re-imagining Political Community. Studies in Cosmopolitan Democracy*, D. Archibugi, D. Held, M. Köhler (eds.), 198-230. Cambridge: Polity Press.

Archibugi, D. 2004. „Cosmopolitan Democracy and Its Critics: A Review". *European Journal of International Relations* 10(3): 437-73.

Archibugi, D., Howells J., Michie, J. (eds.) 2003. *Innovation Policy in a Global Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Baker, G. 2002. *Civil Society and Democratic Theory. Alternative Voices*. Londra: Routledge.

Barber, B. 1996. *Djihad versus McWorld. Mondialisation et Intégrisme contre la Démocratie*. Paris: Hachette.

Barkin, J.S. 2006. *International Organization: Theories and Institutions*. New York: Palgrave Macmillan.

Bauer, A., Raufer, X. 2009. *La Face Noire de la Mondialisation*. Paris: CNRS Editions.

Bienen, D., Rittberger, V., Wagner, W. 1998. „Democracy in the United Nations System: Cosmopolitan and Communitarian Principles". In *Re-imagining Political Community. Studies in Cosmopolitan Democracy*, D. Archibugi, D. Held, M. Köhler (eds.), 287-308. Cambridge: Polity Press.

Bobbio, N. 1995. „Democracy and the International System". In *Cosmopolitan Democracy: an Agenda for a New World Order*, D. Archibugi, D. Held (eds.), 17-41. Cambridge: Polity Press.

Boutros-Ghali, B. 1992. *An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping*. http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html.

Boutros-Ghali, B. 1996. *An Agenda for Democratization*. New York: United Nations Publication. http://www.un.org/en/globalissues/democracy/pdfs/An_agenda_for_democratization[1].pdf.

Burnell, P. 2006. „Globalising Party Politics in Emerging Democracies". In *Globalising Democracy. Party Politics in Emerging Democracies*, P. Burnell (ed.), 1-15. Oxon: Routledge.

Calhoun, C. 2007. *Nations Matter. Culture, History, and the Cosmopolitan Dream*. Oxon: Routledge.

Carpinschi, A. 2008. *Cultura recunoașterii*. Iași: Editura Fundației Academice AXIS.

Cerny, Ph.G., Menz, G., Soederberg, S. 2005. „Different Roads to Globalization: Neoliberalism, the Competition State, and Politics in a More Open World". In *Internalizing Globalization: The Rise of Neoliberalism and the Decline of National Varieties of Capitalism*, S. Soederberg, G. Menz, P. Cerny (eds.), 1-30. New York: Palgrave Macmillan.

Chandler, D. 2004. *Constructing Global Civil Society. Morality and Power in International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Clark, J.D. 2008. „Globalization of Civil Society". In *Critical Mass: the Emergence of Global Civil Society*, J.W.St.G. Walker, A.S. Thompson (eds.), 3-24. Waterloo: Wilfrid Laurier University Press.

Dahl, R. 1999. „Can International Organizations be Democratic? A Skeptic's View". In *The Global Transformations Reader. An Introduction to the Globalized Debate*, D. Held, A. McGrew (eds.), 530-42. Cambridge: Polity Press.

Delanty, G. 2009. *The Cosmopolitan Imagination. The Renewal of Critical Social Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Doyle, M. 1983. „Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs". *Philosophy and Public Affairs* 12(3): 205-35.

Emadi-Coffin, B. 2002. *Rethinking International Organization. Deregulation and Global Governance*. Londra: Routledge.

Etzioni, A. 2004. *From Empire to Community*. New York: Palgrave Macmillan.

Friedman, T.L. 2006. *The World is Flat. The Globalized World in the Twenty-First Century*. New York: Penguin Books.

Frost, M. 2002. *Constituting Human Rights. Global Civil Society and the Society of Democratic States*. Londra: Routledge.

Habermas, J. 1997. „The Public Sphere". In *Contemporary Political Philosophy. An Anthology*, R.E. Goodin, P. Petit (eds.), 105-8. Oxford: Blackwell Publishers.

Hardt, M., Negri, A. 2002. „Globalization as Empire". In *The Global Transformations Reader. An Introduction to the Globalized Debate*, D. Held, A. McGrew (eds.), 116-9. Cambridge: Polity Press.

Hassner, P. 1998. „Refugees: a Special Case for Cosmopolitan Citizenship". In *Re-imaginig Political Community. Studies in Cosmopolitan* Democracy, D. Archibugi, D. Held, M. Köhler (eds.), 252-72. Cambridge: Polity Press.

Held, D. 2001. „The Transformation of Political Community: Rethinking Democracy in the Context of Globalization". In *Democracy's Edges*, I. Shapiro, C. Hacker-Cordón (eds.), 84-111. Cambridge: Cambridge University Press.

Held, D. 2005. *Un Nouveau Contrat Mondial. Pour une Gouvernance Social--Démocrate*. Paris: Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques.

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., Perraton, J. 2002. „Rethinking Globalization". In *The Global Transformations Reader. An Introduction to the Globalized Debate*, D. Held, A. McGrew (eds.), 67-74. Cambridge: Polity Press.

Judge, A. 1977. „International Organization Networks. A Complementary Perspective". In *International Organizations: A Conceptual Approach*, A.J.R. Groom, P. Taylor (eds.), 381-413. Londra: Frances Pinter.

Judge, A. 1984. „International Organization Networks. A Complementary Perspective". In *Networking to Tensegrity Organization: Collected Papers*, A. Judge, 121-30. Bruxelles: Union of International Associations.

Kaldor, M. 2003. „The Idea of Global Civil Society". *International Affairs* 79(3): 583-93.

Keane, J. 2003. *Global Civil Society ?* Cambridge: Cambridge University Press.

Koslowski, R. (ed.) 2005. *International Migration and the Globalization of Domestic Politics*. Oxon: Routledge.

Kymlicka, W. 2002. *Contemporary Political Philosophy. An Introduction*. New York: Oxford University Press.

Langhorne, R. 2001. *The Coming Globalization: Its Evolution and Contemporary Consequences*. New York: Palgrave Macmillan.

Ness, G., Brechim, S. 1988. „Bridging the Gap: International Organizations as Organizations". In *International Organizations* 42(3): 245-73.

Nootens, G. 2010. *Souveraineté Démocratique, Justice et Mondialisation. Essai sur la Démocratie Libérale et le Cosmopolitisme*. Montreal: Liber.

Özsahin, E. 2010. *The International Constraints on Regime Changes. How Globalization Hinders the Prospects for Democratization*. Heidelberg: Verlag für Sozialwissenschaften.

Parekh, B. 2003. „Cosmopolitanism and Global Citizenship". *Review of International Studies* 29: 3-17.

Rosenau, J.N. 2006. *The Study of World Politics. Vol. 2: Globalization and Governance*. Oxon: Routledge.

Rosenberg, J. 2002. „The Problem of Globalization Theory". In *The Global Transformations Reader. An Introduction to the Globalized Debate*, D. Held, A. McGrew (eds.), 92-7. Cambridge: Polity Press.

Sartori, G. 2001. „How Can Free Government Travel ?". In *The Global Divergence of Democracies*, L.Diamond, M.F. Plattner (eds.), 52-62. Baltimore: The John Hopkins University Press

Scholte, J.A. 2000. *Globalization. A Critical Introduction*. New York : St. Martin's Press.

Scholte, J.A. 2006. „Political Partie and the Democratisation of Globalisation". In *Globalising Democracy. Party Politics in Emerging Democracies*, P. Burnell (ed.), 46-68. Oxon : Routledge.

Steger, M.B. 2003. *Globalization. A Very Short Introduction*. Oxford : Oxford University Press.

Stiglitz, J. 2007. *Making Globalization Work*. New York : Penguin Books.

Taylor, C. 1994. „The Politics of Recognition". In *Multicultiralism : Examining the Politics of Recognition*, A. Gutmann (ed.), 25-74. Princeton : Princeton University Press.

Taylor, P. 2002. „Relocating the Demos ? ". In *Transnational Democracy. Political Spaces and Border Crossings*, J. Anderson (ed.), 236-44. Londra : Routledge.

Waltz, K. 1979. *Theory of International Politics*. Reading : Addison-Wesley Publishing Co.

Walzer, M. 1994. *Thick and Thin : Moral Argument at Home and Abroad*. Notre Dame : University of Notre Dame Press.

Walzer, M. 2006. *Guerres Justes et Injustes*. Paris : Gallimard.

Waters, M. 2001. *Globalization*. New York : Routledge.

Weiss, L. 1998. *The Myth of the Powerless State : Governing the Economy in a Global Era*. New York : Cornell University Press.

COLLEGIUM

Ştiinţe politice

au apărut :

Vladimir Tismăneanu - *Mizeria utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa răsăriteană*
Alina Mungiu Pippidi (coord.) - *Doctrine politice. Concepte universale şi realităţi româneşti*
Aurelian Crăiuţu - *Elogiul libertăţii. Studii de filosofie politică*
Giovani Sartori - *Teoria democraţiei reinterpretată*
Adrian Paul Iliescu, Emanuel Mihail Socaciu (coord.) - *Fundamentele gândirii politice moderne. Antologie comentată*
Terence Ball, Richard Dagger - *Ideologii politice şi idealul democratic*
Lavinia Betea - *Psihologie politică. Individ, lider, mulţime în regimul comunist*
Chantal Millon-Delsol - *Ideile politice ale secolului XX*
Robert E. Goodin, Hans-Dieter Klingemann (coord.) - *Manual de ştiinţă politică*
Ioan Stanomir - *Libertate, lege şi drept. O istorie a constituţionalismului românesc*
Aurelian Crăiuţu - *Elogiul moderaţiei*
Adrian Miroiu - *Fundamentele politicii. I. Preferinţe şi alegeri colective*
Domenico Fisichella - *Ştiinţa politică. Probleme, concepte, teorii*
Adrian Miroiu - *Fundamentele politicii. II. Raţionalitate şi acţiune colectivă*
Vladimir Tismăneanu - *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel* (ediţia a II-a)
Jean Grugel - *Democratizarea. O introducere critică*
Olivier Nay - *Istoria ideilor politice*
Adrian Miroiu - *Introducere în filosofia politică. Teme clasice*
Cristian Preda - *Introducere în ştiinţa politică*
Michael G. Roskin, Robert L. Cord, James A. Medeiros, Walter S. Jones - *Ştiinţa politică. O introducere*
Anton Carpinschi, Diana Mărgărit - *Organizaţii internaţionale*

în pregătire :

Leon P. Baradat - *Ideologiile politice*